

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน
The enhancement of motivation in the Buddhist voluntary spirit
in the community police volunteers' work

โดย

ดร. ดวงเพชร สมศรี

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760301

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน
The enhancement of motivation in the Buddhist voluntary spirit
in the community police volunteers' work

โดย

ดร. ดวงเพชร สมศรี

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760301

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The enhancement of motivation in the Buddhist voluntary spirit
in the community police volunteers' work

By

Dr. Toungpetch Somsri

Graduate School

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E. 2560

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610760301

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย: การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจ
ชุมชน
ผู้วิจัย: ดร.ดวงเพชร สมศรี
ส่วนงาน: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ: ๒๕๖๐
ทุนอุดหนุนการวิจัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาหลักการและความสำคัญในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในสังคมไทย ๒) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจและหลักพุทธธรรมที่ใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา และ ๓) เพื่อวิเคราะห์การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และภาคสนาม ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อย นำเสนอในรูปแบบพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัยพบว่า หลักการและความสำคัญของจิตอาสาเป็นการนำหลักพุทธธรรมมาผสมผสานกับวิธีการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชนได้อย่างเหมาะสมลงตัวโดยมุ่งเน้นการให้มากกว่าการรับ ซึ่งเป็นความสุขที่เกิดจากการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน มีการเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ตามหลักการแนวทางประชาธิปไตยหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมเพื่อปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่ปฏิบัติเพื่อการสงเคราะห์ต่อกันของมวลมนุษยชาติ และหลักอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมเพื่อสร้างแรงจูงใจแห่งความสำเร็จในการทำงาน

การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ได้แก่ การนำหลักพรหมวิหาร ๔ หลักสังคหวัตถุ ๔ และหลักอิทธิบาท ๔ เป็นแนวทางในการส่งเสริมการทำงานอาสาสมัครตำรวจชุมชนให้มีคุณธรรมได้ จะเห็นว่าผู้ที่เป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชน มีจิตใจที่มุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ การให้ความช่วยเหลือ รวมถึงการให้บริการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา และนำไปสู่ความร่วมมือในการทำงานในด้านต่างๆ ร่วมกันทำให้สังคมมีความสงบสุขร่มเย็น

คำสำคัญ : การส่งเสริมแรงจูงใจ การทำงานจิตอาสา อาสาสมัครตำรวจชุมชนแนวพุทธ

Research Title: The enhancement of motivation in the Buddhist voluntary spirit in the community police volunteers' work

Researchers: Dr.Toungpetch Somsri

Department: Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year: 2560/2017

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

This research work entitled 'The enhancement of motivation in the Buddhist voluntary spirit in the community police volunteers' work.' has three objectives: 1) to study the principles and significances of voluntary spirit in the community police volunteers' works in Thai society, 2) to study motivation theory and Buddhadhammain supporting the motivation of volunteers' spirit, and 3) to analysis the enhancement of motivation in the Buddhist voluntary spirit in the community police volunteers' work. This is a qualitative research done by studying related research works and the field research was done by in-depth interview and focus group discussion. Its results were explained in the descriptive forms.

In the research, it was found that the principles and significances of voluntary spirit basically refer to the appropriate application of Buddhadhamma into the community police volunteers' work which was done through more giving than taking wherein the happiness gained from helping one another is obviously made; in this work the respect and appreciation are mutually offered by volunteers according to the democratic principle and Buddhadhamma used in support of volunteers' motivation in the community police volunteers' work is clearly pointed to four sublime states of mind, four bases of social solidarity and four paths of accomplishment. It is said that these are assigned to happily and

incentively harmonize people who live in the society by means of helping one another giving rise to the accomplishment of work.

As far as the enhancement of the Buddhist voluntary spirit into the community provincial Saraburi police volunteers' work is concerned, the following Buddhadhammas, four sublime states of mind, four bases of social solidarity and four paths of accomplishment, were applied to enhance the community police volunteers' work in order that they could follow sets of virtue while working. In this matter, the evidences were that while voluntarily performing their duty, they were determined to work by providing their hands and services to those in need with a view to giving the utmost benefit to the whole society resulting in the good faith leading to the positive cooperation in all areas of assigned works bringing about the endless happiness and peacefulness to the society.

Keywords: The enhancement of motivation, Volunteers' spirit, The Buddhist community police volunteers

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดีเนื่องจากผู้วิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ที่ให้ความกรุณาในการสนับสนุนงานวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี จึงขออนุโมทนา กราบขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ทุกประการไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกท่าน ที่กรุณาอำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัยตลอดระยะเวลาของการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ที่สุดและคอยเป็นกำลังใจในการทำงานวิจัยให้สำเร็จด้วยความเมตตาตลอดมา

ขอขอบคุณ พล.ต.ต.ชัยรัตน์ ทิพย์จันทร์ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ข้าราชการตำรวจ และอาสาสมัครตำรวจชุมชนในพื้นที่ที่อนุเคราะห์ให้สัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อย ที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นประโยชน์กับการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณ พ.ต.ท.จตุรงค์ สมศรี รอง.ผกก.สส.สภ.เมืองสระบุรี, ผศ.ดร.ประพันธ์ ศุภษร รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ดร.สมคิด เศษวงค์ ที่ให้เกียรติเป็นผู้ทรงคุณวุฒิร่วมการสนทนากลุ่มย่อย และคุณโสภณ เทียนศรี ผู้ช่วยผู้วิจัยที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือการเก็บข้อมูลทั้งภาคเอกสารและภาคสนามตลอดการดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ในการนี้ ความสำเร็จและคุณค่าของงานวิจัยฉบับนี้ คณะผู้วิจัยขอมอบแต่บิดา มารดา ผู้มีพระคุณและคณาจารย์ทุกท่านที่ประสาทวิชา อบรมสั่งสอน หล่อหลอมขัดเกลา จนผู้วิจัยมีพัฒนาการ มีความก้าวหน้ามาจนถึงทุกวันนี้ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงดลบันดาลให้ทุกท่านที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ประสบแต่ความสุข ความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรมยิ่งขึ้นไป

ดร.ดวงเพชร สมศรี

๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(ข)
กิตติกรรมประกาศ.....	(ง)
สารบัญ.....	(จ)
สารบัญแผนภาพ.....	(ฉ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....	(ญ)
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๕
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ.....	๕
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....	๖
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๖
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๑๓
๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๑๕
๑.๙ ประโยชน์ที่ได้รับ.....	๑๕
บทที่ ๒ หลักการและความสำคัญในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน.....	๑๗
๒.๑ ความหมายและความสำคัญของจิตอาสา.....	๑๗
๒.๑.๑ ความหมายของจิตอาสา.....	๑๗
๒.๑.๒ ลักษณะของจิตอาสา.....	๑๙
๒.๑.๓ ประเภทของจิตอาสา.....	๒๖
๒.๒ ความสำคัญของจิตอาสา.....	๒๗

(ฉ)

๒.๓ พัฒนาการจิตอาสาในสังคมไทย.....	๒๙
๒.๔ หลักการและวิธีการทำงานของจิตอาสา.....	๓๒
๒.๔.๑ แนวคิดที่เกี่ยวกับจิตอาสา.....	๓๒
๒.๔.๒ หลักการทำงานของจิตอาสา.....	๓๔
๒.๔.๓ วิธีการทำงานของจิตอาสา.....	๓๖
๒.๕ ประวัติและความเป็นมาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน.....	๓๘
๒.๖ วิธีการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชน.....	๔๓
๒.๗ สรุป.....	๕๑

บทที่ ๓ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจและหลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา.....	๕๔
๓.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ.....	๕๔
๓.๑.๑ ความหมายของแรงจูงใจ.....	๕๔
๓.๑.๒ ประเภทของแรงจูงใจ.....	๕๖
๓.๑.๓ ความสำคัญของแรงจูงใจ.....	๕๙
๓.๑.๔ กระบวนการของการเกิดแรงจูงใจ.....	๖๑
๓.๑.๕ พฤติกรรมอันเนื่องมาจากแรงจูงใจ.....	๖๒
๓.๑.๖ การจำแนกแรงจูงใจ.....	๖๒
๓.๑.๗ แนวความคิดและทฤษฎีแรงจูงใจ.....	๖๕
๓.๑.๘ กระบวนการของแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา.....	๗๑
๓.๑.๙ ประโยชน์ของแรงจูงใจ.....	๗๓
๓.๒ แนวคิดของจิตอาสาในมิติทางพระพุทธศาสนา.....	๗๕
๓.๒.๑ แนวคิดจิตอาสาในสังคมไทย.....	๗๖
๓.๒.๒ ความหมายของอาสาสมัคร.....	๗๘
๓.๒.๓ อุดมการณ์ของอาสาสมัคร.....	๗๙
๓.๓ หลักพุทธธรรมสำหรับการส่งเสริมการทำงานจิตอาสา.....	๘๑
๓.๓.๑ พรหมวิหาร ๔.....	๘๒
๓.๓.๒ สัจจวัตต ๔.....	๘๗
๓.๓.๓ อิทธิบาท ๔.....	๙๒

(ช)

๓.๔ หลักธรรมที่สนับสนุนการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา.....	๙๘
๓.๔.๑ ความหมายของหลักธรรม.....	๙๘
๓.๔.๒ ประเภทของกรรม.....	๑๐๐
๓.๔.๓ ลักษณะของการให้ผลของกรรม (วิบาก).....	๑๐๑
๓.๕ การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามแนวพุทธธรรม.....	๑๐๔
๓.๕.๑ หลักธรรมเพื่อส่งเสริมความสงบสุขของชีวิตและสังคม.....	๑๐๔
๓.๕.๒ หลักธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูล.....	๑๐๕
๓.๕.๓ หลักธรรมเพื่อส่งเสริมความสำเร็จในการทำงาน.....	๑๐๗
๓.๖ บทสรุป.....	๑๐๙

บทที่ ๔ การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน.....๑๑๑

๔.๑ แรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน.....	๑๑๑
๔.๑.๑ หลักการและความสำคัญในการทำงานอาสาสมัครตำรวจชุมชน.....	๑๑๑
๔.๑.๒ หลักพุทธธรรมที่ใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาในสังคมไทย.....	๑๑๔
๔.๑.๓ การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจ ชุมชน.....	๑๑๙
๔.๒ แนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจ ชุมชน.....	๑๒๒
๔.๒.๑ ด้านการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานเพื่อความสงบสุขของชีวิต และสังคม.....	๑๒๒
๔.๒.๒ ด้านการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานเพื่อความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูล.....	๑๒๓
๔.๒.๓ ด้านการส่งเสริมแรงจูงใจเพื่อความสำเร็จในการทำงาน.....	๑๒๕
๔.๓ บทสรุป.....	๑๒๘

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ.....๑๓๐

๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๓๐
๕.๑.๑ หลักการและความสำคัญในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน.....	๑๓๐
๕.๑.๒ หลักพุทธธรรมที่ใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาในสังคมไทย.....	๑๓๐

(๗)

๕.๑.๓ การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจ

ชุมชน.....๑๓๑

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....๑๓๕

๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....๑๓๖

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....๑๓๖

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....๑๓๗

บรรณานุกรม.....๑๓๘

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก บทความวิจัย.....๑๔๕

ภาคผนวก ข กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....๑๕๖

ภาคผนวก ค แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการวิจัย/การสนทนากลุ่มย่อย.....๑๕๗

ภาคผนวก ง ภาพกิจกรรมการดำเนินการวิจัย.....๑๖๖

แบบสรุปโครงการวิจัย.....๑๗๐

ประวัตินักวิจัย.....๑๗๔

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
แผนภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๕
แผนภาพที่ ๓.๑ กระบวนการของแรงจูงใจ	๗๒
แผนภาพที่ ๕.๑ แสดงการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาตามแนวพรหมวิหาร ๔	๑๓๒
แผนภาพที่ ๕.๒ แสดงการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาตามแนวสังคหวัตถุ ๔	๑๓๓
แผนภาพที่ ๕.๓ แสดงการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาตามแนวอิทธิบาท ๔	๑๓๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

วิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙ มีหลักการใช้คำย่อชื่อพระไตรปิฎก โดยเริ่มจากอักษรย่อชื่อคัมภีร์ ตามด้วยวงเล็บฉบับที่ใช้แล้วตามด้วยเล่ม/ชื่อ/หน้า ตามลำดับ

การอธิบายอักษรย่อพระสุตตันตปิฎก (ไทย)

เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์
๙	ที.สี. (บาลี) = สุตตตปิฎก	ทีฆนิกาย สीलขณธวคคปาลี (ภาษาบาลี)
๙	ที.สี. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย สीलขันธวรรค (ภาษาไทย)
๑๐	ที.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย มหาวรรค (ภาษาไทย)
๑๑	ที.ปา. (บาลี) = สุตตตปิฎก	ทีฆนิกาย ปาฎีกวคคปาลี (ภาษาบาลี)
๑๑	ที.ปา. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย ปาฎีกวรรค (ภาษาไทย)
๑๔	ม.อุ. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย อุปริปัญญาสก (ภาษาไทย)
๑๕	ส.ส. (บาลี) = สุตตตปิฎก	สยุตตตปิฎก สคาถวคคปาลี (ภาษาบาลี)
๑๕	ส.ส. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	สังยุตตตปิฎก สคาถวรรค (ภาษาไทย)
๑๙	ส.ม. (บาลี) = สุตตตปิฎก	สยุตตตปิฎก มหาวารวคคปาลี (ภาษาบาลี)
๑๙	ส.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	สังยุตตตปิฎก มหาวารวรรค (ภาษาไทย)
๑๙	ส.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	สังยุตตตปิฎก มหาวารวรรค (ภาษาไทย)
๒๑	อง.จตุกก. (บาลี) = สุตตตปิฎก	องคตตตปิฎก จตุกกนิปาตปาลี (ภาษาบาลี)
๒๑	อง.จตุกก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	อังคตตตปิฎก จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมที่มีประชาชนอาศัยอยู่ร่วมกัน ย่อมมีปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้น ทำให้ขั้นตอนการพัฒนาต่างๆของประเทศ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวย่อมจะอาศัยเพียงตำรวจอย่างเดียวไม่ได้ การแสวงหาความร่วมมือจากชุมชน ด้วยการร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ แก้ไขปัญหาอาชญากรรมของชุมชนตนเอง มีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานราชการ องค์กรต่างๆเป็นเครือข่ายอย่างจริงจัง บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจชุมชนมีหน้าที่ช่วยงานตำรวจในการป้องกันอาชญากรรม จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะสร้างความสงบสุขให้แก่สังคมท้องถิ่นและบ้านเมือง ซึ่งจำเป็นต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม โดยที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดเป้าหมายโดยชัดเจนที่จะลดปัญหาอาชญากรรม ดังนั้นองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในการรักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้านเพื่อการป้องกันอาชญากรรม จึงเป็นสิ่งที่ตำรวจควรให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมอาสาสมัครตำรวจชุมชนในการรักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้านของตนเอง

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าสังคมปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์ มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาในทุกๆด้าน แต่ในทางกลับกันก็ทำให้มีปัญหาสังคมต่างๆ ตามมา ปัญหาอาชญากรรมทวีความรุนแรงและสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ตำรวจซึ่งนอกจากจะมีภารกิจหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนแล้วในปัจจุบันยังต้องให้บริการประชาชนในทุกๆด้าน หน้าที่และความรับผิดชอบของตำรวจในสังคมปัจจุบันจึงมีขอบเขตกว้างมาก จนมีผู้กล่าวว่า ตำรวจมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมแทบทุกอย่างในสังคมไม่ว่าจะเป็นส่วนเกี่ยวกับอาชญากรรมและไม่เกี่ยวกับอาชญากรรม เพื่อกำหนดให้การดำเนินชีวิตของบุคคลเป็นไปตามกฎระเบียบสังคมเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม

ทั้งนี้ หน้าที่และภารกิจที่หลากหลาย ไม่ว่าจะการรักษาความสงบเรียบร้อย การสืบสวน สอบสวนคดีอาญา การให้ความคุ้มครองป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนหรือการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของชาตินั้น หากตำรวจจะต้องปฏิบัติงานโดยลำพังแล้ว ย่อมจะทำให้ประสบผลสำเร็จได้ยากมาก โดยเฉพาะในเรื่องปัญหาอาชญากรรม ซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานที่ทุกคนในสังคมจะต้องร่วมกันรับผิดชอบ ในการกำหนดมาตรการ หรือแนวทางการแก้ไขให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ฉะนั้นงานตำรวจซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือสนับสนุนระหว่างตำรวจกับประชาชนในการป้องกัน

อาชญากรรม จึงมีความสำคัญ อย่างยิ่งทั้งในแง่ “ปรากฏการณ์ทางสังคม” อาชญากรรมได้ส่งผลกระทบต่อความผาสุกและความปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน อีกทั้งปัจจัยอาชญากรรมส่วนหนึ่งมีบ่อเกิดจากความเสื่อมโทรมทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำรงรักษาไว้ซึ่งความผาสุกปลอดภัยในสังคมหนึ่งนั้น ย่อมเป็นภาระหน้าที่ของสมาชิกทุกคนในสังคม มิได้จำกัดขอบเขตเฉพาะตำรวจ หรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมใด ๆ ซึ่งเป็นเพียงระบบย่อยส่วนหนึ่งในสังคมส่วนรวมเท่านั้น ส่วนในแง่ของ “กระบวนการปฏิบัติ” เป็นที่ยอมรับกันว่าในการพยายามสืบสวนติดตามจับกุมหรือแสวงหาข้อเท็จจริงแห่งคดี ถ้าปราศจากความยินยอม หรือได้รับความร่วมมืออย่างแท้จริงจากประชาชนแล้ว ประสิทธิผลในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมย่อมจะลดน้อยลงไป ยิ่งไปกว่านั้นถึงแม้จะมีกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งได้รับการอบรมฝึกฝนเป็นอย่างดี และเพียบพร้อมบริบูรณ์ไปด้วยปัจจัยการปฏิบัติเพียงใดก็ตาม การรณรงค์ป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ก็อาจไม่ประสบความสำเร็จได้ หากประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกับตำรวจ

ดังนั้น ความสัมพันธ์ร่วมมือกันระหว่างตำรวจกับประชาชน ซึ่งได้แก่การแสดงออกซึ่งท่าทีทัศนคติสนองตอบระหว่างตำรวจกับประชาชน ในฐานะที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็เป็นผู้มีส่วนในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม และปัญหาอื่นของสังคมร่วมกัน จึงเป็นสิ่งที่ตำรวจจะต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นเพราะความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับประชาชน อันเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งของงานอาสาสมัครตำรวจชุมชน จะเป็นกุญแจสำคัญนำไปสู่ความสำเร็จในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และการรักษาความสงบสุขของสังคม ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของตำรวจที่จะต้องแสวงหาวิธีการ หรือมาตรการอันเหมาะสมที่จะส่งเสริมแรงจูงใจและเสริมสร้างความสัมพันธ์ในการร่วมมืออันดีกับประชาชนตลอดจนรักษาความสัมพันธ์ที่ดีนั้นไว้ให้ยืนยาวตลอดไป

งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในหน้าที่ของตำรวจ เป็นการนำเอาหลักปรัชญาที่ว่า “ตำรวจ” คือประชาชนและประชาชนคือ “ตำรวจ” มาใช้ปฏิบัติเช่นเดียวกับประชาชนที่เป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชน จากการใช้ยุทธวิธีตำรวจแบบจารีตประเพณีที่มีอยู่เดิม ปรากฏว่าการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ประชาชนได้พยายามช่วยเหลือตัวเองในเบื้องต้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ได้ตระหนักถึงปัญหาและเล็งเห็นสำคัญของประชาชนที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับตำรวจ ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมอันเป็นปัญหาส่วนรวมของสังคมจึงได้เปลี่ยนทิศทางในการดำเนินงาน โดยหันมาให้ความสำคัญต่องานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ที่ทำงานร่วมกับอาสาสมัครตำรวจชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเข้าใจปัญหาของตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเข้าใจปัญหาของตำรวจให้มีสัมพันธภาพอันดีกับตำรวจ และเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมมากยิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในชุมชน

ดังนั้น หลักการที่สำคัญของงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ที่ต้องทำงานร่วมกับอาสาสมัครตำรวจชุมชน คือการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับตำรวจ โดยการจัดโครงการอาสาสมัครตำรวจชุมชน ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและปัญหาต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของสังคมในท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม งานชุมชนสัมพันธ์ที่มีอาสาสมัครตำรวจชุมชน มีการดำเนินงานอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อให้ตำรวจมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจในปัญหาซึ่งกันและกัน ตลอดจนร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยเครือข่ายของอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยหรืออาสาสมัครตำรวจชุมชนนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันและรักษาความปลอดภัยด้วยตนเอง จึงสนใจที่จะศึกษาการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนตามแนวพุทธ

ซึ่งตามหลักการทางพระพุทธศาสนา สามารถเรียกบุคคลผู้มีจิตอาสาว่า “เป็นผู้บำเพ็ญพรতিตประโยชน์”^๑ คือประโยชน์ที่เกื้อกูลแก่บุคคลอื่น เพราะเป็นบุคคลผู้มีจิตใจที่คิดเพื่อประโยชน์สุขของบุคคลอื่น และมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์สุขของบุคคลอื่นอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่เห็นแก่ทุกข์ยากลำบากส่วนตน หรือปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะบั่นทอนความตั้งใจที่มีมาตั้งแต่เบื้องต้นได้ ถ้าหากไม่มีจิตใจที่มั่นคงต่อการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่นอย่างแน่วแน่ ดังนั้น บุคคลผู้มีจิตอาสาจึงเป็นผู้ที่มีเจตนาดีต่อผู้อื่น มีความเสียสละ มีเมตตา กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์หรือสัตว์โลก มีความซื่อตรง มีความเป็นกลาง มีความเป็นธรรม มีความยุติธรรม ปราศจากอคติหรือความลำเอียง^๒ ต่อบุคคลที่ตนช่วยเหลือ ไม่ถือเอาความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา เผ่าพันธุ์และอุดมการณ์ทางการเมืองที่แต่ละคนยึดถือ มาเป็นอุปสรรคขัดขวางกระบวนการจิตอาสาที่ดำเนินการอยู่ แต่มุ่งหวังเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่น ที่กำลังได้รับความเดือดร้อนหรือประโยชน์ของสังคมเป็นประการสำคัญบุคคลผู้ที่มีความคิดและการกระทำเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นหรือสังคมนั้น ต้องเป็นบุคคลที่มีความพร้อมทั้งความเห็น และความดำริไปในแนวทางที่ถูกต้องเป็น

^๑ประโยชน์ ตามหลักการในพระพุทธศาสนามี ๒ อย่าง ได้แก่ ประโยชน์ที่เกื้อกูลแก่ตน เรียกว่า อัตตहितประโยชน์ และประโยชน์ที่เกื้อกูลแก่บุคคลอื่น เรียกว่า พรতিตประโยชน์, ดูรายละเอียดในที.ปา. (บาลี) ๑๑/๒๗๕/๒๔๕, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๗๕/๒๒๒.

^๒อคติ แปลว่าความลำเอียง มี ๔ อย่างได้แก่ ๑) ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรักใคร่ชอบพอกัน ๒) โทสาคติ ลำเอียงเพราะโกรธ ไม่พอใจ ๓) ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว ๔) โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลงไม่รู้จริง, ดูรายละเอียดในที.ปา. (บาลี) ๑๑/๒๔๖/๒๔๐, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๖/๒๑๕.

เบื้องต้นก่อน จึงจะสามารถทำงานเพื่อผู้อื่นได้ ในทางพระพุทธศาสนาเรียกตามกระบวนการของ อริยมรรค^๓ ว่าจะต้องมีสัมมาทิฏฐิ คือความเห็นชอบที่ถูกต้อง สร้างสรรค์ และสัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ ความคิดที่ถูกต้อง ความคิดที่ดั้งมาก่อน ซึ่งกระบวนการทางจิตหรือความคิดเช่นนี้ ไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่จะต้องได้รับการปลูกฝัง กล่อมเกลา และพัฒนาให้ เกิดขึ้น โดยอาศัยบุคคลอื่นผู้ที่เป็นกัลยาณมิตรให้คำแนะนำ อบรม พร่ำสอน และทำเป็นตัวอย่างให้ดู เช่น บิดามารดา ครูอาจารย์เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน นายจ้าง เป็นต้น และต้องอาศัยสภาพสังคมที่ เอื้ออำนวยที่เกื้อหนุนให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลสามารถดำเนินการตามกระบวนการของจิตอาสาได้ โดยสะดวก ซึ่งในพระพุทธศาสนาพบว่า มีหลักธรรมหลายหมวดที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสา ทั้งในฐานะที่เป็น พื้นฐานทางความคิดและเป็นกระบวนการในการปฏิบัติกิจกรรมจิตอาสา เช่น บุญกิริยาวัตถุ ๓ พรหมวิหาร ๔^๔ สังคหวัตถุ ๔^๕ ขรรวาสธรรม ๔^๖ ประโยชน์ ๒ อย่าง^๗ เป็นต้น ซึ่งพระพุทธเจ้า และสาวกคือบริษัท ๔ ของพระองค์ต่างได้ปฏิบัติให้เป็นตัวอย่าง และได้รับการสืบทอดมาโดยตลอดเป็น เวลนานานกว่า ๒๖๐๐ ปี ผ่านรูปแบบการการดำเนินชีวิตและการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แต่ กิจกรรมและการดำเนินชีวิตในลักษณะที่เป็นจิตอาสาได้อย่างที่เคยเป็นมาในอดีตได้ค่อย ๆ เลือนหาย ไปจากสังคมในปัจจุบัน เพราะมีเรื่องเงิน ค่าจ้าง หรือค่าตอบแทนที่เป็นผลประโยชน์ส่วนตนเข้ามาแทนที่ อีกทั้งสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนไปจากสังคมชนบทที่อาศัยภาคเกษตรกรรม มาเป็นสังคมใน ภาคอุตสาหกรรมและสังคมเมืองมากขึ้น วิถีชีวิตของคนในสังคมมีความเป็นปัจเจกสูง จึงมีส่วนสำคัญ ที่เร่งและผลักดันให้คนในสังคมอยู่แบบตัวใครตัวมัน ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน และเอารอดเอาเปรียบกัน มุ่งแสวงหาประโยชน์ส่วนตนเป็นสำคัญ

จะเห็นว่าในปัจจุบันประชาชนที่สมัครเป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชน มีจำนวนลดน้อยลง เนื่องจากมีภาระหน้าที่ในการทำงานหาเลี้ยงชีพมากขึ้น และบางพื้นที่ขาดแรงจูงใจในการเข้ามา ทำงานจิตอาสา ซึ่งต้องเสียสละความสุขความสบายส่วนตัวเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน เพื่อ เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ออกปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับเจ้าพนักงาน มีความเสี่ยงที่ต้องคอยเฝ้าระวัง ป้องกันปัญหาอาชญากรรมและปัญหาอาชญากรรม ที่ต้องอาศัยการรวมพลังมวลชนเป็นกลุ่มก้อนเพื่อยุติ

^๓ อริยมรรค แปลว่า ทาง หรือแนวปฏิบัติอันประเสริฐ มี ๘ ประการ ได้แก่ ๑) สัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ ๒) สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ ๓) สัมมากัมมันตะ การงานชอบ ๔) สัมมาวาจา เจรจาชอบ ๕) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ ๖) สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ ๗) สัมมาสติ ระลึกชอบ และ ๘) สัมมาสมาธิ ตั้งใจชอบ , ดูรายละเอียดในที.สี. (บาลี) ๙/๒๕๔/๒๐๐, ที.สี. (ไทย) ๙/๒๕๔/๑๙๓, ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๔๔๕/๓๑๘, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๔๔๕/๓๑๓ เป็นต้น.

^๔ ส.ม. (บาลี) ๑๙/๕๗๓-๖๐๐/๑๔๐-๑๔๕, ส.ม. (ไทย) ๑๙/๕๗๓-๖๐๐/๑๕๘-๑๖๖.

^๕ ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๒๖๗/๒๔๔, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๗/๒๒๐.

^๖ ส.ส. (บาลี) ๑๕/๘๔๕/๓๑๕, ส.ส. (ไทย) ๑๕/๘๔๕/๒๙๘.

^๗ ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๒๗๕/๒๔๕, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๗๕/๒๒๒.

และแก้ไขปัญหาในชุมชน ที่อยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมและทัศนคติที่ดีต่อสังคม

จากที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี^๕ สังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๑ มีสถานีตำรวจภูธรจำนวน ๑๕ สถานี มีอาสาสมัครตำรวจชุมชน จำนวน ๒๒๙ คน ซึ่งมียุทธศาสตร์ที่เน้นการบริหารงาน เพื่อให้การบริการที่ดีแก่ประชาชน ป้องกันอาชญากรรม อำนวยความยุติธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนโยบายจัดโครงการอาสาสมัครตำรวจชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔ ด้านป้องกันอาชญากรรม เพื่อลดปัญหาอาชญากรรมตามนโยบายของรัฐบาล โดยนำพลังมวลชนเข้ามามีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสร้างองค์กรและบูรณาการเพื่อสร้างกระบวนการในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และเพื่อให้สังคมมีความสงบเรียบร้อยอย่างยั่งยืน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักการและความสำคัญในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในสังคมไทย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจและหลักพุทธธรรมที่ใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา

๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ หลักการและความสำคัญในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในสังคมไทยเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจและหลักพุทธธรรมที่ใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนเป็นอย่างไร

^๕ ตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, สรุปลำดับอาสาสมัครภาคประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ หน่วย ภ.จว.สระบุรี (กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี : สระบุรี, ๒๕๖๐. อัดสำเนา.

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ด้านเอกสาร :

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎก บทความและงานวิจัยที่ใช้เป็นข้อมูลประกอบในการวิเคราะห์ ข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี แรงจูงใจ

๑.๔.๒ ด้านเนื้อหา :

ผู้วิจัยศึกษาหลักการและความสำคัญของการทำงานจิตอาสา, หลักการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในสังคมไทย ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ หลักพุทธธรรมที่ใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา และการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน โดยศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

๑.๔.๓ ด้านพื้นที่ และกลุ่มเป้าหมาย :

โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี จำนวน ๑๐ คน, หัวหน้าสถานีตำรวจในเขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี จำนวน ๑๐ คน และการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ผู้กำกับการตำรวจภูธรเมืองสระบุรี ผู้กำกับการตำรวจภูธรมวกเหล็ก อาสาสมัครตำรวจชุมชน และผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา เข้าร่วมการสัมมนารวมทั้งหมดจำนวน ๙ ท่าน ให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามความสำคัญของงานวิจัย นำมาวิเคราะห์ สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การส่งเสริมแรงจูงใจ หมายถึง การสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติต่อกันด้วยการเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมในสังคม โดยมุ่งเน้นการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามกับผู้อื่น เพื่อความสามัคคี เพื่อสัมพันธ์ภาพที่ดีและอำนวยความสะดวกต่อกัน ตลอดจนเพื่อความสำเร็จในการทำงานของการเป็นจิตอาสา

การทำงานจิตอาสาแนวพุทธ หมายถึง รูปแบบการทำงานของจิตอาสาในสังคมไทย ที่เป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่น ในงานวิจัยนี้ได้แก่ หลักพรหมวิหาร ๔ หลักสังคหวัตถุ ๔ และหลักกัทธิบาท ๔ ก่อให้เกิดประโยชน์ในการทำงานจิตอาสาอย่างถูกต้องดีงาม เป็นคุณค่าความดีงามแห่งการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนและ

สังคมไทยอย่างยั่งยืน

จิตอาสา หมายถึง ผู้ที่อุทิศตน โดยการเสียสละ กำลังกาย กำลังทรัพย์ แบ่งปันทรัพย์สิ่งของเพื่อประโยชน์ร่วมกัน ทำให้เกิดความสุขทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับ ด้วยจิตที่เมตตากรุณา ปรารถนาดีต่อผู้อื่น อยากให้พ้นทุกข์ เป็นการกระทำด้วยความบริสุทธิ์ใจโดยไม่หวังสิ่งผลตอบแทนให้แก่ตัวเอง

อาสาสมัครตำรวจชุมชน หมายถึง กลุ่มหรือบุคคลที่อยู่ในพื้นที่โดยมีจิตอาสาในการประสานงาน เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนในการสร้างความสัมพันธ์ การปฏิบัติการของหน่วยงานของตำรวจ และหน่วยงานราชการต่างๆ เพื่อสนับสนุนความมั่นคงของชาติ เพื่อส่งเสริมให้เกิดประโยชน์สุขของส่วนรวมในสังคม สร้างความเข้าใจในปัญหาซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความสามัคคีเพื่อสัมพันธ์ภาพที่ดีและอำนวยประโยชน์ต่อกัน สร้างความร่วมมือกันเพื่อให้ความสำเร็จร่วมกัน ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้แก่ กลุ่มประชาชนที่อาสาเข้าร่วมโครงการอาสาสมัครตำรวจชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑.๖.๑ นवलน้อย ตรีรัตน์,ดร. และคณะ ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป” สรุปผลการวิจัยพบว่า การให้ความหมายจะแตกต่างกัน แต่ก็บริบททางสังคมและวัฒนธรรม ศาสนา และประวัติศาสตร์ เป็นพื้นฐานร่วมกันในการปลูกฝังและบ่มเพาะให้เกิดจิตอาสา แก่สมาชิกในสังคม สะท้อนให้เห็นถึงเบื้องหลังและพัฒนาการความคิดในเรื่องจิตอาสา ในแต่ละประเทศ มีการดำเนินงานทั้งโดยตัวบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงานภาคเอกชนและประชาสังคมรวมทั้งภาครัฐ ซึ่งการดำเนินงานจะมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปในระดับบุคคลจนไปสู่กลุ่มมวลชน จากงานอาสาสมัครทั่วไปอาสาสมัครเฉพาะทาง และจิตอาสา และเมื่อพิจารณาลักษณะ (style) ของการพัฒนาอาสาสมัคร โดยการจำแนกให้เห็นแนวทาง (mean) และผล (end) ทั้งนี้ อาจจำแนกได้เป็นสามลักษณะ ซึ่งมีความคาบเกี่ยวกันไม่อาจแบ่งแยกกันเด็ดขาด ได้แก่ อาสาสมัครที่ใช้แนวทางของหลักธรรมและนำไปสู่ผลของการเป็นเพื่อนมนุษย์ อาสาสมัครที่ใช้แนวทางของหลักประชาธิปไตย และนำไปสู่ผลของการเป็นพลเมือง บริบทใหม่ของงานอาสาสมัคร การให้คุณค่า และความหมายของชีวิต ที่ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารนำโอกาสแห่งการเติบโตของความร่วมมือในงานจิตอาสา ในภาคพื้นทวีปอาเซียนเป็นโอกาสให้ภาคประชาสังคมที่ทำงานจิตอาสาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งก็คือการแบ่งปัน (Sharing) ก้าวต่อไปคือการผลักดันไปสู่การใส่ใจ (Caring) ความเห็นอกเห็นใจ (sympathy) เป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนจิตอาสา เพื่อที่จะนำอาเซียนสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อสร้างโอกาสแห่งการเติบโตของความร่วมมือในจิตอาสาในอาเซียน

ภาคพื้นทวีป^๙

๑.๖.๒ สร้างคนา ณ นคร ได้ศึกษาวิจัยโครงการวิจัยชุด การสื่อสารจิตสาธารณะเรื่อง “การสื่อสารเพื่อการเชื่อมร้อยจิตสำนึกสาธารณะขององค์กรภาคธุรกิจกับภาคประชาชน” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มองค์กรภาคธุรกิจมีความเข้าใจ จิตสำนึกสาธารณะ เป็นเรื่องที่มีนัยยะเดียวกับความรับผิดชอบต่อสังคม ที่เป็นหน้าที่ ที่องค์กรธุรกิจพึงกระทำในฐานะที่เป็นสถาบันทางสังคมและเป็นการให้เพื่อสังคม ส่วนภาคประชาชนเข้าใจว่า จิตสำนึกสาธารณะ คือ การรู้สึกรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ที่ต้องมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณะประโยชน์ หรือช่วยเหลือสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนด้วยการเสียสละประโยชน์ส่วนตัว เช่น การบริจาคเงิน เลือด และการอาสาสมัคร โดยรูปแบบการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกที่องค์กรใช้เพื่อเชื่อมร้อยจิตสำนึกสาธารณะกับภาคประชาชน จะมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ที่เป็นการสื่อสารทางเดียว สองทาง แนวตั้ง แนวนอน จากบนลงล่าง ล่างขึ้นบน เป็นทางการ ใช้ภาษาพูดและลายลักษณ์อักษร ผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย โดยเฉพาะบุคคลและกิจกรรม ส่วนปัจจัยสนับสนุนที่เป็นอุปสรรคของการสื่อสาร มีทั้งปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร^{๑๐}

๑.๖.๓ ใจตนย์ ศรีวังพล ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัคร สวพ. ๙๑ ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดจิตอาสา เป็นแนวคิดที่เป็นสากลตามความหมายของคำว่า “อาสาสมัคร” ที่หมายถึง การเลือกกระทำกิจกรรมที่ตนเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ควรกระทำ เป็นความรับผิดชอบต่อสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน และเป็นการกระทำที่ไม่ใช่ภาระหน้าที่ที่ต้องกระทำ ส่วนแนวคิดจิตอาสาของอาสาสมัครสวพ. ๙๑ เป็นการทำงานที่เกิดจากการหลอมรวมหลักพุทธธรรมที่นำไปสู่การให้ ช่วยเหลือ เกื้อกูล แบ่งปัน บรรเทาทุกข์แก่บุคคลอื่นผ่านโครงการอาสาสมัครเพื่อสังคม ซึ่งประกอบด้วยอาสาแจ้งข่าวอาชญากรรม แจ้งสภาพจราจร วิทยากรอาสา อาสาช่วยเหลือผู้ประสบภัย และกองทุนเหรียญสลึง หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับจิตอาสาในพระพุทธศาสนา พบว่ามีหลักพุทธธรรมที่ใช้ คือ ๑) พรหมวิหาร ๔ หลักธรรมประจำใจ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ๒) สังคหวัตถุ ๔ หลักธรรมเพื่อการสงเคราะห์สังคม ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา และ ๓) หลักธรรมที่ส่งเสริมการทำงานจิตอาสา คือหลักไวยาวัจจมัย หมายถึงการชวนชวนช่วยเหลือตามกำลัง ทั้งเพื่อประโยชน์ตนและผู้อื่น ส่วนการประยุกต์หลักพุทธธรรมต่อการทำงานจิตอาสาสมัครสวพ. ๙๑ พบว่า มีการประยุกต์ การให้ ช่วยเหลือ เกื้อกูล แบ่งปัน บรรเทาทุกข์

^๙ นวลน้อย ตรีรัตน์,ดร. และคณะ, **คุณธรรมในอาเซียน จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ก.

^{๑๐} สร้างคนา ณ นคร, **โครงการวิจัยชุด การสื่อสารจิตสาธารณะเรื่อง “การสื่อสารเพื่อการเชื่อมร้อยจิตสำนึกสาธารณะขององค์กรภาคธุรกิจกับภาคประชาชน”**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

มาใช้กับวิถีชีวิตประจำวันในยุคปัจจุบันได้อย่างสอดคล้องกัน และมีปัญหาที่จะนำหลักพุทธธรรมที่เป็นหลักประจำใจคือพรหมวิหาร ๔ และสังคหวัตถุ ๔ มาสังเคราะห์สังคม เพื่อประโยชน์ของผู้อื่นในสังคมและประโยชน์ตนคือการมีความสุข การเห็นสังขธรรมของชีวิต การให้อภัยและมีทุกข์น้อยลง^{๑๑}

๑.๖.๔ ฌัณฐนิชากร ศรีบริบูรณ์^{๑๒} ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลการศึกษาขององค์ประกอบและตัวชี้วัดจิตอาสา องค์ประกอบของจิตอาสา มี ๓ องค์ประกอบ คือ ๑) การช่วยเหลือผู้อื่น ๒) การเสียสละต่อสังคม และ ๓) ความมุ่งมั่นพัฒนา โดยมีตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบดังนี้คือ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ประกอบด้วยตัวชี้วัด ๓ ตัว ได้แก่ ๑) การช่วยแนะนำสิ่งที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่น ๒) การอำนวยความสะดวกให้กับผู้อื่น และ ๓) การแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น ด้านการเสียสละต่อสังคม ประกอบด้วยตัวชี้วัด ๒ ตัว ได้แก่ ๑) การสละเงินร่างกาย เพื่อผู้อื่นและสังคม ๒) การสละเวลา และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ด้านความมุ่งมั่นพัฒนา ประกอบด้วยตัวชี้วัด ๒ ตัว ได้แก่ ๑) การสนใจในปัญหาและการเปลี่ยนแปลงพร้อมทั้งเสนอความคิดที่จะพัฒนาสังคม และ ๒) การร่วมพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างจิตอาสาเพื่อสังคมอย่างสร้างสรรค์และหลากหลาย รวมตัวชี้วัดทั้งหมด ๗ ตัว จากการวิเคราะห์สภาพจิตอาสาของนักเรียนและปัจจัยที่มีผลต่อจิตอาสาของนักเรียน โดยภาพรวมแล้วนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจิตอาสาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบแล้วสรุปได้ว่า องค์ประกอบด้านการช่วยเหลือผู้อื่นอยู่ในระดับสูงมาก การเสียสละต่อสังคม และความมุ่งมั่นพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนตัวชี้วัดทั้ง ๗ ตัว ที่ได้คะแนนสูงสุดมี ๓ ตัว ได้แก่ การแนะนำสิ่งที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่น การสละเวลาและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและการร่วมพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างจิตอาสาเพื่อสังคมอย่างสร้างสรรค์และหลากหลาย โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตอาสา คือ ปัจจัยด้านสังคม/ชุมชน ครอบครัว เพื่อน สื่อมวลชน โรงเรียน/ครู และปัจจัยด้านนักเรียน

^{๑๑}ใจตนย์ ศรีวังพล, “ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครสวพ. ๙๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้าบทคัดย่อ.

^{๑๒}ฌัณฐนิชากร ศรีบริบูรณ์, “การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา, (คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้าบทคัดย่อ.

๑.๖.๕ สุนทรี จุงวงศ์สุข^{๑๓} ได้ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวกับจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกันกับการมีจิตอาสาเรื่อง การใช้กระบวนการสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาสามารถเสริมสร้างลักษณะนิสัยจิตสาธารณะของนักเรียนได้ คือ มีความช่างสังเกต ไม่เห็นแก่ตัว และรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม นักเรียนมีทักษะการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางสิ่งแวดล้อม คือ ทักษะการมีอิทธิพลต่อนโยบาย ทักษะการเป็นผู้ตัดสินใจหลักและผู้จัดทำนโยบาย ทักษะการสร้างความร่วมมือ ต่อรอง ประนีประนอม และแสวงหาข้อตกลงร่วมกัน และทักษะการจัดการความขัดแย้ง

๑.๖.๖ ริเรื่องรอง รัตนวิไลสกุล^{๑๔} ได้ศึกษาความรู้สึกเชิงจริยธรรมความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกรัฐสภาไทย โดยศึกษาจากตัวอย่าง คือ สมาชิกวุฒิสภา ๘๗ คน และสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองต่าง ๆ จำนวน ๒๔๔ คน ผลการศึกษาพบว่า ระดับความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกรัฐสภาอยู่ในระดับที่ ๓ หมายความว่าสมาชิกรัฐสภาให้คุณค่าหรือเห็นความสำคัญของจริยธรรมความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อสังคม แต่ไม่ได้เคร่งครัดในทางปฏิบัติอย่างคงเส้นคงวา จึงเป็นระดับที่ยังไม่น่าพึงพอใจ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อระดับความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกรัฐสภาได้แก่ ความพึงพอใจต่อเงินเดือน ระยะเวลาการสังกัดพรรคการเมือง และค่านิยมในการทำงาน ส่วนตัวแปรระดับการศึกษาพบว่า มีผลต่อระดับความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ แต่ไม่พบว่ามีผลต่อระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกรัฐสภาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๑.๖.๗ สุตาพรรณ บินนอก^{๑๕} ได้ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต (ปริญญาตรี) ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน ๗๒๐ คน ผลการศึกษาพบว่า นิสิตระดับปริญญาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตอาสาอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ปัจจัยที่มีผลต่อจิตอาสาของนิสิตมี ๓ ด้าน คือ ปัจจัยจิตลักษณะ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยสื่อมวลชน

^{๑๓} สุนทรี จุงวงศ์สุข, “การใช้กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกการสอนสังคมศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้าบทคัดย่อ.

^{๑๔} ริเรื่องรอง รัตนวิไลสกุล, “ความรู้สึกเชิงจริยธรรมความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกรัฐสภาไทย”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗), หน้าบทคัดย่อ.

^{๑๕} สุตาพรรณ บินนอก, “โมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้าบทคัดย่อ.

๑.๖.๘ นิชา ฉิมทองดี^{๑๖} ได้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสำนักสากลของเยาวชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครจำนวน ๒,๒๑๔ คน โดยใช้แบบสอบถาม การสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่าในภาพรวม เยาวชนมีคะแนนสำนักสากลอยู่ในระดับดี โดยมีคะแนนด้านการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากที่สุด รองลงมาคือ การใส่ใจต่อประเด็นปัญหาโลก การพึ่งพาอาศัยและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และการเป็นสมาชิกของโลกตามลำดับ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีข้อเสนอแนะต่อการจัดการศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครอง สื่อมวลชน และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปว่า ในการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานควรบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับสำนักสากลไว้ในหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา ควรจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเฉพาะกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดด้วย ในด้านครูผู้สอน ควรส่งเสริมให้มีจิตสำนักสากล โดยบรรจุเนื้อหาสำนักสากลไว้ในหลักสูตรวิชาชีพระยะยาวและจัดอบรมอย่างต่อเนื่อง ส่วนผู้ปกครอง ควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและสนับสนุนประสบการณ์การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีจิตสำนักสากลให้มากขึ้น สื่อมวลชนควรมีความรับผิดชอบต่อข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอ ส่วนหน่วยงานราชการ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้น ควรร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสำนักสากลแก่เยาวชน

๑.๖.๙ เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ^{๑๗} ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาจิตสำนักสากลสำหรับเยาวชนไทย กรณีศึกษากลุ่มและเครือข่ายเยาวชนที่ทำงานด้านจิตสาธารณะ โดยมีกลุ่มนวัตกรรมเยาวชนเพื่อสังคม (YIY) กลุ่มเยาวชนแบล็กบ็อกซ์ (Black Box) และเครือข่ายเยาวชน ๑๔ กลุ่มที่ดำเนินโครงการเยาวชนไม่ทอดทิ้งกันในสังคม เป็นกรณีศึกษา ผลการศึกษาพบว่า กรณีศึกษามีกระบวนการจัดกิจกรรมที่เป็นไปในทางเดียวกันคือ เป็นกิจกรรมเพื่อสังคม การอาสา การช่วยเหลือ ด้านการเงินเพื่อการดำเนินงาน การให้คำปรึกษา และการจัดการความรู้ เยาวชนกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรม ทุกคนมีคุณลักษณะของการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมที่เกิดจากความไม่เห็นแก่ตัว และการเสียสละเพื่อสังคม โดยปัจจัยที่มีผลต่อจิตสำนักสากล ได้แก่ ครอบครัว ครู อาจารย์ เพื่อน สื่อมวลชน สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว สภาพปัญหา ภาวะวิกฤติ และตนเอง ส่วนแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนักสากล สามารถทำได้ทั้งในกิจกรรมที่เยาวชนเป็นผู้นำ เช่น การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อสังคม และกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การดูหนัง การเก็บขยะในที่

^{๑๖} นิชา ฉิมทองดี, “แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสำนักสากลของเยาวชน”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้าบทคัดย่อ.

^{๑๗} เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ, “แนวทางการพัฒนาจิตสำนักสากลสำหรับเยาวชนไทย : กรณีศึกษากลุ่มและเครือข่ายเยาวชนที่ทำงานด้านจิตสำนักสากล”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้าบทคัดย่อ.

สาธารณะ การหยุดรถให้คนข้ามถนนตรงทางม้าลาย

๑.๖.๑๐ ประพันธ์ ศุภษร,ดร. และคณะ^{๑๘} ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนาพบว่า เป็นการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์และผสมผสานกันอย่างเป็นกระบวนการให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติตามกรอบของกฎระเบียบในสังคม ด้วยการจัดอบรม ฝึกฝนให้ความรู้ความเข้าใจ ปลุกฝังจิตสำนึกการเป็นผู้ให้ ผู้เสียสละ ไม่หวังสิ่งตอบแทน บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยการจัดปฐมนิเทศจิตอาสา เสริมสร้างจิตอาสาให้มีพลังในระหว่างการทำงานและฝึกวิธีการสอดแทรกธรรมะ เข้ากับกิจกรรมในขณะปฏิบัติหน้าที่ เป็นการนำธรรมะซึมซับเข้าภายในจิตใจโดยไม่รู้ตัว ได้แก่ การสวดมนต์ นั่งสมาธิ ฟังธรรม จัดกิจกรรมกลุ่มด้วยการให้ช่วยเหลือกันทำงาน ทำให้เกิดการเห็นอกเห็นใจกัน รัก สามัคคีกันมากขึ้น และที่สำคัญคือหัวใจของการทำงานจิตอาสาคือการให้ด้วยจิตบริสุทธิ์ พร้อมสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ และสละเวลาอยู่เสมอ ยกย่องจิตของผู้ทำให้สูงขึ้นไปสู่ความเป็นผู้มีศีล สมาธิและปัญญายิ่งขึ้นไป

๑.๖.๑๑ กองแผนงานอาชญากรรม สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ^{๑๙} ได้กล่าวไว้ในคู่มือโครงการตำรวจชุมชนว่า การรักษาความสงบเรียบร้อยและการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม เป็นภารกิจหลักของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่การที่จะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถดำเนินการได้เพียงลำพัง จำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนหรือชุมชน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องเข้าไปดำเนินการเสริมสร้างแนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน และสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดตั้งองค์กรชุมชน หรือประชาคมเพื่อความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและผู้ประสานงานในการดำเนินการตามสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจเป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางเดียวกัน ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยให้แก่ชุมชนและท้องถิ่น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การทำงานจิตอาสาถือเป็นการทำประโยชน์ต่อส่วนรวมที่เน้นการปฏิบัติในพื้นที่ตามที่ต่างๆ รอบตัวของผู้มีจิตอาสา ทั้งนี้เพื่อให้จิตอาสาหรืออาสาสมัครได้เห็นความเชื่อมโยงกันระหว่างประโยชน์ส่วนรวมกับประโยชน์ส่วนตัว ที่ส่งผลให้เกิดสายใยแห่งการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข ดังนั้น ผู้ที่มีจิตอาสาในการทำงานอาสาสมัครตำรวจชุมชน จึงถือว่ามีคุณธรรมฝังอยู่ในจิตสำนึกอย่างน้อยก็เป็นจิตสำนึกแห่งการเป็นผู้ให้ เป็น

^{๑๘} ประพันธ์ ศุภษร,ดร.และคณะ, “กระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา”, งานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้าทศด้อย.

^{๑๙} กองแผนงานอาชญากรรม สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ, โครงการตำรวจชุมชน คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ ๕๑๓/๒๕๕๔, (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ : กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

ผู้รับผิดชอบต่อสังคมและเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติอย่างชัดเจน

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาภาคเอกสาร และภาคสนาม ด้วยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา พระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสารวิชาการ ตำรา หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยวิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยจัดลำดับการดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนไว้ดังนี้

๑.๗.๑. เริ่มจากการศึกษารวบรวมชุดความรู้ หลักการและความสำคัญของการทำงานจิตอาสา การพัฒนาจิตอาสาในสังคมไทย ประวัติความเป็นมาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน วิธีการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชน รวมถึงความสัมพันธ์ของชุมชนในแง่ของการมีส่วนร่วม

๑.๗.๒. รวมถึงการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจและหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการทำงานจิตอาสา แนวคิดของอาสาสมัครในมิติทางพระพุทธศาสนา การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา การประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา แนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน นำข้อมูลที่ได้มาจัดลำดับความสำคัญ วิเคราะห์เชื่อมโยงให้สัมพันธ์กันและมีการอ้างอิงจากแหล่งที่มา

๑.๗.๓. เมื่อได้ข้อมูลตามที่กล่าวไปข้างต้น โดยการรวบรวมมาตรวจสอบหาความถูกต้อง ให้ครอบคลุมครบถ้วน จัดลำดับตามกลุ่มเนื้อหา เพื่อออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแล้วลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยวิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อยจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผู้วิจัยแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครตำรวจชุมชน กลุ่มผู้บังคับบัญชาในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา นำข้อมูลทั้งหมดมาเรียบเรียง วิเคราะห์ สังเคราะห์ บูรณาการเพื่อตอบปัญหาการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๗.๔. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยทั้งหมดมาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ นำเสนอแนวทางปฏิบัติที่เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย และประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาวิจัย

๑.๗.๕. นำเสนอผลการวิจัยที่เป็นรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และจัดพิมพ์เผยแพร่เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

๑.๗.๖. พัฒนางานวิจัยให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในสังคมไทย

๑.๗.๗. ระยะเวลาทำการวิจัยและแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินงาน เดือน	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
๑.รวบรวมศึกษาข้อมูล	←————→											
๒.วิเคราะห์ตรวจสอบข้อมูล						←————→						
๓.ตอบปัญหาการวิจัย								←————→				
๔.เรียบเรียงและนำเสนองาน										←————→		
๕.รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์											←————→	

๑.๗.๘. ปัจจัยที่เอื้อต่อการวิจัย

๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีความพร้อมในด้านความรู้ทางพระพุทธศาสนา และมีห้องประชุม ห้องทำงานพร้อมอุปกรณ์การทำงาน คอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ อย่างครบวงจร

๒. มีอุปกรณ์เครื่องมือ และสื่อการนำเสนอประกอบการวิจัย ได้แก่ กล้องวิดีโอ คัดค้าน กล้องบันทึกภาพ เครื่องบันทึกเสียง มีเครือข่ายพระสงฆ์ ชุมชน และการสนับสนุนจากรัฐบาล

๓. มีศูนย์พัฒนา/ การเรียนรู้ในระดับชาติ และนานาชาติ

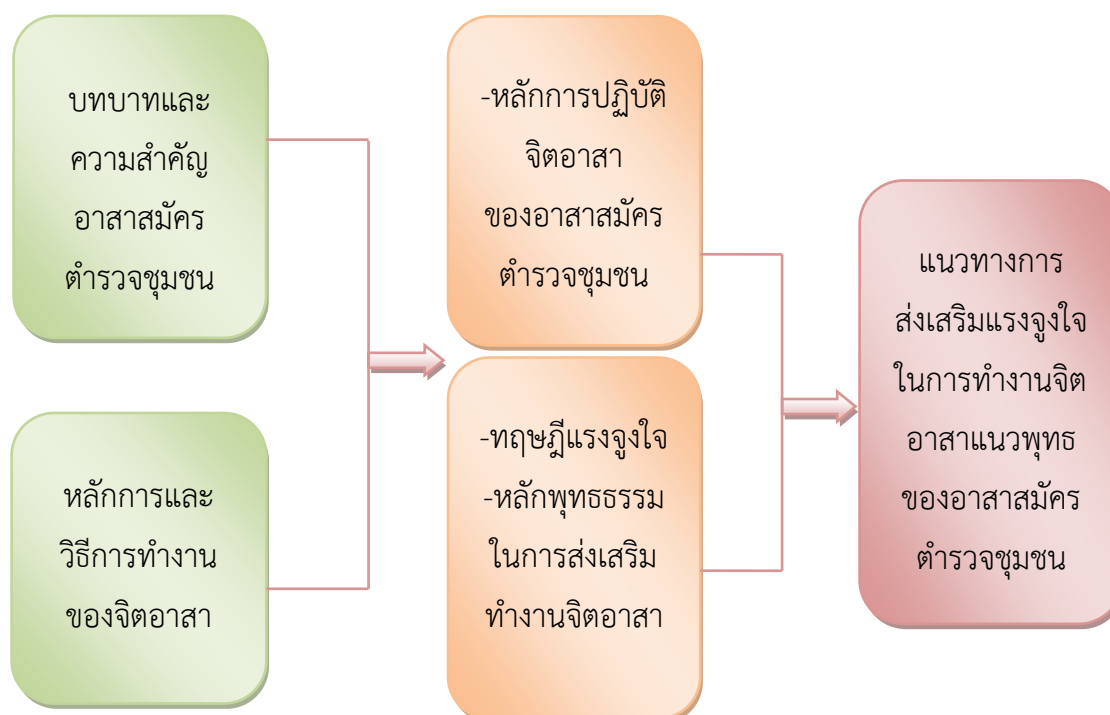
๔. คณาจารย์มีความพร้อมและมีความสามารถในการประสานงานและทำการวิจัยต่างๆ ได้

๕. ในส่วนที่ต้องการ คือ การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม และชุมชนในเชิงนโยบายที่ชัดเจน

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของการศึกษาวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๙ ประโยชน์ที่ได้รับ

สามารถนำไปเผยแพร่ในวารสาร จดสิทธิบัตร ฯลฯ สำหรับหน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ซึ่งรายงานผลการศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีประโยชน์ดังต่อไปนี้

๑.๙.๑ สามารถนำหลักการและความสำคัญทำงานจิตอาสาของตำรวจอาสาสมัครในเขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี มาเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๑.๙.๒ สามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในสังคมไทย

๑.๙.๓ ได้หลักการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของตำรวจอาสาสมัครในเขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

๑.๙.๔ ทำให้ลดปัญหาอาชญากรรม และเกิดความรักสามัคคีในชุมชนและท้องถิ่นอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

๑.๙.๕ สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาเชิงพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตพื้นที่ตามชุมชนต่างๆ เพื่อการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครตำรวจชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง

บทที่ ๒

หลักการและความสำคัญในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาศึกษาการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานของจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจภูธรสระบุรี โดยมุ่งที่จะศึกษาตามกรอบแนวทางของวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้ ๑) ความสำคัญและหลักการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน ๒) ความสำคัญของจิตอาสา ๓) พัฒนาการของจิตอาสาในสังคมไทย ๔) หลักการและวิธีการทำงานของจิตอาสา ๕) ประวัติและความเป็นมาของตำรวจชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้เรียบเรียงไว้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๑ ความหมายและความสำคัญของจิตอาสา

คำว่า “จิตอาสา” เป็นที่รู้จักกันในประเทศไทย จากเหตุการณ์ประสบภัยคลื่นสึนามิ เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ในครั้งนั้นมีอาสาสมัครจำนวนมากจากทั่วประเทศและทั่วโลกเข้ามารวมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมต่างๆ เพื่อมาระดมความช่วยเหลือผู้ประสบภัย กู้ชีพ ทำความสะอาดบริเวณชายทะเล ๔ จังหวัดภาคใต้ จุดเริ่มต้นของคำว่า อาสาสมัครจิตอาสา เป็นสิ่งที่ทำให้คนไทยเห็นคุณค่าความสำคัญด้านความสามัคคี การมีส่วนร่วม ความมีคุณธรรม และการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขสังคม เพื่อทำความเข้าใจในความหมายของจิตอาสา ผู้วิจัยจึงขอเสนอทัศนะความหมายของจิตอาสา จากนักวิชาการ ไว้ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายของจิตอาสา

จิตอาสา มาจากคำว่า จิต + อาสา คำว่า จิต ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง มโนหรือวิญญาณ^๑ คือภาวะที่คิดซึ่งอารมณ์ที่ผ่านเข้ามาทางอายตนะทั้งภายในและภายนอกทำให้เกิดการรับรู้ในอารมณ์นั้นๆ เป็นธรรมชาติของปรมาณส่วนหนึ่งที่มีลักษณะรู้เมื่อได้กระทบอารมณ์ทั้ง ๖ ส่วนในคำว่า จิต ในความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ใจ สิ่งที่มีหน้าที่รู้ความคิดและนึก^๒ ส่วนคำว่า อาสา หมายถึง การเสนอตัวเข้ารับทำ เนื่องจากยังไม่มีระเบียบปฏิบัติความหมายของคำว่า จิตอาสา ไว้โดยตรง แต่มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่าจิตอาสา ไว้หลายท่านดังนี้

^๑ ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๑/๑๑๖.

^๒ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ฉบับเฉลิมพระเกียรติพระชนมพรรษาครบ ๗ รอบ, (กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้น จำกัด มหาชน, ๒๕๕๖), หน้า ๓๒๔.

พระไพศาล วิสาโล กล่าวว่าจิตอาสา หมายถึงเป็นจิตใจที่พร้อมจะสละเวลา แรงกายและสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูตาย เมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากเกิดขึ้นกับผู้คนเป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี และเห็นน้ำตาเปลี่ยนรอยยิ้มเป็นจิตที่เปี่ยมด้วยบุญ คือความสงบเย็นและพลังแห่งความดี และพลังแห่งการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ เพื่อให้ทุกคนมีความสุข^๖

ประเวศ วะสี กล่าวว่าจิตอาสาเป็นการให้ทาน ทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับ มีความอบอุ่นใจ ยังหมายถึงที่เป็นหลักคำสอนทางศาสนา คือ ทาน ศีล ภาวนา เป็นการให้ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ ทางวัตถุสิ่งของ และทางปัญญา^๗

ประพันธ์ ศุภษร และคณะ ได้ให้ความหมายจิตอาสาว่า เป็นการให้บริการรูปแบบของโครงการต่างๆ หรือการทำกิจกรรมให้บริการในด้านจิตใจและการให้ในด้านวัตถุ ซึ่งเป็นการทำงานด้วยใจบริสุทธิ์ ปราศจากความต้องการสิ่งตอบแทนใดๆ^๘

วิชัย วงษ์ใหญ่ กล่าวว่า จิตอาสาหมายถึงความสำนึกของบุคคลที่มีต่อส่วนรวม เป็นจิตที่เป็นผู้ให้ คิดดี คิดทางบวก มีความหวังดีต่อผู้อื่น เป็นความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ อยากช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทน และส่งผลให้เกิดความสุขทางจิตใจ ผู้ที่มีจิตสาธารณะจะแสดงพฤติกรรมที่อาสาทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวม การงดเว้นการกระทำที่จะส่งผลให้เกิดความซาดุเสียหาย การมีส่วนร่วมดูแลรักษา และเคารพสิทธิของบุคคลอื่นในการใช้ทรัพย์สินส่วนรวม^๙

ศูนย์คุณธรรม ได้ให้ความหมายว่า เป็นจิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกายสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี อันเกิดจากพื้นฐานความคิด ได้แก่ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมมิใช่เพื่อส่วนตัว การกระทำที่เป็นไปโดยความสมัครใจ การไม่มุ่งหวังผลตอบแทน และการอุทิศกำลังกาย กำลังใจ และเวลาให้ส่วนรวม^{๑๐}

นวนน้อย ตรีรัตน์ และคณะ กล่าวว่า จิตอาสา หมายถึงการให้ทานที่ทำให้เกิดความสุขทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับ จิตที่เต็มไปด้วยความเมตตากรุณา ปรารถนาดีต่อผู้อื่น อยากให้เขาพ้นทุกข์ โดยไม่

^๖พระไพศาล วิสาโล, *เติมเต็มชีวิตด้วยจิตอาสา*, (กรุงเทพมหานคร: เครือข่ายพุทธิกา, ๒๕๕๐), หน้า ๒๐.

^๗ประเวศ วะสี, *วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑ : สู่ภพภูมิใหม่แห่งการพัฒนา*, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๗), หน้า ๑๕๑-๑๕๔.

^๘ประพันธ์ ศุภษร และคณะ, *กระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา*, บทความวิจัย, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ฉบับ ๑๘ ปีที่ ๑๑ มกราคม- เมษายน ๒๕๕๘. หน้า ๒๓.

^๙วิชัย วงษ์ใหญ่, *จิตอาสา* สารานุกรมวิชาชีวิตครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, ๒๕๕๕), หน้า ๒๓๓-๒๓๗.

^{๑๐}ศูนย์คุณธรรม, *ร่วมแรงแข่งขัน ร่วมกันทำความดี สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัด ครั้งที่ ๑*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทแปลนโมทิฟ จำกัด, ๒๕๕๘), หน้า ๕๑.

หวังประโยชน์สุขหรือผลตอบแทนให้แก่ตัวเอง เป็นจิตที่ทาด้วยความบริสุทธิ์ใจ คือการให้เกิดจากความเมตตากรุณา การคิดถึงประโยชน์สุขของผู้อื่น ขณะเดียวกันก็เป็นการลดละตัวตน พุดได้ว่าจิตอาสาเป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งในมิตินี้^๕

สรุปได้ว่า จิตอาสา หมายถึงการทำงานด้วยความสมัครใจ ตั้งใจอยากช่วยเหลือ พร้อมทั้งจะเป็นผู้เสียสละเวลา แรงกายแรงใจ แบ่งปันสิ่งของให้ความเมตตากรุณาเกื้อกูลกัน มีสติปัญญาในแก้ไขปัญหาและความทุกข์ที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นสาธารณะประโยชน์ชุมชนและสังคม รู้จักเอาใจใส่เรื่องส่วนรวม เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุข โดยไม่หวังผลตอบแทน และส่งเสริมให้การพัฒนาคนและสังคมให้บังเกิดความสงบสันติสุข

๒.๑.๒ ลักษณะของจิตอาสา

จากการศึกษาความหมายของจิตอาสาหัวข้อที่ผ่านมา จะเห็นว่าจิตอาสาเป็นการทำงานด้วยความสมัครใจ พร้อมเป็นผู้เสียสละ ให้ความเมตตากรุณา เกื้อกูลกัน รู้จักเอาใจใส่เรื่องส่วนรวม โดยไม่หวังผลตอบแทน และส่งเสริมให้การพัฒนาคนและสังคม ให้สงบสันติสุข เมื่อนำความหมายของจิตอาสาที่ได้กล่าวไว้อย่างหลากหลาย สามารถนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงลักษณะจิตอาสาไว้ดังต่อไปนี้

๑) ทำด้วยความสมัครใจ พร้อมเป็นผู้เสียสละ

ในลักษณะของการทำงานจิตอาสาเป็นการทำงานด้วยความสมัครใจเริ่มจากความเป็นผู้ที่มีความสนใจเป็นอันดับแรก และพร้อมเป็นผู้ที่เสียสละในรูปแบบต่างๆ เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี ในประเด็นนี้ วราพร วันไชยธนวงศ์ และคณะ ได้กล่าวถึงลักษณะของจิตอาสา คือความสมัครใจ ตั้งใจทำ เสียสละทั้งแรงกาย แรงใจหรือทรัพย์สิน ในการกระทำหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนและการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม การกระทำที่เป็นโดยความสมัครใจ ไม่มุ่งหวังผลตอบแทนในรูปของสินจ้าง รางวัล และเป็นการอุทิศกำลังกาย กำลังใจ และเวลาให้แก่ส่วนรวม การทำงานร่วมกัน มีความรับผิดชอบ มีสติปัญญา มีเหตุผล มีความรู้ มีความสามารถเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และรู้จักการแก้ไขปัญหาจากสภาพความเป็นจริงของชุมชน มีความสามัคคี มีความรับผิดชอบและเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม^๖ จากความเห็นข้างต้นที่ได้กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าจิตอาสาต้องเป็นผู้ที่มีความสมัครใจ เต็มใจทำ พร้อมทั้งอุทิศกำลังกาย กำลังใจ เสียสละประโยชน์เพื่อส่วนรวม

^๕ นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ, **คุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ก.

^๖ วราพร วันไชยธนวงศ์ และคณะ, **การพัฒนากระบวนการสร้างจิตอาสาในศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่ รายงานการวิจัยวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี**, (จังหวัดเชียงใหม่ กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๐), หน้า ๒๗-๒๘.

ด้วยเหตุนี้เมื่อได้ทำความดีจะทำให้มีความสุขเบิกบานในการทำความดีนั้น เพื่อให้ความเห็นความจริงในข้อนี้มากขึ้น ท่านพระไพศาล วิสาโล ได้มีการกล่าวไว้ในหนังสือ เมื่อดอกไม้บานสะพรั่งทั้งแผ่นดิน ในความเป็นจิตอาสา เป็นจิตที่พร้อมสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี และเห็นน้ำตาลเปลี่ยนเป็นรอยยิ้ม เช่นเดียวกับดอกไม้ที่ได้สยายกลีบเบ่งบาน มอบความสุข ความสวยงามแด่แม่โลก^{๑๐}

นอกจากนี้ยังมีความเห็นถึงความปรารถนาดีต่อกันในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดร.สุรพล พะยอมแย้ม ได้อธิบายถึงเรื่องความตั้งใจ ความสนใจในการทำงานส่วนรวมไว้ว่า ผู้ที่ปรารถนาสร้างความอยู่ดีมีสุขให้กับชุมชนนั้นเป็นเรื่องที่ต้องเริ่มจากใจ นับแต่ความสนใจ ความตั้งใจเป็นอันดับแรก จากนั้นอาศัยความรู้ความเข้าใจ พร้อมด้วยความอดทนพยายาม ตลอดจนเพิ่มความสามารถการดูแล และช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีคุณภาพกายและคุณภาพจิตที่ดี^{๑๑}

ลักษณะของจิตอาสา คือความสมัครใจ ตั้งใจทำ ผู้ที่ปรารถนาสร้างความอยู่ดีมีสุขให้กับชุมชนนั้นเป็นเรื่องที่ต้องเริ่มจากใจ มีความสนใจ มีความตั้งใจเป็นอันดับแรก จากนั้นอาศัยความรู้ความเข้าใจ ในการกระทำหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ในความเป็นจิตอาสา เป็นจิตที่พร้อมสละเวลา แรงกาย ทรัพย์สิน และสติปัญญา

๒) ให้ความเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

จากการพิจารณาถึงคุณลักษณะของจิตอาสาคือมุ่งประโยชน์เพื่อส่วนรวมด้วยความมีเมตตาความกรุณาที่มีต่อกัน สะท้อนให้เห็นความรู้สึกของจิตอาสาที่ตืออยากช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกันของคนในสังคม เมื่อเกิดวิกฤติในรูปแบบต่างๆ ในความเห็นนี้พระไพศาล วิสาโล ได้ถึงลักษณะของจิตอาสาไว้ว่า คุณลักษณะสำคัญของจิตอาสาคือเป็นการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ และการติดต่อสื่อสาร การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง คุณลักษณะของผู้มีจิตอาสาคือ มุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม การทำงานทุกอย่างเป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่มุ่งหวังผลตอบแทนในรูปของอามิส สินจ้าง หรือรางวัล ตลอดจนการอุทิศกาย กำลังใจ และเวลา ให้แก่ส่วนรวมสิ่งที่อาสาสมัครพึงมี และถือปฏิบัติคือ มีความรักมนุษยชาติ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ และสังคัตถ ๔

นอกจากนี้ อาสาสมัคร ควรจะต้องมีการสื่อสารที่ดีมี มโนกรรม คิดดี คิดทางบวก Positive thinking มีวชิกรรม (ปิยวาจา) ฝึกขอบคุณ ฝึกแสดงความยินดี ฝึกให้กำลังใจ ฝึกชื่นชมผู้ที่มี

^{๑๐} พระไพศาล วิสาโล, *เมื่อดอกไม้บานสะพรั่งทั้งแผ่นดิน*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนส่งเสริมสุขภาพ, ๒๕๔๘), หน้า ๑.

^{๑๑} สุรพล พะยอมแย้ม, *จิตวิทยาในชุมชน*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท บางกอกคอมเทค อินเทอร์เน็ต จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๒๐๙.

จิตอาสา^{๑๒} จากข้อความที่ได้กล่าวมาแล้วทำให้ได้เห็นความสำคัญของลักษณะจิตอาสา ที่มีการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางการทำงานเพื่อช่วยเหลือส่วนรวม เป็นการแสดงออกถึงความเป็นผู้ที่มีเมตตาเป็นหลักใจในการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยความปรารถนาดีให้เขามีความสุขให้คำแนะนำวิธีการแก้ปัญหา การช่วยเหลือต่างๆ เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในท่ามกลางความขาดแคลนอาหาร และสิ่งของและเครื่องใช้ในการทำงาน ทั้งในภาวะปกติและเมื่อเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ เพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูลได้อย่างเหมาะสม

จากคู่มือการพัฒนาจิตอาสาพนักงานในองค์กรธุรกิจสู่ความสุขในวิถีการทำงานของวรรณภา ประยุกต์วงศ์ และคณะ ได้กล่าวถึงเรื่องการเกื้อกูลช่วยเหลือของจิตอาสาไว้ในความสำคัญการช่วยเหลือเกื้อกูลกันยังคงดำรงอยู่ในวิถีชีวิตเป็นวัฒนธรรมที่ดั่งงามของสังคมไทย และมีได้เป็นเพียงแค่การแสดงออกภายนอกเท่านั้น แต่สะท้อนความรู้สึกที่มาจากข้างในจิตใจที่อยากช่วยเหลือ ภาษาไทยใช้คำว่า ใจ อย่างกว้างขวาง ดังนั้น จึงขอแปลคำว่า Volunteer เป็นจิตอาสา แทนคำว่า อาสาสมัครเพื่อชี้ให้เห็นถึงจิตใจที่ดั่งงามที่อยากช่วยเหลือ และพร้อมที่จะแสดงออกหากมีความพร้อมทางเงื่อนไขปัจจัยต่างๆ ทำให้ระดับการแสดงออกอาจมีความแตกต่างกัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกันของคนในสังคม เป็นกิจกรรมที่ดำรงอยู่มาช้านานคู่กับสังคมมนุษย์ตั้งแต่ครั้งอดีต เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในท่ามกลางความขาดแคลนอาหาร และสิ่งของและเครื่องใช้ในการทำงาน ทั้งในภาวะปกติและเมื่อเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ความช่วยเหลือ ร่วมมือกันของคนในสังคม เป็นการช่วยแก้ไขปัญหาในสังคมผ่านวิกฤติกลับเข้าสู่การดำเนินชีวิตได้อย่างปกติได้อย่างรวดเร็ว^{๑๓}

อย่างไรก็ตาม ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันยังคงดำรงอยู่ในวิถีชีวิต เป็นวัฒนธรรมที่ดั่งงามของสังคมไทย ความช่วยเหลือ เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในท่ามกลางความขาด เกิดความร่วมมือกันของคนในสังคม เป็นการช่วยแก้ไขปัญหาในสังคมผ่านวิกฤติกลับเข้าสู่การดำเนินชีวิตได้อย่างปกติได้อย่างรวดเร็ว ลักษณะของจิตอาสาเป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ และมีความรักมนุษยชาติ

๓) รู้จักเอาใจใส่ เรื่องส่วนรวม

จากลักษณะของให้ความเมตตากรุณาในช่วยเหลือเกื้อกูลกันทำให้เห็นได้ว่าจิตอาสาเป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งร่างกายจิตใจ มีแนวทางตามหลักพุทธธรรมและถือได้ว่าเป็นหลักการส่งเสริมสนับสนุนให้จิตอาสาที่มีความเอาใจใส่ ทำให้เห็นถึงพลังแห่งความดีงาม เป็นจิตอาสาที่เปี่ยมไปด้วยบุญ

^{๑๒} พระไพศาล วิสาโล, *เติมเต็มชีวิตด้วยจิตอาสา*, (กรุงเทพมหานคร: เครือข่ายพุทธิกา, ๒๕๕๐), หน้า ๒๐.

^{๑๓} วรรณภา ประยุกต์วงศ์ และคณะ, *คู่มือการพัฒนาจิตอาสาพนักงานในองค์กรธุรกิจ สู่ความสุขในวิถีการทำงาน*, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพพิญยานิสัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒.

บุคคลช่วยเหลือดูแลเรื่องส่วนรวม ซึ่งในความเห็นนี้ เมตตากฤณาจิต ได้กล่าวไว้ในหนังสือการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ ได้อธิบายถึงการมีส่วนร่วมว่า ในการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมใจกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล^{๑๔} จากข้อความข้างต้น จะเห็นในการมีส่วนช่วยเหลือส่วนรวมของจิตอาสามีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นเป็นจิตที่รู้จักการเอาใจใส่ เมื่อพบเห็นปัญหาของความสุขเกิดขึ้นกับผู้อื่น เป็นพลังการทำความดีที่มีคุณค่า และมีความสุขที่ได้ทำความดีในความเห็นนี้

พระไพศาล วิสาโลได้กล่าวไว้ในเอกสารคู่มือจิตอาสาพุทธ และได้อธิบายถึงความเป็นจิตอาสาพุทธว่าเป็น จิตแห่งการให้ความดีงามทั้งปวงแก่เพื่อนมนุษย์ โดยเต็มใจ สมครใจ ซาบซึ้งใจ ปีติสุข ที่พร้อมจะเสียสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อสาธารณะประโยชน์ ในภารกิจกรรม หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูดาย เมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี และเห็นน้ำตาเปลี่ยนเป็นรอยยิ้ม เป็นจิตที่เปี่ยมด้วยบุญ คือความสงบเย็น และพลังแห่งความดี อีกทั้งยังช่วยลดอัตตา หรือความเป็นตัวเป็นตนเองลงได้ เราทุกคนต่างมีเวลาว่างใช้ชีวิตประจำวัน หากปันเวลานั้นมาช่วยเหลืองานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก็ย่อมเป็นพลังที่มีคุณค่ามหาศาลในการสืบทอดพระพุทธ ศาสนาให้แผ่ขยายฝังรากลึกในจิตใจของผู้คน อันจะนำสันติสุขมาสู่สังคมไทย และร่วมกันสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป^{๑๕}

จากข้อความที่ได้กล่าวมาแล้วทำให้เห็นถึงการรู้จักการเอาใจใส่ส่วนช่วยเหลือกัน นอกจากนี้ยังมีความเห็นของนายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ หนังสืออาสา พลังสร้างโลกได้กล่าวถึงความสำคัญของจิตอาสา เป็นการนำพุทธธรรมที่ใช้ความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นเข็มทิศนำทางทำให้ทุกคนสามารถใช้หลักธรรมศาสนาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ว่าจะด้วยทรัพย์ ด้วยแรง ด้วยปัญญา โดยถือว่าทั้งหมดนี้ก็คือการปฏิบัติธรรม เป็นการได้ฝึกเป็นพระโพธิสัตว์ เพื่อเป็นเรื่องเข้าใจง่าย เข้าถึงง่ายไม่แยกส่วนออกจากชีวิตจริง ทุกคนสามารถทำได้อย่างทันทีและทันสมัยอยู่เสมอ เป็นการรวมความรัก ความศรัทธา รวมทรัพยากรทางปัญญา องค์ความรู้ การปฏิบัติต่างๆ เข้ามาสู่ศูนย์รวมแห่งศรัทธาคือผู้นำทางจิตวิญญาณ ในการรวมสรรพสิ่ง เพื่อกระจายสู่มหาชน คนยากไร้ คนตกทุกข์ได้ยาก ถือได้ว่าเป็นความงดงามตามแนวทางพุทธธรรม^{๑๖}

^{๑๔}เมตต์ กฤณาจิต, การบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ, (กรุงเทพมหานคร: บิ๊คพอยท์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๗.

^{๑๕}พระไพศาล วิสาโล, คู่มือจิตอาสาพุทธ, ม.ป.ป., หน้า ๑.

^{๑๖}นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ, จิตอาสา พลังสร้างโลก, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสร้างสื่อ จำกัด, ๒๕๕๙), หน้า ๗๑-๗๒.

จะเห็นได้ว่าบุคคลที่เป็นจิตอาสาทำด้วยความสมัครใจ ปราศจากสิ่งที่อยากช่วยเหลือผู้อื่น และตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมโดยถือเรื่องส่วนรวมเป็นสำคัญ ทำด้วยความเอาใจใส่ดูแลสังคม ในความเห็นของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ได้กล่าวไว้ในหนังสือแนวทางการสร้างจิตสาธารณะในสังคมไทย “การกระทำของบุคคลที่เกิดขึ้นโดยความสมัครใจ ปราศจากสิ่งที่อยากช่วยเหลือ ช่วยแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคมและตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการเอาใจใส่ดูแล และมีส่วนร่วมในการอาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม”^{๑๗}

ทั้งนี้ การรู้จักเอาใจใส่สนใจเรื่องส่วนรวม ด้วยจิตอาสา จึงเป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูดาย เมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้คนเป็นพลังแห่งความดี ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการเอาใจใส่ดูแล การร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล และมีส่วนร่วมในการอาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

๔) ไม่หวังผลตอบแทน

หลังจากที่ได้ทราบถึงลักษณะของจิตอาสาเป็นผู้ที่รู้จักเอาใจใส่เรื่องส่วนรวมเป็นพลังที่แห่งความดี อยากช่วยเหลือดูแลกัน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนทำด้วยใจบริสุทธิ์ อันเกิดจากพื้นฐานความคิดในการบำเพ็ญประโยชน์อุทิศเพื่อสังคม ซึ่งในความเห็นของนวนน้อย ตรีรัตน์ และคณะได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป โดยได้กล่าวถึงว่า จิตอาสาเป็นผู้ให้โดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นการให้ทานที่ทำให้เกิดความสุขทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับจิตที่เต็มไปด้วยความเมตตากรุณา ปราศจากดีต่อผู้อื่น อยากให้เขาพ้นทุกข์ โดยไม่หวังประโยชน์สุขหรือผลตอบแทนให้แก่ตัวเอง เป็นจิตที่ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ รางวัลของจิตอาสา คือ ความสุขและความภาคภูมิใจในตนเอง และเป็นคุณธรรมของพลเมือง ส่งเสริมทำให้สังคมเข้มแข็ง^{๑๘}

จากการศึกษาวิจัยเรื่องคุณธรรมในอาเซียน จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป มีข้อความที่ได้กล่าวถึงทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ ลักษณะที่สำคัญจิตอาสาเป็นผู้ให้โดยไม่หวังผลตอบแทน และเป็นคุณธรรมของพลเมือง ส่งเสริมทำให้สังคมเข้มแข็ง เพื่อให้เห็นถึงความจริงในเรื่องนี้ให้มากยิ่งขึ้น มีหลักฐานที่ได้กล่าวถึง ลักษณะของจิตอาสา ที่ทำโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มีข้อความจากหนังสือศูนย์คุณธรรมที่ได้อธิบายไว้ว่า จิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกายสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี อันเกิดจากพื้นฐานความคิด ได้แก่ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมมิใช่เพื่อส่วนตัว การกระทำที่เป็นไปโดยความสมัครใจ การไม่มุ่งหวังผลตอบแทน และการอุทิศกำลังกาย

^{๑๗} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, *แนวทางการสร้างจิตสาธารณะในสังคมไทย*, (กรุงเทพมหานคร: วารสารรัฐสภาสาร, ๒๕๕๖), หน้า ๗๗-๗๘.

^{๑๘} นวนน้อย ตรีรัตน์ และคณะ, *คุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป*, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๘.

กำลังใจ และเวลาให้ส่วนรวม^{๑๙}

การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสาธารณะเพื่อส่วนรวม โดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทนใดๆ เป็นการอุทิศกายใจ ในการทำความดี คือเป็นผู้เสียสละในด้านต่างๆ ใช้ปัญญาเพื่อพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกับวิชัย วงษ์ใหญ่ ได้กล่าวไว้ในหนังสือสารานุกรมจิตอาสา วิชาชีพครู ได้กล่าวอธิบายว่า ในความเป็นผู้มีจิตอาสาเป็นผู้มีจิตใจที่คิดช่วยเหลือผู้อื่น จิตใจที่เป็นผู้ให้ เช่น ให้สิ่งของ ให้เงิน ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังกาย แรงสมอง ซึ่งเป็นการเสียสละ สิ่งของตนเอง แม้กระทั่งเวลา โดยมีปัญญาเป็นเครื่องกำกับ เป็นการกระทำที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ส่งผลให้แสดงพฤติกรรม ในการช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งรอบตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น^{๒๐}

จะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีจิตอาสาช่วยเหลือ อยากให้ผู้อื่นมีความสุข ผู้เข้ามาช่วยเหลือด้วยความสมัครใจ การกระทำที่เป็นไปโดยความสมัครใจ เป็นการอุทิศกำลังกาย กำลังใจ และเวลาให้ส่วนรวม เป็นจิตที่ทำความดีด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๕) ส่งเสริมพัฒนาสังคมให้สงบสันติสุข

จากแนวความคิดของนักวิชาการได้กล่าวถึงลักษณะของจิตอาสาในด้านต่างๆ เป็นการชี้ให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของความเป็นจิตอาสาที่ทำงานด้วยความสมัครใจ พร้อมเป็นผู้เสียสละ ให้ความเมตตากรุณา เกื้อกูลกัน รู้จักเอาใจใส่เรื่องส่วนรวม โดยไม่หวังผลตอบแทน ส่วนในการส่งเสริมพัฒนาสังคมให้สงบสันติสุข วรรณ ประยุกต์วงศ์ และคณะ จากหนังสือการพัฒนาจิตอาสาพนักงานในองค์กรธุรกิจ สู่ความสุขในวิถีการทำงานได้กล่าวว่า เมื่อนำหลักไตรสิกขา เข้ามาร่วมวิเคราะห์ อาจช่วยให้เข้าใจกระบวนการทำกิจกรรมดังกล่าวให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และสามารถนำสู่การพัฒนากิจกรรมที่มุ่งสู่การพัฒนาปัญญาของมนุษย์อย่างแท้จริง ทั้งภายในองค์กรธุรกิจรวมถึงการนำเสนอนโยบายในการสนับสนุน เพื่อให้การพัฒนาปัญญาในมนุษย์ได้เกิดขึ้นและนำไปสู่การพัฒนาไปใช้ในการผลิตบริโภค และแลกเปลี่ยนแบ่งปันกันให้เกิดขึ้นคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งต่อตนเอง องค์กร สังคม และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เป็นศานติสุขร่วมมือกันของสังคมอย่างแท้จริง^{๒๑}

^{๑๙} ศูนย์คุณธรรม, ร่วมแรงแข่งขัน ร่วมกันทำความดี สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัด ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทแปลนโมทิฟ จำกัด, ๒๕๕๘), หน้า ๕๑.

^{๒๐} วิชัย วงษ์ใหญ่, จิตอาสาสารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, ๒๕๕๕), หน้า ๒๔๑.

^{๒๑} วรรณ ประยุกต์วงศ์ และคณะ, คู่มือการพัฒนาจิตอาสาพนักงานในองค์กรธุรกิจ สู่ความสุขในวิถีการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพพิญวานิสัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๘.

จากความเห็นดังกล่าว เป็นการนำหลักพุทธธรรมในไตรสิกขา นำมาวิเคราะห์เพื่อช่วยพัฒนาจิตใจ โดยมุ่งพัฒนาปัญญาของมนุษย์ โดยมีการแบ่งปันให้เกิดขึ้นเป็นการสร้างความร่วมมือกันของคนในสังคมให้เกิดสันติสุข นอกจากนี้แล้วยังมีความเห็นของนพมาศ อึ้งพระ จากหนังสือ จิตวิทยา สังคมได้อธิบายไว้ว่า ในความร่วมมือทำเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ในการทำเรื่องดีๆ สังคมควรส่งเสริมให้คนร่วมมือทำความดีโดยการสร้างให้มีตัวแบบทำความดีเมื่อมีคนริเริ่มก็มีคนตอบสนอง โดยเริ่มแสดงความร่วมมือก่อนอาจทำให้เกิดพฤติกรรมตอบสนอง การตื่นตัวให้คนมีความประพฤติเพื่อสังคม และพฤติกรรมเอื้อเฟื้อมากขึ้น เป็นพฤติกรรมที่จรรโลงการร่วมมือกันอย่างมีความสุข ทำให้การพัฒนาการของสังคมมีความยั่งยืน และมีความสุขร่วมกัน^{๒๒}

การพัฒนาของจิตอาสาเป็นการทำเรื่องดี เอื้อเพื่อร่วมมือกันอย่างมีความสุข ทำให้สังคมมีความยั่งยืนอยู่ร่วมกันได้ บนพื้นฐานของวัฒนธรรมในสังคมไทย เพื่อให้เกิดความสามัคคีเอื้ออาทร มีความสมานฉันท์ของสังคมและคนในชาติได้อีกด้วย เพื่อให้เห็นถึงประเด็นในหัวข้อนี้ให้มากขึ้น ดังที่ พลเดช ปิ่นประทีป ได้อธิบายไว้ในหนังสือ สังคมไทยเป็นสังคมที่ดิงามและอยู่เย็นเป็นสุข ในการส่งเสริมให้ภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีสันติสุขอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทย และสร้างสรรค์สังคมรักษาสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชาติ และความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเชิดชูคุณค่าและจิตวิญญาณของความเป็นไทย ตลอดจนสร้างความสามัคคีเอื้ออาทร สมานฉันท์ของสังคมและประเทศชาติ^{๒๓}

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นว่า ในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีสันติสุขอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทย สร้างความสามัคคีเอื้ออาทร สมานฉันท์ของสังคมและประเทศชาติ แลกเปลี่ยนแบ่งปันกันให้เกิดขึ้นคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งต่อตนเอง องค์กร สังคม สามารถนำสู่การพัฒนากิจกรรมที่มุ่งสู่การพัฒนาปัญญาของมนุษย์อย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของจิตอาสาทำงานด้วยความสมัครใจ พร้อมเป็นผู้เสียสละ ผู้ที่ปรารถนาสร้างความสุขให้กับชุมชนนั้นเป็นเรื่องที่ต้องเริ่มจากใจ นับแต่ความสนใจ ความตั้งใจเป็นอันดับแรกจิตอาสาพร้อมสละเวลา แรงกาย ทรัพย์สิน และสติปัญญา ให้ความเมตตากรุณา เกื้อกูลกันช่วยเหลือให้ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตตามปกติ เพื่อแก้ไขปัญหาในขณะที่สังคมเกิดวิกฤติ เป็นผู้มีความพร้อมทั้งด้านกาย รู้จักเอาใจใส่เรื่องส่วนรวม จิตอาสาเป็นจิตใจที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี เป็นพลังแห่งความดี ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการเอาใจใส่ดูแล การร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล และมีส่วนร่วม โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นจิตที่ทำด้วยความบริสุทธิ์

^{๒๒} นพมาศ อึ้งพระ, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๑๔.

^{๒๓} พลเดช ปิ่นประทีป, **สังคมไทยเป็นสังคมที่ดิงามและอยู่เย็นเป็นสุข**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: อู่การพิมพ์, ๒๕๕๙), หน้า ๑๑.

ใจ โดยส่งเสริมให้การพัฒนาคนและสังคม ให้สงบสันติสุขอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของความสามัคคีเอื้ออาทร มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันกันให้เกิดการนำสู่การพัฒนาปัญญาของมนุษย์อย่างแท้จริง

๒.๑.๓ ประเภทของจิตอาสา

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าลักษณะของจิตอาสาที่ทำงานด้วยความสมัครใจ เริ่มจากความสนใจ ความตั้งใจ พร้อมสละเวลา แรงกาย ทรัพย์สิน และสติปัญญา โดยมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ความเมตตากรุณา เกื้อกูลกัน โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นจิตที่ทำความดีด้วยความบริสุทธิ์ใจ มีการส่งเสริมให้การพัฒนาคนและสังคม ให้สงบสันติสุขอย่างยั่งยืนนำสู่การพัฒนาปัญญาของมนุษย์อย่างแท้จริง ลักษณะของคำว่า จิตอาสา มีการบัญญัติไว้หลายแห่ง อาทิ จิตสาธารณะ จิตสำนึกสาธารณะ ล้วนแล้วมีลักษณะไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ประเภทของจิตอาสาให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ผู้วิจัยได้สรุปรวมในประเภทของจิตอาสา ที่มีความเกี่ยวข้องกันไว้ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้กล่าวว่า จิตสาธารณะ (Public Mind) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลที่เกิดขึ้นโดยความสมัครใจ ปราศจากหน้าที่จะช่วยเหลือ ช่วยแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคมและตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการเอาใจใส่ดูแล และมีส่วนร่วมในการอาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม^{๒๔}

สุชาดา จักรพิสูทธิ์ กล่าวว่า จิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) หมายถึง ความตระหนักของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม มีสำนึกในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่พึงมารู้จักเอาใจใส่เป็นธุระ ปราศจากหน้าที่จะช่วยเหลือสังคม ต้องการแก้ไขปัญหาของสังคม ด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องของส่วนร่วมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม^{๒๕}

สนธยา พลศรี กล่าวถึง จิตสำนึกต่อสังคม (Social Consciousness) หมายถึง ลักษณะทางจิตใจหรือภาวะที่รู้ตัวของบุคคลที่มีความโน้มเอียงทางความคิดและความรู้สึกเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าหรือให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล หรือสิ่งของที่มีอยู่ในสังคมที่ไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของหรือเป็นสิ่งที่ เป็นเจ้าของร่วมกันมีจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชนของตน โดยช่วยกันดูแลสังคมชุมชน เสียสละกำลังกาย กำลังทรัพย์เข้าร่วมกิจกรรมที่มีส่วนช่วยให้สังคมเกิดความเปลี่ยนแปลง หรือส่งเสริมด้านต่าง ๆ ในทิศทางที่ดีขึ้น^{๒๖}

^{๒๔} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **จอมปราชญ์นักการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ซัลเชสมิเดีย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๗.

^{๒๕} สุชาดา จักรพิสูทธิ์, “จิตสำนึกสาธารณะ”, **ศิลปวัฒนธรรม**, ปีที่ ๒๒ฉบับที่ ๙ (กรกฎาคม ๒๕๔๔) หน้า๒๒ - ๒๓.

^{๒๖} สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๕ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๐๒.

จากหลักการที่นำเสนอมาอาจกล่าวโดยสรุปในประเภทของจิตอาสา จิตสาธารณะ จิตสำนึกสาธารณะ จิตสำนึกต่อสังคม และอาสาสมัคร มีความหมายใกล้เคียงกับจิตอาสา ในสาระสำคัญของจิตอาสานั้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของจิตสาธารณะ ที่ทำงานด้วยการคำนึงถึงผู้อื่น เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นการอุทิศตนในการเสียสละเวลา สิ่งของ เงิน แรงกาย สติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตใจที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี การช่วยเหลือผู้อื่นและเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์

จะเห็นได้ว่า งานจิตอาสา มีลักษณะเป็นการทำงานด้วยความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจ ยอยากช่วยเหลือ พร้อมทั้งจะเป็นผู้เสียสละเวลา แรงกายแรงใจ แบ่งปันสิ่งของ ให้ความเมตตากรุณา เกื้อกูลกัน มีสติปัญญาในแก้ไขปัญหาและความทุกข์ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ชุมชนและสังคม รู้จักเอาใจใส่เรื่องส่วนรวม เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุข โดยไม่หวังผลตอบแทน และส่งเสริมให้การพัฒนาคน และสังคมให้บังเกิดความสงบสันติสุข โดยมีลักษณะของจิตอาสา การมีจิตอาสาทำงานด้วยความสมัครใจ พร้อมทั้งเป็นผู้เสียสละ ผู้ที่ปรารถนาสร้างความอยู่ดีมีสุขให้กับชุมชนนั้นเป็นเรื่องที่ต้องเริ่มจากใจ นับแต่ความสนใจ ความตั้งใจเป็นอันดับแรกจิตอาสาพร้อมสละเวลา แรงกาย ทรัพย์สิน และสติปัญญา มีแนวทางตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ให้ความเมตตากรุณา เกื้อกูลกันช่วยเหลือให้ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตตามปกติ เพื่อแก้ไขปัญหาในขณะที่สังคมเกิดวิกฤติ เป็นผู้มีความพร้อมทั้งด้านกายจิตใจ มีการรู้จักเอาใจใส่เรื่องส่วนรวม และมีส่วนร่วม โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นจิตที่ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยส่งเสริมให้การพัฒนาคนและสังคม ให้สงบสันติสุขอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของความสามัคคีเอื้ออาทร ในสาระสำคัญของจิตอาสานั้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของจิตสาธารณะ ที่ทำงานด้วยการคำนึงถึงผู้อื่น เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นการอุทิศตนในการเสียสละเวลา สิ่งของ เงิน แรงกาย สติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตใจที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี การช่วยเหลือผู้อื่นและเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์

๒.๒ ความสำคัญของจิตอาสา

จากการศึกษาในหัวข้อที่ผ่านมาทำให้ได้ทราบถึงความหมายของจิตอาสาเป็นการทำงานด้วยความสมัครใจ ลักษณะของจิตอาสา ไม่ว่าจะเป็นจิตอาสา จิตสาธารณะ และอาสาสมัคร มีความใกล้เคียงกับจิตอาสา เป็นจิตใจที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี การช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมเพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขด้วยความสมัครใจไม่หวังผลตอบแทน เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ เมื่อนำความหมาย ลักษณะ และประเภทของจิตอาสา ผู้วิจัยจึงขอเสนอความสำคัญของจิตอาสาไว้ดังนี้

ในความสำคัญของการเป็นจิตอาสา เป็นการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในบุคลิกอุปนิสัยที่มีจิตพร้อมที่จะสละเวลา โดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของผู้เข้าร่วมในสังคมเดียวกัน มุ่งให้ผู้อื่นมีความสุขตั้งอยู่บนพื้นฐานของเจตนาดี ซึ่งการเสริมสร้างคุณลักษณะสอดคล้องกับนโยบายใน

ระดับประเทศที่สนับสนุนงานอาสาสมัครไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การประกาศให้งานจิตอาสาเป็นงานวาระแห่งชาติ และยกระดับสู่โครงสร้างองค์กรระดับประเทศ โดยผลการดำเนินงานที่ผ่านโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จัดตั้งศูนย์อาสาสมัครแห่งชาติ^{๒๗}

นอกจากนี้ นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณธรรมในอาเซียน จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป โดยให้ความสำคัญของจิตอาสาตามแนวทางหลักพุทธธรรม ถือว่าเป็นการนำไปสู่ผลของการเป็นเพื่อนมนุษย์ คือ การใช้หลักธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนการกระทำของอาสาสมัคร กล่าวคือหลักสำคัญ คือการลดอัตตาหรือการยึดมั่นถือมั่นในตัวตนลง ไม่ว่าจะในการบริจาค หรือในการลงแรงทำงานใด ไม่ถือสิ่งใดเป็นบุญคุณ และให้งานอาสานั้นเป็นการขัดเกลาดตนเอง ให้มีความเมตตา กรุณา มากขึ้น สามารถมองสะท้อนกลับมาภายในตนเองได้มากขึ้น เน้นที่การเปลี่ยนแปลงภายในผลที่เกิดขึ้นคือ อาสาสมัครมีความเป็นเพื่อนมนุษย์มากขึ้น^{๒๘}

ประพันธ์ ศุภษร และคณะ ได้กล่าวไว้ว่า จิตอาสาในพระพุทธศาสนา ถือเป็นการสร้างบารมี โดยยึดหลักธรรม พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ ซึ่งถือว่าผู้ให้เปรียบเหมือนพระโพธิสัตว์ที่คอยช่วยเหลือมนุษย์ที่ตกทุกข์ได้ยาก เป็นการสร้างบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่ สร้างความสุขให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้ที่บำเพ็ญตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวมจิตอาสาในพระพุทธศาสนาคล้ายกับจิตอาสาทั่วไปตรงที่ทำงานด้วยการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ เพื่อเป้าหมายหรือผลประโยชน์ส่วนรวม แต่จิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนาจะโยงไปถึงเรื่องการทำบุญกุศล การช่วยเหลืองานบุญต่างๆ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือแบบไม่บังคับ ผู้ที่มีจิตอาสาจึงมีลักษณะเป็นคนที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีน้ำใจ เสียสละ ยินดีรับใช้สังคม เมื่อพิจารณาความเข้าใจในองค์ธรรม มีเมตตา กรุณา เป็นเครื่องนำ สามารถแยกแยะด้วยปัญญา รู้วิธีการจำแนกทุกขในทุกมิติที่ชัดเจน^{๒๙}

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าจิตอาสาเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการในเชิงคุณธรรม โดยมีแรงจูงใจเป็นพลังผลักดันขับเคลื่อนในการทำความดี มีเจตนาที่ดีโดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวมในสังคม มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการทำงานจิตอาสา มีแรงจูงใจทางสังคมเป็นอุดมคติที่เป็นแรงจูงใจที่สำคัญ ในการควบคุม

^{๒๗} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๖ ข. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๕), หน้า

^{๒๘} ดร.นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ, **คุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป**, โครงการคุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๘.

^{๒๙} ประพันธ์ ศุภษร และคณะ, **กระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา, บทความวิจัย, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**, ฉบับ ๑๘ ปีที่ ๑๑ (มกราคม- เมษายน ๒๕๕๘), หน้า ๒๓.

ด้านจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ความแตกต่างกัน ความเสมอ มีความไว้วางใจกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันของคนในสังคม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรนำหลักการของแรงจูงใจ เพื่อให้เกิดการส่งเสริมการทำงาน ของอาสาสมัครจิตอาสาเป็นอย่างยิ่ง เพราะการทำงานใดๆ ก็ตามถ้าจะให้ประสบความสำเร็จและมี ประสิทธิภาพในการทำงานหรือกิจกรรมต่างๆ ต้องอาศัยแรงจูงใจเป็นหลักการสำคัญ ถือเป็นตัวกระตุ้น เพื่อให้กิจกรรมนั้น มีความสำเร็จไปได้ด้วยดี และไปสู่จุดเป้าหมายที่ตั้งใจไว้

จากข้อความข้างต้นที่ได้กล่าวมาสรุปได้ว่า ในความสำคัญของการเป็นจิตอาสา ถือได้ว่าทำ ให้บุคคลมีความคิดขั้นสูงช่วยยกระดับจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตา เพราะจิตอาสามุ่งเน้นการให้มากกว่า การรับ ทำให้ได้พบความสุขที่เกิดจากการให้ ซึ่งเป็นความสุขที่มีคุณค่ากว่าความสุขที่เกิดจากการได้รับ บุคคลที่มีจิตอาสาย่อมเป็นที่รักใคร่ของบุคคลรอบข้าง เพราะมองเห็นคุณค่าในความดี ที่มีอยู่ในบุคคล นั้น มากกว่ามูลค่าของทรัพย์สินใดๆ อีกทั้งยังเป็นการผูกมิตรแท้ได้อย่างยั่งยืนทำให้สังคมมีการแบ่งปัน การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันดูแลรักษาสิ่งของสาธารณะเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมรอบตัวทำให้สังคมน่าอยู่และเป็นสังคมคุณภาพที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้

ความสำคัญของการเป็นจิตอาสา เป็นการเสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรม โดยคำนึงถึง ประโยชน์สุขของผู้อยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเจตนาดี โดยให้ความสำคัญของจิต อาสาตามแนวทางหลักพุทธธรรม เป็นตัวขับเคลื่อนการกระทำของอาสาสมัคร ทุกคนสามารถทำได้ อย่างทันทีและทันสมัยอยู่เสมอ เป็นการรวมความรัก ความศรัทธา รวมทรัพยากรทางปัญญาตาม แนวทางพุทธธรรมถือได้ว่าช่วยยกระดับจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตาจิตอาสามุ่งเน้นการให้มากกว่าการ รับ ซึ่งเป็นความสุขที่มีคุณค่ากว่าความสุขที่เกิดจากการได้รับ ทำให้สังคมมีการแบ่งปัน การช่วยเหลือ เกื้อกูล ทำให้สังคมน่าอยู่และเป็นสังคมคุณภาพที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้

๒.๓ พัฒนาการจิตอาสาในสังคมไทย

แนวคิดที่เกี่ยวกับจิตอาสา มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นนับจากช่วงเริ่มมีประกาศใช้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นกิจกรรมจิตอาสาที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมหน่วยงานที่มีความ เกี่ยวข้องกับรัฐบาลในยุคสมัยนั้น เป็นกิจกรรมที่กระทำโดยสถาบันทางศาสนา มูลนิธิที่จัดโดย ภาคเอกชน การช่วยเหลือสังคมของคนในชาติ ในลักษณะของการกระทำโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็น การแสดงออกถึงการเป็นผู้ให้และการเป็นผู้รับ ดังที่ วิภาพันท์ ก่อเกียรติขจร ได้กล่าวไว้ในหนังสือ สถานการณ์สังคมไทย ๒๕๓๙ มุมมองและข้อเสนอจากเครือข่ายองค์กรการพัฒนาเอกชน “หลังจาก เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ในช่วงนั้นประชากรมีฐานะยากจน เริ่มมีความตระหนักถึงพลังของ ตนเอง และมีความสำนึกของสังคมคนชั้นกลางได้ถูกยกระดับมากขึ้น

ในทางสังคมตะวันตกก็ได้มีการกล่าวถึงเรื่องจิตอาสามาเป็นระยะเวลายาวนานแล้วเช่นกัน แต่อาจมีความแตกต่างกันของระบบสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประเพณี และวัฒนธรรม แนวความคิด

เรื่องจิตอาสาทางตะวันตกมีพื้นฐานมาจากประชาชน การขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาของสังคม จึงเน้นบทบาทไปที่กลุ่มคน องค์กร และทางรัฐบาล”^{๓๐} ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในแต่ละฉบับนั้นได้ให้ความสำคัญในเรื่องจิตอาสา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่องค์กรสหประชาชาติได้มีการร่วมมือกับในประเทศต่างๆ ส่งผลให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ ได้เน้นถึงการมีจิตอาสาไว้อย่างชัดเจนว่า เป็นคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ที่ช่วยให้การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และบ้านเมืองให้สูงขึ้น

สำหรับแผนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ และรวมถึงนโยบายของรัฐบาล ได้ตระหนักเน้นถึงคุณธรรม จริยธรรม พัฒนาการโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐาน^{๓๑} กระบวนการพัฒนามีการเชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา โดยมีจุดเป้าหมายปลูกฝังคือ คุณธรรมพื้นฐานที่มีความสอดคล้องของหลักการทำงานของจิตอาสา ที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทรต่อกัน พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือ ความต้องการ โดยผู้ที่เป็นจิตอาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขของตน เพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน จิตอาสาช่วยเหลือสังคมด้วยทรัพย์ และกำลังแรง ตลอดจนสติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาความทุกข์ สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นกับชุมชน

แนวความคิดในการปฏิบัติของหน่วยงานจิตอาสาในประเทศไทย มีหลักการทำงานในลักษณะของอาสาสมัครเพื่อองค์กรโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นหน่วยงานที่ไม่แสวงหากำไร เช่น มูลนิธิ แพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนี มีชื่อย่อ มูลนิธิ พอ.สว. คือเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญและมีบทบาทในด้านการพัฒนาสุขภาพของประชาชนในชนบทที่ห่างไกล ดังที่วรุณ อนุชกรได้อธิบายไว้ในหนังสือประวัติสำคัญที่ควรรู้จักว่า ในการถือกำเนิดของมูลนิธิ พอ.สว. โดยพระราชดำริของสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนี ในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ มีการนำหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ในพระองค์ไปตั้งหน่วยตรวจรักษาประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดาร โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งมูลนิธิคือ ส่งเสริมให้แพทย์และเจ้าหน้าที่อาสาสมัครทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคออกไปปฏิบัติงานในวันหยุดราชการ เพื่อช่วยเหลือประชาชน ให้การรักษา ป้องกัน ส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพอนามัยของประชาชน และเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นทุรกันดาร โดยวิธีที่ได้ผลดีและสะดวกรวดเร็วที่สุด และมีการรักษาพยาบาลผู้ป่วยในท้องถิ่นทุรกันดาร โดยส่งการรักษาทางเครื่องมือสื่อสารเป็นประจำ

^{๓๐}วิภาพันธ์ ก่อเกียรติขจร, **สรุปสถานการณ์สังคมไทย ๒๕๓๙ : มุมมองและข้อเสนอจากเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน**, (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมการพัฒนา, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐๓.

^{๓๑}สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๖ ก. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔)**, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ตามวันและเวลาที่กำหนด ประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อประโยชน์ของมูลนิธิ^{๓๒}

สำหรับจิตอาสาในประเทศไทยที่เป็นเริ่มที่รู้จักกันมากจากเหตุการณ์ประสบคลื่นสึนามิ เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๗ ก่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน และภาคประชาชน ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานในรูปแบบจิตอาสาในประเทศไทย ในกระแสการเป็นอาสาสมัครที่เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเป็นประโยชน์ร่วมกันทั้งต่อผู้กระทำและผู้อื่น โดยเน้นที่คุณค่าของความสามัคคี การมีส่วนร่วม และการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขในสังคม

ทั้งนี้ อาสาสมัครของมูลนิธิ พอ.สว. มี ๒ ลักษณะ คืออาสาสมัครสามัญ และอาสาสมัครสมทบ ซึ่งอาสาสมัครสายสามัญ คืออาสาสมัครสายแพทย์ หรือสาธารณสุข ได้แก่ แพทย์ เภสัชกร พยาบาล ส่วนอาสาสมัครสมทบ คือผู้ที่มีจิตอาสาศรัทธาในกิจการในมูลนิธิ พอ.สว. จะช่วยเหลือโดยทำงานในด้านอื่นๆ

นอกจากนี้หน่วยงานของต่างประเทศที่ได้รับการยอมรับในด้านการมีจิตอาสาที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดในประเทศไทย คือมูลนิธิพุทธฉือจี้ที่เกิดขึ้นในประเทศไต้หวันจากที่ วิชัย โชควิวัฒน์ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่องเล่าจากชาวฉือจี้ “โดยมีภิกษุณีเจิ้งเหยียนเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้ง จากการศึกษาชกชวนแม่บ้านในเมืองฮวาเหลียนสละทรัพย์ และกำลังแรง เพื่อสร้างโรงพยาบาลขนาดใหญ่รักษาผู้ป่วยที่ยากจน และได้มีสำนักงานตั้งอยู่ในกรุงเทพฯและเชียงใหม่ มีลักษณะในการดำเนินงานคือ การมุ่งสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่นตามหลักมนุษยธรรม ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ไม่มีการแบ่งแยกเผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีภารกิจหลักอยู่ ๔ ประการ ได้แก่ การสงเคราะห์ การรักษา การศึกษา และวัฒนธรรม”^{๓๓} ในการดำเนินงานของมูลนิธิพุทธฉือจี้ โดยยึดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เน้นในการช่วยเหลือ และการเสียสละต่อผู้อื่น เน้นการให้ทานและปฏิบัติเพื่อส่วนรวม การไม่เบียดเบียนสิ่งมีชีวิต อัมพล จินดาวัฒนะจากหนังสือจิตอาสาพลังสร้างโลก ได้อธิบายถึง หลักคำสอนที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ทุกคนควรมีจิตวิญญาณของการอาสาสมัคร ด้วยมีจิตเมตตา กรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพราะมนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่ช่วยเหลือผู้อื่นได้ มีการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความ ศรัทธาในการทำความดี มีปัญญาในการแก้ไขปัญหา มีรูปแบบหลักการทำงานของอาสาสมัครด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ประสานงานกันอย่างมีระบบระเบียบ โดยอาศัยความร่วมมือของบุคคล ชุมชน สังคม สถาบันเข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรม^{๓๔}

^{๓๒} วรณัฐ อุษณกร, ประวัติสำคัญที่ควรรู้จัก, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕-๒๗.

^{๓๓} วิชัย โชควิวัฒน์, เรื่องเล่าจากชาวฉือจี้, (นนทบุรี: พีเอ็นเอสครีเอชั่น, ๒๕๕๕), หน้า ๖๓-๖๗.

^{๓๔} อัมพล จินดาวัฒนะ, จิตอาสาพลังสร้างโลก, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสร้างสื่อ, ๒๕๕๙), หน้า ๔๓-๔๘.

นอกจากนี้สุริชัย หวันแก้ว และคณะได้กล่าวไว้ในหนังสือสังคมวิทยาสันามิการรับมือกับภัยพิบัติว่า “ในปีพ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ผ่านมา ถือเป็นปีวาระแห่งชาติในการสร้างจิตสำนึกและการอาสาช่วยเหลือสังคมขึ้นกับทุกคนในสังคมไทย เป็นเหตุให้เกิดองค์กรสำคัญที่เป็นหน่วยงานที่มีส่วนในการผลักดันจิตอาสาให้เกิดขึ้นในประเทศไทย^{๓๕} ที่มีความสอดคล้องกับนโยบายของศูนย์คุณธรรม โดยเน้นความสำคัญในเรื่องจิตอาสาเป็นการตระหนักรู้และคำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวมและสังคมมีความปรารถนาดีต่อกัน

จากแนวคิดของจิตอาสาที่กล่าวมาทั้งหมดอาจกล่าวรวมได้ว่าโดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับ ได้ให้ความสำคัญในเรื่องจิตอาสาโดยให้ตระหนักถึงการพัฒนาคอนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐาน มีการเชื่อมโยงความร่วมมือกัน โดยมีเป้าหมายการทำงานในลักษณะอาสาสมัครเพื่อองค์กรโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นหน่วยงานที่ไม่แสวงหากำไร ที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ทุกคนด้วยมีจิตเมตตา กรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยความมีศรัทธาในการทำมาดี มีปัญญาในการแก้ไขปัญหา มีรูปแบบ โดยอาศัยความร่วมมือของบุคคล ชุมชน สังคม สถาบัน เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมเป็นการตระหนักรู้และคำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวมและสังคม

๒.๔ หลักการและวิธีการทำงานของจิตอาสา

เมื่อพิจารณาจากความสำคัญของจิตอาสา ทำให้ทราบถึงความสำคัญของจิตอาสา โดยมีแนวทางตามหลักพุทธธรรมเป็นตัวขับเคลื่อน ถือได้ว่าช่วยยกระดับจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตาจิตอาสา มุ่งเน้นการให้มากกว่าการรับ ซึ่งเป็นความสุขที่มีคุณค่ากว่าความสุขที่เกิดจากการได้รับ ทำให้สังคมมีการแบ่งปัน การช่วยเหลือเกื้อกูล ทำให้สังคมน่าอยู่ และที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้

๒.๔.๑ แนวคิดที่เกี่ยวกับจิตอาสา

แนวคิดจิตอาสาในประเทศไทยโดยเริ่มมีการพัฒนาการของจิตอาสา มีปรากฏในสังคมไทยไม่นานนัก โดยมีพัฒนาการขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่เป็นสิ่งที่มาก่อนหน้าจิตอาสา รายงานวิจัยเรื่อง คุณธรรมในอาเซียน จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีแบ่งออกเป็น ๕ ช่วงเวลา ได้ดังนี้^{๓๖}

พัฒนาการขององค์กรสาธารณประโยชน์นี้ แบ่งเป็น ๕ ยุค โดยยุคที่ ๑ ถึง ๔ เป็นการพัฒนาการขององค์กรสาธารณประโยชน์และองค์กรประชาสังคมในไทย และในยุคที่ ๕ เป็นการใน

^{๓๕} สุริชัย หวันแก้ว และคณะ, สังคมวิทยาสันามิการรับมือกับภัยพิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๓๒.

^{๓๖} นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ, คุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป, โครงการคุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑๓-๑๙.

ยุคของเครือข่ายจิตอาสา ที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติดังนี้

ยุคแรก จุดเริ่มต้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยจากศาสนาและชาติพันธุ์ ซึ่งเกิดมาจากอิทธิพลของศาสนา ไม่ว่าจะเป็นพุทธศาสนา หรือการเผยแพร่ศาสนาที่มาพร้อมกับอิทธิพลตะวันตก ตลอดจนความหลากหลายเชื้อชาติและชาติพันธุ์

ยุคที่สอง การเกิดองค์กรสาธารณประโยชน์และการพัฒนาองค์กรประชาสังคม ในช่วงนี้ เริ่มเกิดองค์กรที่หลากหลายขึ้น แผลขยายไปในสังคมมากขึ้น และยังเกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นของประชาสังคม ที่ถือเป็นฐานของระบอบประชาธิปไตย ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕

ยุคที่สาม การเติบโตของกระบวนการประชาสังคมช่วง พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๓๕ เป็นช่วงเวลา ที่ประชาสังคมได้ขยายตัวมากขึ้น องค์กรสาธารณประโยชน์งอกเงยจากภาคประชาสังคมส่วนหนึ่งยังเป็นจิตอาสาอยู่ อีกส่วนเป็นองค์กรที่ทำงานด้วยวิชาชีพ ทั้งนี้โดยขยายตัวพร้อมกับการพัฒนา และปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นตามมา

ยุคที่สี่ ในช่วงกระบวนการประชาธิปไตย พ.ศ. ๒๕๓๕ ถึงเหตุการณ์สึนามิ พ.ศ. ๒๕๔๗ องค์กรสาธารณประโยชน์ขยายมากขึ้นพร้อมกับกระบวนการประชาสังคมมีการขับเคลื่อนมากขึ้น เป็นส่วนส่งเสริมประชาธิปไตย ที่มีฐานจากเรื่องสิทธิ และเสนอกระบวนการพัฒนาทางเลือก ไม่ว่าระดับการพัฒนาชุมชนและการพัฒนามนุษย์

ยุคที่ห้า เป็นยุคของเครือข่ายจิตอาสา ท่ามกลางสังคมภัยพิบัติและการถือกำเนิดของยุคปัจจุบัน โดยบทบาทของเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร ทำให้เอื้อต่อการสร้างเครือข่าย พร้อมกันนั่นเอง สังคมก็เผชิญกับภาวะภัยพิบัติ และอาจจะนับว่าเป็นจุดเปลี่ยนหนึ่งขององค์กรสาธารณประโยชน์ เพราะต้องทำหน้าที่ระดมทรัพยากรและประสานงานมากขึ้น ซึ่งพัฒนาการด้านการติดต่อสื่อสารมีบทบาทสำคัญในงานจิตอาสา และเครือข่ายจิตอาสาในการระดมคนและความช่วยเหลือผ่านสังคมออนไลน์มากขึ้น

จะเห็นได้ว่าเริ่มตั้งแต่ จิตอาสาในยุคแรก พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญยิ่ง ในการอยู่พื้นฐานของความเชื่อและกระบวนการทางสังคมที่ก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีที่เอื้อต่อการร่วมแรงร่วมใจในชุมชน ในยุคที่สอง จากอิทธิพลตะวันตกในกระบวนการปรับสู่ความทันสมัย ปรากฏชัดเจนมากในวิถีชีวิตตะวันตกกับความช่วยเหลือในฐานะเพื่อนมนุษย์ร่วมกัน ในยุคต่อมาในยุคที่สาม องค์กรสาธารณประโยชน์ และการพัฒนาองค์กรประชาสังคมในยุคนี้ เริ่มเกิดองค์กรที่หลากหลายขึ้น แผลขยายไปในสังคมมากขึ้น ในองค์กรสาธารณประโยชน์ที่เน้นในการพัฒนาประชาธิปไตย ขณะเดียวกันได้เกิดองค์กรพัฒนาเอกชนต่างชาติขึ้นในประเทศไทย โดยช่วยเหลือผู้ลี้ภัยชาวอินโดจีน ให้ความช่วยเหลือและบริการทั้งระยะสั้นระยะยาวแก่ผู้ลี้ภัยอินโดจีน ถึงเหตุการณ์สึนามิ เป็นยุคที่ทำให้ของจิตอาสา โดยมีองค์กรสาธารณประโยชน์ขยายมากขึ้นพร้อมกับกระบวนการประชาสังคมมีการขับเคลื่อนมากขึ้นที่มีฐานจากเรื่องสิทธิการพัฒนาชุมชนและการพัฒนามนุษย์ โดยองค์กร

สหประชาชาติได้ปรับบทบาทมาทำงานด้านการพัฒนามากยิ่งขึ้นสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจส่งเสริมการมีส่วนร่วมและแนวคิดการพึ่งตนเองสำหรับประเทศไทยยุคเครือข่ายจิตอาสาเป็นยุคที่มีความสำคัญโดยเกิดขึ้นในท่ามกลางสังคมและภัยพิบัติ ถือเป็นยุคปัจจุบันที่บทบาทของเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร เป็นจุดเปลี่ยนหนึ่งขององค์กรสาธารณประโยชน์โดยทำหน้าที่ระดมทรัพยากรและประสานงานกันมากขึ้น

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า จิตอาสาได้นำหลักธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนในการทำงาน ในความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับจิตอาสาเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกภายในของตนเองที่มีความเกี่ยวเนื่องกับความเมตตา ความกรุณา มีการบริจจาค เพื่อเป็นการสร้างบุญกุศล ที่เป็นการเสียสละในรูปแบบต่างๆ ทั้งเวลา สิ่งของ เงินทอง แรงกาย สติปัญญา โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน กล่าวได้ว่าจิตอาสาเป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งในมิติทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของจิตอาสาในปัจจุบันของสังคมไทย เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบแนวคิดจุดเชื่อมต่อระหว่างจิตอาสาและพระพุทธศาสนา เพื่อให้เห็นถึงหลักการและวิธีการทำงานของจิตอาสาให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยนำเสนอแนวคิดในเรื่องการทำงานของจิตอาสาไว้ดังนี้

๒.๔.๒ หลักการทำงานของจิตอาสา

หลักการทำงานที่สำคัญ ต้องเป็นผู้ที่มีน้ำใจและเอาใจใส่ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความรักความเมตตา ปราศจากทิฐิ ทำงานด้วยความเต็มใจ พร้อมให้กำลังกาย กำลังใจ สติปัญญาและเป็นผู้ที่เสียสละแบ่งปันให้ผู้อื่นในด้านต่างๆ

๑) ด้านปัจจัย

การให้ทานในแบ่งปันผู้อื่นด้วยสิ่งของเป็นการช่วยขัดเกลาจิตใจ ความเห็นแก่ตัว ความตระหนี่ถี่เหนียว และความติดยึดในวัตถุ นอกจากนี้สิ่งของที่เราแบ่งปันออกไป ก็จะเป็นประโยชน์กับบุคคล หรือชุมชนโดยรวม นवलน้อย ตรีรัตน์ และคณะ, คุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางตามหลักธรรมนั้นก็จะนำไปสู่ผลของการเป็นเพื่อนมนุษย์ คือการใช้หลักธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนการกระทำของจิตอาสา ในการลดอัตตาหรือการยึดมั่นถือมั่นในตัวตนลง ไม่ว่าจะเป็นการบริจจาค หรือการลงแรงทำงานไม่ถือสิ่งใดสิ่งเป็นบุญคุณ การทำงานของจิตอาสาเป็นการขัดเกลาตนเองให้มีความเมตตากรุณามากขึ้น มาสู่ภายในตนเอง เน้นการเปลี่ยนแปลงภายใน ผลที่เกิดขึ้นคือ อาสาสมัครมีความเป็นเพื่อนมนุษย์มากขึ้น^{๓๗} ในการช่วยเหลือในรูปแบบการแบ่งปันสิ่งของและทรัพย์สินที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เป็นการลดอัตตาตัวตน โดยมีหลักธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนภายในจิตใจให้มีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อกัน

^{๓๗} นवलน้อย ตรีรัตน์ และคณะ, คุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๕.

๒) ด้านจิตใจ

ความมุ่งมั่นตั้งใจการทำงานพร้อมที่อยากช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความสมัครใจ บรรณานาที่จะช่วยเหลือ ช่วยแก้ไขปัญหาและมีความตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการเอาใจใส่เพื่อส่วนรวม ผู้วิจัยขออัญเชิญพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงกล่าวไว้ว่า “สังคมใดก็ตาม ถ้ามีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน ด้วยความมุงดี มุงเจริญต่อกัน สังคมนั้นย่อมเต็มไปด้วยไมตรีจิต มิตรภาพ มีความร่มเย็นเป็นสุขน่ายุ” จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ในโอกาสอัญเชิญลงพิมพ์ในนิตยสารที่ระลึกครบรอบ ๓๖ ปี ของสโมสรไลออนส์กรุงเทพฯ มหานคร ๓๑ มีนาคม ๒๕๓๘ จากพระราชดำรัสเห็นได้ว่าจิตอาสาต้องเป็นผู้ที่มีความเมตตา บรรณานาดีต่อผู้อื่น เป็นผู้ที่มีความสุขในการเป็นผู้ให้ทำให้สังคมน่ายุ

นอกจากนี้การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา ของ ประพันธ์ ศุภษร และคณะ ได้กล่าวถึงหลักสำคัญในด้านจิตใจ คือต้องเป็นคนเห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นมากกว่าประโยชน์ของตน หากเห็นผู้อื่นเดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือ ต้องยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง เพื่อเขาเทาให้เขาบางลงหรือหมดไป และต้องมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ และที่สำคัญที่สุดต้องมีความเสียสละ เพื่อลดละอัตตาตัวตนให้น้อยลง ทั้งนี้บุคคลที่จะเข้ามาทำงานจิตอาสาให้เกิดประสิทธิภาพต้องเป็นคนจริงใจสมัครใจ และไม่หวังผลตอบแทนใดๆ จึงเรียกว่าเป็นจิตอาสาอย่างแท้จริง หัวใจในการบริการไม่เลื่องงาน ทำได้ทุกอย่างไม่หวังผลตอบแทน ต้องเลือกคนให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย^{๓๙}

จากข้อความที่ได้กล่าวมาเห็นได้ว่าความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ ต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละ ไม่หวังผลตอบแทนใดๆ พร้อมทั้งจะแก้ปัญหาพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น เป็นผู้ที่มีใจรักการบริการและมีหัวใจบริการเรียกได้ว่าเป็นจิตอาสาอย่างแท้จริง

๓) ด้านความคิด

ในการช่วยเหลือในรูปแบบความคิด เป็นการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามในความคิดใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น การมีจิตอาสาเพื่อสาธารณะประโยชน์ส่วนรวม เป็นการอุทิศตัว อุทิศทรัพย์กรเพื่อสร้างประโยชน์ ด้วยความสมัครใจ โดยมีหลักธรรมคำสอนเป็นเครื่องนำทาง จากหนังสือพระพุทธศาสนากับการสงเคราะห์ คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้มีการกล่าวถึงการทำงานของจิตอาสาไว้ว่า พุทธธรรมกับการสงเคราะห์เชิงบูรณาการ โดยนำหลักพุทธธรรม

^{๓๘} อรสุดา เจริญรัถ, คำพอสอน : ประมวลพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า

^{๓๙} ประพันธ์ ศุภษร และคณะ, กระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา, บทความวิจัย, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ฉบับที่ ๑๘ ปีที่ ๑๑ มกราคม- เมษายน ๒๕๕๘. หน้า ๒๓-๒๔.

มาใช้ในมิติต่างๆ ของการทำงาน ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา กล่าวโดยสรุปว่า ผู้ที่สามารถให้ความช่วยเหลือ แนะนำชี้ช่องทางการปฏิบัติเพื่อดับทุกข์ หรือขจัดปัญหาของชีวิตให้แก่บุคคลอื่นได้ ต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมควรปลูกฝังให้มีขึ้น เพื่อการมีสัมพันธภาพกับผู้รับบริการอย่างราบรื่น และนำไปสู่การป้องกัน แก้ไขปัญหา ฟั่นฟู และพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นแก่บุคคลกลุ่มชุมชนตามจุดมุ่งหมายของการสงเคราะห์^{๕๐} ในการใช้หลักธรรมในพระพุทธธรรมนำมาปฏิบัติเอดับความทุกข์ขจัดปัญหาชีวิตให้ผู้อื่น ให้เกิดความราบรื่นในการแก้ไขปัญหามาตามจุดมุ่งหมายให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน

สรุปหลักการงานของจิตอาสา ในด้านปัจจัยเป็นรูปแบบหนึ่งในการแบ่งปันสิ่งของและทรัพย์สินที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เป็นการลดอัตตาตัวตน โดยมีมีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อกัน ด้านจิตใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจการทำงาน โดยความสมัครใจ เป็นผู้ที่มีความเมตตา ปรารถนาดีต่อผู้อื่น เป็นผู้ที่มีความสุขในการเป็นผู้ให้ทำให้ ไม่หวังผลตอบแทนใดๆ พร้อมทั้งจะแก้ปัญหาพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น เรียกได้ว่าเป็นจิตอาสาอย่างแท้จริง ด้านความคิดในการใช้หลักธรรมในพระพุทธธรรมนำมาปฏิบัติเอดับความทุกข์ขจัดปัญหาชีวิตให้ผู้อื่น ในการแก้ไขปัญหามาตามจุดมุ่งหมายให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน

๒.๔.๓ วิธีการทำงานของจิตอาสา

จากหลักการงานของจิตอาสาซึ่งมุ่งเน้นวิธีการทำงานตามหลักพุทธธรรม และยังมีหลักการงานร่วมกันตามแนวทางประชาธิปไตย เพื่อความสุขรวมกันของคนในสังคมเพื่อให้เห็นวิธีการทำงานจิตอาสาให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมีวิธีการทำงานดังนี้

๑) วิธีการทำงานของจิตอาสาตามแนวพุทธธรรม

เมื่อพิจารณาถึงการช่วยเหลือด้วยความเมตตา ปรารถนาดีต่อกันสามารถขจัดปัญหาของชีวิตให้แก่บุคคลอื่นได้โดยมีหลักธรรมคำสอนเป็นเครื่องนำทาง ในการนำพุทธธรรมที่ใช้แนวทางความเมตตา นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ หนังสืออาสา พลังสร้างโลก ได้กล่าวถึงความสำคัญของจิตอาสา เป็นการนำพุทธธรรมที่ใช้ความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา แนวทางของพระโพธิสัตว์ เป็นเข็มทิศนำทาง ทำให้ทุกคนสามารถใช้หลักธรรมศาสนา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ว่าจะด้วยทรัพย์ ด้วยแรง ด้วยปัญญา โดยถือว่าทั้งหมดนี้ก็คือการปฏิบัติธรรม เป็นการได้ฝึกเป็นพระโพธิสัตว์ เพื่อเป็นเรื่องเข้าใจง่าย เข้าถึงง่าย ไม่แยกส่วนออกจากชีวิตจริง ทุกคนสามารถทำได้อย่างทันทีและทันสมัยอยู่เสมอ นอกจากนี้ได้ยกตัวอย่างการทำงานอย่างพุทธฉือจี้ ๑) ศรัทธา คือการสร้างศรัทธาในการทำความดีเพื่อผู้อื่น โดยมีท่านธรรมอาจารย์เป็นผู้นำและมีคำสอนแนวพุทธโพธิสัตว์เป็นหลักยึด ๒) มีปัญญา รับเอาองค์ความรู้ เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาปรับใช้เพื่อสานเจตนารมณ์ตลอดเวลา สามารถดึงคนรุ่นใหม่และรุ่นเก่าได้ ๓) การจัดการ ในกระบวนการทำงานของฉือจี้ มีการจัดการอย่างเป็นระบบ ในการทำงาน

^{๕๐} คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระพุทธศาสนากับการสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๒๓๐

อาสาสมัคร มีกระบวนการทำงาน อย่างเป็นขั้นตอน มีระเบียบ^{๔๑} จากข้อความที่ยกตัวอย่างมา โดยเป็นแนวของพระโพธิสัตว์ที่เป็นเข็มทิศนำทาง เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นด้วยแรงทรัพย์ แรงกายแรงใจ และปัญญา โดยมีวิธีการทำงานในรูปแบบจิตอาสาที่สำคัญคือ มีศรัทธา มีปัญญา และยังใช้ระบบการจัดการทำงานควบคู่กับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ถือว่าเป็นการทำงานผสมผสานกันเป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่นการอยู่ร่วมกันของสังคม

๒) ยึดหลักการตามแนวทางประชาธิปไตย

การใช้วิธีการประชาธิปไตยในการทำงานร่วมกับสังคม เคารพในความแตกต่างกันของคนในสังคม มีความเคารพในสิทธิความเสมอเท่าเทียมกันโดยมุ่งเน้นการประสานร่วมมือกับทุกภาคส่วนของสังคม ดร.นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ. คุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป ได้กล่าวไว้ว่า ใช้แนวทางของหลักประชาธิปไตย และนำไปสู่ผลของการเป็นพลเมือง ลักษณะนี้อิงกับความคิดทางโลกมากกว่าลักษณะแรก ใช้หลักการประชาธิปไตยเป็นตัวกล่อมเกล่า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเคารพความแตกต่างหลากหลายในสังคม สิทธิมนุษยชน การทำงานพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน เน้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผลที่เกิดขึ้นตามมาคืออาสาสมัครพัฒนาการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่เด่นชัดขึ้นในระยะหลัง คือ ภาคประชาสังคม (civil society) ในประเทศไทยที่ขยายพรมแดนมากขึ้น และมีความสำคัญ การเกิดองค์กรสาธารณประโยชน์และการพัฒนาองค์กรประชาสังคมในช่วงนี้ยังเกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นของประชาสังคม ที่ถือเป็นฐานของระบอบประชาธิปไตย ในการขับเคลื่อนประชาธิปไตยมากขึ้น^{๔๒} โดยวิธีการทำงานของจิตอาสาเป็นผู้ที่ต้องเปิดใจในความแตกต่างกันของคนในสังคม เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปฏิบัติต่อกันด้วยความเท่าเทียมกัน การทำงานจิตอาสาต้องร่วมทำงานกับผู้อื่นต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความเข้าใจในความหลากหลายในวัฒนธรรม มุ่งเน้นการประสานร่วมมือกับภาคสังคม เป็นการทำงานอยู่ในฐานของความรับผิดชอบและเกิดความสำเร็จร่วมกันในระบบประชาธิปไตย

กล่าวโดยรวมในวิธีการทำงานในรูปแบบจิตอาสาตามแนวพุทธที่สำคัญคือ มีศรัทธา มีปัญญา เป็นการทำงานผสมผสานกันเป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่นการอยู่ร่วมกันของสังคมในการเคารพซึ่งกันและกัน ส่วนหลักการตามแนวทางประชาธิปไตยใช้วิธีการประชาธิปไตยในการทำงานร่วมกับสังคม เคารพในความแตกต่างกันของคนในสังคม มีความเคารพในสิทธิความเสมอเท่าเทียมกัน มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อยู่ในฐานของความรับผิดชอบต่อและเกิดความสำเร็จร่วมกันในระบบประชาธิปไตย

^{๔๑} นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ, จิตอาสา พลังสร้างโลก, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสร้างสื่อ จำกัด, ๒๕๕๙), หน้า ๗๒-๗๓.

^{๔๒} นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ, คุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๙.

สรุปหลักการทำงานของจิตอาสาในด้านปัจจัย ในรูปแบบการแบ่งปันสิ่งของและทรัพย์สินที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ด้านจิตใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจการทำงาน โดยความสมัครใจ เป็นผู้ที่มีความเมตตา เป็นผู้ที่มีความสุขในการเป็นผู้ให้ทำให้ ไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ด้านความคิดในการใช้หลักธรรมในพระพุทธธรรมนำมาปฏิบัติเพื่อบรรเทาความทุกข์ ขจัดปัญหาชีวิตให้ผู้อื่นพร้อมที่จะแก้ปัญหาพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น

๒.๕ ประวัติและความเป็นมาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

ประวัติและความเป็นมาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนนั้นเกิดขึ้นตั้งแต่ยุคเริ่มต้นของกิจการตำรวจโดย เซอร์โรเบิร์ตพีล (Sir Robert Peel) เป็นผู้วางหลักการที่ว่า “ตำรวจคือประชาชนและประชาชนคือตำรวจ” (The police are the public and the public are the police) ในช่วงปี ๑๘๒๙ แต่ในช่วงต้นศตวรรษที่ ๑๙๙๐ ได้ถูกมองข้ามไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง อย่างไรก็ตามต่อมาแนวคิดดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้อีกครั้ง เนื่องจากความล้มเหลวและความไม่มีประสิทธิภาพของยุทธวิธีตำรวจแบบเดิม ทั้งนี้การตำรวจชุมชนได้ถูกนำกลับมาเพื่อเพิ่มความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคมตำรวจชุมชนครอบคลุมหลากหลายวิธีการ ทั้งในทางปรัชญาและทางการปฏิบัติสำหรับวิธีการต่าง ๆ นั้น ขึ้นอยู่กับความต้องการและการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน ปัจจุบันการตำรวจชุมชนได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายจากองค์กรตำรวจในหลายๆ ประเทศ

คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ ๕๑๓/๒๕๕๔ เรื่อง โครงการตำรวจชุมชนตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๗ มาตรา ๗ บัญญัติให้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่งเสริมให้ท้องถิ่น และชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา รักษาความสงบเรียบร้อย และรักษาความปลอดภัยของประชาชน ชุมชนตามความเหมาะสมและความต้องการของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ การดำเนินการมีส่วนร่วมให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติกำหนด และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีคำสั่งที่ ๒๔๘/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๔ ประกาศใช้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กร มีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ นั้น

เพื่อให้การปฏิบัติงานของตำรวจสามารถเข้าถึง และสนองตอบความต้องการของประชาชนสามารถแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนิน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงได้จัดทำโครงการตำรวจชุมชนขึ้น โดยมีหลักการให้ประชาชนในชุมชนมีบทบาทในการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน และให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่ที่ปรึกษาและผู้ประสานงาน ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มี

ประสิทธิภาพ และมีความเป็นเอกภาพมากยิ่งขึ้น

โครงการตำรวจชุมชน

การรักษาความสงบเรียบร้อยและการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม เป็นภารกิจหลักของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่การที่จะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถดำเนินการได้เพียงลำพัง จำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนหรือชุมชน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องเข้าไปดำเนินการเสริมสร้างแนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน และสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดตั้งองค์กรชุมชน หรือประชาคมเพื่อความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและผู้ประสานงานในการดำเนินการดังกล่าวตามสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๗ บัญญัติให้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชน มีส่วนร่วมในกิจการตำรวจเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา รักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยของประชาชน ตามความเหมาะสมและความต้องการของแต่ละพื้นที่ การดำเนินการมีส่วนร่วมให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ กำหนด ซึ่งคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ ได้กำหนดระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยให้ คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ ระดับสถานีตำรวจ มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการกำหนดลักษณะรูปแบบและวิธีการ ให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ โดยให้ค่านึงปัจจัยทางด้านอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย สภาพทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีการดำรงชีวิตของแต่ละท้องถิ่น และชุมชนเป็นสำคัญ และระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๕๑

เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางเดียวกัน ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๕๑ และคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๒๔๘/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๔ เรื่อง ยุทธศาสตร์การส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงจัดทำโครงการตำรวจชุมชนขึ้น โดยให้ทุกสถานีตำรวจส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ปฏิบัติงานร่วมกับเครือข่ายชุมชนลักษณะปฏิบัติการในการป้องกันอาชญากรรม การรักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยให้แก่ชุมชนและท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

๑) เพื่อแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรต่างๆ ในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ โดยการเข้าถึง สร้างความเข้าใจ สร้างศรัทธาและสร้างการมีส่วนร่วม

๒) เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ

๓) เพื่อให้เครือข่ายชุมชนมีเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ประสานงาน และให้คำปรึกษาในการดำเนินงานเกี่ยวกับกิจการตำรวจ และการดำเนินงานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๔) เพื่อให้อาสาสมัครตำรวจชุมชน เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจได้ตามกฎหมาย ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่

๕) เพื่อสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ให้มีการเชื่อมโยงการทำงานให้ประสานสอดคล้องซึ่งกันและกัน ซึ่งจะทำให้ชุมชนและท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถป้องกันตนเองจากภัยอาชญากรรมได้

๖) เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้กับข้าราชการตำรวจ ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานเป็นตำรวจชุมชน

คำนิยามตามโครงการ“ชุมชน” ตามระเบียบ คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ หมายถึง กลุ่มประชาชนที่มีภูมิลำเนาพักอาศัย หรือประกอบกิจการในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลหรือสถานีตำรวจภูธร “ตำรวจชุมชน” หมายถึง ข้าราชการตำรวจ ที่ผ่านการคัดเลือกตามขั้นตอนที่กำหนด และได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานเป็นตำรวจชุมชน เพื่อทำหน้าที่ที่ปรึกษาและผู้ประสานงานตามโครงการตำรวจชุมชน เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ให้สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม และปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน “อาสาสมัครตำรวจชุมชน” หมายถึง ประชาชนในชุมชนที่มีจิตอาสา เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและป้องกันอาชญากรรม

๑) อำนาจหน้าที่ของตำรวจชุมชน

ก. แสวงหาความร่วมมือจากประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรในชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ

ข. ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่อาสาสมัครตำรวจชุมชนและประชาชนในชุมชนในการดำเนินการตามโครงการตำรวจชุมชน

ค. ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างสถานีตำรวจกับอาสาสมัครตำรวจชุมชน และประชาชน เพื่อให้การดำเนินการตามโครงการตำรวจชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

- ง. ต้องเข้าปฏิบัติหน้าที่ในชุมชนอย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง
- จ. สามารถทำหน้าที่ตำรวจชุมชน ได้มากกว่า ๑ ชุมชน
- ฉ. รายงานผลการปฏิบัติให้หัวหน้าสถานีตำรวจทราบตามระยะเวลาที่กำหนด

๒) คุณสมบัติในการปฏิบัติหน้าที่ตำรวจชุมชน

ก. เป็นข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ยศ ด.ต. หรือ จ.ส.ต. มีอายุตัวไม่น้อยกว่า ๔๕ ปี และมีอายุราชการไม่น้อยกว่า ๑๕ ปี

ข. ปฏิบัติหน้าที่ในสายงานป้องกันปราบปราม มีความรู้ความชำนาญในพื้นที่ รวมทั้งควรพูดและเข้าใจภา วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ๆ ได้

ค. มีความประพฤติดีไม่เคยถูกลงโทษทางวินัยสูงกว่าโทษภาคทัณฑ์ ในรอบ ๒ ปี นับถึงวันพิจารณา

ง. เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากประชาชนในชุมชนนั้น ๆ และสามารถเข้ากับประชาชนได้เป็นอย่างดี

จ. เป็นผู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาและให้คำแนะนำกับประชาชนและประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐและเอกชนในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์

ฉ. สม่ครใจปฏิบัติหน้าที่ในโครงการตำรวจชุมชน

ช. ผ่านการอบรมหลักสูตรตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนด

๓) การคัดเลือกการปฏิบัติหน้าที่ตำรวจชุมชน

ก. ให้หัวหน้าสถานีตำรวจเสนอรายชื่อข้าราชการตำรวจที่มีคุณสมบัติตามข้อ ๒ และสม่ครใจให้คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจสถานีตำรวจ เป็นผู้คัดเลือกโดยพิจารณาตามลำดับ ดังนี้

ข. ให้พิจารณาคัดเลือกจากข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในโครงการตำรวจชุมชนเดิมเป็นลำดับแรก หากมีหลายคน ให้พิจารณาผู้ที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในโครงการตำรวจชุมชนเดิมมากกว่า และหากมีระยะเวลาปฏิบัติงานเท่ากัน ให้คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ สถานีตำรวจพิจารณาตามความเหมาะสม

ค. หากไม่มีข้าราชการตำรวจตามข้อ ๓.๑.๑ ให้พิจารณาคัดเลือกจากข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ เป็นลำดับแรกโดยพิจารณาตามความรู้ความสามารถ และความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ หากยังไม่มี ให้พิจารณาคัดเลือกจากข้าราชการตำรวจในสายงานป้องกันปราบปราม

ง. ให้หัวหน้าสถานีตำรวจ แจ้งผลการพิจารณาให้ข้าราชการตำรวจที่สม่ครใจปฏิบัติหน้าที่ตำรวจชุมชนทุกคนทราบ พร้อมทั้งอธิบายเหตุผล

๔) หน้าที่ความรับผิดชอบและการพ้นจากหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

ก. หน้าที่ความรับผิดชอบของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

- ดำเนินการตามขั้นตอนในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และป้องกันอาชญากรรมในชุมชน ตามที่กำหนดไว้
- ปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรมในชุมชน
- แสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนและสร้างเครือข่ายประชาชนในการรักษาความสงบเรียบร้อย และป้องกันอาชญากรรมในชุมชน

๒) คุณสมบัติของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

- เลื่อมใสในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข
- มีสัญชาติไทย มีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปี และมีภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ
- มีความประพฤติดี ไม่บกพร่องในศีลธรรมอันดี หรือมีพฤติกรรมอันควรสงสัยว่าพันพัวเกี่ยวข้องกับการทำผิดกฎหมาย หรือสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวม
- สมครใจและมีจิตอาสาที่จะเข้ามาช่วยเหลือชุมชน/ท้องถิ่น

ข) การพ้นจากหน้าที่อาสาสมัครตำรวจชุมชน

- ขาดคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๒
 - ลาออก
 - ตาย
 - คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ สถานีตำรวจมีความเห็นเกินกว่ากึ่งหนึ่ง ให้พ้นจากหน้าที่อาสาสมัครตำรวจชุมชน เนื่องจากมีความประพฤติไม่เหมาะสม
- คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ ๕๖๖/๒๕๕๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๗ มาตรา ๗ บัญญัติให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติส่งเสริมให้ท้องถิ่น และชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา รักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยของประชาชนตามความเหมาะสมและความต้องการของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ การดำเนินการมีส่วนร่วมให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติกำหนด และมติที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ ครั้งที่ ๓/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๐ ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดระบบในการประสานงานกับส่วนราชการ การดำเนินการเกี่ยวกับงานอาสาสมัครป้องกันอาชญากรรม การกำหนดมาตรฐานการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเอกชน เพื่อเป็นกำลังสนับสนุนงานตำรวจให้มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐาน

เดียวกันและสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑(๔) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ออกระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและรองรับการร่วมปฏิบัติงานของประชาชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งนโยบายของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติต้องการปรับปรุงกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีคำสั่งที่ ๕๘/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๓ แต่งตั้งคณะทำงานส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ

๒.๖ วิธีการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

สำหรับประเทศไทยวิธีการตำรวจชุมชนถูกนำมาใช้ในลักษณะของตำรวจชุมชนสัมพันธ์ (Community Relation Policing) หมายถึงกระบวนการที่ตำรวจได้กระทำเพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมหรือชุมชนต่างๆ เกิดรวมตัวกันมีความสัมพันธ์ผูกพันเกี่ยวข้องต่อกัน ร่วมมือประสานการปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจและเป็นการดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการเพื่อให้ตำรวจมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีความเข้าใจในปัญหาซึ่งกันและกันตลอดจนร่วมมือกันในการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรมเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในชุมชนหรือสังคมนั้น (กองแผนงาน ๒ สำนักงานแผนงานและงบประมาณกรมตำรวจ ๒๕๓๙) ทั้งนี้ ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ปรากฏชัดครั้งแรกในโครงการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของกรมตำรวจ เป็นส่วนหนึ่งของแผนสาขาชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ โดยกำหนดไว้ในแผนกรมตำรวจแม่บทฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๓๐ - ๒๕๓๔) และบรรจุไว้ในแผนกระทรวงมหาดไทยแม่บทฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๓๑ - ๒๕๓๔) โครงการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์นั้นสอดคล้องส่งเสริมและสนับสนุนเป้าหมายโดยส่วนรวมของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๐ - ๒๕๓๔) โดยทุกฝ่ายได้ให้ความเห็นชอบต่อการดำเนินการตามโครงการนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ จนถึงปัจจุบัน แนวทางการดำเนินงานชุมชนสัมพันธ์ มีดังนี้

๑) **ระดับผู้บริหารงานชุมชนสัมพันธ์** ระดับผู้บริหารงานชุมชนสัมพันธ์ จะต้องทำหน้าที่ อำนวยการและควบคุมการปฏิบัติงานรวมทั้งการคัดเลือกบุคลากร การเตรียมเครื่องมือเครื่องใช้ การเลือกพื้นที่เป้าหมาย การศึกษาและจัดทำข้อมูลท้องถิ่นและการกำหนดแผนการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งต้องเป็นผู้มีอุดมการณ์และความประพฤติดีมีมนุษยสัมพันธ์ดีมีบุคลิกลักษณะที่มีความเป็นผู้นำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความอดทนอดกลั้น มีไหวพริบบริภาณดี และผ่านการอบรมด้านประชาสัมพันธ์

๒) **ระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์**

ระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ การปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์มีเป้าหมายในการ

ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและสมาชิกของชุมชน มีความสามารถในการป้องกันตนเองจากปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนได้ในระดับหนึ่ง ตลอดจนการให้ความร่วมมือกับตำรวจโดยชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์จะออกดำเนินการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนกับตำรวจ ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันตนเองและชุมชนจากปัญหาอาชญากรรมและปัญหาอื่น ๆ และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การดำเนินการดังกล่าวข้างต้น แบ่งย่อยออกเป็น ๗ ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ ๑ การพบปะเยี่ยมเยียนและร่วมกิจกรรม
- ขั้นที่ ๒ การศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาชุมชน
- ขั้นที่ ๓ การประชุมวางแผนงานร่วมกับผู้นำชุมชนและประชาชน
- ขั้นที่ ๔ การเตรียมการจัดระบบงานและประเมินความพร้อม
- ขั้นที่ ๕ การแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองและชุมชน
- ขั้นที่ ๖ การจัดระบบประสานความร่วมมือระหว่างประชาชนกับตำรวจ
- ขั้นที่ ๗ การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข

ปัจจุบันมีการนำหลักการตำรวจชุมชนแบบเต็มรูปแบบมาใช้อย่างจริงจังในงานตำรวจ เป็นการดำเนินงานตามโครงการตำรวจชุมชน ตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ ๕๑๓/๒๕๕๔ ลง ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔ (กองแผนงานอาชญากรรม สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ. ๒๕๕๔. หน้า ๑) คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๕๖๖/๒๕๕๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๗ มาตรา ๗ บัญญัติให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา รักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยของประชาชนตามความเหมาะสมและความต้องการของแต่ละพื้นที่

ทั้งนี้ การดำเนินการมีส่วนร่วมให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติกำหนด และมติที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ ครั้งที่ ๓/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๐ ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดระบบในการประสานงานกับส่วนราชการ การดำเนินการเกี่ยวกับงานอาสาสมัครป้องกันอาชญากรรม การกำหนดมาตรฐานการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเอกชน เพื่อเป็นกำลังสนับสนุนงานตำรวจให้มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานเดียวกันและสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑(๔) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ออกระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและรองรับการร่วมปฏิบัติงานของประชาชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งนโยบายของ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติต้องการปรับปรุงกลไกการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีคำสั่งที่ ๕๘/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๓ แต่งตั้งคณะทำงานส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ นั้น^{๔๓}

โดยมีหลักการและเหตุผลคือ การรักษาความสงบเรียบร้อยและการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมเป็นภารกิจหลักของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่การดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถดำเนินการได้เพียงลำพังจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนหรือชุมชน เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องเข้าไปดำเนินการเสริมสร้างแนวความคิด การมีส่วนร่วมของประชาชน และสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือประชาคม เพื่อความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและผู้ประสานงานในการดำเนินการดังกล่าว ตามสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗ มาตรา ๗ บัญญัติให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญารักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยของประชาชนตามความเหมาะสม และความต้องการของแต่ละพื้นที่การดำเนินการการมีส่วนร่วมให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติกำหนด

ทั้งนี้ คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติได้กำหนดระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยให้คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจระดับสถานีตำรวจ มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการกำหนดลักษณะรูปแบบและวิธีการให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ โดยให้คำนึงปัจจัยทางด้านอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย สภาพทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีการดำรงชีวิตของแต่ละท้องถิ่นและชุมชนเป็นสำคัญ และระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนชุมชนท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๕๑

๓) ระบบวิธีการปฏิบัติของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

ระบบวิธีปฏิบัติของตำรวจชุมชน ให้ออกตรวจพื้นที่หมู่บ้าน ชุมชนที่รับผิดชอบตามแผนสายตรวจ ให้ตำรวจชุมชนที่ออกปฏิบัติหน้าที่บันทึกผลการตรวจไว้ในสมุดตรวจของตำรวจชุมชน โดยให้จัดทำสมุดบันทึกการตรวจที่บ้านกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน สังเกตบุคคล สถานที่ เหตุการณ์และอื่นๆ เพื่อป้องกันและทำการตรวจสอบตรวจค้น เมื่อจำเป็นและเห็นสมควรหรือตามที่ได้รับมอบหมายสั่งการจากหัวหน้าสถานีตำรวจหรือผู้แทน ให้บริการประชาชนหรือสาธารณะชนตามสมควร เช่น การให้ข้อมูลต่างๆ แก่ประชาชนผู้สัญจรไปมา และช่วยเหลือประชาชน เมื่อประสบภัยต่างๆ ออกเยี่ยมประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ อาทิ เช่น ผู้เสียหายจากคดีต่างๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับ

^{๔๓} พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธ์, พ.ต.ท. ความรู้เบื้องต้นการปฏิบัติงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ และตำรวจรับใช้ชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: ศิลป์สยามการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๗๙-๒๘๕.

ประชาชนหรือชุมชน ในพื้นที่ด้วยการสอบถามและให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับในหน้าที่ตำรวจและอื่นๆ เท่าที่สามารถทำได้ และรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลจากสถานีตำรวจหรือสายตรวจที่เกี่ยวข้อง

๑) การควบคุมกำกับดูแล ให้สถานีตำรวจภูธรรับผิดชอบมอบหมายให้ตำรวจชั้นสัญญาบัตรอย่างน้อย ๑ นาย ควบคุมดูแลตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ตำรวจชุมชน

๒) การดำเนินการทางธุรการ จัดให้มีสมุดประจำวัน ประจำการที่ตำรวจชุมชน เพื่อบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันไว้เป็นหลักฐาน และให้มีการควบคุมตรวจสอบเป็นประจำ อย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง

๓) การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและการรักษาความสงบเรียบร้อย

ก. จัดราษฎรอาสาสมัครร่วมปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจวันละ ๒ ท่าน โดยสลับเปลี่ยนหมุนเวียน

ข. จัดทำแผนที่ของพื้นที่ตลอดจนข้อมูลสำคัญ หรือจำเป็นต่อการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมไว้ประจำที่ทำการ

๑) เก็บรวบรวมสถิติข้อมูลท้องถิ่นปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงและเป็นปัจจุบันเสมอ

๒) จัดทำข้อมูลรายละเอียดที่จำเป็นซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนป้องกันปราบปรามระงับเหตุ เช่น สถานที่สำคัญ สถิติการเกิดอาชญากรรม ช่วงเวลาเกิดเหตุ สาเหตุการเกิดอาชญากรรม ตลอดจนการวางแผนจัดกำลังเจ้าหน้าที่สายตรวจ ใช้แผนที่ให้เป็นประโยชน์ในการวางแผนป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรม

๓) ให้ราชการตำรวจซึ่งเป็นหัวหน้า พี่เลี้ยงตำรวจชุมชน รวบรวมและตรวจความถูกต้องของข้อมูลท้องถิ่น และเหตุเบื้องต้นของความผิดอาชญากรรมส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ที่มีหน้าที่ควบคุมรับผิดชอบตรวจและสรุป เสนอหัวหน้างานป้องกันปราบปราม เพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

๔) ในกรณีที่ต้องรักษาที่เกิดเหตุ เพื่อเก็บรักษาร่องรอยพยานหลักฐานก็ให้ทำการรักษาสถานที่เกิดเหตุไว้จนกว่าผู้เกี่ยวข้องจะมาดำเนินการต่อไป รวมตลอดทั้งให้การช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในที่เกิดเหตุ

๕) ศึกษาแผนระงับหรือปราบปรามที่กำหนดไว้และปฏิบัติตามแผนเมื่อเกิดเหตุหรือเมื่อได้รับคำสั่ง เช่น แผนสกัดจับคนร้าย เป็นต้น

๖) สังเกตบุคคล สถานที่เหตุการณ์และอื่นๆ ที่ได้รับคำสั่งเมื่อทราบข่าว เช่น เมื่อได้ข่าวทางวิทยุติดต่อกว่ามีการกระทำความผิดในพื้นที่ หรือพื้นที่ใกล้เคียงและคนร้ายหลบหนี แม้มิได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติการใด โดยเฉพาะต้องให้ความสนใจสังเกตบุคคลยานพาหนะ เพื่อปราบปรามในกรณีนั้นๆ

๗) สร้างความสัมพันธ์กับประชาชนและหาข้อมูลข่าวสาร เพื่อการป้องกันปราบปราม
 ประสาน

๔) แนวทางการป้องกัน

๑) ให้ออกตรวจพื้นที่หมู่บ้าน ชุมชนที่รับผิดชอบตามแผนสายตรวจ

ก. ให้ตำรวจชุมชนที่ออกปฏิบัติหน้าที่บันทึกผลการตรวจไว้ในสมุดตรวจของตำรวจชุมชน โดยให้จัดทำสมุดบันทึกการตรวจที่บ้านกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน

ข. สังเกตบุคคล สถานที่ เหตุการณ์และอื่นๆ เพื่อป้องกันและทำการตรวจสอบตรวจค้น เมื่อจำเป็นและเห็นสมควรหรือตามที่ได้รับมอบหมายสั่งการจากหัวหน้าสถานีตำรวจหรือผู้แทน

ค. ให้บริการประชาชนหรือสาธารณะชนตามสมควร เช่น การให้ข้อมูลต่างๆ แก่ประชาชน ผู้สัญจรไปมา และช่วยเหลือประชาชน เมื่อประสบภัยต่างๆ

ง. ออกเยี่ยมประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ อาทิ เช่น ผู้เสียหายจากคดีต่างๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนหรือชุมชน ในพื้นที่ด้วยการสอบถามและให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับ ในหน้าที่ตำรวจและอื่นๆ เท่าที่สามารถทำได้ และรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาสนับสนุน ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

จ. แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลจากสถานีตำรวจหรือสายตรวจที่เกี่ยวข้อง

๒. ในกรณีที่จำเป็นต้องรักษาที่เกิดเหตุ เพื่อเก็บรักษาร่องรอยพยานหลักฐานก็ให้ทำการ รักษาสถานที่เกิดเหตุไว้จนกว่าผู้เกี่ยวข้องจะมาดำเนินการต่อไป รวมตลอดทั้งให้การช่วยเหลือ พนักงานสอบสวนในที่เกิดเหตุ

๓. ศึกษาแผนระงับหรือปราบปรามที่กำหนดไว้และปฏิบัติตามแผนเมื่อเกิดเหตุหรือเมื่อ ได้รับคำสั่ง เช่น แผนสกัดจับคนร้าย เป็นต้น

๔. สังเกตบุคคล สถานที่ เหตุการณ์และอื่นๆ ที่ได้รับคำสั่งเมื่อทราบข่าว เช่น เมื่อได้ข่าว ทางวิทยุติดต่อกว่ามีการกระทำความผิดในพื้นที่ หรือพื้นที่ใกล้เคียงและคนร้ายหลบหนี แม้มิได้รับคำสั่ง ให้ปฏิบัติการใด โดยเฉพาะต้องให้ความสนใจสังเกตบุคคล ยานพาหนะ เพื่อปราบปรามในกรณีนั้นๆ

๕. สร้างความสัมพันธ์กับประชาชนและหาข้อมูลข่าวสาร เพื่อการป้องกันปราบปราม
 ประสาน

๕) การระงับหรือปราบปราม

- การควบคุมกำกับดูแล ให้สถานีตำรวจภูธรรับผิดชอบมอบหมายให้ตำรวจชั้นสัญญาบัตร อย่างน้อย ๑ นาย ควบคุมดูแลตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ตำรวจชุมชน

- การดำเนินการทางธุรการ จัดให้มีสมุดประจำวัน ประจำการที่ตำรวจชุมชน เพื่อบันทึก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันไว้เป็นหลักฐาน และให้มีการควบคุมตรวจสอบเป็นประจำ อย่างน้อย สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง

- การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและการรักษาความสงบเรียบร้อย

ก) จัดราษฎรอาสาสมัครร่วมปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจวันละ ๒ ท่าน โดยสลับเปลี่ยนหมุนเวียน

ข) จัดทำแผนที่ของพื้นที่ตลอดจนข้อมูลสำคัญ หรือจำเป็นต่อการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมไว้ประจำที่ทำการ

ค) เก็บรวบรวมสถิติข้อมูลท้องถิ่นปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงและเป็นปัจจุบันเสมอ

ง) จัดทำข้อมูลรายละเอียดที่จำเป็นซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนป้องกันปราบปรามระดับเหตุ เช่น สถานที่สำคัญ สถิติการเกิดอาชญากรรม ช่วงเวลาเกิดเหตุ สาเหตุการเกิดอาชญากรรม ตลอดจนการวางแผนจัดกำลังเจ้าหน้าที่สายตรวจ ใช้แผนที่ให้เป็นประโยชน์ในการวางแผนป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรม

จ) ให้ราชการตำรวจซึ่งเป็นหัวหน้า พี่เลี้ยงตำรวจชุมชน รวบรวมและตรวจความถูกต้องของข้อมูลท้องถิ่น และเหตุเบื้องต้นของความผิดอาชญากรรมส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ที่มีหน้าที่ควบคุมรับผิดชอบตรวจและสรุป เสนอหัวหน้างานป้องกันปราบปราม เพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

๖) แนวทางการทำงานและการรับผิดชอบของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

ตำรวจชุมชน มีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

- ตำรวจชุมชน มีเขตอำนาจความรับผิดชอบเฉพาะเขตพื้นที่ภายในหมู่บ้าน ตำบลที่ได้รับแต่งตั้ง

- มีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อย

- มีหน้าที่ประนีประนอม ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้น และเป็นกรณีที่สามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่ของตำรวจ

- มีหน้าที่บริการประชาชนตามอำนาจหน้าที่ของตำรวจ

- มีหน้าที่ประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาท้องถิ่นอื่นๆ โดยเข้าร่วมประชุมหรือวิธีการอื่นๆ เพื่อทราบสภาพปัญหา ข้อเสนอแนะ แนะนำนโยบายในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน ชุมชน

- ประสานงานกับปฏิบัติร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในพื้นที่ในการประกอบกำลังเพื่อการปฏิบัติหรือแนวนโยบายในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน ชุมชน

- งานอื่นๆ ที่หัวหน้าสถานีตำรวจหรือผู้แทนมอบหมาย

๗) คุณสมบัติของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

- คัดเลือกราษฎรอาสาสมัครที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน ชุมชนที่จัดตั้งเป็นตำรวจชุมชนโดยอยู่ประจำ ในเขตพื้นที่หมู่บ้าน ชุมชนแล้วไม่น้อยกว่า ๑ ปี โดยให้มีจำนวนตามความเหมาะสมที่จะ

สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้คณะกรรมการอำนวยการสถานีตำรวจภูธรเป็นผู้พิจารณา กำหนดจำนวนตามศักยภาพของพื้นที่

- มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด อายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปี ขึ้นไป มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ แข็งแรง มีความเหมาะสมที่จะปฏิบัติหน้าที่การเป็นตำรวจชุมชนได้อย่างเหมาะสม

- เป็นผู้ที่ไม่เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเพราะทำผิดทางอาญา เว้นแต่โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

- ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช ไม่เป็นผู้ที่มีร่างกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือวิกลจริต จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบไร้ความสามารถ หรือผู้ที่ติดยาเสพติดให้โทษ ร้ายแรงอื่นๆ หรือเป็นบกพร่องในศีลธรรมอันดีจนเป็นที่รังเกียจของสังคม รวมถึงเป็นบุคคลล้มละลาย

- ไม่เป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางราชการ หรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น หรือข้าราชการการเมือง หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น

- ไม่เป็นผู้ที่เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเพราะทำผิดทางอาญา เว้นแต่โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

- ไม่เป็นผู้ที่เคยต้องโทษให้ออก ปล่อยออก หรือไล่ออก จากองค์กรของรัฐบาลหรือหน่วยงานอื่น

- มีความรู้พื้นฐานไม่ต่ำกว่าประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าเลื่อนสูงในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข มีสัญชาติไทย มีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปี และมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในชุมชนนั้นๆ มีความประพฤติดี ไม่บกพร่องในศีลธรรมอันดี หรือมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าพันพัวเกี่ยวกับการทำผิดกฎหมาย หรือสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวมสมัครใจและมีจิตอาสาที่จะเข้ามาช่วยเหลือชุมชน/ท้องถิ่น

๘) การคัดเลือกและการได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ตำรวจชุมชน

- ให้หัวหน้าสถานีตำรวจเสนอรายชื่อข้าราชการตำรวจที่มีคุณสมบัติตามข้อ ๒ และสมัครใจให้คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจสถานีตำรวจ เป็นผู้คัดเลือกโดยพิจารณาตามลำดับ

- ให้พิจารณาคัดเลือกจากข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในโครงการตำรวจชุมชนเดิมเป็นลำดับแรก หากมีหลายคน ให้พิจารณาผู้ที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในโครงการตำรวจชุมชนเดิมมากกว่า และหากมีระยะเวลาปฏิบัติงานเท่ากัน ให้คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ สถานีตำรวจพิจารณาตามความเหมาะสม

- หากไม่มีข้าราชการตำรวจตามข้อ ๓.๑.๑ ให้พิจารณาคัดเลือกจากข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ เป็นลำดับแรกโดยพิจารณาตามความรู้ความสามารถ และความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ หากยังไม่มี ให้พิจารณาคัดเลือกจากข้าราชการตำรวจในสายงาน

ป้องกันปราบปราม

- ให้อำนาจหน้าที่ตำรวจ แจ้างผลการพิจารณาให้ข้าราชการตำรวจที่สมัครใจปฏิบัติหน้าที่ตำรวจชุมชนทุกคนทราบ พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลหน้าที่ความรับผิดชอบ คุณสมบัติและการพ้นจากหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

๙) หน้าที่ความรับผิดชอบของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

- ตำรวจชุมชน มีเขตอำนาจความรับผิดชอบเฉพาะเขตพื้นที่ภายในหมู่บ้าน ตำบลที่ได้รับแต่งตั้ง

- มีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อย

- มีหน้าที่ประนีประนอม ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้น และเป็นกรณีที่สามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่ของตำรวจ

- มีหน้าที่บริการประชาชนตามอำนาจหน้าที่ของตำรวจ

- มีหน้าที่ประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาท้องถิ่นอื่นๆ โดยเข้าร่วมประชุมหรือวิธีการอื่นๆ เพื่อทราบสภาพปัญหา ข้อเสนอแนะ แนะนำนโยบายในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน ชุมชน

- ประสานงานกับปฏิบัติร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในพื้นที่ในการประกอบกำลังเพื่อการปฏิบัติหรือแนวนโยบายในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้านชุมชน

- งานอื่นๆ ที่หัวหน้าสถานีตำรวจหรือผู้แทนมอบหมายดำเนินการตามขั้นตอนในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และป้องกันอาชญากรรมในชุมชน ตามที่กำหนดไว้ปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรมในชุมชนแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนและสร้างเครือข่ายประชาชนในการรักษาความสงบเรียบร้อย และป้องกันอาชญากรรมในชุมชน

๑๐) การพ้นจากหน้าที่อาสาสมัครตำรวจชุมชน

ขาดคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่กำหนดไว้ในข้อ๒, ลาออก, ตาย, คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ สถานีตำรวจมีความเห็นเกินกว่ากึ่งหนึ่ง ให้พ้นจากหน้าที่อาสาสมัครตำรวจชุมชน เนื่องจากมีความประพฤติไม่เหมาะสม

กล่าวโดยสรุป ประเทศไทยนำมาใช้ในลักษณะของตำรวจชุมชนเพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมหรือชุมชนต่างๆ เกิดรวมตัวกันมีความสัมพันธ์ผูกพันเกี่ยวข้องต่อกัน ร่วมมือประสานการปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจและเป็นการดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อให้ส่งเสริมและสนับสนุนเป้าหมาย โดยส่วนรวมของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการปฏิบัติงานให้กับผู้ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งต้องเป็นผู้มีอุดมการณ์และความประพฤติดีมีมนุษยสัมพันธ์ดีมีบุคลิกลักษณะที่มีความเป็นผู้นำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความอดทนอดกลั้น มีไหวพริบปฏิภาณดี และการปฏิบัติกิจกรรมสัมพันธ์มีเป้าหมายในการส่งเสริมและ

สนับสนุนให้ชุมชนและสมาชิกของชุมชน ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและการป้องกันปราบปราม อาชญากรรมเป็นภารกิจหลักของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีส่วนร่วมของประชาชนและสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือประชาคม เพื่อความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและผู้ประสานงานในการดำเนินการดังกล่าวตามสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ในการกำหนดลักษณะรูปแบบและวิธีการ ให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนในกิจการตำรวจ โดยให้ค่านึงปัจจัยทางด้านอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย สภาพทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีการดำรงชีวิตของแต่ละท้องถิ่น และชุมชนเป็นสำคัญ

๒.๗ บทสรุป

คำว่า จิตอาสา การทำงานด้วยความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจ อยากร่วมช่วยเหลือ พร้อมทั้งจะเป็นผู้เสียสละเวลา แรงกายแรงใจ แบ่งปันสิ่งของ ให้ความเมตตากรุณา เกื้อกูลกัน มีสติปัญญาในแก้ไขปัญหาและความทุกข์ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นสาธารณะประโยชน์ชุมชนและสังคม รู้จักเอาใจใส่เรื่องส่วนรวม เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุข โดยไม่หวังผลตอบแทน และส่งเสริมให้การพัฒนาคนและสังคมให้บังเกิดความสงบสันติสุขมีลักษณะของจิตอาสา จิตอาสาทำงานด้วยความสมัครใจ พร้อมทั้งเป็นผู้เสียสละ ผู้ที่ปรารถนาสร้างความอยู่ดีมีสุขให้กับชุมชนนั้นเป็นเรื่องที่ต้องเริ่มจากใจ นับแต่ความสนใจ ความตั้งใจเป็นอันดับแรกจิตอาสาพร้อมสละเวลา แรงกาย ทรัพย์สิน และสติปัญญา ให้ความเมตตากรุณา เกื้อกูลกันช่วยเหลือให้ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตตามปกติ เพื่อแก้ไขปัญหาในขณะที่สังคมเกิดวิกฤติ เป็นผู้มีความพร้อมทั้งด้านกาย รู้จักเอาใจใส่เรื่องส่วนรวม จิตอาสาเป็นจิตใจที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี เป็นพลังแห่งความดี ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการเอาใจใส่ดูแล ภาวร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล และมีส่วนร่วม โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นจิตที่ทำความดีด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยส่งเสริมให้การพัฒนาคนและสังคม ให้สงบสันติสุขอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของความสามัคคีเอื้ออาทร มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันกันให้เกิดการนำสู่การพัฒนาปัญญาของมนุษย์อย่างแท้จริง

ประเภทของจิตอาสาจิตสาธารณะ จิตสำนึกสาธารณะ จิตสำนึกต่อสังคม และอาสาสมัคร มีความหมายใกล้เคียงกับจิตอาสา ในสาระสำคัญของจิตอาสานั้นถือว่าการอุทิศตนในการเสียสละเวลา สิ่งของ เงิน แรงกาย สติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตใจที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี การช่วยเหลือผู้อื่นและเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์

ความสำคัญของการเป็นจิตอาสา เป็นการเสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของผู้ร่วมในสังคมเดียวกัน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเจตนาดี โดยให้ความสำคัญของจิตอาสาตามแนวทางหลักพุทธธรรม เป็นตัวขับเคลื่อนการกระทำของอาสาสมัคร ทุกคน

สามารถทำได้อย่างทันทีและทันสมัยอยู่เสมอ เป็นการรวมความรัก ความศรัทธา รวมทรัพยากรทาง ปัญญาตามแนวทางพุทธธรรมถือว่าช่วยยกระดับจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตาจิตอาสามุ่งเน้นการให้ มากกว่าการรับ ซึ่งเป็นความสุขที่มีคุณค่ากว่าความสุขที่เกิดจากการได้รับ ทำให้สังคมมีการแบ่งปัน การช่วยเหลือเกื้อกูล ทำให้สังคมน่าอยู่และเป็นสังคมคุณภาพที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้

การทำงานจิตอาสา มีแรงจูงใจทางสังคมเป็นอุดมคติที่เป็นแรงจูงใจที่สำคัญ ในการ ควบคุมด้านจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ความแตกต่างกัน ความเสมอ มีความไว้วางใจกัน มีความ รับผิดชอบร่วมกันของคนในสังคม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรนำหลักการของแรงจูงใจเพื่อให้เกิดการ ส่งเสริมการทำงานของอาสาสมัครจิตอาสาเป็นอย่างยิ่ง เพราะการทำงานใดๆ ก็ตามถ้าจะให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิผลในการทำงานหรือกิจกรรมต่างๆ ต้องอาศัยแรงจูงใจเป็นหลักการ สำคัญ ถือเป็นตัวกระตุ้นเพื่อให้กิจกรรมนั้น มีความสำเร็จไปได้ด้วยดี และไปสู่จุดเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ ในจิตอาสาสมัครเพื่อองค์กรโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นหน่วยงานที่ไม่แสวงหากำไร ที่ให้ ความสำคัญกับมนุษย์ทุกคน ด้วยมีจิตเมตตา กรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยความมีศรัทธาในการทำ ความดี มีปัญหาในการแก้ไขปัญหา มีรูปแบบ โดยอาศัยความร่วมมือของบุคคล ชุมชน สังคม สถาบัน เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรม เป็นการตระหนักรู้และคำนึงถึงประโยชน์สุขของ ส่วนรวมและสังคม

หลักการทำงานของจิตอาสาตามแนวพุทธที่สำคัญคือ มีศรัทธา มีปัญญา เป็นการทำงาน ผสมผสานกันเป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่นการอยู่ร่วมกันของสังคมในการเคารพซึ่งกันและกัน ส่วน หลักการตามแนวทางประชาธิปไตยใช้วิธีการประชาธิปไตยในการทำงานร่วมกับสังคม เคารพในความ แตกต่างกันของคนในสังคม มีความเคารพในสิทธิความเสมอเท่าเทียมกัน มีความไว้วางใจซึ่งกันและ กัน อยู่ในฐานของความรับผิดชอบและเกิดความสำเร็จร่วมกันในระบบประชาธิปไตย

หลักการทำงานของจิตอาสาในรูปแบบการแบ่งปันสิ่งของและทรัพย์สินที่มีความจำเป็น ต่อในการดำเนินชีวิต ด้านจิตใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจการทำงาน โดยความสมัครใจ ผู้ที่มีความเมตตา เป็นผู้ที่มีความสุขในการเป็นผู้ให้ทำให้ ไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ด้านความคิดในการใช้หลักธรรมใน พระพุทธธรรมนำมาปฏิบัติเพื่อบรรเทาความทุกข์ ขจัดปัญหาชีวิตให้ผู้อื่น พร้อมทั้งจะแก้ปัญหา พัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น

ความเป็นมาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนเพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมหรือ ชุมชนต่างๆ เกิดรวมตัวกันมีความสัมพันธ์ผูกพันเกี่ยวข้องต่อกัน ร่วมมือประสานการปฏิบัติเพื่อ ช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจและเป็นการดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อให้ส่งเสริมและสนับสนุนเป้าหมาย โดยส่วนรวมของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการปฏิบัติงานให้กับผู้ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งต้องเป็นผู้มีอุดมการณ์และความประพฤติดีมี มนุษย์สัมพันธ์ดีมีบุคลิกลักษณะที่มีความเป็นผู้นำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความอดทนอดกลั้น

มีไหวพริบปฏิภาณดี และการปฏิบัติการประชุมชนสัมพันธ์ มีเป้าหมายในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและสมาชิกของชุมชน ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมเป็นภารกิจหลักของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีส่วนร่วมของประชาชนและสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือประชาคม เพื่อความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและผู้ประสานงานในการดำเนินการดังกล่าวตามสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

บทที่ ๓

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจและหลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา

จากการศึกษาในบทที่ ๒ ทำให้ทราบถึงความสำคัญของการเป็นจิตอาสาเป็นการเสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของผู้เข้าร่วมในสังคมเดียวกันตั้งอยู่บนพื้นฐานของเจตนาดี โดยให้ความสำคัญของจิตอาสาตามแนวทางหลักพุทธธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนการทำงาน มีจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตาจิตอาสามุ่งเน้นการให้มากกว่าการรับ ซึ่งเป็นความสุขที่มีคุณค่ากว่าความสุขที่เกิดจากการได้รับทำให้สังคมมีการแบ่งปัน การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงในเชิงคุณธรรม โดยมีแรงจูงใจเป็นพลังผลักดันขับเคลื่อนในการทำความดี มีเจตนาที่ดีโดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวม โดยมีแรงจูงใจทางสังคมเป็นอุดมคติที่เป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการควบคุมด้านจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ความแตกต่างกัน ความเสมอ มีใจกว้างใจกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันของคนในสังคม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรนำหลักหลักพุทธธรรมที่ใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาในสังคมไทย เพื่อให้เกิดการส่งเสริมการทำงานของอาสาสมัครจิตอาสาเป็นอย่างดี จึงขอเสนอแนวคิดในตามหลักพุทธธรรมในการทำงานของจิตอาสาด้วยหลักธรรมที่เป็นการส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพให้มากขึ้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

จากการศึกษาความสำคัญของจิตอาสาในหัวข้อที่ผ่านมา ทำให้ทราบถึงลักษณะของพฤติกรรมตลอดจนอุปนิสัยของผู้ที่มีความเป็นจิตอาสา มีความเสียสละในด้านต่างๆ สิ่งของแรงกายแรงใจ มีการแบ่งปัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความคำนึงถึงประโยชน์ของผู้คนในสังคม โดยที่มีพื้นฐานจากการมีเจตนา เป็นพลังภายในที่บงการผลักดันการเกิดพฤติกรรม หรือความปรารถนาที่จะบรรลุเป้าหมาย ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นวิธีการในหลักจิตวิทยาแรงจูงใจ เพื่อให้เห็นถึงการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานของจิตอาสาในสังคมไทย ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจดังต่อไปนี้

๓.๑.๑ ความหมายของแรงจูงใจ

ในพฤติกรรมที่ขึ้นจากแรงจูงใจ คือพลังผลักดันให้คนมีพฤติกรรม และยังกำหนดทิศทางและเป้าหมายของพฤติกรรมนั้นด้วย คนที่มีแรงจูงใจสูง จะใช้ความพยายามในการกระทำไปสู่เป้าหมายโดยไม่ลดละแต่คนมี ในแรงจูงใจต่ำจะไม่แสดงพฤติกรรม หรือไม่ก็ล้มเลิกการกระทำก่อนบรรลุเป้าหมาย มีผู้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้หลากหลาย ดังนี้

Robbins S.P. กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง ความเต็มใจที่จะใช้ความพยายามอย่างมาก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยมีเงื่อนไขว่าความพยายามนั้นสามารถทำให้เกิดความพึงพอใจแก่บุคคลตามที่ต้องการ^๑

Hellriegel D. กล่าวว่าแรงจูงใจ หมายถึง แรงผลักดันต่อบุคคลหรือแรงผลักดันภายในตัวบุคคล ที่ส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมเฉพาะ ที่มีทิศทางไปสู่เป้าประสงค์^๒

สุชาติ สุขบำรุงศิลป์ กล่าวว่า แรงจูงใจ คือสิ่งที่อยู่ภายในตัวบุคคลเป็นแรงขับ เป็นพลังของแต่ละคนที่ทำให้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งจนสำเร็จโดยมีกระบวนการเกิดจากการที่มนุษย์ทุกคนมีความคาดหวัง ความต้องการ (Needs) และเป้าหมายในชีวิต ทำให้เกิดแรงขับ (Drive) เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย (Goals) เพราะฉะนั้นแรงจูงใจจึงมีอิทธิพลในการกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา ทิศทางใดทิศทางหนึ่ง และรักษาพฤติกรรมนั้นไว้เพื่อให้ตนเองนั้นได้สิ่งที่คาดหวัง หรือต้องการ^๓

วิชัย แหวนเพชร ให้ความหมายของการจูงใจว่า การจูงใจบุคคลให้รักที่จะทำงานมี ๒ ด้าน คือ ด้านบุคคลและด้านองค์กร ๑) ด้านตัวบุคคล มีการมอบหมายงานในลักษณะของเป้าหมายให้บุคคลกำหนดรายละเอียดของงานด้วยตนเองติดตามการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ๒) ด้านองค์กร เช่น สร้างความคาดหวังในแผนอนาคต ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานใช้วิธีการติดต่อประสานงานแบบใกล้ชิด ตัวต่อ ติดตามประเมินผลงาน การสร้างความเชื่อถือซึ่งกันและกันให้เกิดขึ้นในองค์กร^๔

ตุลา มหาสุธานนท์ กล่าวว่าแรงจูงใจ หมายถึงองค์การที่จะประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรภายในที่มีความเต็มใจทุ่มเทความรู้ความสามารถและมีความผูกพันต่อองค์การที่จะอุทิศตนเองในการทำงานหนัก หลักการในการกระตุ้นหรือแรงจูงใจบุคลากรจึงถูกคิดค้นขึ้นเพื่อใช้ในการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเหล่านั้น เกิดความพึงพอใจในการทำงานสูงสุด โดยคาดหวังว่าหากบุคลากรเกิดความรู้สึกพึงพอใจในการทำงาน ย่อมพร้อมที่จะปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเท เสียสละ ซึ่งจะยังผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างมีคุณภาพ^๕

^๑Robbins, S. P. *Organizational behavior: concepts controversies and applications*. (New York: Prentice-Hall, 2003), p 85-91.

^๒Hellriegel, D. *The management of organizational behavior*. (California: Prentice Hall, 2001), p 94-97.

^๓วิทยากร เชียงกุล, *อธิบายศัพท์และการพัฒนาตนเอง*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สายธาร, ๒๕๕๒), หน้า ๒๗

^๔วิชัย แหวนเพชร, *มนุษย์สัมพันธ์ในการบริหารอุตสาหกรรม*, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมกมล, ๒๕๔๓), หน้า ๖๖-๖๘.

^๕ตุลา มหาสุธานนท์, *หลักการจัดการหลักการบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๓๔-๓๕.

ณัฐกร อินทุยศ แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งใดๆ ที่เป็นแรงผลักดัน หรือกระตุ้น ให้บุคคล ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมด้วยความเต็มใจ เพื่อที่จะนำมาซึ่งการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมูลเหตุ จูงใจที่สำคัญคือ ความต้องการ ความพึงพอใจในการทำงานจะนำมาซึ่งการปฏิบัติที่ดีของบุคลากรทำให้บุคลากรมีความและจงรักภักดีต่อองค์กร ซึ่งจะเป็เนื่อไขสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว^๖

จากความหมายของแรงจูงใจที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ พอที่จะสรุปความหมายได้ว่าแรงจูงใจ เป็นพลังที่เกิดขึ้นจากภายในตัวบุคคลหรือจากภายนอกที่ไปกระตุ้นให้บุคคลเกิดความกระตือรือร้น และมุ่งมั่นที่จะกระทำบางอย่างให้เกิดผลที่ต้องการในองค์กร เมื่อจิตอาสาที่มีแรงจูงใจมุ่งมั่นในการทำงานก็จะทุ่มเทจนเกิดเป็นผลการปฏิบัติงานที่ดีที่นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

๓.๑.๒ ประเภทของแรงจูงใจ

จากการศึกษาองค์ประกอบของแรงจูงใจในการทำงาน ทำให้ทราบถึงตัวแปรที่สำคัญที่มีอิทธิพลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมทั้งในสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอก ในการส่งเสริมความปรารถนาให้ การประกอบกิจกรรม แรงจูงใจในการทำให้เกิดพฤติกรรมเกิดจากความต้องการของมนุษย์ทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังทำให้เห็นถึงประเภทต่างๆ ของแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากหนังสือ จิตวิทยาศึกษาพฤติกรรม ภายในภายนอก โดยไพบูลย์ เทวรักษ์ ได้มีการแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ไว้ดังนี้

๑) แบ่งตามชนิดของแรงจูงใจ

ก. แรงจูงใจภายใน หมายถึง แรงจูงใจที่มีรากฐานมาจากภายในของบุคคล เป็นแรงกระตุ้นภายใน เป็นความรู้สึกส่วนตัว เป็นแรงจูงใจภายใน ความชอบ ความสนใจ ความพอใจ ความเชื่อ ความศรัทธา เจตคติ การจูงใจที่เกิดจากความต้องการภายในเป็น แรงผลักดันจากภายในตัวของบุคคล นักจิตวิทยาเชื่อว่ามนุษย์มีแรงขับจากภายในที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง แรงจูงใจภายใน ได้แก่ ความต้องการ เจตคติ และความสนใจ คนที่มีแรงจูงใจประเภทนี้จะเป็นผู้ที่มีความสุขในการทำสิ่งต่างๆ เพราะมีความพึงพอใจ โดยตัวของมันเอง มิได้หวังรางวัลหรือคำชม จึงมีแรงจูงใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีความเบื่อหน่าย จะเป็นผู้ที่ทำงานเพราะรักในงาน ถึงแม้ว่าจะไม่มีใครเห็น ไม่มีใครชม หรือทำแล้วไม่ได้สองชั้นก็ไม่เกิดความท้อถอยและเบื่อหน่าย เพราะเขามีความสุข ความพึงพอใจ ที่ได้ทำงานนั้นๆ ลักษณะของผู้ที่มีการกระทำอันเนื่องมาจากแรงจูงใจภายในจะเป็นผู้ที่ทำสิ่งต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง ไม่ต้องคอยหวาดวิตก หรือกังวลว่าใครจะคิดอย่างไรกับตน ซึ่งทำให้สามารถทำงานได้เต็มที่ เป็นผู้ที่สามารถมีสัมพันธภาพกับคนทั่วไปได้ดี ไม่ใช่สร้าง สัมพันธภาพเฉพาะบุคคลที่ทำประโยชน์ให้เท่านั้น เป็นผู้ที่ทำงานโดยมุ่งหวังประโยชน์ส่วนร่วม

^๖ณัฐกร อินทุยศ, จิตวิทยาทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๕๑.

มากกว่าประโยชน์ส่วนตน

ข. แรงจูงใจภายนอก หมายถึง สิ่งล่อใจภายนอกที่เป็นแรงจูงใจกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมความคาดหวัง เป็นลักษณะที่มีการวางเป้าหมายไว้เพื่อความสำเร็จในการทำงาน ความก้าวหน้า การได้รับการยอมรับจากสังคม ในการจูงใจที่เกิดจากการนำกิจกรรมมา กระตุ้นให้บุคคลอื่นทำในสิ่งที่ตนเองต้องการ นักจิตวิทยาอธิบายเกี่ยวกับแรงจูงใจภายนอกด้วยเรื่องของการเสริมแรง (Reinforcer) กับสิ่งจูงใจต่างๆ การเสริมแรงหมายถึง การให้สิ่งเร้าที่ทำให้บุคคล เกิดความพึงพอใจ และสิ่งเร้านี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมเพิ่มขึ้น การกระทำใดๆ ถ้าได้รับการเสริมแรงย่อมมีแนวโน้มให้เกิดการกระทำนั้นๆ อีก ส่วนการกระทำใดๆ ที่ไม่มีการเสริมแรงย่อมมีแนวโน้มให้ความถี่ของการกระทำนั้นๆ ค่อยๆ สลายไปในที่สุด ฉะนั้นแรง จูงใจภายนอก จึงหมายถึง สิ่งเร้าอันได้แก่ตัวเสริมแรง หรือสิ่งจูงใจต่างๆ ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ มีบทบาทในการเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดง พฤติกรรมเพิ่มขึ้น

๒) การเสริมแรงมี ๒ แนวทาง คือ

ก. การเสริมแรงทางบวก คือสิ่งที่ทำให้เด็กหรือบุคคลพอใจ เช่น รางวัล คำชมเชย การยิ้ม พยักหน้า และความสนใจ เป็นตัวเสริมแรงที่มีอิทธิพลมากสำหรับเด็ก ทั้งเป็นสิ่งที่ตรงกับ ความต้องการของบุคคล คือ ต้องการเป็นที่ยอมรับ เป็นที่รัก ต้องการคำชมเชย

ข. การเสริมแรงทางลบ คือสิ่งเร้าหรือเหตุการณ์ที่นำกลัวก่อให้เกิดความไม่สบายใจ ต่างๆ ถ้านำออกไปจะช่วยเพิ่มให้เกิดการตอบสนองที่ดีขึ้น หรือเกิดพฤติกรรมที่ดีขึ้น ได้แก่ การดุ การตำหนิ การลงโทษ คำวิจารณ์ การทำที่สังคมไม่ยอมรับ^๗

จะเห็นได้ว่า การให้ตัวเสริมแรงไม่ว่าทางบวก หรือทางลบ จะให้ผลเช่นเดียวกัน คือ เกิดการเรียนรู้ผู้ที่มีแรงจูงใจภายนอก จะเป็นผู้ที่ทำอะไรโดยที่ ต้องการคำชม ต้องการการยอมรับ หรือ ความเห็นชอบจากผู้อื่น ซึ่งจะนำไปสู่ความรู้สึกที่ไม่ใคร่เป็นตัวของตัวเอง ทำอะไรต้องคอย ระวังต่อ การยอมรับของผู้อื่น คอยดูว่าผู้อื่นจะคิดอย่างไรกับตน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่คอยพึ่งพา ผู้อื่น มักจะ ทำดีหรือสร้างสัมพันธภาพเฉพาะบุคคลที่ทำประโยชน์ให้ มักทำดีเฉพาะเวลาที่มีคนเห็น ถ้าไม่มีคน เห็นก็เกิดความท้อถอย และหมดกำลังใจที่จะทำต่อไป ที่สำคัญของแรงจูงใจ คือพลังงานที่เป็น ตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม แหล่งพลังงานที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม คือความ ต้องการ (Needs) แรงกระตุ้น (Motives) และแรงขับ (Drives) ความต้องการ (Needs) หมายถึง สภาพขาดแคลน ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อใดก็ตามที่มีความไม่สมดุล ทางสรีระหรือทางใจ

^๗ พวงเพชร วัชรอยู่ และสุปราณี สนธิรัตน์, จิตวิทยาทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๘๗.

๓) แบ่งตามที่เกิดของแรงจูงใจ

ก. เกิดจากภายในตัวอินทรีย์ แรงจูงใจประเภทนี้เนื่องมาจาก ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ ลักษณะความต้องการทางเพศเป็นแรงขับที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ความต้องการอากาศ ความต้องการอากาศจัดว่าเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ การนอนหลับ ความอบอุ่นและความเย็น ความเจ็บปวด เมื่อร่างกายของบุคคลเกิดความเจ็บปวดไปหาแพทย์เพื่อทำการรักษาให้หายจากความเจ็บปวดนั้น

ข. เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม การดำรงชีวิตในสังคมทำให้เกิดการพัฒนาการอีกขั้นหนึ่งเป็นความต้องการที่ได้มาจากประสบการณ์ในการเรียนรู้ ในการดำรงชีวิต แรงจูงใจนี้จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความพอใจต่างๆ หรือตอบสนองทางด้านจิตใจ ความต้องการที่ยอมรับของสังคม ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับของสังคม บุคคลซึ่งมีความต้องการให้สังคมยอมรับจะกระทำพฤติกรรมตามมาตรฐานในกลุ่มนั้นๆ

๔) แบ่งตามลักษณะของแรงจูงใจ

ก. แรงจูงใจทางชีววิทยา ถือได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายทั้งหมด เพื่อให้บุคคลมีชีวิตอยู่ได้ เป็นความต้องการที่จำเป็นตามธรรมชาติของมนุษย์ ได้แก่ ต้องการน้ำ อาหาร การพักผ่อน และปราศจากโรค สามารถวัดระดับของความต้องการทางสรีระได้จากการสังเกตพฤติกรรมกระทำของเรา คือจากความต้องการมากน้อยของการกระทำ การเลือกกระทำ ในเลือกสิ่งใดแสดงว่าต้องการสิ่งนั้นมาก การโต้ตอบต่อสิ่งที่มาขัดขวาง

ข. แรงจูงใจทางจิตวิทยา มีความสำคัญน้อยกว่าแรงจูงใจทางสรีระวิทยาเพราะมีความจำเป็นในการดำรงชีวิตน้อยกว่า แต่จะช่วยคนเราทางด้านจิตใจ ทำให้มีสุขภาพจิตดี และสดชื่น แรงจูงใจประเภทนี้ ประกอบด้วย ความอยากรู้อยากเห็น การตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม ความต้องการความรักและความเอาใจใส่ใกล้ชิดจากผู้อื่น

ค. แรงจูงใจทางสังคมหรือแรงจูงใจที่เกิดจากการเรียนรู้ แรงจูงใจชนิดนี้มีจุดเริ่มต้น ส่วนใหญ่มาจากประสบการณ์ทางสังคมในอดีตกาลของบุคคล และเป้าหมายของแรงจูงใจชนิดนี้มีความสัมพันธ์กับการแสดงปฏิกิริยาของบุคคลอื่นที่มีต่อเรา ตัวอย่างของแรงจูงใจทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนเรา ได้แก่แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ แรงจูงใจใฝ่อำนาจ แรงจูงใจเพื่อความสำเร็จใฝ่สัมฤทธิ์

(๑) แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ คือแรงจูงใจที่บุคคลต้องการผูกมิตร การทำงานเป็นกลุ่ม มีมนุษย์สัมพันธ์ต่อกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน เป็นการให้เห็นถึงคุณค่าในการอยู่ร่วมกันในสังคม

(๒) แรงจูงใจใฝ่อำนาจ คือแรงจูงใจที่บุคคลมีความต้องการเป็นผู้นำ แสดงออกถึงมีอำนาจเหนือผู้อื่น มีการโน้มน้าวชักจูง การวางแผนทำงานเป็นกลุ่ม ต้องการให้ผู้อื่นยกย่องสรรเสริญ

(๓) แรงจูงใจเพื่อความสำเร็จใฝ่สัมฤทธิ์ คือแรงจูงใจที่บุคคลต้องการทำให้ดีที่สุดในขณะ

ถึงมาตรฐานความสำเร็จ มีความคิดสร้างสรรค์ มีหลักการและขั้นตอนในการทำงาน ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์ มีความมุ่งมั่นถึงการทำงานให้ดีกว่าเดิมที่เคยทำ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นจิตลักษณะที่สำคัญที่เกื้อหนุนให้กิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความต้องการที่จะทำงานให้มีความสำเร็จในระดับสูงสุด มีเอกลักษณ์ ต้องการเอาชนะอุปสรรคได้ด้วยมาตรฐานที่ดีเลิศ มีความนับถือในตนด้วยประสบการณ์แห่งความสำเร็จของตน^๕

กล่าวได้โดยสรุปถึงประเภทของแรงจูงใจ แบ่งตามชนิดของแรงจูงใจ แรงจูงใจภายใน แรงจูงใจที่มีรากฐานมาจากภายในของบุคคล เป็นแรงกระตุ้นใน ความชอบ ความสนใจ ความพอใจ ความเชื่อ ความศรัทธา เจตคติ แรงจูงใจภายนอก เป็นแรงจูงใจกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมความคาดหวัง เพื่อความสำเร็จในการทำงาน ความก้าวหน้า การได้รับการยอมรับจากสังคม แบ่งตามที่เกิดของแรงจูงใจ เกิดจากภายในตัวบุคคล มีลักษณะความต้องการทางเพศเป็นแรงขับที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม ที่ได้มาจากประสบการณ์ในการเรียนรู้ ในการดำรงชีวิต แรงจูงใจนี้จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความพอใจต่างๆ ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับของสังคม แบ่งตามลักษณะของแรงจูงใจแรงจูงใจทางชีววิทยา ถือได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายทั้งหมด แรงจูงใจทางจิตวิทยา แรงจูงใจประเภทนี้ ประกอบด้วย ความอยากรู้อยากเห็น การตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม ความต้องการความรักและความเอาใจใส่ใกล้ชิดจากผู้อื่น แรงจูงใจทางสังคมหรือแรงจูงใจที่เกิดจากการเรียนรู้ แรงจูงใจชนิดนี้มีจุดเริ่มต้น ส่วนใหญ่มาจากประสบการณ์ทางสังคมในอดีตกาลของบุคคล คือแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ แรงจูงใจใฝ่อำนาจ แรงจูงใจเพื่อความสำเร็จใฝ่สัมฤทธิ์

๓.๑.๓ ความสำคัญของแรงจูงใจ

จากการศึกษาประเภทของแรงจูงใจ ทำให้ทราบถึงแรงจูงใจ ประเภทของแรงจูงใจ ภายในแรงจูงใจที่มีรากฐานมาจากภายในของบุคคล เป็นแรงกระตุ้นในความสนใจความพอใจ ความเชื่อ ความศรัทธา ส่วนแรงจูงใจภายนอก เป็นแรงจูงใจกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมความคาดหวัง เพื่อความสำเร็จ และได้รับการยอมรับจากสังคม ประเภทต่างๆ ของแรงจูงใจนี้จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ แรงจูงใจใฝ่อำนาจ แรงจูงใจเพื่อความสำเร็จใฝ่สัมฤทธิ์ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของแรงจูงใจในการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา จากหนังสือจิตวิทยาเพื่อการดำรงชีวิตของ อริยา คูหา ได้อธิบายไว้โดยสรุป ดังนี้

๑) การจูงใจจะช่วยเพิ่มพลังในการทำงานให้บุคคลที่มีพลัง (Energy) และเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ในการทำงานใดๆ มีแรงจูงใจในการทำงานสูง

^๕ไพบูลย์ เทวรักษ์, จิตวิทยาศึกษาพฤติกรรมภายในภายนอก, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เอส.ดี. เพรส.จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๔๑-๔๕

ยอมทำให้ขยันขันแข็งกระตือรือร้นกระทำสำเร็จ

๒) การจูงใจช่วยเพิ่มความพยายามในการทำงานให้บุคคล ความพยายาม (Persistence) ทำให้บุคคลมีความมานะอดทน บากบั่น คิดหาวิธีการนำความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของตนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่องานให้มากที่สุดไม่ทอดทิ้งหรือละความพยายามง่าย ๆ แม้งานจะมีอุปสรรคขัดขวางและเมื่องานได้รับผลสำเร็จด้วยดีก็มักคิดหาวิธีการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

๓) การจูงใจช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานของบุคคลการเปลี่ยนแปลง (Variability) รูปแบบการทำงานหรือวิธีการทำงานในบางครั้งก่อให้เกิดการค้นพบช่องทางดำเนินงานที่ดีกว่าหรือประสบผลสำเร็จมากกว่า นักจิตวิทยาบางคนเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นเครื่องหมายของความเจริญก้าวหน้าของบุคคลแสดงให้เห็นว่าบุคคลกำลังแสวงหาการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ให้ชีวิต บุคคลที่มีแรงจูงใจในการทำงานสูง เมื่อตื่นนอนเพื่อจะบรรลุวัตถุประสงค์ใด ๆ หากไม่สำเร็จบุคคลก็มักพยายามค้นหาสิ่งผิดพลาดและพยายามแก้ไขให้ดีขึ้น

๔) การจูงใจในการทำงานช่วยเสริมสร้างคุณค่าของความเป็นคนที่สมบูรณ์ให้บุคคลบุคคลที่มีแรงจูงใจในการทำงานจะเป็นบุคคลที่มุ่งมั่นทำงานให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและการมุ่งมั่นทำงานที่ตนรับผิดชอบให้เจริญก้าวหน้าจัดว่าบุคคลผู้นั้นมีจรรยาบรรณในการทำงาน (Work Ethics) ผู้มีจรรยาบรรณใน การทำงานจะเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบ มั่นคงในหน้าที่มีวินัยในการทำงาน ซึ่งลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์

จากข้อความที่กล่าวมาแล้ว ทำให้ได้เห็นถึงความสำคัญ ๔ ประการ

๑. โดยแรงจูงใจจะช่วยเพิ่มพลังในการทำงานให้บุคคลที่มีพลัง เป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญต่อในการทำงานยอมทำให้ขยันขันแข็งกระตือรือร้นกระทำสำเร็จ

๒. การจูงใจช่วยเพิ่มความพยายามในการทำงานให้บุคคล ความพยายาม (Persistence) มีความมานะอดทน คิดหาวิธีการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น

๓. การจูงใจช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานของบุคคลการเปลี่ยนแปลง (Variability) รูปแบบการทำงานแสวงหาการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ให้ชีวิต และพยายามแก้ไขให้ดีขึ้น

๔. การจูงใจในการทำงานช่วยเสริมสร้างคุณค่าของความเป็นคนที่สมบูรณ์ ที่มีความมุ่งมั่นทำงานให้เกิดความเจริญก้าวหน้า^๕

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในความสำคัญของแรงจูงใจในการทำงานย่อมส่งผลให้การทำงานบรรลุเป้าหมายที่ต้องการเจริญก้าวหน้า เพราะการทุ่มเทพลังงานและความสามารถอย่างเต็มที่และโดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยเพื่อให้ผลงานสำเร็จตามนโยบายและเป้าหมายของงานนั้น ออกมาจากบุคคลอีกส่วนหนึ่งเชื่อว่าการสร้างแรงจูงใจให้บุคคลมุ่งมั่นทำงานให้เจริญก้าวหน้ายังช่วย

^๕ อริยา คูหา, ผศ.ดร. จิตวิทยาเพื่อการดำรงชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (ปัตตานี: โรงพิมพ์มิตรภาพ, ๒๕๕๖), หน้า ๑๐๖.

เสริมสร้างความเป็นคนที่สมบูรณ์ให้แก่ผู้นั้น ช่วยให้ใช้ชีวิตอย่างมีความหมายและช่วยสร้างคนให้ดีขึ้น เพราะการทำงานเป็นหัวใจสำคัญส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ทำให้ชีวิตมีคุณค่า

๓.๑.๔ กระบวนการของการเกิดแรงจูงใจ

จากหัวข้อที่ผ่านมาได้อธิบายถึงความสำคัญของแรงจูงใจที่เป็นแรงกระตุ้นหรือเป็นกระบวนการที่สร้างและ กระตุ้นผลักดันให้บุคคลเกิดพฤติกรรมหรือแสดงพฤติกรรมออกมา ทั้งที่เป็นพฤติกรรมโดย สัญชาตญาณและพฤติกรรมจากการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแรงจูงใจนั้น ต้องการ การจูงใจเป็นกระบวนการที่นำไปสู่ปัจจัยต่างๆที่เป็นแรงจูงใจมากระตุ้น หรือผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมไปอย่างมีทิศทาง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือเงื่อนไขที่ผู้ถูกจูงใจต้องการ โดยปัจจัยที่นำมากระตุ้นอาจจะเป็นสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่มาเร้าต่อ จูงใจและผลักดันให้บุคคลเกิดความ ต้องการในเบื้องต้น และความต้องการนั้นจะเป็นพื้นฐาน ทำให้เกิดเป็นภาวะของแรงจูงใจ

๑) แรงจูงใจ จะอยู่ในภาวะที่ไม่หยุดนิ่ง (Dynamic) และจะเป็นกระบวนการ(Process) ที่เกิด ขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพื่อสร้างให้สภาวะของร่างกายอยู่ในความสมดุล(Homeostasis)

๒) แรงจูงใจเฉพาะบุคคล ประกอบด้วย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์และ แรงจูงใจ ใฝ่อำนาจ โดยแรงจูงใจจะช่วยให้บุคคลเข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรมบางพฤติกรรมที่ไม่สามารถอธิบายด้วยแนวคิดอื่น นอกจากนี้ยังจะช่วยให้ทำนายและควบคุมพฤติกรรมที่ยังไม่ได้เกิดขึ้น อีกด้วย^{๑๐} แรงจูงใจเป็นพลังที่กระตุ้นพฤติกรรมกำหนดทิศทางของพฤติกรรมที่แสดงออกทางความ ต้องการ เพื่อสร้างแรงขับและแรงจูงใจอาจเกิดเป็นสิ่งเร้าภายนอกและสิ่งเร้าภายใน หรืออาจเกิดขึ้น ได้ทั้งสองประการก็ได้ เดิมศักดิ์ คทวณิช ได้อธิบายไว้ในหนังสือจิตวิทยาทั่วไป ในกระบวนการของการเกิดแรงจูงใจ เป็นกระบวนการของการเกิดแรงจูงใจ ประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบ คือ๑) ความ ต้องการ (Needs) ๒) แรงขับ (Drive) ๓) การตอบสนอง (Response) หรือพฤติกรรม๔) เป้าหมาย (Goal)^{๑๑}

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมได้ มีความเข้าใจในพฤติกรรม ของผู้อื่น ช่วยให้ควบคุม พฤติกรรมของบุคคลอื่นได้ เข้าใจในพฤติกรรมของกลุ่มสังคม เพื่อสร้าง สถานการณ์จูงใจให้กลุ่มบุคคลมีพฤติกรรมไปในแนวทาง ที่ต้องการได้ ได้มีผู้นำแนวคิดและทฤษฎี แรงจูงใจไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ ในงานจิตอาสาในด้านต่างๆ อย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นด้าน การส่งเสริมความสงบสุขของชีวิตและสังคม เพื่อให้เกิดความสามัคคี ความช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อ

^{๑๐} เสนาะ ดิยาวัว, จิตวิทยาการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐๘.

^{๑๑} เดิมศักดิ์ คทวณิช, จิตวิทยาทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร:ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๕๖.

ความสำเร็จในการทำงาน โดยนำวิธีการจูงใจไปใช้เพื่อสร้างสถานะให้อาสาสมัครจิตอาสาได้มีพฤติกรรมไปในแนวทางที่ตนต้องการ

๓.๑.๕ พฤติกรรมอันเนื่องมาจากแรงจูงใจ

มีขั้นตอนและองค์ประกอบ ดังนี้

๑) Input ปัจจัยนำเข้าอันเป็นตัวเร้า และกระตุ้นให้เกิดกระบวนการจูงใจ ได้แก่สิ่งเร้า (Stimulus) มี ๒ รูปแบบ คือ

ก. สิ่งเร้าภายนอกร่างกาย เช่น บุคคล สิ่งของ ฯลฯ

ข. สิ่งเร้าภายในร่างกาย เช่น ระบบการไหลเวียนของเลือด ระบบการทำงานของต่อมไร้ท่อ ฯลฯ

๒) การเรียนรู้และประสบการณ์ ทำให้คนเกิดความต้องการที่ไม่เหมือนกัน ๒ Process ได้แก่

ก. ความต้องการ (Needs) จะเกิดขึ้นหลังจาก บุคคลถูกเร้า

ข. แรงขับ (Drive) หลังจากเกิดความต้องการ ก็จะเกิดความตึงเครียด (Tension) ซึ่งจะผลักดันให้เกิดเป็นแรงขับ

ค. การตอบสนอง (Response) เกิดขึ้นจากแรงขับ ผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรม การตอบสนองไปตามการเรียนรู้และประสบการณ์ ซึ่งการตอบสนองนั้นจะดำเนินต่อไปจนกว่าจะถึงเป้าหมาย

๓) Output ได้แก่ เป้าหมาย (Goal) แต่ถ้ามีการตอบสนองหรือแสดงพฤติกรรมแล้วยังไม่บรรลุเป้าหมายของบุคคลนั้นก็จะมี การตอบสนองหรือแสดงพฤติกรรมอยู่อีกจนกว่าจะพึงพอใจ ความต้องการที่เกิดจากสิ่งเร้า ในความต้องการของบุคคลเกิดจากสิ่งเร้าซึ่งจะมีทั้งสิ่งเร้าภายในและภายนอก ร่างกาย

จากแนวทางของหลักในแรงจูงใจทั้ง ๓ ลักษณะ มีลักษณะร่วมกัน คือเป็นสิ่งที่มิพลังและมีทิศทาง นั่นคือ แรงจูงใจ จะทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นให้คนมีการกระทำเพื่อไปสู่จุดหมายปลายทาง ซึ่งตัวกระตุ้นนี้อาจจะเป็น แรงที่มาจากภายในซึ่งเรียกว่าแรงจูงใจภายใน หรือตัวกระตุ้นอาจจะเป็นแรงที่มาจากสิ่งเร้าภายนอก ซึ่งเรียกว่า แรงจูงใจภายนอก ดังนั้นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องแรงจูงใจ ไม่ว่าจะเป็แรงจูงใจ ภายในหรือภายนอก

๓.๑.๖ การจำแนกแรงจูงใจ

ในความต้องการของมนุษย์เกิดจากความต้องการ หรือแรงขับแรงกระตุ้นในร่างกาย โดยแสดงพฤติกรรมออกมาทางกาย เป็นความต้องการทางกายช่วยให้ชีวิตอยู่ได้ โดยมีปัจจัย ๔ นอกจากนี้ยังความต้องการทางจิตใจเป็นการแสดงออกถึงความสุขใจ การรับรู้ในด้านต่างๆ เพื่อเป็น

ความสนองความพอใจแก่ตนเอง หากเมื่อไม่สามารถตอบสนองใจได้ ก็เกิดความไม่สบายใจ อึดอัดใจ วิตกกังวล สุขา จันทรเอม ได้อธิบายในการจำแนกแรงจูงใจไว้เป็น ๒ ประเภท คือ แรงขับในระดับปฐมภูมิ และแรงขับในระดับทุติยภูมิ

ก. แรงขับปฐมภูมิ (Primary Drives) เป็นแรงขับที่เกิดมาพร้อมกับการเกิดของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ มีต้นกำเนิดมาจากความต้องการของร่างกาย หรือสภาวะภายใน ในร่างกาย ซึ่งเรียกว่า เป็นแรงขับทางสรีระ ความต้องการทางร่างกายที่นักจิตวิทยา เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดแรงขับ ได้แก่

๑) ความหิว ร่างกายของมนุษย์ประกอบด้วยเซลล์ต่างๆ จำนวนมาก ทุกเซลล์เป็นสิ่งมีชีวิต ต้องการอาหารเพื่อการเจริญเติบโต ความรู้สึกหิว เป็นกำลังขับให้คนมีปฏิกิริยาต่างๆ รับประทานอาหารในรูปแบบต่างๆ กัน

๒) ความกระหาย เมื่อร่างกาย เป็นความรู้ต้องการทางร่างกายต่าง ความหิว ความอยาก ความต้องขับของเสียต่างๆ ความกระหาย เพื่อให้เกิดการปรับสมดุลให้ร่างกายมีภาวะคงที่เป็นหน้าที่ของศูนย์การควบคุมทางประสาทซึ่งมีความไวต่อการสูญเสียในร่างกายที่เกิดขึ้น จะทำการส่งกระแสความรู้สึกลงไปยังสมอง เพื่อการตอบสนองของร่างกาย

๓) ความต้องการทางเพศเป็นการกระตุ้นทางเพศเป็นรากฐานอันสำคัญกับพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์

๔) ความอบอุ่น และความหนาว ร่างกายต้องการปรับอุณหภูมิที่พอเหมาะสมแก่ร่างกาย มีการรับรู้ถึงความร้อน ความหนาวพอแก่การดำรงชีวิต ทำให้เกิดแรงจูงใจแสวงหาที่มาให้ร่างกายเกิดความอบอุ่นตามความต้องการ สภาพการปรับตัวภายในร่างกาย เพื่อการดำรงชีวิตอยู่

๕) ความต้องการหลีกเลี่ยงจากความเจ็บป่วย เพื่อให้ร่างกายดำรงชีวิตได้โดยปลอดภัย

๖) ความต้องการพักผ่อน นอนหลับ ความต้องการพักผ่อนมีความต้องการเท่ากับอาหาร ความง่วง ความเหนื่อย เป็นกำลังขับอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นจูงใจให้ทำพฤติกรรมบางอย่างที่นำไปสู่การต้องการของร่างกาย

๗) ความต้องการอากาศออกซิเจน คนต้องการอากาศเพื่อการหายใจ เพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติ

๘) ความต้องการขับถ่าย การขับถ่ายเอาของเสียออกจากร่างกายเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น^{๑๒}

ข. แรงขับทุติยภูมิ (Secondary Drives) เป็นแรงขับที่มีความสลับซับซ้อน โดยทั่วไปเกิดจากร่างกายเป็นสิ่งที่จำเป็น มิฉะนั้นจะเกิดเป็นพายุภายในร่างกาย และทำให้คนไม่สามารถ

^{๑๒} สุขา จันทรเอม, จิตวิทยาทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐๑-๑๐๔.

ดำรงชีวิตอยู่ได้แนวตามความคิดในทัศนะของมอร์แกน (Morgan) ได้แบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๒ ประเภท คือ

๑) ความต้องการผูกพันกับผู้อื่น (Affiliative needs) เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม จำเป็นต้องการอยู่ร่วมกับผู้อื่น นอกเหนือจากพ่อแม่ พี่น้อง ความผูกพันกันนั้นทำให้เกิดพึงพอใจและสบายใจ ในการที่จะอยู่ร่วมกัน หรือทำงานเกี่ยวข้องกัน เพื่อตอบสนองความต้องการในด้านต่างๆ

๒) ความต้องการฐานะ (Status needs) ในกลุ่มคนที่อยู่ด้วยกันเป็นจำนวนมาก การแบ่งแยกระดับขึ้นเสมอ คนส่วนมากจึงพยายามที่จะสร้างฐานะของตนเองให้ทัดเทียมหรือดีกว่าคนอื่น ๆ ในสังคมเดียวกัน ฐานะทางสังคมได้หลายรูปแบบ ในเรื่องตำแหน่ง อยากรู้ได้เกียรติยศ และอำนาจ^{๑๓}

ในการจำแนกลักษณะของแรงจูงใจ ทำให้ทราบถึงลักษณะพฤติกรรมตลอดจนอุปนิสัยผู้ที่มีจิตอาสา โดยมีพื้นฐานจากเจตนาที่ดีเป็นพลังที่อยู่ภายในที่เป็นแรงผลักดันการเกิดพฤติกรรม ถือได้ว่าแรงจูงใจเป็นจุดเริ่มต้น มาจากประสบการณ์ทางสังคม คือแรงจูงใจในใฝ่สัมพันธ์ ในใฝ่อำนาจ เพื่อเป้าหมายความสำเร็จในใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งมีความสำคัญในแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อความก้าวหน้า กระตุ้นให้อาสาสมัครสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลสังคม ด้วยความเต็มใจ มีสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ สามารถสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการส่งเสริมในหลักแรงจูงใจ เป็นความต้องการความสำเร็จ เป็นความต้องการ การยอมรับจากบุคคลอื่นๆ เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องการอำนาจ การยกย่อง ความต้องการความมั่นคง ความปลอดภัย

จากแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจช่วยเกิดการกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลสังคม ด้วยการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานของจิตอาสาของตำรวจชุมชน ด้วยความเต็มใจและพอใจ และด้วยสติปัญญาในการแก้ไขปัญหา กลุ่มอาสาสมัครจิตอาสาอาจใช้วิธีการจูงใจ โดยอาศัยแนวคิดเรื่องแรงจูงใจเป็นแรงผลักดันพฤติกรรม เพื่อในการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำหน้าที่ซักจูงและสร้างแรงจูงใจให้เกิดความกระตือรือร้น และมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถของตน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

^{๑๓} ชูศักดิ์ เจนประโคน, เทคนิคการสร้างแรงจูงใจ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๓๙-๔๒.

๓.๑.๗ แนวความคิดและทฤษฎีแรงจูงใจ

จากการศึกษาการจำแนกลักษณะของแรงจูงใจ ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกทางจิตของตนเองและผู้อื่นที่มีความเกี่ยวข้อง เพื่อลดและคลี่คลายสิ่ง que แสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรม หลักการทางจิตวิทยาหากนำไปประยุกต์ใช้กับการทำงานจิตอาสา ก็สามารถสร้างความสัมพันธ์ภาพกับในการทำงานร่วมกันภายในองค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป เนื่องจากทฤษฎีแรงจูงใจมีการกล่าวถึงมากมายหลายทฤษฎี แต่ละทฤษฎีมีจุดเน้นที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าเพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ที่ได้ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวคิดทฤษฎีของนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับจำนวน ๓ ท่าน โดยได้แก่ Abraham H. Maslow's Hierarchy of Needs Theory จากแนวคิดทฤษฎีที่เน้นเนื้อหาของแรงจูงใจของจิตอาสา ๒) Murray's Theory of Personality จากแนวความคิดทฤษฎีที่เน้นกระบวนการของแรงจูงใจความต้องการของจิต ๓) McClelland's AAP Needs Theory ทฤษฎีการส่งเสริมแรงของการจูงใจจิต โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) แนวคิดของมาสโลว์ ได้แบ่งลำดับขั้นความต้องการ (The Hierarchy of Psychological Needs) ออกเป็น ๕ ขั้น ดังนี้

ก) ความต้องการทางกายภาพ (physiological need) เป็นความต้องการพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร น้ำ อากาศ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การขับถ่าย การหายใจ ความต้องการทางเพศ ทั้งหมดนี้เป็นความต้องการที่ต้องได้รับการตอบสนอง เพื่อความพึงพอใจในแต่ละเวลาแต่ละครั้ง ซึ่งมนุษย์ทุกคนจะหมกมุ่นอยู่กับการบำบัดสนองความต้องการที่จำเป็นเพื่อให้ร่างกายได้อยู่รอด เป็นสุข สบายเสียก่อน เช่น เรื่องความหิว トラบใดที่เรายังมีความหิวโหยเราจะคิดอยู่เพียงอย่างเดียวว่าทำอะไร จึงจะบำบัดความหิวนี้ลงได้ ดังนั้น ความต้องการอาหารจะเป็นตัวกระตุ้นให้คนแสดงพฤติกรรม

ข) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety and security need) เป็นความต้องการการปกป้องคุ้มครอง ความเป็นปึกแผ่น ความรู้สึกที่ปลอดภัยไม่มีสิ่งคุกคาม ไม่มีควมวิตกกังวล ความมั่นคงทางจิตใจและความปลอดภัยทางกาย เช่น กรณีของนักเรียน เด็กทุกคนจะต้องไปโรงเรียนและเด็กจะอยากไปโรงเรียนถ้ารู้สึกว่าการเรียนเป็นที่ปลอดภัยมีบรรยากาศที่อบอุ่นไม่มีการรังแก ขู่เข็ญทั้งจากครูและเพื่อน ๆ ไม่มีการลงโทษแต่ถ้าเด็กมีความรู้สึกว่าการที่โรงเรียนและที่ห้องเรียนเป็นที่ที่ไม่ปลอดภัย อึดอัด ไม่มีความเป็นกันเอง วิตกกังวล มีการเอาไรต์เอาเปรียบ เด็กก็ไม่อยากไปโรงเรียน

ค) ความต้องการการยอมรับ (belongingness and love need) หากความต้องการในขั้นแรกทั้งสองขั้นได้รับการตอบสนองด้วยดีและเพียงพอ มนุษย์ก็จะมีความต้องการต่อเนื่องสูงขึ้นไปอีกนั่นคือ ความต้องการยอมรับ รวมทั้งการได้รับการยอมรับตัวเองและผลงาน ความรักความเอื้ออาทร อยากอยู่ในกลุ่มเพื่อน อยากอยู่ในแวดวงเพื่อน ๆ ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่ตนเกี่ยวข้อง

อยากมีคนรัก ความต้องการประเพณี ยิ่งคนที่ขาดมากจะยิ่งต้องการมาก มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาภายใน เช่น การต้องการความรัก ความห่วงใย ความใกล้ชิด ต้องการให้บุคคลอื่นเห็นตนเองว่ามีคุณค่า มีความสำคัญ เกิดความอึดอึด อบอวน และเกิดความรู้สึกที่ดีงาม เช่น คนที่ขาดพ่อแม่ เพื่อน ก็จะต้องต้องการความรักจากคนอื่นมาชดเชยมากขึ้นเพื่อทดแทนความรู้สึก หรือสิ่งที่ขาดหายไป โดยปกติเด็กที่ขาดความรักมักจะมีวิธีเรียกร้องความรักและความสนใจด้วยวิธีการที่แปลก ๆ เช่น การลักขโมย การชอบแหย่ แก้งเพื่อน และการส่งเสียงดังในห้อง

ง) ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องและการยอมรับ (esteem need) เป็นความต้องการที่จะให้ตนเองมีค่าในสายตาของตนเองและผู้อื่น เชื่อมั่นในตนเอง ถ้าต้องการอะไรที่นำมาซึ่งชื่อเสียง และเกียรติยศ ความสำเร็จ ความรู้ ความสามารถ ตำแหน่งในหน้าที่การงาน คนที่ยอมรับนับถือตนเองมองเห็นคุณค่าและความสามารถของตนเองนั้น จะมี ๒ ลักษณะ คือ ลักษณะแรกจะเป็นคนที่เชื่อมั่นในตนเอง (social esteem หรือ esteem for others) ให้ความช่วยเหลือต่อสังคม ร่วมมือเป็นมิตร จะยอมรับผู้อื่น ตระหนักในคุณค่าของผู้อื่นว่ามีศักดิ์ศรีเช่นเดียวกับตน คนลักษณะเช่นนี้จะให้ความไว้วางใจคนอื่นว่ามีความสามารถเช่นเดียวกับตน มองโลกในแง่ดี และลักษณะที่สองจะเป็นคนที่มองเห็นเพียงคุณค่าของตนเอง (self esteem) มั่นใจในตนเองสูง ไม่ค่อยมีมนุษยสัมพันธ์ ไม่ใคร่ยอมรับคุณค่าและความสามารถของผู้อื่น ไม่ชอบช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า คนประเภทนี้ถ้ามอบหมายการงานให้ใครก็จะไม่ไว้วางใจเพราะคิดว่าไม่มีใครมีความสามารถดีเท่าตน ซึ่งหากวิเคราะห์ลึก ๆ แล้วจะพบว่าบุคคลประเภทนี้มีความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย สำหรับความต้องการด้านนี้หากผู้ใดไม่ได้รับการตอบสนอง คนคนนั้นจะมีความรู้สึกต่ำต้อย ไร้ค่า อ่อนแอทางด้านจิตใจ หมดหวัง และไม่มี ความหมาย

จ) ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ (self - actualization) การที่บุคคลใด ๆ ต้องการที่จะพัฒนาความสามารถตนเองให้สูงขึ้น เพื่อความต้องการบริสุทธิ์ไม่มีสิ่งใดแอบแฝงในขั้นนี้ บุคคลต้องการที่จะใช้ศักยภาพ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการของตนเองให้เป็นประโยชน์อย่างสูงสุด พร้อมทั้งจะเปิดเผยตนเอง ส่วนใหญ่แล้วบุคคลจะไม่อาจพัฒนาขึ้นถึงจุดนี้ได้ ทั้งนี้ เพราะโดยธรรมชาติทุกคนล้วนต้องการที่ให้คนรอบข้างมองเห็นศักดิ์ศรีและคุณค่าในตนเองมากกว่าที่จะยอมรับความสามารถของใคร ๆ การเปิดรับความสามารถยอมรับคุณค่าในคนอื่นจึงจำกัดในขณะเดียวกันก็ไม่อยากให้ใครทราบถึงจุดอ่อน จุดบกพร่องของตนจากทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์^{๑๔}

กล่าวโดยสรุปได้ว่า จากความต้องการทั้ง ๕ ขั้นดังกล่าวมาแล้วจะเห็นว่าเมื่อมนุษย์มีความต้องการในลำดับแรก คือปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตบรรลุผลแล้วก็จะไม่เป็นตัวจูงใจอีก แต่

^{๑๔} Maslow, A. H., *Motivation and personality*, (New York: Harper & Brothers, 2006), p 66-68.

จะมีความต้องการในลำดับที่สูงขึ้นไปตามลำดับจนกว่าจะถึงลำดับสุดท้าย คือความต้องการความสำเร็จซึ่งจะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และมีความสำคัญต่อการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานของจิตอาสาในสถานการณ์ต่างๆ ความต้องการใดยังไม่ได้รับการตอบสนอง ความต้องการนั้นก็จะพลังกระตุ้นพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ แต่เมื่อความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองแล้วก็จะไม่เป็นพลังกระตุ้นพฤติกรรมอีกต่อไป

๒. แนวความคิด (Murray Theory of Personality) เมอร์เรย์ได้แบ่งประเภทของความ ต้องการไว้ ๒๐ ประการ คือ

๑) ความต้องการที่จะเอาชนะด้วยการแสดงออกทางความก้าวร้าว (Need for Aggression) เป็นความต้องการที่จูงใจให้บุคคลเกิดพฤติกรรม

๒) ความต้องการที่จะเอาชนะฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ (Need for Counteraction) เป็นความต้องการที่จูงใจให้บุคคลมีพฤติกรรมที่จะฟันฝ่าอุปสรรคและความล้มเหลวต่างๆด้วย การสร้างความพยายามขึ้นมา ซึ่งบุคคลอาจจะได้รับสิ่งเร้าภายนอกมากกระตุ้นให้เกิดความต้องการนั้น เช่น การได้รับคำดูถูก ดูหมิ่น ทำให้เกิดความพากเพียรพยายามเพื่อเอาชนะคำสบประมาทจนประสบผลสำเร็จ เป็นต้น

๓) ความต้องการที่จะยอมแพ้ (Need for Abasement) เป็นความต้องการที่ผลักดันให้บุคคลเกิดพฤติกรรมการยินยอม ยอมแพ้ยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ เช่น แพ้แล้วหนีหน้า ทำร้ายตนเอง หรืออดข้าวประท้วงโดยไม่คิดต่อสู้อะไร

๔) ความต้องการในการที่จะป้องกันตนเอง (Need for Defendance)เป็นความต้องการที่ผลักดันจากคำตำหนิตืดเย็นและคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่น โดยพยายามหาเหตุผล มาอธิบายการกระทำของตนเอง หรือหาทางกล่าวโทษผู้อื่น

๕) ความต้องการเป็นอิสระ (Need for Autonomy) คือ ความต้องการเป็นอิสระจากสิ่งกีดขวาง และต้องการที่จะต่อสู้ดิ้นรนเพื่อเป็นตัวของตัวเอง เช่น ต้องการงานเลี้ยง ตนเอง ตัดสินใจเอง เป็นอิสระจากการควบคุมของพ่อแม่ และครูโรงเรียน เป็นต้น

๖) ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) เป็นความต้องการที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ที่ยากลำบากให้ประสบความสำเร็จ ฟันฝ่าอุปสรรคทั้งปวงเพื่อให้ตนได้รับชัยชนะ และประสบความสำเร็จมากกว่าผู้อื่น

๗) ความต้องการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น(Need for Affiliation)เป็นความต้องการสร้างมิตรภาพ สร้างตนให้ผู้อื่นรักใคร่ และสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้อื่น

๘) ความต้องการความสนุกสนาน(Need for Play)เป็นความต้องการที่จะแสดงออกซึ่งความสนุกสนาน ผ่อนคลายความตึงเครียด ด้วยการ เล่น การหัวเราะ การเล่าเรื่องตลกขบขัน เล่นกีฬา ฟังเพลง เต้นรำ พักผ่อนหย่อนใจ และทำกิจกรรมสันทนาการต่างๆ

๙) ความต้องการแยกตนเองออกจากผู้อื่น(Need for Rejection) เป็นความต้องการที่เกิดจากการเบื่อหน่ายผู้คน รำคาญคนรอบข้าง ต้องการปลีกตัวและแยกตัวไปอยู่คนเดียว

๑๐) ความต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น (Need for Succorance)เป็นความต้องการให้ผู้อื่นเห็นอกเห็นใจและสงสารตน ต้องการได้รับความช่วยเหลือดูแล คำแนะนำและคำชี้แจงจากผู้อื่น

๑๑) ความต้องการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น (Need for Nurturance) เป็นความต้องการที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น การเป็นจิตอาสา หรืออาสาสมัครช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นภัยอันตราย การอุปการะ เลี้ยงดู การให้การศึกษา การพยาบาลบุคคลอื่น เป็นต้น

๑๒) ความต้องการในการสร้างตนเองให้เป็นที่ประทับใจผู้อื่น(Need for Exhibition)เป็นความต้องการที่ผลักดันให้บุคคลพยายามแสดงตนในทางที่ดี เพื่อเรียกร้องให้บุคคลอื่นสนใจและประทับใจ

๑๓) ความต้องการมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น (Need for Dominance) เป็นความต้องการที่จะให้บุคคลอื่นกระทำตามคำสั่งของตน ซึ่งอาจจะแสดงพฤติกรรมข่มขู่อำนาจ แต่งตัวให้หน้าเกรงขาม หรือ แม้แต่การพยายามศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้เป็นเจ้าของคนนายคน

๑๔) ความต้องการอ้างอิงผู้ที่สังคมยอมรับ (Need for Reference)เป็นความต้องการอ้างอิงและยอมรับผู้ที่สังคมยกย่องหรือผู้อาวุโสอย่างเต็มอกเต็มใจ ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรม การคล้อยตามการยินยอมอยู่ใต้อำนาจ และการอ้างอิงว่าตนเป็นลูกน้องของผู้มีอำนาจบารมีในสังคม

๑๕) ความต้องการหลีกเลี่ยงปมด้อยและความล้มเหลว (Need for Avoidance of Inferiority) เป็นความต้องการที่จะหลีกเลี่ยง ให้พ้นจากความอับอาย หลีกเลี่ยงการดถูก และปกปิดความรู้สึกด้อยในตนเอง

๑๖) ความต้องการหลีกเลี่ยงอันตราย(Need for Avoidance of Harm)เป็นความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดทางด้านร่างกาย หลีกเลี่ยงอันตราย และโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ

๑๗) ความต้องการหลีกเลี่ยงจากการถูกตำหนิและลงโทษ (Need for Avoidance of Blame)เป็นความต้องการที่สร้างให้เกิดพฤติกรรมการคล้อยตามกลุ่ม หรือการปกปิดความ ผิดพลาด เพราะต้องการที่จะหลีกเลี่ยงคำตำหนิและการลงโทษจากผู้อื่น

๑๘) ความต้องการความเป็นระเบียบเรียบร้อย (Need for Orderliness) เป็นความต้องการที่จะเห็นสิ่งต่างๆอยู่ในกฎระเบียบ จึงเกิดพฤติกรรมการทำที่อยู่ในกฎระเบียบ ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบประเพณี

๑๙) ความต้องการรักษาชื่อเสียง(Need for Inviolacy)เป็นความต้องการที่จะปกป้องเกียรติยศวงศ์ตระกูลของตน จึงมีพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์ไม่คิดโกง

๒๐) ความต้องการให้ตนแตกต่างจากผู้อื่น (Need for Contrariness) เป็นความต้องการที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำตนให้ดูผิดแผกไปจากคนปกติ ไม่ว่าจะเป็นการ แต่งกาย คำพูด การแสดงออก แนวคิด หรือผลงาน นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ขอบคัดค้านส่วนรวมอีกด้วย^{๑๕}

จากความคิดโดยสรุปของเมอร์เรย์ ได้แบ่งความต้องการไว้ ๒๐ ประการ โดยทั้งหมดนี้สามารถแบ่งความต้องการออกได้ ๓ ลักษณะ คือ ลักษณะที่ ๑ ความต้องการทางด้านร่างกายสรีระ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการแสดงออกของมนุษย์ในด้านต่างๆ เป็นความต้องการพื้นฐานอันดับแรกของมนุษย์เป็นต้องการความจำเป็นของมนุษย์เป็นรูปแบบพฤติกรรมที่เป็นแรงผลักดันตนเองออกมาในความต้องการ ซึ่งเป็นขั้นพื้นฐานที่มีมาตั้งแต่กำเนิด เพื่อการมีชีวิตอยู่ เป็นการแสวงหาสิ่งต่างๆ มาเพื่อตอบสนองความต้องการกายภาพของมนุษย์ที่อยู่บนเงื่อนไขของสังคม วัฒนธรรม การฝึกอบรมการเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อม ศาสนา เศรษฐกิจ ในลักษณะที่ ๒ ความต้องการทางด้านจิตใจเป็นความต้องการในระดับสูง เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นในภายหลัง เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นใหม่ที่เกิดจากความเรียนรู้ ประสบการณ์เป็นแรงขับ ไม่มีรากฐานจากทางร่างกาย แต่อาศัยกลไกของสมองที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ สภาพแวดล้อมวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่ เป็นความต้องการทางจิตใจที่สลับซับซ้อน มีความแตกต่างกันมากในระหว่างบุคคล ลักษณะที่ ๓ ความต้องการทางสังคม โดยเน้นในการดำรงชีวิตให้เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น เพื่อความเป็นอยู่ที่กว่าผู้อื่น ความต้องการความปลอดภัย ความก้าวหน้า การได้รับการยกย่องจากผู้อื่น จากความต้องการของมนุษย์ที่ได้สรุปมานี้แสดงให้เห็นถึงความต้องการไม่มีขอบเขตจำกัด เป็นความต้องการที่เกิดจากความคิดคำนึง ความต้องการทางด้านจิตใจ หรือความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการที่มีสามารถขาดได้ มนุษย์ต้องการที่จะตอบสนองจนกว่าจะพอใจ

๓. แนวความคิดของ McClelland's AAP Needs Theory ในทฤษฎีการส่งเสริมแรงของการจงใจจิตอาสาได้เสนอแนวความคิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมีความต้องการ ๓ ประการ ได้ดังนี้

๑) ความต้องการความสำเร็จ (need for achievement (nach) เป็นความต้องการที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้เต็มที่และดีที่สุดเพื่อความสำเร็จ บุคคลที่ต้องการความสำเร็จ (nach) สูง จะมีลักษณะชอบการแข่งขัน ชอบงานที่ท้าทาย และต้องการได้รับข้อมูลป้อนกลับเพื่อประเมินผลงานของตนเอง มีความชำนาญในการวางแผน มีความรับผิดชอบสูง และกล้าที่จะเผชิญกับความล้มเหลว

๒) ความต้องการความผูกพัน (need for affiliation (nafl) เป็นความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น บุคคลที่ต้องการความผูกพันสูงจะชอบสถานการณ์การร่วมมือมากกว่าสถานการณ์การแข่งขัน โดยจะพยายามสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

^{๑๕} Murray. Henry A., Explorations in Personality. (New York : Harer and Row. 1977), pp 54-57.

๓) ความต้องการอำนาจ (need for power (power) เป็นความต้องการอำนาจเพื่อมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น บุคคลที่มีความต้องการอำนาจสูง จะแสวงหาวิถีทางเพื่อทำให้ตนมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับหรือยกย่อง ต้องการความเป็นผู้นำ ต้องการงานให้เหนือกว่าบุคคลอื่น และจะกังวลเรื่องอำนาจมากกว่าการทำงานให้มีประสิทธิภาพ^{๑๖}

แนวความคิดของแมคเคลิแลนด์ มีความเชื่อว่าบุคคลจะมีแรงจูงใจได้ก็ต่อเมื่อเกิดความคาดหวังต่อความพยายามซึ่งสามารถสรุปได้เป็น ๓ ด้าน ได้แก่ความคาดหวังส่วนแรก เป็นการประเมินผลจากการทำงานของตน มีความชำนาญในการวางแผน มีความรับผิดชอบสูงเป็นความพยายามของตนเองที่จะสามารถประสบความสำเร็จ ความคาดหวังในส่วนที่สอง เป็นการประเมินผลงานกับผลตอบแทน เป็นความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น บุคคลที่ต้องการความผูกพันสูงจะชอบสถานการณ์ ในประสิทธิภาพจะได้รับผลตอบแทนในการทำงานความคาดหวังส่วนที่สาม เป็นการให้คุณค่ากับผลตอบแทนที่จะได้รับ มีความสัมพันธ์กับความพยายามที่มีความคุ้มค่า ก่อให้เกิดความพึงพอใจ มีความต้องการอำนาจสูง จะแสวงหาวิถีทางเพื่อทำให้ตนมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ต้องการความเป็นผู้นำ ต้องการงานให้เหนือกว่าบุคคลอื่น มีอำนาจการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยภาพรวมได้ว่า จากทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ เมื่อมนุษย์มีความต้องการในลำดับแรก คือปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตบรรลุผลแล้วก็จะไม่เป็นตัวจูงใจอีก แต่จะมีความต้องการในลำดับที่สูงขึ้นไปตามลำดับจนกว่าจะถึงลำดับสุดท้าย คือความต้องการความสำเร็จ มีความสำคัญต่อการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานของจิตอาสาในสถานการณ์ต่างๆ ความต้องการนั้นก็จะเป็พลังกระตุ้นพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ แต่เมื่อความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองแล้วก็จะไม่เป็พลังกระตุ้นพฤติกรรมอีกต่อไป

แนวความคิดทฤษฎีของเมอร์เรย์ได้กำหนดความต้องการไว้ ๒๐ ประการ โดยสามารถแบ่งความต้องการออกได้ ๓ ลักษณะ คือ ลักษณะที่ ๑ ความต้องการทางด้านร่างกายสรีระ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการแสดงออกของมนุษย์ในด้านต่างๆ เป็นความต้องการพื้นฐานอันดับแรกของมนุษย์ ที่มีมาตั้งแต่กำเนิด เพื่อการมีชีวิตอยู่ เป็นการแสวงหาสิ่งต่างๆ มาเพื่อตอบสนองความต้องการกายภาพของมนุษย์ที่อยู่บนเงื่อนไขของสังคม วัฒนธรรม การฝึกอบรมการเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อม ศาสนา เศรษฐกิจ ในลักษณะที่ ๒ ความต้องการทางด้านจิตใจเป็นความต้องการในระดับสูง เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นในภายหลัง เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นใหม่ที่เกิดจากความเรียนรู้ ประสบการณ์เป็นแรงขับ ไม่มีรากฐานจากทางร่างกาย มาจากสภาพแวดล้อมวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่ เป็นความต้องการทางจิตใจที่สลับซับซ้อนมีความแตกต่างกันมากในระหว่างบุคคล ลักษณะที่ ๓ ความต้องการทางสังคม โดยเน้น

^{๑๖} จีราภา เต็งไตรรัตน์และคณะ, *จิตวิทยาทั่วไป*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๕-๓๘.

ในการดำรงชีวิตให้เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีกว่าผู้อื่น ความต้องการความปลอดภัย ความก้าวหน้า การได้รับการยกย่องจากผู้อื่น

จากความต้องการของมนุษย์ไม่มีขอบเขตจำกัด เป็นความต้องการที่เกิดจากความคิดคำนึง ความต้องการทางด้านจิตใจ หรือความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการที่สามารถขาดได้ มนุษย์ต้องการที่จะตอบสนองจนกว่าจะพอใจ

และแนวความคิดทฤษฎีของแมคคลีแลนด์ มีความเชื่อว่าความคาดหวัง ผลจากการทำงานของตน มีความรับผิดชอบสูงเป็นความพยายามของตนเองที่จะสามารถประสบความสำเร็จ ความคาดหวังในส่วนที่สอง เป็นความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น ในการสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่นในประสิทธิภาพจะได้รับผลตอบแทนในการทำงาน ความคาดหวังส่วนที่สาม เป็นการให้คุณค่ามีความสัมพันธ์กับความพยายามที่มีความคุ้มค่า ก่อให้เกิดความพึงพอใจ มีความต้องการอำนาจสูง จะแสวงหาวิถีทางเพื่อทำให้ตนมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ต้องการความเป็นผู้นำ ต้องการงานให้เหนือกว่าบุคคลอื่น มีอำนาจการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

๓.๑.๘ กระบวนการของแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา

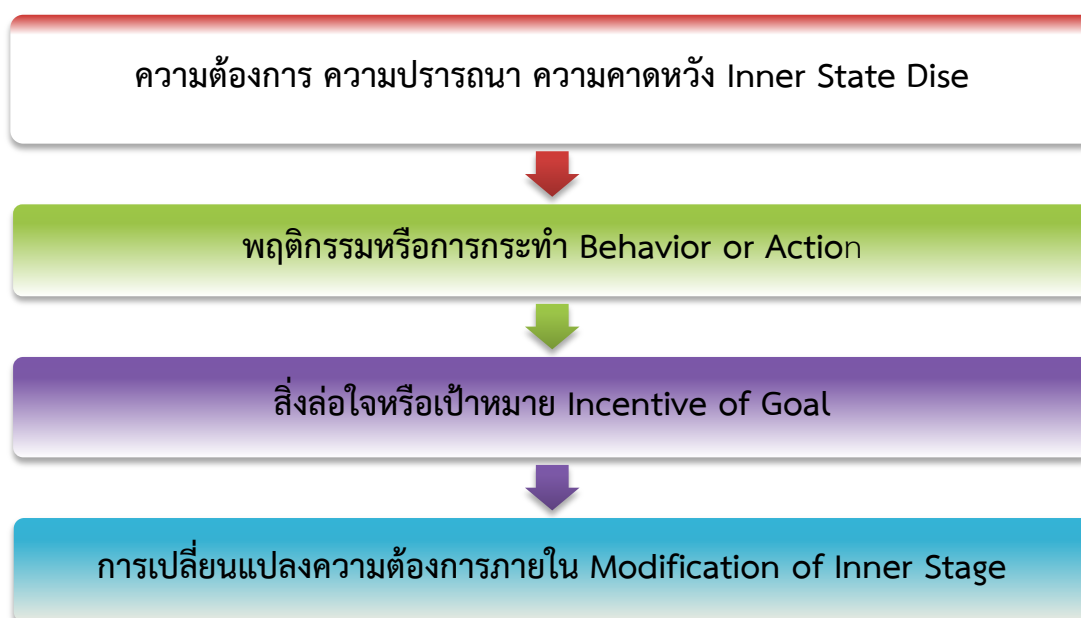
จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจจะเห็นได้ว่า ความต้องการจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ส่วนปัจจัยอื่นๆ จะเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลทำให้เกิดความต้องการขึ้น การจูงใจของมนุษย์ จึงมีความสัมพันธ์กับความต้องการของมนุษย์อย่างแยกไม่ออก ตัวอย่างเช่น เมื่อบุคคลเกิดความ ต้องการและความต้องการของเขายังไม่ได้รับการตอบสนอง เขาจะเกิดความเครียด เมื่อเกิดความเครียด บุคคลนั้นจะอยู่ไม่เป็นสุข เกิดแรงขับที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อลดความเครียด เมื่อความต้องการนั้น ยังไม่ได้รับการตอบสนอง Unsatisfied Need จะไปกระตุ้นแรงขับเพื่อหา วิธีการหรือหาพฤติกรรม Search Behavior ที่จะนำไปสู่เป้าหมายหรือทำให้ตนเองได้ในสิ่งที่ ต้องการ ซึ่งหากได้ความต้องการ Satisfied Need แล้วความตึงเครียดก็จะลดลงซึ่งจะเป็นแรงกระตุ้นให้อาสาสมัครจิตอาสา สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลสังคม ด้วยการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน ของจิตอาสาของตำรวจชุมชน ด้วยความเต็มใจและพอใจ และด้วยสติปัญญาในการแก้ไขปัญหา ในกระบวนการของแรงจูงใจเป็นสาเหตุที่ผลักดันให้บุคคลแสดงออกในพฤติกรรมที่มีแรงจูงใจ มีพลังที่ กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้ได้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ เป็นการผลักดันให้มนุษย์มุ่งสู่จุดหมาย ของตนเอง มีลักษณะสำคัญ คือ เป็นพลังให้เกิดพฤติกรรม เป็นการนำไปสู่พฤติกรรม ที่เป็นเป้าหมาย ของการกระทำ ความมั่นคงของพฤติกรรม ที่เป็นการแสดงออกถึงความกระตือรือร้น ความพยายาม ความไม่ย่อท้อต่อการทำงาน ซึ่งเป็นการสร้างให้เกิดพฤติกรรมในกระบวนการของแรงจูงใจ จากหนังสือ จิตวิทยาเบื้องต้นของกานดา จันทร์แย้ม ได้แบ่งกระบวนการได้ ๓ ระยะ คือ

๑) ระยะเวลา เป็นระยะที่เกิดความไม่สมดุล เป็นความต้องการ ความปรารถนา ความคาดหวังต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

๒) ระยะเวลา เป็นการแสดงออกของพฤติกรรม เพื่อทำให้เกิดความตอบสนอง ความต้องการ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จ

๓) ระยะเวลา เป็นระยะเป้าหมาย ระยะที่มนุษย์จะบรรลุจุดหมายที่ต้องการ ทำให้เกิดภาวะของแรงขับ ความต้องการได้รับการตอบสนอง^{๑๗}

แผนภาพที่ ๓.๑ กระบวนการของแรงจูงใจ: ที่มา ดัดแปลงจาก Steer and Porter

การทำงาน หรือภาระหน้าที่ เกิดจากแรงจูงใจ ที่เป็นแรงขับเป็นสิ่งที่กระตุ้น หรือผลักดัน ให้บุคคลแสดงพฤติกรรม ที่มีลักษณะกระบวนการของแรงจูงใจแบ่งเป็น ๖ ขั้นตอน

๑) ความต้องการองคนทำงาน เช่น ความมั่นคงความปลอดภัย การเงิน ความก้าวหน้า

๒) ความคาดหวังต่อผลตอบแทนที่จะได้รับจากการทำงาน สามารถตอบสนองความต้องการให้เกิดความพึงพอใจ

๓) ความคาดหวังในความสามารถที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จได้

๔) พฤติกรรมที่แสดงออกจากการทำงาน และผลของงานที่ประจักษ์

๕) ผลตอบแทนที่ได้รับจากการทำงาน

^{๑๗} กานดาน จันท์แย้ม, จิตวิทยาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๖), หน้า ๖๓-๖๕.

๖) ข้อมูลย้อนกลับ เป็นผลที่มาจาก การนำไปสู่แรงจูงใจในการแสดงออกของพฤติกรรมการทำงานในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

ดังนั้นการทำงานของจิตอาสาสมัครที่ต้องการเปลี่ยน หรือปรับพฤติกรรมในการทำงานจิตอาสา โดยมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานของจิตอาสา จะมีความต้องการและความคาดหวังแฝงไว้กับจิตอาสา ส่วนประสบการณ์ในด้านผลของการตอบแทนจากการทำงาน สิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการทำงาน ในกระบวนการทำงานของแรงจูงใจในการทำหน้าที่จิตอาสาจะเป็นประโยชน์ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างแรงจูงใจ

เมื่อกล่าวโดยสรุปในกระบวนการแรงจูงใจ ทำให้เกิดพฤติกรรมที่มีลักษณะสำคัญ คือพลังชี้นำ และมีความคงทนในการแสดงพฤติกรรม เป็นตัวกำหนดทิศทางให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา เพื่อให้สามารถได้สิ่งที่ตอบสนองความต้องการของตน ซึ่งเป็นผลมาจากพฤติกรรมของบุคคลผลมาจากประสบการณ์การเสริมแรง ในการเป็นจิตอาสาสมัครสำรวจชุมชนนี้ในพฤติกรรมของการทำงาน ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความต้องการ ความคาดหวังของจิตอาสา และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของจิตอาสาตนเอง โดยทั่วไปการแสวงหาคำตอบจากทฤษฎีแรงจูงใจมาจากหลากหลายปัจจัย เช่น ความต้องการ มาจากการเสริมแรง ความคาดหวัง ความสามารถแห่งตน ความเสมอภาค การตั้งเป้าหมาย

๓.๑.๙ ประโยชน์ของแรงจูงใจ

โดยมีพื้นฐานจากเจตนาที่ดีเป็นพลังที่อยู่ภายในที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรม ถือได้ว่าแรงจูงใจเป็นจุดเริ่มต้น มาจากประสบการณ์ทางสังคม คือแรงจูงใจในไฟสัมพันธ์ ในไฟอำนาจ เพื่อเป้าหมายความสำเร็จในไฟสัมฤทธิ์ ซึ่งมีความสำคัญในแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อความก้าวหน้า กระตุ้นให้อาสาสมัครสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลสังคม ด้วยความเต็มใจ มีสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ สามารถสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการส่งเสริมในหลักแรงจูงใจ เป็นความต้องการความสำเร็จ เป็นการต้องการ การยอมรับจากบุคคลอื่นๆ เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องการอำนาจ การยกย่อง ความต้องการความมั่นคง ความปลอดภัย จากหนังสือเรื่อง แรงจูงใจและการจูงใจ สร้างปาฏิหาริย์ ได้มีการกล่าวอธิบายถึงประโยชน์ของแรงจูงใจไว้ในหลายประเด็นมีข้อสรุปดังต่อไปนี้

๑) เสริมสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่แต่ละบุคคลในองค์การ เป็นการสร้างพลังรวมร่วมกันของกลุ่ม

๒) ส่งเสริมและเสริมสร้างสามัคคีธรรมในหมู่คณะ เป็นการสร้างพลังด้วยความสามัคคี

๓) สร้างขวัญและกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงาน แก่ผู้ปฏิบัติงานในองค์การ

๔) ช่วยเสริมสร้างให้เกิดความจงรักภักดีต่อองค์การ

๕) ช่วยทำให้การควบคุมดำเนินไปด้วยความราบรื่น อยู่ในกรอบแห่งระเบียบวินัย และมี

ศีลธรรมอันดีงาม ลดอุบัติเหตุและอันตรายในการปฏิบัติงาน

๖) เกื้อกูลและจงใจให้สมาชิกขององค์การเกิดความคิดสร้างสรรค์ในกิจการต่าง ๆ ในองค์การ เป็นการสร้างความก้าวหน้าให้แก่ผู้ปฏิบัติงานและองค์การ

๗) ทำให้เกิดศรัทธาและความเชื่อมั่นในองค์การที่ตนปฏิบัติงานอยู่ ทำให้เกิดความสุขกาย สุขใจ ในการทำงาน^{๑๘}

จากข้อความข้างต้นในประโยชน์ของแรงจูงใจ คือเสริมสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงานให้เป็นการสร้างพลังรวมร่วมกันของกลุ่ม ส่งเสริมและเสริมสร้างสามัคคีธรรมในหมู่คณะ เป็นการสร้างพลังด้วยความสามัคคี สร้างขวัญและกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงานดำเนินไปด้วยความราบรื่น มีศีลธรรมอันดีงาม เกิดความคิดสร้างสรรค์ในกิจกรรม มีศรัทธาและความเชื่อมั่น ทำให้เกิดความสุขกาย สุขใจ ในการทำงาน

จากแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจ ทำให้ทราบถึงลักษณะโดยมีพื้นฐานจากเจตนาที่ดีเป็นพลังที่อยู่ภายในที่เป็นแรงผลักดันการเกิดพฤติกรรม ถือได้ว่าแรงจูงใจเป็นจุดเริ่มต้นมาจากประสบการณ์ทางสังคม คือแรงจูงใจในใฝ่สัมพันธ์ ในใฝ่อำนาจ เพื่อเป้าหมายความสำเร็จในใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งมีความสำคัญในแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อความก้าวหน้ากระตุ้นให้อาสาสมัครสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลสังคม ด้วยความเต็มใจ มีสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ สามารถสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการส่งเสริมในหลักแรงจูงใจ เพื่อต้องการความสำเร็จ การยอมรับจากบุคคลอื่นๆ เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องการอำนาจ การยกย่อง ความต้องการความมั่นคงความปลอดภัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสร้างพลังรวมร่วมกันของกลุ่ม ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะ ดำเนินไปด้วยความราบรื่น เกื้อกูลและจงใจสมาชิกในการสร้างความก้าวหน้าในการทำงานร่วมกัน เป็นความสุขสุขทั้งกายและจิตใจในการทำงาน ในลักษณะพฤติกรรมตลอดจนอุปนิสัย โดยมีพื้นฐานจากเจตนาที่ดีเป็นพลังที่อยู่ภายในที่เป็นแรงผลักดันการเกิดพฤติกรรม ถือได้ว่าแรงจูงใจเป็นจุดเริ่มต้น มาจากประสบการณ์ทางสังคม คือแรงจูงใจในใฝ่สัมพันธ์ ในใฝ่อำนาจ เพื่อเป้าหมายความสำเร็จในใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งมีความสำคัญในแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อความก้าวหน้ากระตุ้นให้อาสาสมัครสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลสังคม ด้วยความเต็มใจ มีสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ สามารถสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการส่งเสริมในหลักแรงจูงใจ เป็นความต้องการความสำเร็จ เป็นการต้องการ การยอมรับจากบุคคลอื่นๆ เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องการอำนาจ การยกย่อง ความต้องการความมั่นคงความปลอดภัย ซึ่งจะเป็น ประโยชน์ในการสร้างพลังรวมร่วมกันของกลุ่ม ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะ ดำเนินไปด้วยความราบรื่น

^{๑๘} จันทร ชุ่มเมืองปัก, แรงจูงใจและการจูงใจ สร้างปาฏิหาริย์, (กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า, ๒๕๔๖),

เกื้อกูลและจงใจสมาชิกในการสร้างความก้าวหน้าในการทำงานร่วมกัน เป็นความสุขสุขทั้งกายและจิตใจในการทำงาน

๓.๒ แนวคิดของจิตอาสาในมิติทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมหรือคำสั่งสอน โดยมุ่งเน้นในเรื่องของการพ้นทุกข์ สอนการให้รู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์ ที่เป็นหลักปฏิบัติของจริยธรรมคุณธรรม และศีลธรรม ซึ่งถือเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องของมนุษย์ เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิต ให้ที่ดั่งงามและมีความสุข เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความเมตตาต่อกัน ถือเป็น การเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันสิ่งของ และที่ไม่ใช่สิ่งของเป็นความรู้ และสติปัญญา เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา เห็นได้ว่าพระพุทธศาสนามีบทบาทที่สำคัญต่อตัวมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ในการอยู่ร่วมกันเป็นแรงที่จะส่งเสริมในการทำความดี อุทิศตนเพื่อสังคม โดยนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาปฏิบัติเพื่อดับทุกข์และแก้ไขปัญหาชีวิตให้กับตนเองและผู้อื่น

เมื่อพิจารณาคำสอนการทำงานของจิตอาสาตามแนวทางหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ถือเป็นว่ามีความสอดคล้องในการแสดงออกการสงเคราะห์ อนุเคราะห์อันสูงสุดของพระพุทธศาสนา ทำเพื่อประโยชน์สุขและการเอื้อเฟื้อเกื้อกูลแก่มหาชนมีหลักฐานยืนยันในเรื่องปรากฏในพระไตรปิฎกหลายแห่ง คือการส่งพระสาวกไปทำงานประกาศพระศาสนา เพื่อสร้างประโยชน์และความสุขแก่มหาชน เป็นการทำหน้าที่แสดงความจริงตามหลักธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาชีวิต และเป็นการทำงานที่เหมือนเป็นผู้ที่คอยชี้แนะ ให้คำปรึกษาเป็นที่พึ่งทางจิตใจ มีความเลื่อมใสศรัทธาที่ได้มีโอกาสในการทำบุญเพื่อให้ได้ประโยชน์ทั้งภพนี้และภพหน้า และประโยชน์ในขั้นสูงสุด พระพุทธเจ้าทรงมีพระดำรัสสั่งแก่พระอรหันต์ ๖๐ รูป ออกไปประกาศศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแสดงเจตนาไว้อย่างชัดเจนในเรื่องการทำประโยชน์สุขของ ต่อชาวโลก มีปรากฏในพระสูตรตันตปิฎกที่ฉนิกาย มหาวรรค ทรงส่งสาวกไปประกาศพระศาสนา

ภิกษุทั้งหลายสมัยนั้น มีภิกษุอยู่ประมาณ ๑๖๘,๐๐๐ รูปในกรุงพันธุมดีราชธานี ครั้งนั้นแล พระวิปัสสีพุทธเจ้าประทับหลีกเร้นอยู่ในที่สงัด ได้มีพระราชดำรัสอย่างนี้ว่าเวลานี้

ในกรุงพันธุมดีมีภิกษุสงฆ์อยู่จำนวนมากถึง ๑๖๘,๐๐๐ รูปทางที่ดีเราควรประกาศ ให้ภิกษุทั้งหลายรู้ทั่วกันว่า ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่ เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย แต่อย่าไปทางเดียวกัน๒ รูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและ พญัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน ในโลกนี้ยังมีเหล่าสัตว์ผู้มีธุลีในดวงตาเบาบางสัตว์ เหล่านั้นจะเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม เหล่าสัตว์ผู้ที่อาจจะรู้ทั่วถึงธรรมได้ยังมีอยู่ แต่เมื่อ

เวลาล่วงไปทุกๆ ๖ ปี เธอทั้งหลายควรกลับมายังกรุงพันธุมศิราชธานี เพื่อแสดงปาติโมกข์^{๑๙}

จากข้อความในพระสูตรข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าตรัสให้ความตระหนักถึงเรื่องการอุปถัมภ์ช่วยเหลือดูแลกัน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันเพราะในการอยู่ร่วมกันนั้นต้องมีความเอื้อเพื่อเพื่อแผ่รู้จักแบ่งปันในการจัดสรรสิ่งที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน เมื่อนำมาพิจารณาเนื้อความแรก พระพุทธเจ้าตรัสถึงการอนุเคราะห์ชาวโลกเป็นการช่วยเหลือทางด้านจิตใจและสิ่งของที่เป็นประโยชน์ ส่วนเนื้อความที่สองแสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนความคิดในการช่วยเหลือ การทำประโยชน์สุขให้คนจำนวนมาก ในที่นี้คือ ธรรมทาน การให้ความรู้เรื่องต่างๆ เป็นการมุ่งสอนให้มนุษย์ทั้งหลายพ้นจากความทุกข์ เพื่อประโยชน์สุขแก่บุคคลทั่วไป พระพุทธเจ้าตรัสให้ความตระหนักถึงเรื่องการอุปถัมภ์ช่วยเหลือดูแลกัน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันเพราะในการอยู่ร่วมกันนั้นต้องมีความเอื้อเพื่อเพื่อแผ่รู้จักแบ่งปันในการจัดสรรสิ่งที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน เนื่องจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนามีเป็นจำนวนมาก หลักธรรมชิ้นกับนำไปใช้ให้เหมาะสมกับกาลเทศะ

จากแนวคิดจิตอาสาในมิติทางพระพุทธศาสนา มีหลักคำสอนที่แสดงออกถึงการสงเคราะห์ การอนุเคราะห์อันสูงสุด เพื่อทำประโยชน์สุขและการเกื้อกูลต่อมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย มีหลักฐานที่ปรากฏในพระไตรปิฎกมีกล่าวไว้หลายแห่ง คือการส่งพระสาวกทำหน้าที่ในการประกาศพระศาสนา ซึ่งเป็นการตระหนักถึงความจริงตามหลักธรรม เพื่อการแก้ไขปัญหาชีวิต พ้นจากความทุกข์ โดยทำหน้าที่เป็นผู้คอยชี้แนะเป็นที่พึ่งทางจิตใจ การมุ่งเน้นสอนให้มนุษย์ทั้งหลายพ้นจากความทุกข์ และการช่วยเหลืออุปถัมภ์ดูแลกัน การเอื้อเพื่อเพื่อแผ่รู้จักการแบ่งปันสิ่งของสิ่งที่เป็นประโยชน์ ละความสุขร่วมกัน

๓.๒.๑ แนวคิดจิตอาสาในสังคมไทย

จากการศึกษาในเรื่องจิตอาสาในมิติทางพระพุทธศาสนา ทำให้ทราบถึงการทำงานจิตอาสาที่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ที่ได้มีการส่งพระภิกษุจำนวน ๖๐ รูป ไปทำหน้าที่ในการประกาศพระศาสนา เป็นการแสดงออกถึงการสงเคราะห์ช่วยเหลือทางจิตใจ โดยมุ่งเน้นสอนให้มนุษย์พ้นจากความทุกข์ เพื่อประโยชน์สุขแก่บุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีความสอดคล้องมาถึงสังคมไทยในปัจจุบัน โดยมีจุดเริ่มต้นที่มีการพัฒนาอาสาสมัครจิตอาสา ในช่วงเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา สำหรับแนวคิดจิตอาสาในสังคมไทยโดยมีพัฒนาการขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่เป็นสิ่งทีมาก่อนหน้าจิตอาสา ในพัฒนาการขององค์กรสาธารณประโยชน์นี้ แบ่งเป็น ๕ ยุคโดยยุคที่ ๑ ถึง ๔ เป็นการพัฒนาการขององค์กรสาธารณประโยชน์และองค์กรประชาสังคมในไทย และในยุคที่ ๕ เป็นการในยุคของเครือข่ายจิตอาสา ที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติ โดยโครงการคุณธรรมในอาเซียน จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป

^{๑๙}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๘๖-๘๗/๔๖-๔๘.

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีแบ่งออกเป็น ๕ ช่วงเวลา ได้ดังนี้^{๒๐}

๑. ยุคแรก จุดเริ่มต้นขององค์การสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยจากศาสนาและชาติพันธุ์ ซึ่งเกิดมาจากอิทธิพลของศาสนา ไม่ว่าจะเป็นพุทธศาสนา หรือการเผยแพร่ศาสนาที่มาพร้อมกับอิทธิพลตะวันตก ตลอดจนความหลากหลายเชื้อชาติและชาติพันธุ์

๒. ยุคที่สอง การเกิดองค์การสาธารณประโยชน์และการพัฒนาองค์กรประชาสังคมในช่วงนี้ เริ่มเกิดองค์การที่หลากหลายแผ่ขยายในสังคมมากขึ้น และยังเกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นของประชาสังคม ที่ถือเป็นฐานของระบอบประชาธิปไตย ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปีพ.ศ. ๒๔๘๗

๓. ยุคที่สาม การเติบโตของกระบวนการประชาสังคมช่วง พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๓๕ เป็นช่วงเวลาที่ประชาสังคมได้ขยายตัวมากขึ้น องค์กรสาธารณประโยชน์งอกเงยจากภาคประชาสังคมส่วนหนึ่งยังเป็นจิตอาสาอยู่ อีกส่วนเป็นองค์กรที่ทำงานด้วยวิชาชีพ ทั้งนี้โดยขยายตัวพร้อมกับการพัฒนาและปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นตามมา

๔. ยุคที่สี่ ในช่วงกระบวนการประชาธิปไตย พ.ศ. ๒๕๓๕ ถึงเหตุการณ์สึนามิ พ.ศ. ๒๕๔๗ องค์กรสาธารณประโยชน์ขยายตัวมากขึ้นพร้อมกับกระบวนการประชาสังคมมีการขับเคลื่อนมากขึ้น เป็นส่วนส่งเสริมประชาธิปไตย ที่มีฐานจากเรื่องสิทธิ และเสนอกระบวนการพัฒนาทางเลือก ไม่ว่าจะเป็นระดับการพัฒนาชุมชนและการพัฒนามนุษย์

๕. ยุคที่ห้า เป็นยุคของเครือข่ายจิตอาสา ท่ามกลางสังคมภัยพิบัติและการถือกำเนิดของยุคปัจจุบัน โดยบทบาทของเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารทำให้เอื้อต่อการสร้างเครือข่าย พร้อมกันนั้นเองสังคมก็เผชิญกับภาวะภัยพิบัติ และอาจจะนับว่าเป็นจุดเปลี่ยนหนึ่งขององค์การสาธารณประโยชน์ เพราะต้องทำหน้าที่ระดมทรัพยากรและประสานงานมากขึ้นซึ่งพัฒนาการด้านการติดต่อสื่อสารมีบทบาทสำคัญในงานจิตอาสาและเครือข่ายจิตอาสาในการระดมคนและความช่วยเหลือผ่านสังคมออนไลน์มากขึ้น

จากแนวคิดจิตอาสาในสังคมไทย นับเริ่มตั้งแต่จิตอาสาในยุคแรก พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญยิ่งในการอยู่พื้นฐานของความเชื่อและกระบวนการทางสังคมที่ก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีที่เอื้อต่อการร่วมแรงร่วมใจในชุมชน ในยุคที่สอง จากอิทธิพลตะวันตกในกระบวนการปรับสู่ความทันสมัย ปรากฏชัดเจนนมากในวิถีชีวิตตะวันตกกับความช่วยเหลือในฐานะเพื่อนมนุษย์ร่วมกันในยุคต่อมาในยุคที่สาม องค์กรสาธารณประโยชน์และการพัฒนาองค์กรประชาสังคมในยุคนี้ เริ่มเกิดองค์การที่หลากหลายขึ้น แผ่ขยายไปในสังคมมากขึ้น ในองค์กรสาธารณประโยชน์ที่เน้นในการพัฒนาประชาธิปไตย ขณะเดียวกันได้เกิดองค์การพัฒนาเอกชนต่างชาติขึ้นในประเทศไทย โดยช่วยเหลือผู้ลี้

^{๒๐} ดร.นวนลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ, **คุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป**, โครงการคุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑๓-๑๙.

ภัยชาวอินโดจีน ให้ความช่วยเหลือและบริการทั้งระยะสั้นระยะยาวแก่ผู้ลี้ภัยอินโดจีน ถึงเหตุการณ์สีนามิ เป็นยุคที่ห้าของจิตอาสาโดยองค์กรสาธารณประโยชน์ขยายมากขึ้นพร้อมกับกระบวนการประชาสังคมมีการขับเคลื่อนมากขึ้นที่มีฐานจากเรื่องสิทธิการพัฒนาชุมชนและการพัฒนามนุษย์ โดยองค์กรสหประชาชาติได้ปรับบทบาทมาทำงานด้านการพัฒนามากยิ่งขึ้นสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจส่งเสริมการมีส่วนร่วมและแนวคิดการพึ่งตนเองสำหรับประเทศไทยยุคเครือข่ายจิตอาสา เป็นยุคที่มีความสำคัญโดยเกิดขึ้นในท่ามกลางสังคมและภัยพิบัติถือเป็นยุคปัจจุบันที่บทบาทของเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารเป็นจุดเปลี่ยนหนึ่งขององค์กรสาธารณประโยชน์โดยทำหน้าที่ระดมทรัพยากรและประสานงานกันมากขึ้น

๓.๒.๒ ความหมายของอาสาสมัคร

จากการศึกษาจิตอาสาในสังคมไทย ทำให้ทราบถึงการทำงานของจิตอาสาได้นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนในการทำงาน เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกที่อยู่ภายในความมีเมตตา ความกรุณา เป็นการบริจาค การเสียสละ ในรูปแบบต่างๆ ทั้งสิ่งของ แรงกาย เวลา และสติปัญญา โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นการบริการช่วยเหลือด้วยใจ เป็นการส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิต และเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ เพื่อให้เห็นถึงความหมายในอาสาสมัครจิตอาสาให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอทัศนะของนักวิชาการทางศาสนา ในความหมายของอาสาสมัคร ไว้ดังต่อไปนี้

บุญเจือ ถิ่นนครกล่าวว่า อาสาสมัคร ว่าไม่ใช่ผู้มีวิชาชีพในเรื่องนั้นโดยเฉพาะ เป็นผู้ไม่ได้รับเงินเดือน ค่าจ้าง หรือเบียดเบียนใดๆ เป็นค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานนั้นแต่อาจจะได้รับค่าพาหนะเดินทาง อาหารรับประทาน หรือค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียนเข้าร่วมประชุมต่างๆ หรือถ้าไม่ได้รับค่าตอบแทนเหล่านี้ ก็อาจกรอกลงในใบประเมินภาษีเงินได้ เพื่อถือเป็นเงินลดหย่อนก็ได้ และมีความรับผิดชอบแตกต่างออกไปจากเจ้าหน้าที่ประจำ^{๒๑}

สุรัสวดี หุ่นพยนต์ และภูมิธรรม เวชยชัย ได้ให้ความหมายของ อาสาสมัคร ว่าปฏิบัติการหรือกระทำการของบุคคลโดยเจตนารมณ์อิสระที่ไม่หวังค่าตอบแทน และปฏิบัติการหรือกระทำการโดยปราศจากหน้าที่ตามที่กฎหมายบังคับไว้ว่าจะต้องกระทำ หรือโดยปราศจากการบังคับของรัฐ^{๒๒}

ศิพัฒน์ ยอดเพชร ได้กำหนดความหมายของอาสาสมัครว่าหมายถึง บุคคลที่มีจิตเมตตา มีความตั้งใจจริง และมีความหวังใยในสวัสดิการ ของเพื่อนมนุษย์ตลอดจนครอบครัว ชุมชน และ

^{๒๑}บุญเจือ ถิ่นนคร, บทบาทของอาสาสมัครในสังคมสงเคราะห์ผู้ประสบภัย. นิตยสารการประชาสงเคราะห์, ปีที่๒๓ เล่ม ๔ (กรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๕๒), หน้า ๘-๙.

^{๒๒}สุรัสวดี หุ่นพยนต์ และภูมิธรรม เวชยชัย, ปัญหาการดำเนินงานของหน่วยอาสาสมัครในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕.

สังคม จนยอมเสียสละทั้งทุนทรัพย์ วัสดุ สิ่งของ รวมทั้งเวลาว่างที่มีอยู่ อุทิศตนเข้าร่วมบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติด้วยความสมัครใจและเต็มใจ^{๒๓}

สมพร เทพสิทธา หมายถึง บุคคลซึ่งเป็นรูปธรรมยังหมายถึงจิตและวิญญาณของอาสาสมัครการทำงานด้วยความสมัครใจ เพื่อเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น ประชาชนและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทนที่เป็นเงินหรือวัตถุ การทำหน้าที่เพื่อหน้าที่โดยไม่เห็นแก่บำเหน็จรางวัลหรือผลประโยชน์^{๒๔}

เสาวนีย์ เสนาสู ได้ให้ความหมายของอาสาสมัครคือ การได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น และความพึงพอใจในการร่วมงาน จะทำให้บุคคลบรรลุวัตถุประสงค์ตามต้องการและก่อให้เกิดคุณค่าการยอมรับในสังคม การช่วยตนเองและช่วยผู้อื่นเหมือนญาติพี่น้องทำให้เกิดความผูกพันที่มีต่อกัน และเกิดการร่วมแรงพัฒนาช่วยเหลือกันจนเป็นวัฒนธรรมของชาติที่ดีงาม^{๒๕}

จากคำจำกัดความที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถสรุปความหมายของอาสาสมัครได้ว่า หมายถึง ผู้ที่สมัครใจและเสียสละในการทำงานที่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของงานอยู่ที่ประโยชน์แก่ส่วนรวม โดยไม่มีค่าจ้างตอบแทนในการทำงาน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีอุดมการณ์ในตนเองและมีความตั้งใจจริงต่อการทำงานเพื่อส่วนรวมและสังคม

๓.๒.๓ อุดมการณ์ของอาสาสมัคร

จากการศึกษาความหมายของอาสาสมัครจิตอาสา ทำให้ทราบถึงความหมายของบุคคลที่มีจิตเมตตา มีความตั้งใจจริง มีจิตวิญญาณในการทำงานในการช่วยเหลือผู้อื่น เป็นผู้อุทิศตนทำงานให้กับสังคม โดยมีได้มุ่งหวังสิ่งตอบแทนใดๆ เป็นการทำงานเพื่อสาธารณะประโยชน์ของส่วนรวม ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีอุดมการณ์ในตนเอง เพื่อให้เห็นถึงอุดมการณ์ของอาสาสมัครจิตอาสาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดและทัศนะในการยึดมั่นในอุดมการณ์นี้ มีดังนี้

ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสะอ้าน ได้วิเคราะห์ว่า อุดมการณ์ของอาสาสมัครจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม มิใช่เพื่อส่วนตัว เป็นการกระทำที่เป็นไปโดยความสมัครใจ อะไรก็ตามถ้าทำโดยมิใช่ความสมัครใจ หรือมีการบังคับให้ทำถือว่าเป็นการทำลายจิตวิญญาณของอาสาสมัคร เป็นการกระทำที่ไม่มุ่งหวังผลตอบแทนในรูปของสินจ้างรางวัล

^{๒๓} ศศิพัฒน์ ยอดเพชร,อาสาสมัครกับการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์,(กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๗.

^{๒๔} สมพร เทพสิทธา,บทบาทอาสาสมัครกับการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบปัญหาสังคม:อาสาสมัครกับการบำเพ็ญประโยชน์,(กรุงเทพมหานคร: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย, ๒๕๔๗), หน้า ๒๖.

^{๒๕} เสาวนีย์ เสนาสู, งานอาสาสมัครและกิจกรรมเยาวชน,(กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๙), หน้า ๒๑.

การทำงานต้องถือหลักว่าไม่เป็นการจ้าง ค่าตอบแทนที่ได้ควรเพียงพอแก่การยังชีพเท่านั้น เป็นการอุทิศกำลังกายกำลังใจและเวลาให้ส่วนรวมไม่ใช่อุทิศกำลังทรัพย์ การบริจาคทรัพย์^{๒๖}

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข กล่าวถึงอุดมการณ์ของอาสาสมัคร คือ ผู้ที่ทำงานจะต้องมีความเสียสละและสมัครใจที่จะทำงานในหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ มีการเข้าถึงบุคคลอื่นด้วยการพูดจาไพเราะอ่อนหวาน ช่วยเหลือกิจการที่เป็นสาธารณประโยชน์ของชุมชน และการปฏิบัติต่อบุคคลอื่นด้วยความสม่ำเสมออย่างเสมอภาพ^{๒๗}

สมพร เทพสิทธา กล่าวถึงอุดมการณ์ของอาสาสมัครว่า ควรถือประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน ทำงานด้วยความกระตือรือร้น บริสุทธ์ใจ และมี อุดมคติ ปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่อาสาสมัครซึ่งมีข้อความดังนี้ อาสาสมัครจะต้องระลึกอยู่เสมอว่าศรัทธาในงานอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นนั้นเกิดขึ้นด้วยตนเอง มีความรู้สึกเห็นชอบในงานอาสาสมัครมีศรัทธาที่จะทำงานมีเวลาที่จะปฏิบัติงาน และพร้อมที่จะเป็นอาสาสมัคร^{๒๘}

จากแนวคิดนักวิชาการที่ได้กล่าวถึงอุดมการณ์อาสาสมัคร สรุปได้ว่า อุดมการณ์ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครนั้นประกอบไปด้วย การยึดมั่นในความเสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต รักษาความสามัคคี มีระเบียบวินัยต่อตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์สร้างสรรค์ชุมชน อุทิศตนเพื่อช่วยเหลืองาน ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง ด้วยเกียรติศักดิ์ รักษาซึ่งอุดมการณ์ทำให้ทราบถึงรูปแบบของจิตอาสาได้นำหลักธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนในการทำงาน ในความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับจิตอาสาเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกภายในของตนเองที่มีความเกี่ยวเนื่องกับความเมตตา ความกรุณา มีการบริจาค เพื่อเป็นการสร้างบุญกุศล ที่เป็นการเสียสละในรูปแบบต่างๆ ทั้งเวลา สิ่งของ เงินทอง แรงกาย สติปัญญา โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน อาจกล่าวได้ว่าจิตอาสาเป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งในมิติทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวคิดของจิตอาสาในปัจจุบันของสังคมไทย เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบแนวคิดจุดเชื่อมต่อระหว่างจิตอาสาและพระพุทธศาสนา อาสาสมัครเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ให้บริการสังคมโดยปราศจากค่าตอบแทนหรือรางวัลใดๆ ในการทำงานหรือกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งการให้บริการและพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นๆ สังคมหน่วยงานอื่นใดที่ต้องการให้ความช่วยเหลือ โดยจะช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น ความคิดแรงงาน กำลังทรัพย์ การเสริมสร้างคุณภาพ

^{๒๖} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร. วิจิตร ศรีสอาน, การศึกษาทางไกล Distance Education. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๑), หน้า ๓๒.

^{๒๗} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษา วิเคราะห์ และปฏิบัติงานชุมชน, ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๙), หน้า ๔๓.

^{๒๘} สมพร เทพสิทธา, การเดินตามรอยพระยุคลบาท เศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ปัญหาความยากจนและการทุจริต, (กรุงเทพมหานคร: กองทุนอริยธรรม, ๒๕๔๙), หน้า ๖๕.

ชีวิตของคนซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า“อาสาสมัคร”และ “งานอาสาสมัคร”

การทำงานของจิตอาสาตามแนวทางหลักธรรมในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแสดงเจตนาไว้อย่างชัดเจนในเรื่องการทำประโยชน์สุขต่อชาวโลก ในการออกไปประกาศศาสนาของพระองค์ทั้งหมดทั้ง ๖๐ รูป โดยทรงตระหนักถึงทางออกและการแก้ไขปัญหาชีวิตมนุษย์ การอุปถัมภ์ช่วยเหลือดูแลกัน สร้างความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันเพราะในการอยู่ร่วมกัน ในความเอื้อเพื่อ เพื่อแผ่รู้จักแบ่งปัน เป็นการอนุเคราะห์ชาวโลก เป็นการช่วยเหลือทางด้านจิตใจและสิ่งของที่เป็นประโยชน์ แสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนความคิดในการช่วยเหลือ การทำประโยชน์สุขให้คนจำนวนมาก ในที่นี้คือธรรมทาน การให้ความรู้เรื่องต่างๆ เป็นการมุ่งสอนให้มนุษย์ทั้งหลายพ้นจากความทุกข์ เพื่อประโยชน์สุขแก่บุคคลทั่วไป เพื่อการแก้ไขปัญหาชีวิต พ้นจากความทุกข์ โดยทำหน้าที่เป็นผู้คอยชี้แนะเป็นที่พึ่งทางจิตใจ การมุ่งเน้นสอนให้มนุษย์ทั้งหลายพ้นจากความทุกข์ และการช่วยเหลืออุปถัมภ์ดูแลกัน การเอื้อเพื่อเพื่อแผ่รู้จักการแบ่งปันสิ่งของสิ่งที่เป็นประโยชน์ละความสุขร่วมกัน ในส่วนของแนวคิดจิตอาสาในสังคมไทย ทำให้ทราบถึงรูปแบบของจิตอาสา โดยนำหลักธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนในการทำงาน เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกลึกภายในที่มีความเมตตา ความกรุณา มีในรูปแบบต่างๆ ทั้งเวลา สิ่งของ เงินทอง แรงกาย สติปัญญา โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นแนวคิดจุดเชื่อมต่อระหว่างจิตอาสาและพระพุทธศาสนา ทำให้เห็นว่าอาสาสมัครจิตอาสาในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งการให้บริการและพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นๆสังคมหน่วยงานอื่นใดที่ต้องการให้ความช่วยเหลือการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศชาติ

๓.๓ หลักธรรมสำหรับการส่งเสริมการทำงานจิตอาสา

จากหัวข้อที่ผ่านให้ในการศึกษาแนวคิดจิตอาสาในมิติทางพระพุทธศาสนาและจิตอาสาในสังคมไทยปัจจุบัน ทำให้สะท้อนถึงจิตวิญญาณในการสงเคราะห์ การอนุเคราะห์ช่วยเหลือทางด้านจิตใจ แบ่งปันสิ่งของ ให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ เป็นการอุทิศตนเพื่อส่วนรวม โดยมีหลักธรรมเป็นแรงขับเคลื่อนในการทำงานของจิตอาสา โดยในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมเพื่อใช้ในการพ้นทุกข์ในระดับต่างๆ โดยต้องอาศัยความเพียรในการความดี เป็นการปฏิบัติให้คนมีความเมตตากรุณาอย่างเป็นสากล ทั้งต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย โดยไม่มีการแบ่งแยกกัน เป็นหลักธรรมความจริง และเป็นหลักธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้คนในสังคมมีความเจริญ และสงบสุข สอนให้เห็นถึงความทุกข์ มีปัญญาในการแก้ไข โดยไม่ถูกทุกข์บีบคั้น โดยมุ่งประโยชน์สุขเพื่อมวลชนทุกระดับชั้น ซึ่งผู้วิจัยจึงขอนำเสนอถึงหลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา โดยมีหลักธรรมในการทำงานของจิตอาสา หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมเพื่อในการปฏิบัติต่อตน มุ่งเน้นความดีงามกับผู้อื่นรอบข้าง หลักธรรมในสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมเพื่อประโยชน์โดยส่วนรวม หลักอิทธิบาท ๔

เป็นหลักกรรมเพื่อปฏิบัติต่อตนเอง เป็นคุณค่าแห่งชีวิต เพื่อให้เกิดความสำเร็จ ในการทำงาน ซึ่งผู้วิจัยจะนำหลักกรรมทั้ง ๓ หลักกรรมนี้ นำมาอธิบายถึงที่มาของหลักกรรม ความหมาย องค์ประกอบ และความสำคัญของหลักกรรม ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งมีดังนี้

๓.๓.๑ พรหมวิหาร ๔

๑) ที่มาของพรหมวิหาร ๔

หลักคำสอนสั่งสอนในพระพุทธศาสนา เป็นหลักกรรมเพื่อใช้ในการปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เป็นหลักกรรมที่มีความมุ่งเน้นสอนให้เกิดความประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม เป็นหลักการควบคุมกำกับจิตใจของมนุษย์ให้อยู่กับในโลกยุคปัจจุบันโดยการแสดงออกถึงความเมตตา โอบออารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อุดหนุนจุนเจือ เมื่อประสบความทุกข์และมีน้ำ ใจพลอยยินดี เมื่อบุคคลอื่นประสบความสุข ความสำเร็จในหน้าที่การงาน และวางตนเป็นกลางโดยพิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรองตามหลักเหตุผล บุคคล สถานการณ์คุณธรรม จริยธรรม อันจะเป็นผลนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมไทย หลักกรรมในพรหมวิหาร ๔ จึงเป็นหมวดธรรมที่สามารถนำไปเป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้ที่มาจากพระสูตร มีปรากฏในพระสูตรต้นตปิฎก อังคุดตินิกาย จตุกกนิบาตปฐมเมตตาสสูตร ว่าด้วยผู้มีเมตตาจิต

ภิกษุทั้งหลาย บุคคล ๔ จำพวกนี้มีปรากฏอยู่ในโลก บุคคล ๔ จำพวกไหนบ้าง คือ

๑. บุคคลบางคนในโลกนี้มีเมตตาจิต แผ่ไปตลอดทิศที่ ๑ ทิศที่ ๒ ทิศที่ ๓ ทิศที่ ๔ ทิศเบื้องบน ทิศเบื้องล่าง ทิศเฉียง แผ่ไปตลอดโลกทั่วทุกหมู่เหล่าในที่ทุกสถานด้วยเมตตาจิตอันไพบุลย์ เป็นมหัคคตะ ไม่มีขอบเขต ไม่มีเวร ไม่มีคามเบียดเบียนอยู่อย่างนี้ เขาชอบใจเมตตาตามนั้น ตัดใจเมตตาตามนั้น และถึงความปลื้มใจกับเมตตาตามนั้น เขาดำรงอยู่ในเมตตาตามนั้น น้อมใจไปในเมตตาตามนั้น ชอบอยู่กับเมตตาตามนั้นโดยมากไม่เสื่อม เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงความเป็นผู้อยู่ร่วมกับพวกเทวดาชั้นหมู่พรหม พวกเทวดาชั้นหมู่พรหมมีอายุประมาณ ๑ กัป คนที่เป็นปุถุชนดำรงอยู่ในชั้นหมู่พรหมนั้นจนสิ้นอายุ ให้ระยะเวลาที่เป็นกำหนดอายุของเทวดาเหล่านั้นหมดไปแล้วไปสู่นรกบ้าง ไปสู่กำเนิดสัตว์ดิรัจฉานบ้าง ไปสู่แดนเปรตบ้าง ส่วนสาวกของพระผู้มีพระภาคดำรงอยู่ในชั้นหมู่พรหมนั้นจนสิ้นอายุ ให้ระยะเวลาที่เป็นกำหนดอายุของเทวดาเหล่านั้นหมดไปแล้วปรินิพพาน ในภพนั้นแล นี้แลเป็นความแปลกกัน เป็นความแตกต่างกันเป็นเหตุทำให้ต่างกันระหว่างอริยสาวกผู้ได้สดับกับปุถุชนผู้ไม่ได้สดับเมื่อคิดและอุบัตียังมีอยู่
๒. บุคคลบางคนในโลกนี้มีกรุณาจิต แผ่ไปตลอดทิศที่ ๑ ทิศที่ ๒ ทิศที่ ๓ ทิศที่ ๔ ทิศเบื้องบน ทิศเบื้องล่าง ทิศเฉียงแผ่ไปตลอดโลกทั่วทุกหมู่เหล่าในที่ทุกสถานด้วยกรุณาจิตอันไพบุลย์เป็นมหัคคตะ ไม่มีขอบเขต ไม่มีเวร ไม่มีคามเบียดเบียนอยู่อย่างนี้ เขา

ชอบใจกรุณาเวลานั้น ติดใจกรุณาเวลานั้น และถึงความปลื้มใจกับกรุณาเวลานั้น เขา ดำรงอยู่ในกรุณาเวลานั้น น้อมใจไปในกรุณาเวลานั้น ชอบอยู่กับกรุณาเวลานั้นโดยมาก ไม่เสื่อม เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงความเป็นผู้อยู่ร่วมกับพวกเทวดา^{๒๙}...

จากข้อความในปฐมเมตตาสูตฺร และทุติยเมตตาสูตฺร ผู้ที่มีเมตตาคิดแผ่ไปตลอดทิศที่ ๑ ทิศที่ ๒ ทิศที่ ๔ ทิศเบื้องบน ทิศเฉียง แผ่ไปตลอดด้วยจิตอันไพบุลย์ ไม่มีขอบเขต ไม่มีเวณ ไม่มีควม เปียดเบียน ชอบใจ ติดใจ ปลื้มใจ ชอบอยู่กับเมตตา ไม่เสื่อม เมื่อตายไปเกิดในพรหมโลก ดำรงอยู่ใน พรหมโลกจนสิ้นอายุ แล้วปรินิพพาน ส่วนปุถุชนดำรงอยู่ในพรหมโลก ดำรงในพรหมโลกจนสิ้นอายุ ไปสู่รณบ้ำง กำเนิดสัตว์ดิรัจฉานบ้าง เปรตบ้าง ส่วนผู้ที่มีความกรุณาจิตแผ่ไปตลอดทิศที่ ๑ทิศที่ ๒ ทิศ ที่ ๔ ทิศเบื้องบน ทิศเฉียง แผ่ไปตลอดด้วยจิตอันไพบุลย์ เป็นมหัคคตะ ชอบอยู่กับกรุณาเวลานั้น โดยมาก ไม่เสื่อม เมื่อตายในพรหมโลกชั้นอภัสสา ดำรงอยู่ในพรหมโลกชั้นอภัสสราจนสิ้นอายุ แล้ว ปรินิพพาน ในภพนั้น ส่วนปุถุชนดำรงอยู่ในพรหมโลกชั้นอภัสสราจนสิ้นอายุแล้วไปสู่รณบ้ำง กำเนิด สัตว์ดิรัจฉานบ้าง แตนเปรตบ้าง ส่วนผู้มีอุเบกขามีจิตแผ่ไปตลอดทิศที่ ๑ทิศที่ ๒ ทิศที่ ๔ ทิศเบื้อง บน ทิศเฉียง แผ่ไปตลอดด้วยจิตอันไพบุลย์ เป็นมหัคคตะ ชอบอยู่กับอุเบกขากวณนั้นโดยมาก ไม่ เสื่อม เมื่อตายไปก็ไปเกิดในพรหมโลกชั้นอภัสสา ดำรงอยู่ในพรหมโลกชั้นอภัสสราจนสิ้นอายุ แล้ว ปรินิพพาน ในภพนั้น ส่วนปุถุชนดำรงอยู่ในพรหมโลกชั้นอภัสสราจนสิ้นอายุแล้วไปสู่รณบ้ำง กำเนิด สัตว์ดิรัจฉานบ้าง แตนเปรตบ้างไปก็ไปเกิดในพรหมโลกชั้นอภัสสา ดำรงอยู่ในพรหมโลกชั้นอภัสส ราจนสิ้นอายุ แล้วปรินิพพาน ในภพนั้น ส่วนปุถุชนดำรงอยู่ในพรหมโลกชั้นอภัสสราจนสิ้นอายุแล้ว ไปสู่รณบ้ำง กำเนิดสัตว์ดิรัจฉานบ้าง แตนเปรตบ้างส่วนผู้ที่มีมุทิตาจิตแผ่ไปตลอดทิศที่ ๑ทิศที่ ๒ ทิศ ที่ ๔ ทิศเบื้องบน ทิศเฉียง แผ่ไปตลอดด้วยจิตอันไพบุลย์ เป็นมหัคคตะ ชอบอยู่กับมุทิตากวณนั้น โดยมาก ไม่เสื่อม เมื่อตายไปก็ไปเกิด

จากพุทธพจน์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าองค์ในพรหมวิหาร ๔ คือความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ได้ถูกรวบรวมไว้เป็นหมวดหนึ่งในพระพุทธานุสสาทังแยกส่วนและแบบบูรณาการ สามารถ นำนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ที่เป็นการกระทำความดี ด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นหลักการปฏิบัติพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน และกัน คือ จะคิดทำอะไร ควรคิดด้วยความเมตตา พุตสิ่งใดก็พุตด้วยความเมตตา หากกระทำความดี ควรทำด้วยความเมตตา ซึ่งจะเป็นทั้งประโยชน์ในการดำเนินชีวิต อยู่ได้ด้วยมีความสุข มีความกรุณาต่อ กัน มุ่งปลดเปลื้องความทุกข์ การมีมุทิตามีความยินดีต่อการพยายามการกระทำความดี ลีอุเบกขามุ่ง ดำรงตนเป็นกลาง ยุติธรรมไม่มีความเอนเอียง

๒) ความหมายของพรหมวิหาร ๔

จากการศึกษาที่มาของหลักธรรมในการดำเนินชีวิตที่ควรปฏิบัติต่อกัน ด้วยความเมตตา มี

^{๒๙} อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๒๕/๑๙๐-๑๙๑.

ความกรุณาช่วยเหลือ ยินดีในความสำเร็จ และมีอุเบกขาในการดำรงตนเป็นกลาง ถือว่าเป็นหลักธรรมประจำใจของผู้ที่มีธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ จิตอันประเสริฐเหมือนพระพรหม ที่มีความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาซึ่งเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต อยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยความสุข เพื่อให้เห็นถึงความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอทัศนะของนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาเพื่ออธิบายความหมายให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีความหมายดังนี้

พจนานุกรม ศัพท์ทางศาสนาสาทุก อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน^{๓๐} อธิบายความหมายของ พรหมวิหาร ๔ มีความหมายหลายนัย คือ

๑. เป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม เครื่องอยู่อย่างพรหมและทำให้พรหมเสมอด้วยพรหม โดยมุ่งประเด็นที่ว่า เมื่อผู้บำเพ็ญสมาธิ เจริญเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาแล้ว ย่อมส่งผลให้บรรลุฌานได้

๒. เป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้ประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐหลักความประพฤติที่ประเสริฐ เมื่อมีธรรม ๔ ประการนี้ประจำใจ ย่อมมีความรักสรรพสัตว์ พิจารณาช่วยสรรพสัตว์นั้นๆ ไม่สำเร็จ

๓. เป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้เป็นใหญ่ คือ ผู้นำ ผู้ปกครองโดยมุ่งให้ผู้นำหรือผู้ปกครองมีความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นพื้นฐานช่วยเหลือเขาประสบความสำเร็จทุกขุ ยินดีด้วยเมื่อเขาได้รับความสำเร็จและวางใจเป็นกลางไม่ตกอยู่ในอคติ พรหมวิหาร ๔ เรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า อัปมัญญา

๔. เพราะมุ่งประเด็นที่ว่า แผ่ไปไม่จำกัดในมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย เป็นพรหมวิหาร ๔^{๓๑}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของพรหมวิหารธรรมไว้ ๔ ประการ ได้แก่

๑. เมตตา คือความรัก พิจารณาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไม่ตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

๒. กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันที่จะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

๓. มุทิตา คือ ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่น เบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป

^{๓๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๒๔.

^{๓๑} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒๐ - ๑๒๑.

๔. อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ

พระธรรมกิตติวงศ์ ได้ให้ความหมายของพรหมวิหารธรรมไว้ว่า พรหมวิหารธรรมหมายถึงบุคคลผู้มีความศรัทธาครบถ้วนบริบูรณ์เท่านั้น มี ๔ ประการ^{๓๒} คือ

๑. เมตตา หมายถึง ความจริงใจ ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม ดูได้จากสีหน้าที่บ่งบอก คือ ยิ้มแย้มแจ่มใสและดูจากการกระทำที่มุ่งหวังให้ผู้อื่นมีดียิ่งขึ้นไป

๒. กรุณา หมายถึง ความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ร่วมโลก ยามเห็นผู้อื่นมีความลำบากทันทวยุไม่ไหว ต้องแสดงออกมาด้วยการเข้าช่วยเหลือเจือจุน ด้วยความเต็มใจในเสมอ ในทานองสุขก็สุขนั้นเทียว

๓. มุทิตา หมายถึง ความชื่นชมยินดีในความสำเร็จสมหวังของผู้อื่น ไม่แสดงความอิจฉาริษยาด้วยการทนดูทนเห็นคนที่เขาดีกว่าตัวไม่ได้ ดูได้จากการไปแสดงไมตรีจิตต่อบุคคลอื่นหรือชื่นชมต่อความสำเร็จของผู้อื่นโดยไม่ต้องบังคับใจ

๔. อุเบกขา หมายถึง ความวางเฉยในเมื่อไม่อาจจะช่วยเหลือเขาได้ไม่ทับถมซ้ำเติมและเมื่อผู้อื่นผิดพลาดหรือได้รับความวิบัติ ไม่แสดงออกอาการสมน้ำหน้าเมื่อเขาพลาด

จากความหมายของพรหมวิหาร ๔ แสดงให้เห็นถึงความเป็นเครื่องอยู่อย่างพรหม เสมอด้วยพรหม อันเป็นหลักธรรมของผู้ประเสริฐ ธรรมประจำใจเพื่อมีหลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ จึงได้ชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด โดยมุ่งถึงความปรารถนาที่ดีต่อกัน การช่วยเหลือเกื้อกูล ให้ผู้อื่นได้พ้นจากความทุกข์ที่ประสบอยู่ มีความยินดีในการทำความดี รู้จักวางใจเป็นกลางไม่มีอคติ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือเผื่อแผ่ไปไม่จำกัดในมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย

๓) องค์ประกอบของพรหมวิหาร ๔

จากการศึกษาความหมายของพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมเป็นที่อยู่ของผู้ประเสริฐ ที่ทำด้วยใจบริสุทธิ์ ด้วยความรัก ความเมตตา ปรารถนาดีต่อกัน มีความเห็นอกเห็นใจผืนเมื่อต้องประสบกับความทุกข์ทั้งหลาย พร้อมทั้งจะยินดีในความสำเร็จ ความสุขในการทำความดี มีความวางเฉย เมื่อผู้อื่นผิดพลาด ซึ่งเป็นหลักธรรมเมื่อนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตแสดงให้เห็นหลักแห่งความดีงามและความสุขในการดำรงชีวิต เพื่อทำให้เห็นถึงองค์ประกอบของหลักธรรมให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอองค์ประกอบในการทำหน้าที่ให้มีความชัดเจนให้มากยิ่งขึ้น โดยนำเสนอไว้ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวอธิบายว่า พรหมวิหาร ๔ หมายถึงธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้

^{๓๒} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พระในบ้าน, (กรุงเทพมหานคร: คณาจารย์ธรรมการพิมพ์, ๒๕๔๑),

เป็นหลักใจกำกับความประพฤติ จึงจะเชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลาย โดยชอบ มีดังนี้

๑. เมตตา คือ ความรักใคร่ ปราบปราม อดอยากให้เขามีความสุข มีจิตแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั้งหลาย

๒. กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจอันปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

๓. มุทิตา หมายถึง ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องในบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลาย ผู้ดำรงในปกติสุขพลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุขเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

๔. อุเบกขา หมายถึง ความวางใจเป็นกลาง อันจะทำให้ดำรงอยู่ในธรรมที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชังพิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองในเมื่อไม่มีกิจควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับ ความรับผิดชอบของตน ดังนั้นผู้ดำรงตนในพรหมวิหาร ย่อมช่วยเหลือมนุษย์ทั้งหลายด้วยเมตตา กรุณา และย่อมรักษาธรรมไว้ได้ด้วยอุเบกขา ดังนั้นแม้จะมีกรุณาที่จะช่วยเหลือปวงสัตว์แต่ก็ต้องมีอุเบกขาค้ำด้วยที่จะมิให้เสียธรรมพรหมวิหารนี้บางที แปลว่า ธรรมเครื่องอยู่ของพรหม ธรรมเครื่องอยู่อย่างพรหม ธรรมประจำใจที่ทำให้เป็นพรหมหรือให้เสมอด้วยพรหม หรือธรรมเครื่องอยู่ของท่านผู้มีคุณอันยิ่งใหญ่^{๓๓}

จากองค์ประกอบของพรหมวิหาร ๔ ที่ประกอบด้วย เป็นหลักธรรม ที่มีความเมตตา ความรักต่อกัน มีความกรุณา คิดช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ทำด้วย ความบริสุทธิ์ที่จะปลดเปลื้องจากความทุกข์เดือดร้อน มีความยินดีเมื่อได้รับความสุขด้วยการมุทิตา พิจารณาด้วยอุเบกขา ด้วยมีจิตใจเป็นกลาง พิจารณาวินิจฉัย เห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายได้กระทำ ด้วยใจสงบรู้จักวางเฉยด้วยปัญญา

๔) ความสำคัญของพรหมวิหาร ๔

ในการศึกษาองค์ประกอบของหลักธรรมในพรหมวิหาร ๔ ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ในการทำหน้าที่ของแต่ละข้อขององค์ธรรมที่มีความสอดคล้องเกี่ยวข้องกัน เมตตา เป็นความปรารถนาดี ความหวังดีให้ผู้อื่นได้รับความสุข กรุณา เป็นการแสดงออกถึงความเห็นใจปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ มุทิตา พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้รับความสุข อุเบกขาการรู้จักวางใจดำรงอยู่ในธรรมพิจารณาด้วยใจเป็นกลาง ซึ่งในความประพฤติที่ประเสริฐและบริสุทธิ์ของพรหมวิหาร ๔ จะเห็นว่าหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ มีความสำคัญต่อการดำเนินกิจทุกอย่างทั้งต่อตนเองและกับผู้อื่น ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอถึง

^{๓๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๔๒-๑๔๓.

ความสำคัญในหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ไว้ดังนี้

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของพรหมวิหาร ๔ ประการไว้ว่า

๑. เมตตา คือ ความรัก ความหวังดี ที่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขจะต้องมีความรักและความหวังดีแก่เพื่อนร่วมงานความรักจะเกิดได้ถ้าผู้บริหารรู้จักมองแง่ดี หรือส่วนดีของเพื่อนร่วมงาน

๒. กรุณา คือความสงสารเห็นใจ ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เมื่อเพื่อนร่วมงานประสบเคราะห์กรรม ต้องมีความสงสาร ห่วงใจ และคิดหาทางช่วยให้เขาพ้นทุกข์นั้นความสงสารจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อนักบริหารเปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น

๓. มุทิตา คือ ความรู้สึกพลอยชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุขต้องมีความรักในการเป็นจิตอาสา เพื่องานบริการสังคม ส่งเสริมให้มีโอกาสพัฒนาความรู้ ให้ทุกคนได้ทำงานแสดงความสามารถเต็มที่ และพลอยชื่นชมยินดีในความก้าวหน้าของคนร่วมงาน

๔. อุเบกขา คือ ความรู้สึกวางเฉยเป็นกลางไม่ลำเอียงเข้าข้างคนใดคนหนึ่ง^{๓๔}

จากความสำคัญของหลักธรรมในพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นในความประพฤติที่ประเสริฐและบริสุทธิ์ เป็นหลักธรรมประจำใจที่ส่งเสริม ในความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน เป็นหลักธรรมประจำใจประเสริฐของผู้เป็นจิตอาสา เป็นหลักในความประพฤติที่ประเสริฐและบริสุทธิ์เป็นธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐซึ่งเป็นหลักธรรมประจำใจเกี่ยวกับความประพฤติเป็นธรรมที่ส่งเสริมเมตตริจิตมุ่งช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ประสบแต่ประโยชน์สุขโดยทั่วกัน และจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของเมตตาธรรม คือ การฝึกจิตใจให้มีความเยือกเย็น มีเมตตาอารีต่อผู้อื่นมีความสงสารมีจิตคิดจะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์เดือดร้อนช่วยเหลือคนขาดแคลนความกรุณาเป็นคุณธรรมสำคัญที่จะเสียสละพร้อมที่จะทำทุกอย่าง เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้รับความสุขคุณธรรมข้อนี้แสดงว่าผู้ประพฤตินี้จะต้องมีฐานคุณธรรมเมตตาธรรมสูงช่วยเหลือผู้อื่น มีมุทิตาเป็นหลักธรรมของผู้มีเมตตาจิตกว้างขวางตรงไปตรงมามีเหตุผลถูกต้อง และมีความเที่ยงธรรม

๓.๓.๒ สังคหัตถ์ ๔

๑) ที่มาของสังคหัตถ์ ๔

จากการศึกษาในหัวข้อหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ที่ผ่านมามีทำให้ทราบถึงที่มาของพื้นฐานสำคัญของความเป็นมนุษย์ เป็นหลักธรรมประจำใจของผู้ที่ประเสริฐ เพื่อให้สังคมมีความสุขในการอาศัยอยู่ร่วมกัน ด้วยความเกื้อกูล มีจิตที่โอบอ้อมอารี เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม อยู่ด้วยความปรารถนาดี นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นหลักการสงเคราะห์ เพื่อผูกน้ำใจต่อกันไว้ ด้วยหลักธรรมทั้ง ๔ ประการที่มาจากพระสูตรมีปรากฏในในพระสุตตันตปิฎก อัง

^{๓๔} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีการบริหาร, หน้า ๗๖-๗๘.

คุตตรนิกาย จตุกกนิบาต สังคหวัตถุสูตร ว่าด้วยสังคหวัตถุ

ภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ (ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว) ๔ ประการนี้ สังคหวัตถุ ๔ ประการ ะไรบ้าง คือ ๑. ทาน (การให้) ๒. เปยยวัชชะ (วาจาเป็นที่รัก) ๓. อตถจริยา (การประพฤติ ประโยชน์) ๔. สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) ภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ ๔ ประการนี้ แล ๑. ทาน (การให้) ๒. เปยยวัชชะ (วาจาเป็นที่รัก) ๓. อตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) ๔. สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) ภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ ๔ ประการนี้ แล ทาน เปยยวัชชะ อตถจริยาในโลกนี้ และสมานัตตตาในธรรมนั้นๆ ตามสมควรสังคหธรรมเหล่านี้ แลช่วยอุ้มชูโลก เหมือนลิ่มสลักที่ยึดคัมภีร์ซึ่งแล่นไปไว้ได้ฉะนั้น ถ้าไม่พืงมีธรรมเหล่านี้ มารดาหรือบิดา ก็ไม่พืงได้การนบถือหรือการบูชาเพราะบุตรเป็นเหตุ แต่เพราะบัณฑิตเล็ง เห็นความสำคัญของสังคหธรรมเหล่านี้ ฉะนั้น บัณฑิตเหล่านั้นจึงถึงความใหญ่ และเป็น ผู้นำสรรเสริญ^{๓๕}

จากพระสูตรข้างต้นพระพุทธเจ้าตรัสในสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว ๔ ประการนี้ ทาน การให้เปยยวัช วาจาเป็นที่รัก อตถจริยา การประพฤติประโยชน์ สมานัตตตา การรู้จักวางตนสม่ำเสมอ ถือได้ว่าธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ช่วยค้ำครองดูแล อุ้มชูโลก เหมือนลิ่มสลักที่ยึดตรึงไว้เพื่อในการแล่นไปได้ ถ้าหากไม่มีธรรมเหล่านี้ มารดาบิดา ก็พืงได้การนบถือ การบูชาเพราะบุตร เพราะบัณฑิตเห็นถึงความสำคัญของธรรมทั้งหมดนี้ จึงถึงความใหญ่ เป็นที่นำสรรเสริญ

๒) ความหมายของสังคหวัตถุ ๔

จากการศึกษาที่ผ่านมาทำให้ทราบถึงหลักธรรมในสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่สงเคราะห์ ด้วยการให้ ด้วยความเมตตา ความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน สิ่งของ และความรู้ ด้วยวาจาที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม รู้จักการวางตนในสังคมได้อย่างเหมาะสมเพื่อให้เห็นถึงความหมายขององค์ธรรมในสังคหวัตถุทั้ง ๔ ข้อ ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยจึงจะขอเสนอ ความหมายขององค์ธรรมในแต่ละข้อ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของสังคหวัตถุ หมายถึงวิธีปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวหัวใจคนอื่นที่ยังไม่เคยรักใคร่นบถือ หรือที่รักใคร่นบถืออยู่แล้วให้สนิทแนบคือ เทคนิควิธีทำให้คนรัก หรือมนต์ผูกใจคนนั่นเอง มี ๔ ประการคือ

ทานคือการให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

ปิยวาจา หรือเปยยวัชชะ คือ วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดต็มน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจคือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นบถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม

^{๓๕} อัง.จตุกก (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๐-๕๑.

อรรถจริยา คือการประพฤติประโยชน์คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

สมานัตตตา คือการมีตนเสมอ ทำตนเสมอด้วยปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคลเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี^{๓๖}

ความหมายของหลักธรรมในสังคหัตถุ ๔ ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคีหลักการสงเคราะห์ ๑) ทาน การให้ คือ เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน ๒) ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ วาจาเป็นที่รัก วาจาถูกต้องดีใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน สมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐาน ทำให้มั่นใจ และน่าชื่นชมเชื่อถือ ๓) อรรถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม ๔) สมานัตตตา (ความมีตนเสมอคือ ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย ไม่เลือกรักผลักชัง ไม่ดูถูกเหยียดหยาม ไม่เอาไรต์เอาเปรียบ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย และเสมอในสุขทุกข์ คือร่วมสุขร่วมทุกข์ โดยร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหา ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์

๓) องค์ประกอบของสังคหัตถุ ๔

จากการศึกษาความหมายของสังคหัตถุ ๔ ทำให้ได้ทราบถึงหลักการสงเคราะห์ด้วยการให้ การแบ่งปัน ใช้วาจาด้วยไมตรีจิตเพื่อประโยชน์ ในการแก้ไขปัญหาในการอยู่ร่วมกัน เป็นหลักธรรมเครื่องแห่งความยึดเหนี่ยวหมู่ชนเข้าหากัน ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอการอธิบายขององค์ประกอบของหลักธรรมสังคหัตถุ ๔ ในแต่ละข้อ ซึ่งมีรายละเอียดของหัวข้อดังต่อไปนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) องค์ประกอบของสังคหัตถุ ๔ มีหลักธรรมและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเพื่อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ได้แก่

๑. ทาน คือการให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเพื่อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว เป็นคุณธรรมที่จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว

๒. ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี พูดด้วยความจริงใจ ให้เกิดไมตรีรักใคร่นับถือ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะสาหรับกาลเทศะ

๓. อรรถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิด การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

^{๓๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๑๒.

๔. สมานัตตา คือการเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย เป็นคุณธรรมช่วยให้เป็นผู้มีจิตใจหนักแน่น ไม่วอกแวก เป็นการสร้างความไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นด้วย^{๓๗}

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงหลักการทำงานร่วมกับผู้อื่นว่า คือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เราไว้วางใจเขา เรารักเขา เราหวังดีต่อเขา อย่างนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ คงได้ยินได้ฟังมาแล้วจากหนังสือธรรมะต่างๆ ไป เรื่อง สังคหวัตถุ เป็นการ การเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ การพูดจาไพเราะ การบำเพ็ญประโยชน์ การทำตัวให้เป็นเกลอ หรือ เป็นเพื่อนมากกว่าที่จะเป็นนายหรือเรียกว่าความงดงามในความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อันเป็นเครื่องห่วงเหนี่ยวให้เกิดความร่วมมือกันได้^{๓๘}

ในองค์ประกอบของสังคหวัตถุ ๔ คือ ข้อปฏิบัติสำหรับการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ๑) ทาน การเอื้อเพื่อเผื่อแผ่แบ่งปัน มีน้ำใจต่อกันและกัน ได้แก่การเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ การแบ่งปันความสุขให้แก่กันและกัน ทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของ และแบ่งปันน้ำใจบุคคลในครอบครัว ไม่ตระหนี่ถี่เหนียวใช้สอยหรือบริโภคสิ่งของแต่เพียงผู้เดียว ๒) ปิยวาจา การพูดจាកันด้วยถ้อยคำสุภาพ อ่อนโยน พูดด้วยจิตที่ปรารถนารู้จักกาลเวลาในการพูดอย่างเหมาะสม และรู้จักการใช้คำพูด ๓) อัตถจริยา การช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น ได้แก่การสงเคราะห์เกื้อกูลกันของบุคคลในครอบครัว เช่น การช่วยเหลือการทำงาน แบ่งเบาภาระของกันและกัน และ๔) สมานัตตา การปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานภาพบทบาท หน้าที่ของตน โดยวางตนเสมอต้นเสมอปลาย สามารถเข้ากับผู้อื่นได้

๔) ความสำคัญของสังคหวัตถุ ๔

ในการศึกษาถึงองค์ประกอบของสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักการสงเคราะห์ในการช่วยเหลือร่วมกันของคนในสังคม ทาน คือการให้ เป็นการเอื้อเพื่อ แบ่งปันน้ำใจรวมทั้งความรู้และวัตถุสิ่งของให้แก่กันเป็นการปิยวาจา พูดจาดด้วยเหตุผล ปรารถนาดีต่อกัน อัตถจริยา การช่วยเหลือ บำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น สมานัตตา การวางตนให้เหมาะสมกับสถานภาพ หน้าที่ เข้ากับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมเสมอต้นเสมอปลายได้กับคนเป็นหลักธรรมที่สร้างความสงบสุขสมานสามัคคีสร้างความเกื้อกูลกัน สร้างความผูกมิตรรักใคร่กลมเกลียว และเชื่อมสัมพันธ์กันของคนในสังคม ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มาแห่งพระสูตร มีปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค

คนชอบสงเคราะห์ชอบสร้างไมตรี รู้เรื่องที่เขาบอกปราศจากความตระหนี่ เป็นผู้ชอบแนะนำชี้แจงแสดงเหตุผล เช่นนั้นย่อมได้ยศทาน(การให้) เปยยวัชชะ(วาจาเป็นที่รัก) อุตถจริยา(การประพฤติประโยชน์) ในโลกนี้และสมานัตตา(การวางตนสม่ำเสมอ)ในธรรมนั้น ๆ ตามสมควรสังคหธรรมเหล่านี้แลช่วยอุ้มชูโลก เหมือนลิมสลักเพลาคุมรถที่แล่นไปได้ ใดฉะนั้น ถ้าไม่มีสังคหธรรมเหล่านี้ มารดาหรือบิดาก็ไม่พึงได้การนับถือหรือการบูชาเพราะ

^{๓๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **ธรรมบุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๘๒, (กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

^{๓๘} พุทธทาสภิกขุ, **บริหารธุรกิจแบบพุทธ**, (กรุงเทพฯ: อตัมมโย, มปป.), หน้า ๑๕.

บุตรเป็นเหตุแต่เพราะบัณฑิตเล็งเห็นความสำคัญของสังคหกรรมเหล่านี้ฉะนั้นบัณฑิตเหล่านี้จึงถึงความเป็นใหญ่และเป็นผู้นำสรรเสริญ”

เมื่อ พระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว สิงคาลกะ คหบดีบุตร ได้กราบ ทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระภาชิตของพระผู้มีพระภาค ชัดเจนไพบเราะยิ่งนัก ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระภาชิตของพระผู้มีพระภาคชัดเจนไพบเราะยิ่งนักพระผู้มีพระภาค ทรงประกาศธรรมแจ่มแจ้งโดยประการต่างๆ เปรียบเหมือนบุคคลหลงหายของที่คิดว่าเปิดของที่ปิด บอกทางแก่ผู้หลงทาง หรือตามประทีปในที่มืดด้วยตั้งใจว่า ‘คนมีตาดีจักเห็นรูปได้’ ข้าพระองค์นี้ขอถึงพระผู้มีพระภาคพร้อมทั้งพระธรรมและพระสงฆ์ว่าเป็นสรณะขอพระผู้มีพระภาคจงทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไปจนตลอดชีวิต”^{๓๙}

จากหลักธรรมข้างต้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักธรรมในสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งจะเห็นว่าหลักธรรมจะขึ้นต้นด้วย “๑)ทาน” เพราะเราทุกคนล้วนมีกิเลส ซึ่งกิเลสตัวแรกที่มีก็จะเจอคือ ความอยากได้ ดังนั้น ทานจึงมักอยู่เป็นข้อเบื้องต้นในหลักธรรมต่างๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกัน ทานในที่นี้มี ๒ ประการก็คือ ทานที่ให้เป็นบุญ และทานที่ให้เป็นคุณทานที่ให้เป็นบุญ ได้แก่ การสร้างกุศล บำเพ็ญบุญทั้งหลาย ทานที่ให้เป็นคุณ ได้แก่ การให้สิ่งของการให้ของขวัญ ๒) ปิยวาจา การพูดวาจาที่ไพเราะเกิดความชื่นใจเบิกบานใจ สิ่งเหล่านี้ต้องเป็นเรื่องจริง เป็นคำสุภาพ ไพเราะนึมนวลเกิดประโยชน์ พูดด้วยจิตที่มีเมตตาที่หวังดีแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมือนเป็นผู้ชี้ขุมทรัพย์ให้ ๓) อตถจริยา คือทำตนให้เป็นประโยชน์สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดรักความผูกพันที่อยู่ร่วมกันในสังคม เป็นประโยชน์มี ๒ ประการ คือ ต้องเกิดประโยชน์แก่ตน และสร้างประโยชน์ให้คนอื่นรอบข้าง มีประโยชน์ ๓ ประเภทคือ ๑) อตถจริย ผู้ที่สร้างประโยชน์ ทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน บุคคลแบบนี้ยากยกย่อง นำสรรเสริญ ๒) โมฆะบุรุษ บุรุษผู้ว่างเปล่า ไม่เอาอะไรเลย เฉยๆ ไม่ทำทั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ ๓) อนัตถัตถจริย ผู้ทำสิ่งไม่ใช่ประโยชน์ ถ้าเป็นเรื่องไม่ดี การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันจึงจะเกิดความสุขได้ในสังคม และ ๔) สมานัตตตา การวางตนให้พอดีในหน้าที่ของตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย คือ วางตนให้เหมาะสมจะช่วยให้ไม่ต้องระวางระวางในการทำหน้าที่ของตน ซึ่งจะส่งผลให้เราอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปลอดภัยและสบายใจ

หลักธรรมสำหรับการทำงานร่วมกันต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจซึ่งกันและกัน ดังนั้นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผู้ไม่ตรีเอื้อเพื่อเกื้อกูล โดยหลักธรรมในสังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย

๑. ทานเกื้อกูลกันด้วยการให้ หมายถึง การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเพื่อแบ่งปันของๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว ดังนั้นการทำงาน

^{๓๙} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๗๓-๒๗๔/๒๑๗-๒๑๘.

จะต้องช่วยเหลือกันแบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัว รวมถึง การมีน้ำใจที่ดีต่อกัน

๒. ปิยวาจา ใช้วาจาประสานไมตรี หมายถึง การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับกาลเทศะ เจริญกันด้วยไมตรีและความปรารถนาดีต่อกัน

๓. อุตถจริยา ร่วมสร้างสรรค์อุดมการณ์ หมายถึง การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือ การปฏิบัติ ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ดังนั้น การทำงานร่วมกันจะต้องช่วยเหลือกันด้วยกำลังงาน (กาย) กำลัง ความคิด และกำลังทรัพย์

๔. สมานัตตา ร่วมทุกข์ร่วมสุขในทุกคราว หมายถึง การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอด้านเสมอปลาย ดังนั้นผู้ทำงานร่วมกันทุกคนจะต้องไม่ถือตัว มีความเสมอภาค วางตนเสมอด้านเสมอปลาย ทำตนให้เป็นที่น่ารัก น่าเคารพนับถือ และนำให้ความร่วมมือช่วยเหลือ รวมถึง การทำตนให้คงเส้นคงวา มีความมั่นคงในอารมณ์

จะเห็นได้ว่า หลักธรรมที่ใช้ในการทำงานที่กล่าวมา หากผู้ที่มีจิตอาสาทุกคนสามารถ ปฏิบัติได้พร้อมกับทำหน้าที่ของตนเต็มกำลังความสามารถอย่างสมบูรณ์ สร้างบรรยากาศในการ ทำงานที่ดีน่ารื่นรมย์ในงานที่ทำ ความขยันทำงาน รับผิดชอบงาน และรู้จักไตร่ตรองให้ถี่ถ้วน รวมถึง การให้ การเกื้อกูลกัน และการปฏิบัติต่อคนอื่นเหมือนกับการปฏิบัติต่อตนเองรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจ เรา ทุกคนสามารถทำได้ทำให้ชีวิตมีความสุขในการทำงานร่วมกัน

๓.๓.๓ อิทธิบาท ๔

๑) ที่มาของอิทธิบาท ๔

ผู้วิจัยได้ศึกษาตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เห็นข้อปฏิบัติใน หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจคนในการประสานงาน ร่วมกันด้วยหลักธรรม เพื่อผูกใจคน มีสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน มีความขยันหมั่นเพียร ปรารถนาใน ความสำเร็จร่วมกัน ด้วยสติปัญญา พิจารณาในการใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่างๆ สามารถประสบความสำเร็จได้ด้วยความตั้งใจมีปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวาร วรรคัมคคสูตรว่าด้วยทางแห่งการเจริญอิทธิบาท

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลายเมื่อก่อนเราเป็นโพธิสัตว์ ยังไม่ได้ตรัสรู้ได้มี ความคิดตั้งนี้ว่า อะโรหนอเป็นมรรคอะไรเป็นปฏิปทาแห่งการเจริญอิทธิบาทภิกษุทั้งหลาย เรานั้นได้มีความคิดตั้งนี้ว่า ภิกษุในธรรมวินัยนี้๑. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิ ปรานสัจจารตั้งนี้ว่าฉันทะของเราจักไม่ย่อหย่อนนักไม่ต้องประคับประคองเกินไปไม่หลุด ในภายใน ไม่ชานไปในภายนอก และมีความหมายรู้ว่า เบื้องหน้าและเบื้องหลังอยู่คือมี ความหมายรู้ว่าเบื้องหลังเหมือนเบื้องหน้า เบื้องหน้าเหมือนเบื้องหลังเบื้องบนเหมือน

เบื้องล่าง เบื้องล่างเหมือนเบื้องบน กลางคืนเหมือนกลางวัน กลางวันเหมือนกลางคืน มีใจ
 สงัด ไม่มีเครื่องร้อยรัด อบรมจิตให้สว่างอยู่ด้วยประการฉะนี้^๒ เจริญอิทธิบาทที่ประกอบ
 ด้วยวิริยสมาธิปานสังขารฯ๓. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร ฯ๓
 ๔. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปานสังขารตั้งนี้ว่าวิมังสาของเราจักไม่ย่อ
 หย่อนนัก ไม่ต้องประคับประคองเกินไปไม่หลุดในภายใน ไม่ชานไปในภายนอก และมีความ
 หมายรู้ว่าเบื้องหน้าและเบื้องหลังอยู่ คือ มีความหมายรู้ว่าเบื้องหลังเหมือนเบื้องหน้า เบื้อง
 หน้าเหมือนเบื้องหลัง เบื้องบนเหมือนเบื้องล่าง เบื้องล่างเหมือนเบื้องบน กลางคืนเหมือน
 กลางวัน กลางวันเหมือนกลางคืน มีใจสงัด ไม่มีเครื่องร้อยรัด อบรมจิตให้สว่างอยู่ด้วย
 ประการฉะนี้

ภิกษุทั้งหลาย เมื่ออิทธิบาท ๔ ประการที่ภิกษุเจริญอย่างนี้แล ทำให้มากแล้วอย่างนี้
 ภิกษุย่อมแสดงฤทธิ์ได้หลายอย่าง คือคนเดียวแสดงเป็นหลายคนก็ได้หลายคนแสดงเป็น
 คนเดียวก็ได้ ฯ๓ ใช้อำนาจทางกายไปจนถึงพรหมโลกก็ได้เมื่ออิทธิบาท ๔ ประการที่
 ภิกษุเจริญอย่างนี้แล ทำให้มากแล้วอย่างนี้ ภิกษุจึงทำให้แจ้งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติอัน
 ไม่มีอาสวะเพราะอาสวะสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งเองเข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน^{๔๐}

จากข้อความในมัคคพระสูตร พระพุทธเจ้าปรารภกับภิกษุ ขณะที่พระองค์ทรงเป็นพระ
 โภสีศตว้อบรมบารมีและบำเพ็ญเพียร เพื่อบรรลุอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ทรงแสดงหนทางแห่งความ
 เจริญในอิทธิบาท ๔ พระพุทธเจ้าทรงดำริบุคคลที่เห็นภัยในสังสารวัฏ จะสำเร็จก็ได้ด้วยอิทธิบาท ๔ ที่
 ทำด้วยความสมบูรณ์ ด้วยสมาธิ ด้วยฉันทะ และสัมมปธาน ๔ เมื่ออบรมธรรมทั้ง ๔ คือ ฉันทะ
 วิริยะ จิตตะ วิมังสา บรรลุธรรมอันสูงสุด ปฏิบัติด้วยความ ไม่หย่อนไป ไม่ตั้งไป ไม่หลุดในภายใน ไม่
 ฟุ้งชาน ภายนอก มีความรู้ถึงเบื้องหน้าเหมือนเบื้องหลัง เบื้องต้นเหมือนเบื้องล่าง กลางวันเหมือน
 กลางคืน มีใจสงัด ไม่มีเครื่องร้อยรัด อบรมจิตใจให้สว่างเป็นธรรมวินัย ควรน้อมมาใส่ใจ จำให้แม่นยำ รู้
 ให้แจ้งด้วยปัญญา

เห็นได้ว่าที่มาของหลักธรรมในอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จในการดำรงชีวิต
 มีจิตเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จได้ด้วยจิตที่มีความปรารถนาความพอใจ มีฉันทะ
 รักงานเห็นคุณค่าของการทำงาน มีวิริยะ ในความเพียร ด้วยความอดทน ความขยัน มีจิตตะ อุทิศตนเพื่อ
 เอาใจใส่ในงานอย่างเต็มที่ มีวิมังสา ทำงานด้วยปัญญา ไตร่ตรองความคิด พิจารณาการแก้ไขรู้จักการ
 วางแผน ปรับปรุง ให้เกิดผลดีต่องานมากขึ้น

๒) ความหมายของอิทธิบาท ๔

จากการศึกษาที่มาของหลักธรรมในอิทธิบาท ๔ เห็นได้ว่าเป็นหลักธรรม เพื่อใช้ในการ
 ปฏิบัติในการทำงาน และเป็นรากฐานนำไปสู่วิถีทางแห่งความสำเร็จ ด้วยการเริ่มต้นด้วยจิต ที่มีความ

^{๔๐} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๘๓๓/๔๑๒-๔๑๓.

ตั้งมั่น ขยันหมั่นเพียร อุทิศตนด้วยใจ มีการใช้ปัญญาไตร่ตรอง คิดแก้ไขปรับปรุง ผู้วิจัยจึงขอเสนอ ทศนะของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาอธิบายความหมายในแต่ละข้อในอิทธิบาททั้ง ๔ มีดังต่อไปนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายอิทธิบาท ๔ ว่า คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายมี ๔ อย่าง คือ

๑. ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป

๒. วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่น ประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง อุตุนเอาธุระไม่ทอดย

๓. จิตตะ ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำในสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้สิ่งที่ทำ

๔. วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่น ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น^{๔๑}

พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ) ได้กล่าวถึงความหมายของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้อิทธิบาท ๔ ในปาฐกถาธรรม เรื่อง ภาวนาช่วยเสริม เพิ่มกำลังจิต เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๒๐ คือ “อิทธิบาทนี้แปลว่าคุณธรรมที่จะทำให้เกิดความสำเร็จถ้าพูดภาษาง่ายๆ ก็ว่าบันไดแห่งความสำเร็จถ้าเราเดินไปตามบันไดนี้แล้วจะก้าวไปสู่ความสำเร็จเคยมีคนถามพระพุทธเจ้าว่า ที่พระองค์ได้ตรัสรู้สัจธรรมนี้เพราะอะไร พระองค์ก็บอกว่าเพราะเรามีอิทธิบาท ๔ ประการ สมบูรณ์อิทธิบาท ๔ ประการสมบูรณ์เมื่อใดแล้วก็เกิดฤทธิ์ทางใจเกิดอำนาจที่จะกระตุ้นเตือนเร่งเร้าให้มีความก้าวหน้าให้มีการปฏิบัติทันที่ว่างที่ไม่ชักช้า ไม่เสียเวลา”^{๔๒}

พุทธทาสภิกขุ ได้อธิบายว่า อิทธิบาทแยกเป็น อิทธิ แปลว่า ความสำเร็จ บาท แปลว่าฐานเชิงรอง ดังนั้นอิทธิบาทจึงแปลว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ ซึ่งมี ๔ อย่างคือ ฉันทะ วิริยะจิตตะ และวิมังสา^{๔๓}

จากความหมายของอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมคำสอนที่มุ่งสอนให้เห็นถึงการบรรลุสู่ความสำเร็จอันประกอบด้วยฉันทะ มีความพอใจ รักในสิ่งที่ทำ วิริยะ มีความเพียรพยายาม ความขยัน

^{๔๑}พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**,ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๖๐-๑๖๓.

^{๔๒}พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ), **พจนานุกรมธรรมของท่านปัญญานันทะ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา), หน้า ๑๕๐.

^{๔๓}พุทธทาสภิกขุ, **การทำงานที่เป็นสุข**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๗), หน้า๙.

อดทน จิตตะ ความคิดจดจ่อ เอาใจใส่ในงานที่ทำ และวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญ ทบทวนด้วยเหตุผล เป็นหลักธรรมที่มีคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ

๓) องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔

จากการศึกษาความหมายทำให้ได้ทราบถึงรากฐานแห่งความสำเร็จ เป็นหลักธรรม พื้นฐานที่มีความเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กันในการทำหน้าที่ขององค์ธรรมในอิทธิบาท ๔ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอองค์ประกอบของหลักธรรม เพื่อให้เห็นถึงหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์กันขององค์ธรรม ไว้ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ อิทธิบาท ๔ คือ คุณธรรม ๔ ประการที่เป็นฐานนำไปสู่ความสำเร็จ ดังนี้

๑. ฉันทะ ความพอใจ ความพึงใจที่จะกระทำกิจใดๆ เพื่อที่ให้ได้รับผลสำเร็จตามปรารถนา

๒. วิริยะ ความเพียร คือ มีความขยันหมั่น เพียรที่จะกระทำกิจใดๆ ที่ได้ตั้งปรารถนาไว้แล้ว และได้มีความพอใจ พึงใจ กระทำแล้วให้สำเร็จลุล่วงตามปรารถนา

๓. จิตตะ จิตจดจ่อ คือ มีสติ มีสมาธิ ในการที่จะกระทำกิจใดๆ ที่ตั้งปรารถนาไว้แล้วได้มีความพอใจ พึงใจก่อกิจกรรมนั้นแล้วได้ใช้ความเพียรพยายามแล้ว ก็ต้องใช้กำลังใจ กำลังความคิด กำลังสติปัญญา และสมาธิ ไม่หันเหไปทางอื่น การกระทำกิจนั้นๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามปรารถนา

๔. วิมังสา ความไตร่ตรอง ทดสอบ ทดลอง พิสูจน์พิจารณา เมื่อกระทำสิ่งใดๆ แล้วย่อมประสบปัญหา ใหญ่บ้างเล็กบ้าง ก็ต้องใช้การใคร่ครวญพิจารณาถึงปัญหาต่างๆ เหล่านั้นด้วยอุบาย ปัญญา ตั้งข้อสมมติฐานเป็นเหตุ เพื่อที่จะหาปัจจัยองค์ประกอบในสิ่งที่ตนรู้มา เป็นข้อเปรียบเทียบเชิงกระทบ เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และทำการทดสอบทดลอง สามารถให้ผลได้จริงตามที่ตั้งข้อสมมติหรือไม่ กระทำซ้ำแล้วซ้ำอีกจนมีความแน่ใจ จนสามารถประสบกับความสำเร็จได้ตามปรารถนาตั้งใจ^{๔๔}

จากองค์ประกอบขององค์ธรรมในอิทธิบาท ๔ เห็นได้ว่าความมีฉันทะ พอใจในการงานปรารถนาทำให้เกิดความวิริยะ ความเพียรพยายาม เพื่อให้งานนั้นมีความสำเร็จ ต้องอาศัยจิตที่มีความมั่นคง จดจ่อต่อเนื่องกัน มีสติปัญญาในการพิจารณา ไตร่ตรอง เป็นองค์ประกอบที่สอดคล้องกันในการทำหน้า เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จร่วมกันในการทำงาน

๔) ความสำคัญของอิทธิบาท ๔

จากองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ธรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน อันเป็นทางไปสู่ความสำเร็จตามปรารถนาตั้งใจ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของอิทธิบาท

^{๔๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๘๔๒ - ๘๔๔.

๔ ผู้วิจัยจึงขอเสนอความสำคัญของหลักธรรมให้มีความชัดเจนมากขึ้น มีปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรคการเจริญอิทธิบาท ๔ ประการการเจริญอิทธิบาท ๔ ประการ

พวกเทพชั้นดาวดึงส์ผู้เจริญเข้าใจเรื่องนั้นว่าอย่างไร พระผู้มีพระภาค ผู้ทรงรู้ทรงเห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติอิทธิบาท ๔ ประการนี้ แม้ที่ทรงบัญญัติไว้อย่างดีก็เพียงเพื่อเพิ่มพูนความสำเร็จเพื่อให้ชำนาญในเรื่องความสำเร็จเพื่อพลิกแพลงให้เกิดความสำเร็จ อิทธิบาท ๔ ประการ อะไรบ้างคือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. เจริญอิทธิบาทคือฉันทสมาธิปธานสังขาร(สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรสร้างสรรค์)๒. เจริญอิทธิบาท คือวิริยสมาธิปธานสังขาร(สมาธิที่เกิดจากวิริยะ และ ความเพียรสร้างสรรค์)๓.เจริญอิทธิบาท คือจิตตสมาธิปธานสังขาร(สมาธิที่เกิดจากจิตตะ และ ความเพียรสร้างสรรค์) ๔.เจริญอิทธิบาทคือวิมังสาสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจาก วิมังสาและความเพียรสร้างสรรค์)

พระผู้มีพระภาคผู้ทรงรู้ทรงเห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นทรงบัญญัติอิทธิบาท ๔ ประการนี้แลเพื่อเพิ่มพูนความสำเร็จเพื่อให้ชำนาญในเรื่องความสำเร็จ เพื่อพลิกแพลงให้เกิดความสำเร็จท่านผู้เจริญในอดีตกาลได้มีสมณะหรือพราหมณ์พวกหนึ่ง ได้อิทธิวิธญาณหลายอย่าง เพราะเจริญ เพราะเพิ่มพูนอิทธิบาท ๔ ประการนี้ในอนาคต กาลจักมีสมณะหรือพราหมณ์พวกหนึ่งได้อิทธิวิธญาณหลายอย่าง เพราะเจริญเพราะเพิ่มพูนอิทธิบาท ๔ ประการนี้ ในปัจจุบันก็มีสมณะหรือพราหมณ์พวกหนึ่งได้อิทธิวิธญาณหลายอย่าง เพราะเจริญ เพราะเพิ่มพูนอิทธิบาท ๔ ประการนี้ พวกเทพชั้นดาวดึงส์ผู้เจริญไม่เห็นฤทธิ์และอานุภาพเช่นนี้ของเราหรือพวกเทพชั้นดาวดึงส์กราบทูลว่า เห็นพระเจ้าข้า สันถุมารพรหมตรัสว่า

“เรามีฤทธิ์มากอย่างนี้ มีอานุภาพมากอย่างนี้ ก็เพราะเจริญเพราะเพิ่มพูนอิทธิบาท ๔ ประการนี้เหมือนกัน”^{๔๕}

พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงอิทธิบาทไว้ ๔ ประการ คืออิทธิบาทอันประกอบด้วย ความประกอบความเพียรด้วยสมาธิ ที่มีฉันทะคือความพอใจยังให้บังเกิดขึ้น ข้อ ๑ อิทธิบาทอันประกอบด้วย ความประกอบความเพียรด้วยสมาธิ ที่มีวิริยะคือความเพียรยังให้บังเกิดขึ้น ข้อ ๑ อิทธิบาท อันประกอบด้วยความเพียรด้วยสมาธิที่มีจิตตะความเอาใจใส่ยังให้บังเกิดขึ้นข้อ ๑ อิทธิบาทอันประกอบด้วย ความประกอบความเพียรด้วยสมาธิ ที่มีวิมังสาความใคร่ครวญไตร่ตรองยังให้บังเกิดขึ้น ข้อ ๑ เป็นอิทธิบาท ๔ ประการเพราะฉะนั้น อิทธิบาททั้ง ๔ ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ ความเอาใจใส่ วิมังสา ความไตร่ตรองพิจารณา

^{๔๕}ที.ปา. (ไทย) ๑๐/๒๘๗/๒๑๘.

ความสำคัญของหลักธรรมในอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมเพื่อนำไปปฏิบัติชีวิตประสบผลสำเร็จตามปรารถนา มีหลักธรรมย่อย ๔ ประการ ความพอใจ ฉันทะ ความพอใจ รักใคร่ ในสิ่งที่คิดจะทำ หรือสิ่งที่กำลังทำอยู่ เป็นข้อปฏิบัติสำคัญที่สุดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ในที่สุด ความเพียร วิริยะ ความขยันหมั่นเพียร ด้วยความพยายามอย่างต่อเนื่อง จนกว่าจะประสบผลสำเร็จ ความตั้งใจ จิตตะ การเอาใจใส่ต่อหน้าที่การงาน อย่างกระตือรือร้น ความไตร่ตรอง วิมังสาการรู้จักใช้สติปัญญาพิจารณาใคร่ครวญให้ถ่วงถ่วงรอบคอบ มีข้อบกพร่อง พบปัญหา แก้ไขได้ทันที่วงที่ เริ่มด้วยมีความพอใจในงานที่ทำ มีความเพียรพยายามเอาใจใส่ในหน้าที่การงานนั้นอย่างต่อเนื่อง พิจารณาอย่างรอบคอบรอบด้าน เพื่อให้เกิดความสำเร็จในงานที่ทำ

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่าหลักธรรมในการทำงานของจิตอาสาหลักธรรมในพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นในความประพฤตินี้ที่ประเสริฐและบริสุทธิ์ เป็นหลักธรรมประจำใจที่ส่งเสริมในความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน เป็นหลักธรรมประจำอันประเสริฐของผู้เป็นจิตอาสา เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความประพฤตินี้ การมีไมตรีจิตมุ่งช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ประสบแต่ประโยชน์สุขโดยทั่วกัน มีเมตตาจิตต่อผู้อื่น มีจิตคิดจะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์เดือดร้อนช่วยเหลือคนขาดแคลน มีความกรุณา ความสงสาร เป็นคุณธรรมสำคัญที่จะเสียสละพร้อมที่จะทำทุกอย่าง เพื่อให้ได้รับความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น มีมุทิตายินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุข มีจิตที่วางใจเป็นกลาง มีเหตุมีผลที่ถูกต้องในการกระทำด้วยการพิจารณาจากปัญญามีหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี และเอื้อเฟื้อเกื้อกูล โดยการให้ ทาน การเสียสละ แบ่งปัน เพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น การมีน้ำใจที่ดีต่อกัน มีปิยวาจา การพูดด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ มีความจริงใจพูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์เหมาะสมกับสถานการณ์ ด้วยไมตรีและความปรารถนาดีต่อกัน เพื่อให้เกิดอรรถจริยาร่วมสร้างสรรค์อุดมการณ์ ในการสงเคราะห์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ด้วยกำลังงานกาย กำลังความคิด และกำลังทรัพย์ มีสมานัตตา มีความประพฤติเสมอดันเสมอปลายมีความเสมอภาค ทำตนให้เป็นที่น่าเคารพนับถือในเหตุและผล มีความมั่นคงในอารมณ์ ผู้ที่มีจิตอาสาทุกสามารถทำได้ทำให้ชีวิตมีความสุขในการทำงานร่วมกัน หลักธรรมในอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จในการดำรงชีวิต มีจิตเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จได้ด้วยจิตที่มีความปรารถนาความพอใจ มีฉันทะ รักรงานเห็นคุณค่าของการทำงาน มีวิริยะ ในความเพียร ด้วยความอดทน ความขยัน มีจิตตะ อุทิศตนเพื่อเอาใจใส่ในงานอย่างเต็มที่ เพื่อให้งานนั้นมีความสำเร็จ ต้องอาศัยจิตที่มีความมั่นคง จดจ่อต่อเนื่องกัน มีสติปัญญาในการพิจารณา ไตร่ตรอง เป็นองค์ประกอบที่สอดคล้องกันในการทำหน้า เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จร่วมกันในการทำงาน

๓.๔ หลักธรรมสนับสนุนการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้นำเสนอหลักธรรมที่ส่งเสริมการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาไว้แล้วนั้น นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมอื่นๆ ที่สามารถนำมาใช้สนับสนุนในการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาอีกหลายหลักธรรมเช่นกัน สำหรับในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอหลักธรรมที่สนับสนุนการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา ดังนี้

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่ให้พุทธศาสนิกชนมีศรัทธาเป็นพื้นฐาน แต่เป็นศรัทธาที่มีเหตุผล ที่ผู้ศรัทธาสามารถนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้เกิดปัญญาได้ กรรมเป็นหลักธรรมที่สำคัญหลักธรรมหนึ่งทางพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่สนับสนุนการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาที่เกิดจากมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ แสดงให้เห็นถึงความคิดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม อันนำไปสู่การกำหนดค่านิยมและวิถีชีวิตของคนในสังคม ในเรื่องหลักกรรมกับการสร้างแรงจูงใจจิตอาสาตามแนวพุทธ ในประเด็นข้อนี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าในการกระทำ และการให้ผลของการกระทำที่เรียกว่า การกระทำ ความดียอมได้ดี การกระทำทำความชั่วยอมได้ชั่ว นี่เป็นกฎธรรมชาติอย่างหนึ่ง และเป็นความจริงของชีวิต เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ด้วยการทำแต่ความดี ละเว้นการกระทำชั่วทั้งหลาย เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเอง และสังคม

๓.๔.๑ ความหมายของหลักกรรม

คำว่า “กรรม” นี้มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลีว่า “กम्म” ที่แปลว่า การกระทำ หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา ในนิพเพติกสูตร พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ^{๔๖} “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม บุคคลคิดแล้วจึงกระทำกรรมด้วยกาย วาจา และใจ” ข้อความในพระสูตรนี้ได้ช่วยให้เราเข้าใจถึงความหมายของกรรมที่แท้จริง คือ ตัวเจตนา หมายความว่า เจตนาเป็นตัวผลักดันให้มนุษย์กระทำกรรมที่แสดงออกมาทาง กาย วาจา และใจ ทั้งที่เป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคตซึ่งจะส่งผลทุกครั้งที่ทำ

ดังนั้น เจตนาในที่นี้ก็คือ ความตั้งใจที่จะทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเมื่อมนุษย์ตัดสินใจเลือกกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งลงไป ความถูกผิดจึงเริ่มวัดกันที่เจตนาของผู้ทำ การที่มนุษย์ตัดสินใจกระทำเรื่องนั้นด้วยเจตนาที่เป็นกุศล การกระทำนั้นก็เป็นกุศลกรรม แต่ถ้ามนุษย์ตัดสินใจกระทำ เรื่องนั้นด้วยเจตนาที่เป็นอกุศล การกระทำนั้นก็เป็นอกุศลกรรม

นอกจากนี้ เรื่องเจตนาที่ผลักดันให้มนุษย์ทำกรรมได้มีปรากฏใน จากยมกวรรค อัมมบท “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าบุคคลมีใจชั่ว ก็จะพูดชั่วหรือทำชั่วตามไปด้วย เพราะความชั่วนั้น ทุกข์ยอมติดตามเขาไปเหมือนล้อหมุนตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไป

^{๔๖} อัง.ฉก. (ไทย)๒๒/๖๓/๕๗๗.

ฉะนั้น ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่สำเร็จด้วยใจ ถ้าบุคคลมีใจดีก็จะพูดดีหรือทำดีตามไปด้วย เพราะความดีนั้น สุขย่อมตามเขาไป เหมือนเงาติดตามเขาไปฉะนั้น”^{๔๗} จากพุทธดำรัสดังกล่าวได้ช่วยให้เราเข้าใจถึงกระบวนการของกรรมที่เป็นกุศลและอกุศล ที่เกิดจากการขับเคลื่อนของจิตของผู้ที่หน้าที่เป็นจิตอาสาสมัคร การกระทำของมนุษย์ที่แสดงออกมาทางกาย และวาจาที่ประมวลผลมาจากจิตเป็นสำคัญ รากฐานของกรรมตามความคิดหรือทิวฏฐิ^{๔๘} ที่กล่าวไว้ใน มี ๒ ประการ คือ สัมมาทิวฏฐิ ความเห็นที่ถูกต้อง เป็นฐานสำคัญของกุศลกรรม และเป็นเหตุปัจจัยสนับสนุนให้คนบรรลุธรรมได้อย่างรวดเร็ว มิจฉาทิวฏฐิ ความเห็นที่ผิด ไม่ถูกต้องตามความจริงเป็นรากฐานสำคัญของอกุศลกรรม หลักฐานในพระไตรปิฎกข้างต้นนี้ ย่อมยืนยันถึงการตีความเรื่องกรรมที่ตัวเจตนาทั้งที่เป็นกุศลและอกุศล ซึ่งไปสัมพันธ์กับศีลธรรมในหลักเบญจศีล เบญจธรรมและกุศลกรรมบถ ๑๐ สำหรับเกณฑ์การวินิจฉัยเรื่องกรรมภายใต้เงื่อนไข ๓ ประการ คือ

๑. เจตนา เงื่อนไขในข้อนี้ มุ่งไปที่เจตนา คือถ้าเจตนาเป็นกุศลกรรม กรรมนั้น ก็เป็นกุศลกรรม แต่ถ้าเจตนาเป็นอกุศล กรรมนั้นก็จะเป็นอกุศลกรรมไปด้วย

๒. วิธีการกระทำ ผลของกรรมนั้นจะมีผลมากน้อยแค่ไหนนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับที่เงื่อนไขของเจตนาแล้ว ยังขึ้นอยู่กับวิธีการทำด้วย เช่น การฆ่าสัตว์ด้วยวิธีการทรมานให้ค่อย ๆ ตาย มีผลกรรมมากกว่าฆ่าโดยปกติ หรือการให้ทานที่ทำอย่างประณีตบรรจงมีผลมากกว่าการทานให้แบบส่ง ๆ เพื่อให้เสร็จไป เป็นต้น

๓. ผู้ถูกกระทำหรือสิ่งที่ทำ เป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งของกรรม แนวคิดหลักคำสอนในพุทธปรัชญาที่กล่าวถึงเรื่องนี้มีอยู่หลายเรื่อง เช่น การฆ่าสัตว์ใหญ่ หรือสัตว์ที่มีบุญคุณต่อมนุษย์ อาทิ ช้าง ม้า วัว ควาย เป็นต้น มีผลเป็นความชั่วมากกว่าการฆ่าสัตว์เล็กและสัตว์ที่ไม่มีบุญคุณต่อมนุษย์ หรือพิจารณาจากการทำกรรม คือการฆ่าพ่อแม่ การทำร้ายพระพุทธเจ้า การฆ่าพระอรหันต์ และการทำลายพระสงฆ์ให้แตกกัน จัดเป็นกรรมหนัก เพราะเงื่อนไขของบุญคุณที่พ่อแม่มีต่อลูก และเงื่อนไขของความเป็นผู้บริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า และพระอรหันต์ และคุณของพระสงฆ์ที่ให้แนวทางปฏิบัติต่อมนุษย์และสืบทอดพระศาสนาจึงมีผลบาปมากเป็นพิเศษ

ในการกระทำของมนุษย์ที่แสดงออกมาทางกาย และวาจาที่ประมวลผลมาจากจิตเป็นสำคัญ รากฐานของกรรมตามความคิด มี ๒ ประการ คือ สัมมาทิวฏฐิ ความเห็นที่ถูกต้อง เป็นฐานสำคัญของกุศลกรรม และเป็นเหตุปัจจัยสนับสนุนให้คนบรรลุธรรมได้อย่างรวดเร็ว มิจฉาทิวฏฐิ ความเห็นที่ผิด ไม่ถูกต้องตามความจริงเป็นรากฐานสำคัญของอกุศลกรรม ซึ่งในประเด็นนี้มีความสัมพันธ์กับศีลธรรมในหลักเบญจศีล เบญจธรรมและกุศลกรรมบถ ๑๐ ในเรื่องเจตนา มุ่งไปที่เจตนา คือถ้าเจตนาเป็นกุศลกรรม กรรมนั้น ก็เป็นกุศลกรรม แต่ถ้าเจตนาเป็นอกุศล กรรมนั้นก็

^{๔๗} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑-๒/๒๓-๒๔.

^{๔๘} อัง.เอกก.(ไทย)๒๐/๒๔๘-๓๐๗/๓๘-๓๙.

เป็นอกุศลกรรมไปด้วย ในขณะที่เดียวกันในวิธีการกระทำ ผลของกรรมนั้นจะมีผลมากน้อยจะขึ้นอยู่กับที่เงื่อนไขของเจตนา ผู้ถูกกระทำหรือสิ่งที่ทำ เป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งของกรรมด้วยเช่นกัน

๓.๔.๒ ประเภทของกรรม

จากความหมายของหลักกรรมที่แสดงออกมาทางกาย วาจา ที่ประมวลผลมาจากจิตที่เกิดจากการกระทำที่เกิดจากความตั้งใจที่เป็นกุศลและอกุศล ประเด็นนี้ช่วยให้เราเห็นถึงประเภทของกรรม ตามเจตนาที่เป็นกุศลและอกุศล เรื่องนี้สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า เราเป็นอย่างไรที่เราคิด หมายถึง จิตจะสะสมกรรม และแปรผลให้มนุษย์แสดงความเป็นตัวตนที่แท้จริงของมนุษย์ออกมาตามความรู้สึก นึกคิดของตน ดังนั้นในความคิด ความรู้สึกมีอิทธิพลต่อกรรมทางกายและวาจา

๑) **กรรมที่จำแนกตามลักษณะ** (คุณภาพ) กรรมในประเด็นนี้ การจำแนกตามลักษณะของเจตนาฝ่ายดี (กุศล) และเจตนาฝ่ายชั่ว (อกุศล) ดังนั้น กรรมในข้อนี้จึงแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ก.กรรมดี หมายถึง การกระทำที่เกิดจากเจตนาดี มีชื่อเรียกหลายประการ เช่น กุศลกรรม (กรรมดี) กรรมขาว (กรรมที่สะอาด) บุญ (ความดี เครื่องชำระจิตให้สะอาด) และสุจริต (การประพฤติที่ถูกต้องทางกาย วาจา และใจ) เป็นต้น

ข. กรรมชั่ว หมายถึง การกระทำที่เกิดจากเจตนาชั่ว มีชื่อเรียกหลายประการ เช่น อกุศลกรรม (กรรมชั่ว) กรรมดำ (กรรมที่สกปรก) บาป (ความชั่วร้ายที่ทำให้จิตสกปรก เกิดความทุกข์) และทุจริต (ความประพฤติชั่วทางกาย วาจา และใจ) เป็นต้น

๒) **กรรมที่จำแนกตามทางที่เกิด** (ทวาร) กรรมในหัวข้อนี้ถูกแสดงไว้ตามฐานที่เกิดเรียกว่า ไตรทวาร หมายความว่า กรรมสามารถเกิดได้ ๓ ทาง ได้แก่ กายกรรม คือ การกระทำทางกาย วาจา จิตกรรม คือ การพูด และมโนกรรม คือ เรื่องที่ใจรู้สึก นึกคิด

เมื่อกล่าวสรุปถึงกรรมทั้ง ๓ ประเภทนี้ มโนกรรมเป็นกรรมที่ต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษ แม้ว่าจะมีความเป็นนามธรรมก็ตาม เพราะไม่ซำก็เร็วมนกรรมก็จะแปรผลออกมาเป็นรูปธรรมผ่านทางกายกรรมและวจีกรรม ที่สำคัญมนุษย์มักจะเพิกเฉยและมองข้าม กุศลกรรมภายในใจ เช่น ความเอื้ออาทร ความรัก ความสงสาร หากมนุษย์ยังเพิกเฉยต่ออกุศลกรรมทางใจมากเท่าไรก็ยิ่งทำให้มนุษย์ขาดจิตสำนึกทางศีลธรรมมากขึ้น ในกรรมบถ จำแนกได้ ๒ ลักษณะ คือ กุศลกรรมบถ ๑๐ หมายถึง ทางแห่งการทำ ความดีที่เป็นเหตุให้ผู้กระทำเข้าถึงสุคติ และอกุศลกรรมบถ ๑๐ หมายถึง ทางแห่งการทำความชั่วที่เป็นเหตุให้ผู้กระทำเข้าถึงทุคติ^{๔๙}

กรรมทั้งสองประเภทนี้ มีผลแตกต่างกัน กล่าวคือ อกุศลกรรมบถจะทำให้เกิดความทุกข์ ความเดือดร้อนแก่ผู้ทำผู้อื่น และสังคมโดยเฉพาะผลที่เกิดขึ้นกับตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคต ส่วนกุศลกรรมบถจะส่งผลให้ผู้ทำ ผู้อื่นและสังคมได้รับความสุข ความเจริญทั้งในปัจจุบันและอนาคต

^{๔๙}ที.ปา. (ไทย)๑๑/๓๔๗/๓๖๒.

๓.๔.๓ ลักษณะของการให้ผลของกรรม (วิบาก)

การให้ผลของกรรม (วิบาก) เรื่องกรรมประการหนึ่ง ในความเสมอภาคแห่งกรรม เพราะกรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางวัตถุแต่ขึ้นอยู่กับของเจตนาของผู้ทำกรรม บุคคลทำกรรมที่ประกอบด้วยความจงใจทางกาย วาจา และใจฝ่ายกุศลแล้ว ย่อมเสวยสุข (แต่) บุคคลทำกรรมที่ประกอบด้วยความ จงใจทางกาย วาจา และใจ ฝ่ายอกุศลแล้วย่อมเสวยทุกข์”ผลต่างแห่งกรรมในพระสูตรนี้ ย่อมยืนยันคำพูดที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วได้เป็นอย่างดี เพื่อให้เห็นความจริงเรื่องนี้มากขึ้น การให้ผลของกรรมที่พระพุทธโฆสจารย์^{๕๐}

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

๑) กรรมให้ผลตามเวลา (ปากกาล) การให้ผลของกรรมในข้อนี้ได้จำแนกการให้ผลของกรรม (วิบาก) ตามวาระไว้ ๓ ประการ^{๕๑} คือ

ก. กรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน (ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม)
 ข. กรรมที่ให้ผลในภพที่เกิด (อุปปีชชเวทนียกรรม) หมายถึง กรรมที่จะส่งผลแก่ผู้ทำหลังจากบุคคลนั้น ตายไปเกิดในชาติใหม่

ค. กรรมที่ให้ผลในภพต่อๆ ไป (อปปราปรเวทนียกรรม) หมายถึง ผลกรรมที่สืบเนื่องจากข้อ ๑.๒ ที่ให้ ผลยังไม่เสร็จสิ้นนั้นจะส่งผลในชาติต่อๆ ไป

ง. อโหสิกรรม กรรมที่ไม่มีผล เนื่องจากมีกรรมประเภทเดียวกันให้ผลอยู่แล้ว จากที่กล่าวมานี้กรรมที่ให้ผลเสร็จสิ้นแล้ว ไม่มีผลอีกต่อไป เช่น การขอขมา (ขอโทษ) ต่อบุคคลที่เราได้ทำผิดและบุคคลนั้นได้ยกโทษหรืออภัยให้แก่เรา (อโหสิกรรม) ความบาดหมาง ความโกรธแค้น ความอาฆาตพยาบาทเป็นอันยุติลง อย่างนี้ ก็เรียกว่า อโหสิกรรมเช่นกัน

๒. กรรมที่ให้ผลตามหน้าที่ (กิจ) กรรมในข้อนี้ มุ่งแสดงถึงหน้าที่ของกรรมที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างกันในเรื่อง ต่าง ๆ มี ๔ ประการ คือ

ก.กรรมแต่งให้เกิด (ชนกรรม) หมายถึง กรรมที่มีผลโดยตรงต่อการนำจิตไปสู่ปฏิสนธิในภพใหม่ โดยสรุปคือ ชนกรรมฝ่ายกุศลกรรมจะนำไปเกิดในสุคติภูมิคือ มนุษย์และเทวดา แต่ชนกรรมฝ่ายอกุศลกรรมจะนำจิตไปเกิดในอบายภูมิคือ นรก สัตว์เดรัจฉาน เปรต และอสุรกาย

ข. กรรมสนับสนุนหรือซ้ำเติมชนกรรม (อุปถัมภกกรรม) เช่น ชนกรรมฝ่ายกุศลส่งผลให้คนเกิด ในตระกูลสูง มีฐานะร่ำรวย อุปถัมภกกรรม ฝ่ายกุศลก็สนับสนุนให้คนนั้นเจริญรุ่งเรืองสืบไป ตรงกันข้ามชนกรรมฝ่ายอกุศลส่งผลให้คนเกิดในตระกูลต่ำ มีฐานะยากจน อุปถัมภกกรรม

^{๕๐} พระพุทธโฆสเถระ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภ-มหาเถร), (กรุงเทพมหานคร:มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๒๒๓-๒๒๕.

^{๕๑} อัง.ฉก. (ไทย)๒๒/๖๓/๕๗๗.

ฝ่ายอกุศลก็ซ้ำเติมให้บุคคลนั้นยากจนข้นแค้นมากขึ้นอีก

ค. กรรมที่คอยขัดขวางชนกรรมและอุปถัมภ์ภกกรรม (อุปปีฬกรรม) เช่น ชนกรรม ฝ่ายกุศลส่งผลให้คนเกิดมามีฐานะร่ำรวย อุปปีฬกรรมฝ่ายอกุศล จะไปขัดขวางทำให้บุคคลนั้น ยากจนลง แต่ถ้าตรงกันข้ามชนกรรมฝ่ายอกุศลส่งผลให้คนมามีฐานะยากจน อุปปีฬกรรมฝ่ายกุศล จะช่วยตัดทานให้บุคคลนั้นมีฐานะที่ไม่ย่ำแย่ไปกว่าเดิม

ง. กรรมตัดรอนชนกรรมและอุปถัมภ์ภกกรรม (อุปฆาตกรรม) เช่น ชนกรรมฝ่ายกุศล ส่งผลให้คนเกิดมาในตระกูลสูงและอุปถัมภ์ภกกรรมฝ่ายกุศลก็สนับสนุนให้บุคคลนั้นเจริญรุ่งเรือง ต่อไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง ต่อมาอุปฆาตกรรมฝ่ายอกุศลได้เข้าตัดรอน ทำให้เขาตกอับ ย่อยยับ นี่คือ อุปฆาตกรรมในฝ่ายเสื่อม ส่วนอุปฆาตกรรมในฝ่ายเจริญ เช่น ชนกรรมฝ่ายอกุศลส่งผลให้มนุษย์ เกิดมา มีฐานะยากจน อุปถัมภ์ภกกรรมฝ่ายอกุศลสนับสนุนให้บุคคลนั้นยังยากจนต่อไป อุปฆาตกรรม ฝ่ายอกุศลเข้าไปตัดความยากจนแล้วผลักดันให้บุคคลนั้นกลับกลายเป็นเศรษฐี

การที่คนทำดียังไม่ได้รับผลของความดีที่ทำไว้เป็นเพราะผลของกรรมชั่วในอดีตยังส่งผล อยู่ ผลกรรมดีที่เขาทำอยู่ในปัจจุบันจึงมีอาจให้ผลได้ และตรงกันข้ามคนที่ทำชั่วแต่กลับได้รับความ สุข ความเจริญ เป็นเพราะผลกรรมดีในอดีตยังส่งผลอยู่จึงทำให้ผลกรรมชั่วในปัจจุบันไม่อาจให้ผลได้^{๕๒} หลักฐานที่ยืนยันการให้ผลของกรรมในเรื่องนี้ไว้ว่า

๑) บุคคลบางคนทำอกุศลกรรมตายไปแล้วเกิดในทุคติ เพราะอกุศลกรรมให้ผลก่อน (ปกติ)

๒) บุคคลบางคนทำอกุศลกรรมตายไปแล้วเกิดในสุคติ เพราะกุศลกรรมให้ผลก่อน (ไม่ปกติ)

๓) บุคคลบางคนทำกุศลกรรมตายไปแล้วเกิดในสุคติ เพราะกุศลกรรมให้ผลก่อน (ปกติ)

๔) บุคคลบางคนทำกุศลกรรมแล้วไปเกิดในทุคติ เพราะอกุศลกรรมให้ผลก่อน (ไม่ปกติ)

๓) **กรรมที่ให้ผลตามลำดับความแรง (ปากทานปริยาย)** กรรมในหมวดนี้ จะให้ผล ตามลำดับของความแรงของกรรมที่ภาษาทางพระเรียกว่า กรรมหนัก กรรมเบา

ก. **กรรมหนัก (ครุกรรม)** มี ๒ ลักษณะ

- **ครุกรรมฝ่ายดี** ได้แก่ สมบัติ ๘ คือ รูปฌาน ๔ จะส่งผลให้ผู้บำเพ็ญไปเกิดในสวรรค์ ชั้นรูปพรหม ๑๖ ชั้น ส่วนรูปฌาน ๔ จะส่งผลให้ผู้บรรลุไปเกิดในสวรรค์ชั้นรูปพรหม ๔ ชั้น

- **ครุกรรมฝ่ายชั่ว** มีกล่าวไว้ในพระอภิธรรม วิภังค์^{๕๓} มี ๕ ประการ คือ (๑) มาตุฆาต ฆ่ามารดา (๒) ปีตุฆาต ฆ่าบิดา (๓) อรหันตฆาต ฆ่าพระอรหันต์ (๔) โลहितตูปบาท ทำร้าย

^{๕๒} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๐๐/๓๖๐.

^{๕๓} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๔/๙๔๑-๕๕๕.

พระพุทธเจ้าจนพระโลหิตห้อยขึ้น (๕) สังฆเภท ทำให้สงฆ์แตกกัน กรรมทั้ง ๕ ข้อนี้จัดเป็นกรรมหนักที่สุดที่จะให้ผลก่อนกรรมชนิดอื่น

ข. **กรรมที่ทำจนชิน** จนติดเป็นนิสัย (พหุลกรรม) บางแห่งเรียกว่า อาจิณณกรรม คือ กรรมที่ทำเป็นประจำ มีทั้งฝ่ายดี เช่น ให้ทาน รักษาศีล สวดมนต์ เจริญกรรมฐานเป็นประจำ เป็นต้น และฝ่ายชั่ว เช่น ฆ่าเบียดเบียนสัตว์ โกหกจนเป็นนิสัย เป็นต้น ถ้ามุขย์ไม่ได้ทำกรรมไว้ กรรมประเภทนี้จะให้ผลก่อน

ค. **กรรมให้ผลก่อนตาย** (อาสันนกรรม) คือ กรรมที่จิตของผู้ใกล้ตายหวนระลึกถึง มีทั้งฝ่ายกุศลและฝ่ายอกุศล (กรรมวารณ) ถ้าไม่มีกรรมและพหุลกรรมให้ผลก่อน กรรมประเภทนี้จึงจะให้ผล ซึ่งขึ้นอยู่กับความแรงของกุศลกรรมและอกุศลกรรม โดยปรากฏเป็นภาพต่างๆ (กรรมนิมิต) ตามที่ผู้ใกล้ตายกระทำไว้ในอดีต กุศลกรรม เช่น ภาพการสร้างโบสถ์ วิหาร การตักบาตร เป็นต้น ในขณะที่ผู้ใกล้จะตายมีจิตที่เศร้าหมองเพราะเห็นอกุศลกรรม (กรรมนิมิต) ที่ตนทำไว้และเห็นคตินิมิตที่เลวร้าย จะทำให้บุคคลนั้นไปเกิดในทุคติภูมิ (นรก สัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย) แต่ถ้าบุคคลนั้นมีจิตไม่เศร้าหมอง เพราะเห็นกุศลกรรมที่กระทำไว้และเห็นคตินิมิตที่ดีงาม จะทำให้บุคคลนั้นไปเกิดในสุคติภูมิ (สวรรค์ มนุษย์) ดังพุทธดำรัสที่ตรัสไว้ในวัดอุปัฏฐกสูตร^{๕๔} “เมื่อบุคคลมีจิตเศร้าหมองแล้วทุกติเป็นหวังได้ แต่ถ้าบุคคลมีจิตไม่เศร้าหมองแล้ว สุคติ เป็นอันหวังได้” พุทธดำรัสนี้ได้ก่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติของชาวไทยพุทธ คือ การนิมนต์พระสงฆ์มาทำบุญต่ออายุให้กับผู้ป่วย และถ้าเห็นว่าผู้ป่วย ไม่อาจมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ ก็จะสอนให้นึกถึงความดีที่ทำได้

หากกล่าวถึงกรรมกับความเป็นมนุษย์ จะเห็นว่า หลักกรรมเป็นหลักการทำให้มนุษย์ การกระทำทางกาย วาจา และใจ ให้มีความถูกต้องและเป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์ชีวิตของตน และสังคมโดยไม่เบียดเบียนและทำลายซึ่งกันและกัน อันเป็นประโยชน์อย่างสูงในการพัฒนาชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อม หลักกรรมเป็นหลักปฏิบัติที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งขึ้นในระดับต่างๆ จากผู้มีศักยภาพน้อยไปจนถึงเป็นผู้มีศักยภาพสูง กรรมนั้นเป็นทั้งเครื่องมือยกระดับคุณภาพชีวิต จากระดับปุถุชนผู้เป็นไปตามอำนาจแห่งกรรม ไปจนถึงอริยชน ผู้สามารถตัดบ่วงแห่งกรรมคือ ถอนอำนาจแห่งอริชชา ตัณหา อุปาทาน ซึ่งทำให้ไม่ตกอยู่ในสภาพแห่งความยึดมั่นถือมั่นอีกต่อไป หลักกรรมจึงมีความสัมพันธ์กับการทำงานจิตอาสาสมัคร ในประเด็นนี้ชี้ให้เห็นถึงการอบรมจิต ให้เกิดปัญญา รู้จักใช้เหตุผลนำมาพิจารณา ความเชื่อในหลักของกรรมได้ช่วยให้เข้าใจในตัวมนุษย์จะดีจะเลว ประณีตประสบความสำเร็จ หรือความล้มเหลว มีความสุขหรือมีความทุกข์ขึ้นอยู่กับกรรมเป็นสำคัญ กรรมคือกระบวนการของชีวิตทั้งฝ่ายเจริญและฝ่ายเสื่อม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวมนุษย์ที่ได้กระทำความดีหรือกรรมชั่วไว้ กรรมดีจะส่งผลให้ชีวิตดำเนินไปในฝ่ายเจริญ กรรมชั่วย่อมจะผลักดันให้กระบวนการของชีวิตไปในทางฝ่ายเสื่อม กรรมจึงมีอิทธิพลสำคัญต่อความสุข ความทุกข์ เมื่อทำความเข้าใจได้อย่าง

^{๕๔} ม.มู. (ไทย) ๑๒/๗๐/๗๒-๗๓

ถูกต้องแล้ว ในการรับรู้ในกำหนดรู้สิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ทำให้รู้จักปัญหา รู้จักเหตุของปัญหา และปฏิบัติต่อสิ่งนั้นได้ถูกต้อง เป็นการแก้ปัญหา แก่ทุกข์ที่เกิดขึ้นได้ด้วยสติปัญญา เป็นการรู้จักคิด รู้จักพิจารณา เรียกว่า คิดเป็น ตามแบบโยนิโสมนสิการ เป็นการกระทำไว้ในใจโดยแยบคาย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาชีวิตมนุษย์ และจะทำให้มนุษย์เรานั้นมีอิสรภาพพึ่งพาตนเองได้ ชีวิตก็ จะมีการพัฒนา ด้วยความรุ่งโรจน์ สดใส มีความสุข ความสำเร็จในชีวิต

๓.๕ การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามแนวพุทธธรรม

จากการศึกษาหลักกรรมที่เป็นหลักสำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา ทำให้เห็นถึงคุณค่าของความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม ในเรื่องหลักกรรมกับการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา ในการกระทำและการให้ผลของการกระทำที่เรียกว่า การทำความดียอมได้ดี เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ด้วยการทำความดี ละเว้นการกระทำชั่วทั้งหลาย เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเอง และสังคมที่เป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งของศีลธรรมในสังคม ที่จะเสียสละความสุขส่วนตัวและทรัพย์สินสมบัติ เพื่อความเป็นธรรมของสังคม และเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่น ในการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานของจิตอาสา

ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวทางในพระพุทธศาสนามีแนวทางตามหลักกรรมที่สำคัญของกระบวนการส่งเสริมแรงจูงใจของจิตอาสา เพื่อนำไปพัฒนาส่งเสริมสร้างคุณค่า คุณธรรม และคุณภาพ ในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม เพื่อนำหลักพุทธธรรมหลักพรหมวิหาร ๔ เพื่อให้เกิดความสุขในชีวิตและสังคม หลักกรรมสังคหวัตถุ ๔ เพื่อให้เกิดความสามัคคีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และหลักกรรมอิทธิบาท ๔ เพื่อให้เป็นทางสู่ความสำเร็จ ในการอยู่ร่วมกัน ถือเป็นจุดเริ่มต้นในการนำหลักกรรมไปปฏิบัติเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานของอาสาสมัครจิตอาสาตำรวจชุมชน ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดตามหลักพุทธธรรมไว้ ๓ หลักกรรม ไว้ดังนี้

๓.๕.๑ หลักกรรมเพื่อความสงบสุขของชีวิตและสังคม

หลักกรรมในพรหมวิหาร ๔ เป็นธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐ เพื่อให้เกิดความสงบสุขเมตตา เป็นความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน ด้วยการให้คำแนะนำให้การปรึกษา มีความกรุณา มีความสงสารคิดอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ที่ประสบความเดือดร้อนอยู่ มีการสงเคราะห์ช่วยเหลือแบ่งปันน้ำใจ สงเคราะห์ด้วยสิ่งของวัตถุ กำลังกายกำลังใจ มีการจัดสรรประโยชน์เพื่อเกื้อกูลตามความเหมาะสม มีมุทิตา ความเบิกบาน พลอยยินดี เมื่อเขาได้รับความสุข มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต รวมทั้งเชิดชูด้วยการแบ่งปันน้ำใจ มีอุเบกขา วางใจเป็นกลางพิจารณาด้วย

เหตุผล มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมในการพิจารณากรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นในการกระทำที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ด้วยความยุติธรรม เป็นหลักธรรมเพื่อให้เกิดความสงบสุขในชีวิตและสังคมซึ่งมีความสอดคล้องในหนังสือธรรมานุชีวิตของท่านพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายไว้ว่า พรหมวิหาร คือธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม ๔ อย่าง ได้แก่ เมตตา คือ ความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข กรุณา คืออยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ไฟใจที่จะปลดเปลื้องความทุกข์ยากของคนและสัตว์ทั้งปวง มุทิตา คือ ความเบิกบานยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ก็มีจิตใจแช่มชื่น เบิกบาน เมื่อเห็นเขาทำดีงามประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย พร้อมทั้งจะช่วยส่งเสริมสนับสนุน อุเบกขา คือ ความมีใจเป็นกลาง เสมือนเป็นการมองเห็นตามที่เป็นจริง โดยวางจิตเรียบสม่ำเสมอมั่นคงเที่ยงตรงดุจตาชั่ง มองเห็นในสิ่งที่ถูกที่ควรที่บุคคลนั้น ๆ จะได้รับผลดี หรือผลไม่ดีก็ย่อมสมควรแก่เหตุที่ตนกระทำประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัย วางตนและปฏิบัติไปตามหลักการเห็นผลและความเที่ยงธรรม^{๕๕}

จากแนวคิดของพระธรรมปิฎกในทัศนะของพระพุทธศาสนากับงานจิตอาสา จะเห็นได้ว่าจิตที่ประกอบด้วยความเมตตาจิตปรารถนาดี มีความกรุณาจิตความคิดร่วมด้วยช่วยแก้ปัญหาทุกข์ด้วยความเบิกบานยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ดึงงามในความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป และมีใจเป็นกลางมองเห็นตามที่เป็นจริง โดยปฏิบัติไปตามหลักการเหตุและผล ถือเป็นพื้นฐานผู้ที่จิตอาสาเพื่อส่วนรวมสามารถแก้วิกฤตปัญหาให้เป็นผู้เสียสละ อุทิศตนทุ่มเททำงานเพื่อผลประโยชน์ต่อส่วนรวม

พระพุทธศาสนากับงานจิตอาสา ด้วยความเมตตาจิตปรารถนาดี มีความกรุณาจิตความคิดร่วมด้วยช่วยแก้ปัญหาทุกข์ด้วยความเบิกบานยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ดึงงามในความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป และมีใจเป็นกลางมองเห็นตามที่เป็นจริง โดยปฏิบัติไปตามหลักการเหตุและผล ถือเป็นพื้นฐานผู้ที่จิตอาสาเพื่อส่วนรวมสามารถแก้วิกฤตปัญหาเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม

๓.๕.๒ หลักธรรมเพื่อความสามัคคี ความช่วยเหลือเกื้อกูล

หลักธรรมในสังคหวัตถุ ๔ ถือว่าเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคนได้ดีที่สุด การให้ทาน เพื่อการแบ่งปัน การเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละในการอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูล มีปิยวาจา พูดด้วยคำสุภาพ กล่าวด้วยเหตุผล เป็นฐานของการจงใจในความสามัคคี มีไมตรีจิต มีความเคารพต่อกัน กล่าวด้วยความจริงใจ ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีความปรารถนาดีต่อกันอรรถจริยา การแสดงออกถึงการปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม สาธารณประโยชน์ เพื่อให้เกิดอุดมการณ์ร่วมกัน สงเคราะห์ช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ทั้งกำลังทรัพย์ กำลังกาย กำลังใจ เป็นการอุทิศต่อ

^{๕๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมานุชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๘๒, (กรุงเทพฯ: มหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

เพื่อส่วนรวม เป็นหลักธรรมที่ให้เกิดความสามัคคีความช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมส่วนรวม มีหลักฐานที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องจิตอาสาที่หोजจดหมายเหตุพุทธทาส เป็นสถานที่รวมคนทำงานในด้านจิตอาสา ท่านพุทธทาสได้เสนอแนวทางการคิดด้านจิตอาสาที่สำคัญที่เรียกว่า ธรรมิกสังคมนิยม เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นในช่วงวิกฤติทางสังคมและการเมืองอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ท่านพุทธทาสภิกขุได้อธิบายเรื่องเกี่ยวกับธัมมิกสังคมนิยม เป็นสังคมหรือสังคมนิยมที่ตั้งอยู่บนฐานของธรรมหรือประกอบด้วยธรรม ในคำว่า ธรรม โดยเจตนารมณ์ของสังคมนิยมเป็นตัวสังคมนิยมเป็นระบบความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันของสรรพสิ่ง เพื่อให้สรรพสิ่งดำรงอยู่ได้ เมื่อนำสังคมนิยมในความหมายทางจริยธรรมในแง่ของจิตสำนึกที่เห็นแก่ส่วนรวม ท่านได้ยกตัวอย่างอุดมการณ์ของพระโพธิสัตว์ที่มุ่งทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นเป็นการสะท้อนการทำงานตามเจตนารมณ์สังคมนิยม ในอุดมคติของโพธิสัตว์นั้น ต้องช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเสียสละเพื่อผู้อื่น แม้ชีวิตของตัวเองก็ยอมที่จะสละได้ในพุทธศาสนาก็ยอมรับในอุดมคตินี้^{๕๖}

การนำหลักของระบบธัมมิกสังคมนิยมมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดสันติสุขแก่สังคมภายใต้หลักการของความเมตตากรุณา รัฐบาลกลางจะต้องกระจายผลผลิตเพื่อบำบัดความจำเป็นขั้นพื้นฐานไปสู่ผู้ที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ เช่น ผู้พิการ ผู้ป่วยเรื้อรัง เด็กคนชรา ระบบธัมมิกสังคมนิยมของการอยู่รวมกันเป็นแบบสังคมนิยมที่มีความเข้าใจว่ารูปแบบของระบบการเมืองแบบธัมมิกสังคมนิยมนั้นน่าจะเป็นชุมชนขนาดเล็กที่สามารถพึ่งพาตนเองได้และพึ่งพาเทคโนโลยีน้อยที่สุด ผลผลิตส่วนเกินที่เกิดขึ้นก็ให้ตกเป็นของชุมชน ซึ่งหากชุมชนสามารถจะพึ่งตัวเองได้มากเท่าไรความจำเป็นในการเบียดเบียนจะน้อยลงไปมากเท่านั้น และชาวบ้านก็จะมีส่วนร่วมในการกำหนดและการตัดสินใจในทิศทางและความเป็นไปของหมู่บ้านได้อย่างเต็มที่แบบธัมมิกสังคมนิยมก็คือการนำเอาหลักธรรมสังฆะซึ่งเป็นความจริงตามธรรมชาติบางประการให้อยู่ร่วมกันอย่างผาสุกมาใช้กับสังคมนิยมเพื่อให้คนจำนวนมากสามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทำให้ทุกคนตระหนักรู้ว่ามนุษย์จะต้องช่วยเหลือพึ่งพากันในฐานะเพื่อนร่วมทุกข์ มีการใช้ชีวิตอย่างสันโดษและมีความเมตตาแบ่งปันให้กับผู้ที่ยากไร้ซึ่งในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ก็จะสามารถดำรงอยู่ได้อย่างปกติและไม่นำไปสู่วิกฤติโดยพุทธทาสภิกขุเรียกการจัดสังคมนิยมโดยใช้ความจริงแบบธรรมสังฆะแบบธัมมิกสังคมนิยม โดยการนำธรรมสังฆะของธรรมชาติมาใช้โดยสันติวิธี

จากแนวความคิดในหลักธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับจิตอาสาอธิบาย เพื่อมุ่งเน้นให้มนุษย์เข้าใจเนื้อแท้ในหลักพุทธธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์ควรตั้งมั่นอยู่ในธรรม มีความตระหนักรู้ถึงความเป็นเพื่อนมนุษย์ในฐานะเป็นเพื่อนร่วมภพธรรมชาติ โดยพิจารณาจากรากฐานสำคัญที่สัตว์โลกทั้งหลายเป็นเพื่อทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น ซึ่งเป็นเจตนาที่เป็นกุศลธรรมรวมไปถึงหลักธรรมอื่นๆ ที่ทำให้เกิดในความสามัคคี ความเสียสละ ความมีเมตตา ความกรุณา ในฐานะที่เป็น

^{๕๖} พุทธทาสภิกขุ, ธัมมิกสังคมนิยม, (กรุงเทพมหานคร: ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง, ๒๕๕๒), หน้า ๕๖-๖๐.

เพื่อนมนุษย์ที่ต้องพึ่งพิงอาศัยกันแบบการเชื่อมโยงตามหลักพุทธธรรม ในการทำงานแบบจิตอาสา กับพระพุทธศาสนา การปลูกจิตสำนึกตามแนวทางวิถีแห่งพุทธธรรมคือ การประพฤติปฏิบัติตามหลักสังคหัตถุธรรม^๔ ประการกล่าวคือ ๑ ทาน คือการให้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ แบ่งปันสิ่งของและความรู้แนะนำสั่งสอน ๒) ปิยวาจา กล่าวคำสุภาพไพเราะทำให้เกิดความเคารพนับถือกัน สามารถแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง ๓) อัตถจริยา การชวนช่วยช่วยเหลือหมู่คณะ ดูแลรักษาสัมบัติส่วนรวม ๔) สมานัตตตา การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคมให้ถูกต้องด้วยการปลูกจิตสำนึกที่ดีเพื่อส่วนรวม

๓.๕.๓ หลักธรรมเพื่อความสำเร็จในการทำงาน

หลักธรรมในอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่เป็นรากฐานนำไปสู่ความสำเร็จ ด้วยการเริ่มต้นที่จิต มีฉันทะ ความพอใจ ความรักในสิ่งที่ปรารถนาด้วยใจรัก ในการทำงาน เป็นปัจจัยให้เกิดความวิริยะ ความพากเพียร ความพยายาม ความขยันหมั่นเพียร ด้วยจิต ที่มีสติ สมาธิที่ตั้งมั่นใส่ใจในงาน รับรู้ถึงในสิ่งที่ทำ เป็นการอุทิศตนเพื่อการทำงานในสิ่งนั้นๆ มีจิตที่แรงกล้ามั่นคงในความคิด กำลังของสติ ใ้ทำงานสำเร็จลุล่วงไปตามความปรารถนา รู้จักการใช้ปัญญา ด้วยมีวิมังสา ความสอบสวนไตร่ตรอง พิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในการแก้ไขปัญหาคด้วยปัญญา วิเคราะห์วางแผน มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ด้วยการใช้เหตุผลในการทำงาน ถือได้ว่าเป็นหลักธรรม เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงานมีแนวคิดหลักธรรมเพื่อทางแห่งความสำเร็จ ในการทำงาน จากหนังสือจิตอาสา สุขสร้างง่าย ๆ แคล้งมือทำของพระไพศาล วิสาโล ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า จิตอาสา กับพระพุทธศาสนาว่า “จิตอาสาเป็นอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือส่วนรวมหรือผู้ทุกข์ในมิติทางธรรมเกิดจากความเมตตากรุณา การคิดถึงประโยชน์สุขของผู้อื่นขณะเดียวกันก็เป็นการลดละตัวตน อาจกล่าวได้ว่าจิตอาสาเป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งจิตอาสาจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเรามีความตระหนักว่าเราเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

เพราะฉะนั้นจิตอาสาไม่ได้มีความหมายแต่เพียงการช่วยเหลือคนที่เดือดร้อนเท่านั้น ยังรวมถึงการช่วยเหลือส่วนรวม ซึ่งเกิดจากความรู้อีกกับติดต่อสังคมด้วย พูดอีกอย่างหนึ่งก็คือ คนที่มีจิตอาสา นอกจากจะทำงานสังคมสงเคราะห์หรือบำเพ็ญประโยชน์ และยังรวมไปถึงการปฏิรูปสังคม หรือช่วยให้สังคมดีขึ้น เช่น เป็นอาสาสมัครณรงค์ส่งเสริมประชาธิปไตยต่อต้านคอร์รัปชัน ก็เรียกว่าจิตอาสาหากพูดให้กระชับมากขึ้น จิตอาสา ก็คือจิตที่ไม่นิ่งดูเฉยต่อสังคม หรือความทุกข์ยากของผู้คน และปรารถนาเข้าไปช่วย ไม่ใช่ด้วยการให้ทานให้เงิน แต่ด้วยการสละเวลา ลงแรงเข้าไปช่วย และด้วยจิตที่เป็นสุขที่ได้ช่วยผู้อื่น จุดที่ควรเน้นก็คือจิตอาสาไม่ใช่แค่การทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นหรือเพื่อส่วนรวมอย่างเดียว แต่ยังเป็นการพัฒนาจิตวิญญาณอีกด้วย^{๕๗}

^{๕๗} พระไพศาล วิสาโล, จิตอาสา สุขสร้างง่าย ๆ แคล้งมือทำ, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์โดย สำนักพิมพ์ I am, ๒๕๕๔), หน้า ๓๔-๓๖.

การให้“ทาน”ในพระพุทธศาสนานั้นหมายถึง การสละสิ่งของจะให้ใครก็ตาม ไม่ว่าจะ เป็นพระ หรือฆราวาส ก็เรียกว่าทานทั้งสิ้น ทานเป็นหนึ่งในบุญ นอกจากนี้มีการทำบุญอีก ๙ วิธีที่ไม่จำเป็นต้องใช้เงินเช่น การรักษาศีล การบำเพ็ญภาวนา การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เวทย์วิจิตร” คือบุญที่เกิดจากการทำเพื่อส่วนรวมซึ่งใกล้เคียงกับคำว่าจิตอาสาแต่คนส่วนใหญ่เข้าใจว่าบุญเกิดจากการถวายของให้พระเท่านั้น ทำให้คนส่วนใหญ่มุ่งแต่จะถวายสิ่งของถวายเงินให้พระอย่างเดียวปฏิเสธที่จะเป็นจิตอาสาสมัครงานช่วยเหลือสังคม ฯลฯ อีกประการที่เน้นการให้ด้วยเงิน ทั้งที่สามารถให้อาหารอื่นได้ด้วย เช่น ให้เวลา ให้แรงงาน ให้ความรู้ ประการที่สองมักไปเน้นผู้รับที่เป็นพระมากกว่าคนทั่วไปคนในอดีตจะเข้าใจคำว่าบุญกว้างกว่าคนในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า การทำบุญเป็นการให้ทานที่ไม่ต้องใช้เงิน แต่เกิดจากจิตที่เมตตาทั้งกับคนและสัตว์หมายความว่างานอาสาสมัครมีบุญเต็มไว้ในพระไตรปิฎกอีกด้วย

กล่าวโดยรวมจิตอาสา กับพระพุทธศาสนา ในแนวความคิดของพระไพศาล วิสาโล ท่านเสนอแนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาในรูปแบบการทำทาน เพื่อให้เกิดบุญ ถือว่าในการทำงานของจิตอาสาเป็นยกระดับปัญญาภายในซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมเพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรมและสันติ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าคือ จิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์เป็นจิตสุขเมื่อได้ทำความดี เป็นจิตที่เป็นเปี่ยมด้วยบุญ" คือ ความสงบเย็นและพลังแห่งความดี

หลักธรรมในอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จในการดำรงชีวิต มีจิตเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จได้ด้วยจิตที่มีความปรารถนาความพอใจ มีฉันทะ รักงานเห็นคุณค่าของการทำงาน มีวิริยะ ในความเพียร ด้วยความอดทน ความขยัน มีจิตตะ อุทิศตนเพื่อเอาใจใส่ในงานอย่างเต็มที่ เพื่อให้งานนั้นมีความสำเร็จ ต้องอาศัยจิตที่มีความมั่นคง จดจ่อต่อเนื่องกัน มีสติปัญญาในการพิจารณา ไตรตรอง เป็นองค์ประกอบที่สอดคล้องกันในการทำหน้า เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จร่วมกันในการทำงาน

หลักพุทธธรรมที่ใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาในสังคมไทยจากการศึกษาในบทที่ผ่าน ทำให้ทราบถึงความสำคัญของการเป็นจิตอาสา มีเจตนาที่ดีโดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวม โดยมีแรงจูงใจทางสังคมเป็นอุดมคติที่เป็น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรนำ จึงขอเสนอแนวคิดในตามหลักพุทธธรรมในการทำงานของจิตอาสา ด้วยหลักธรรมที่เป็นการส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพให้มากขึ้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๖ บทสรุป

จากการศึกษา ผู้วิจัยสรุปได้ว่าแรงจูงใจเป็นพลังที่เกิดขึ้นจากภายในตัวบุคคลหรือจากภายนอกที่ไปกระตุ้นให้บุคคลเกิดความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นที่จะกระทำให้บางอย่างให้เกิดผลที่ต้องการในองค์กร เมื่อจิตอาสาที่มีแรงจูงใจมุ่งมั่นในการทำงานก็จะทุ่มเทจนเกิดเป็นผลการปฏิบัติงานที่ดีที่นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรในความสำคัญของแรงจูงใจในการทำงานย่อมส่งผลให้การทำงานบรรลุเป้าหมายที่ต้องการเจริญก้าวหน้า เพราะการทุ่มเทพลังงานและความสามารถอย่างเต็มที่และโดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยเพื่อให้ผลงานสำเร็จตามนโยบายและเป้าหมายของงานนั้น ออกมาจากบุคคลอีกส่วนหนึ่งเชื่อว่าการสร้างแรงจูงใจให้บุคคลมุ่งมั่นทำงานให้เจริญก้าวหน้ายังช่วยเสริมสร้างความเป็นคนที่สมบูรณ์ให้แก่ผู้นั้น ช่วยให้ใช้ชีวิตอย่างมีความหมายและช่วยสร้างคนให้ได้ดี เพราะการทำงานเป็นหัวใจสำคัญส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ทำให้ชีวิตมีคุณค่า

การปฏิบัติหน้าที่การทำงานของจิตอาสาของตำรวจชุมชน ด้วยความเต็มใจและพอใจ และด้วยสติปัญญาในการแก้ไขปัญหา กลุ่มอาสาสมัครจิตอาสาอาจใช้วิธีการจูงใจ โดยอาศัยแนวคิดเรื่องแรงจูงใจเป็นแรงผลักดันพฤติกรรม เพื่อในการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำหน้าที่ซักจูงและสร้างแรงจูงใจให้เกิดความกระตือรือร้น และมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถของตน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพให้เกิดความยั่งยืน

แนวความคิดทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ เมื่อมนุษย์มีความต้องการในลำดับแรก คือปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตบรรลุผลแล้วก็จะไม่เป็นตัวจูงใจอีก แต่จะมีความต้องการในลำดับที่สูงขึ้นไปตามลำดับจนกว่าจะถึงลำดับสุดท้าย คือความต้องการความสำเร็จ มีความสำคัญต่อการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานของจิตอาสาในสถานการณ์ต่างๆ ความต้องการนั้นก็จะพลังกระตุ้นพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ แนวความคิดทฤษฎีของเมอร์เรย์ กำหนดความต้องการไว้ ๒๐ ประการ โดยสามารถแบ่งความต้องการออกได้ ๓ ลักษณะ คือ ลักษณะที่ ๑ ความต้องการทางด้านร่างกายสรีระ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการแสดงออกของมนุษย์ในด้านต่างๆ เป็นความต้องการพื้นฐานอันดับแรกของมนุษย์ ที่มีมาตั้งแต่กำเนิด เพื่อการมีชีวิตอยู่ เป็นการแสวงหาสิ่งต่างๆ มาเพื่อตอบสนองความต้องการกายภาพของมนุษย์ที่อยู่บนเงื่อนไขของสังคม วัฒนธรรม การฝึกอบรมการเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อม ศาสนา เศรษฐกิจ ในลักษณะที่ ๒ ความต้องการทางด้านจิตใจเป็นความต้องการในระดับสูง เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นในภายหลัง เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นใหม่ที่เกิดจากความเรียนรู้ ประสบการณ์เป็นแรงขับ ไม่มีรากฐานจากทางร่างกาย มาจากสภาพแวดล้อมวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่ เป็นความต้องการทางจิตใจที่สลับซับซ้อนมีความแตกต่างกันมากในระหว่างบุคคล ลักษณะที่ ๓ ความต้องการทางสังคม โดยเน้นในการดำรงชีวิตให้เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีกว่าผู้อื่น ความต้องการความปลอดภัย ความก้าวหน้า การได้รับการยกย่องจากผู้อื่น

จากความต้องการของมนุษย์ไม่มีขอบเขตจำกัด เป็นความต้องการที่เกิดจากความคิด คำนิ่ง ความต้องการทางด้านจิตใจ หรือความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการที่มีสามารถขาดได้ มนุษย์ต้องการที่จะตอบสนองจนกว่าจะพอใจ และแนวความคิดทฤษฎีของแมคคลีแลนด์ มีความเชื่อว่าความคาดหวัง ผลจากการทำงานของตน มีความรับผิดชอบสูงเป็นความพยายามของตนเองที่จะสามารถประสบความสำเร็จ ความคาดหวังในส่วนของสอง เป็นความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น ในการสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น ในประสิทธิภาพจะได้รับผลตอบแทนในการทำงาน ความคาดหวังส่วนที่สาม เป็นการให้คุณค่ามีความสัมพันธ์กับความพยายามที่มีความคุ้มค่า ก่อให้เกิดความพึงพอใจ มีความต้องการอำนาจสูง จะแสวงหาวิถีทางเพื่อให้ตนมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ต้องการความเป็นผู้นำ ต้องการงานให้เหนือกว่าบุคคลอื่น มีอำนาจการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

หลักพุทธธรรมที่ใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาในสังคมไทยทำให้ทราบถึงความสำคัญของการเป็นจิตอาสา มีเจตนาที่ดีโดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวม โดยมีแรงจูงใจทางสังคมเป็นอุดมคติที่เป็น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรนำ จึงขอเสนอแนวคิดในตามหลักพุทธธรรมในการทำงานของจิตอาสา ด้วยหลักธรรมที่เป็นการส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพให้มากขึ้น แนวทางตามหลักธรรมคำสอนที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อตนเองเพื่อความดีงาม และคุณค่าแห่งชีวิต เป็นการเสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของผู้ร่วมในสังคมเดียวกัน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเจตนาดี โดยให้ความสำคัญของจิตอาสาตามแนวทางหลักพุทธธรรม เป็นตัวขับเคลื่อนการทำงาน มีจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตาจิตอาสามุ่งเน้นการให้มากกว่าการรับ ซึ่งเป็นความสุขที่มีคุณค่ากว่าความสุขที่เกิดจากการได้รับ ทำให้สังคมมีการแบ่งปัน การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงในเชิงคุณธรรม โดยมีแรงจูงใจเป็นพลังผลักดันขับเคลื่อนในการกระทำความดี ในการทำงานของจิตอาสา โดยนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง

หลักธรรมในพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมเพื่อปฏิบัติต่อสังคม เพื่อประโยชน์สุขของสังคมส่วนรวม หรือเรียกว่า หลักธรรมระหว่างมนุษย์กับสังคม หลักธรรมเพื่อความสงบสุขของชีวิตและสังคม หลักธรรมในสังคหวัตถุ ๔ หลักธรรมที่ปฏิบัติเพื่อความเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูล ทั้งต่อมนุษย์และธรรมชาติรวมไปถึงสิ่งแวดล้อม หลักธรรมเพื่อทางแห่งความสำเร็จ ในการทำงาน หลักธรรมในอิทธิบาท ๔ หลักธรรมคำสอนที่มุ่งเน้นการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามกับผู้อื่น เพื่อสัมพันธภาพที่ดีและอำนวยความสะดวกต่อกันเพื่อความสำเร็จในการทำงาน ดังนั้นแรงจูงใจจึงเป็นสิ่งสำคัญในการควบคุมด้านจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด มีความรับผิดชอบร่วมกันของคนในสังคม

บทที่ ๔

การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธ ของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

สำหรับบทนี้เป็นการสรุปวิเคราะห์ และสังเคราะห์ องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเชิงเอกสารและการลงภาคสนาม โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อย จากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในประเด็นของการแสดงทัศนะที่เกี่ยวกับการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธ จากกลุ่มอาสาสมัครตำรวจชุมชนกลุ่มผู้บังคับบัญชาระดับผู้บังคับการ ผู้กำกับการหัวหน้าสถานีในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยดังต่อไปนี้

๔.๑ แรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

๔.๑.๑ หลักการและความสำคัญในการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

จากหลักการและความสำคัญในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนจะต้องเป็นผู้ที่มีน้ำใจและเอาใจใส่ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความรักความเมตตา ปราศจากทิฐิ ทำงานด้วยความเต็มใจ พร้อมให้กำลังใจกำลังใจ ด้วยสติปัญญา และเป็นผู้ที่เสียสละแบ่งปันให้ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ พร้อมช่วยเหลือความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น รู้จักเอาใจใส่เรื่องส่วนรวม เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุข โดยไม่หวังผลตอบแทน และส่งเสริมให้การพัฒนาคนและสังคมให้บังเกิดความสงบสันติสุขหลักการทำงานของจิตอาสา การช่วยด้านปัจจัยที่อยู่ในรูปแบบการแบ่งปันสิ่งของและทรัพย์สินที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ส่วนด้านจิตใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจการทำงาน โดยความสมัครใจ เป็นผู้ที่มีความเมตตา เป็นผู้ที่มีความสุขในการเป็นผู้ให้ทำให้ ด้านความคิดในการใช้หลักธรรมนำมาปฏิบัติดับความทุกข์จัดปัญหาชีวิตให้ผู้อื่น พร้อมทั้งจะแก้ปัญหาพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น มีหลักการประชาธิปไตยในการทำงานร่วมกับสังคม เคารพในความแตกต่างกันของคนในสังคมโดยเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปฏิบัติต่อกันด้วยความเท่าเทียมกัน การทำงานจิตอาสาต้องร่วมทำงานกับผู้อื่นต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความเข้าใจในความหลากหลายในวัฒนธรรม มุ่งเน้นการประสานในการทำงานอยู่บนฐานของความรับผิดชอบและเกิดความสำเร็จร่วมกันในระบบประชาธิปไตยส่วนวิธีการทำงานจิตอาสาที่ประกอบด้วย มีศรัทธา มีปัญญา และยังใช้ระบบการจัดการทำงานควบคู่กับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ถือว่าเป็นการทำงานผสมผสานกันเป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่นการอยู่ร่วมกันของสังคม

ความสำคัญของการเป็นจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนจะเป็นการส่งเสริมและสร้างคุณธรรมจริยธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของผู้ร่วมในสังคมเดียวกัน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเจตนาดีเป็นการช่วยยกระดับจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตาที่แสดงออกถึงการกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการในเชิงคุณธรรม โดยมีแรงจูงใจเป็นพลังผลักดันขับเคลื่อนในการทำความดี มีเจตนาที่ดี โดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวมในสังคม ซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องจิตอาสาโดยให้ตระหนักเน้นถึงการพัฒนาและการเชื่อมโยงความร่วมมือกัน

ดังนั้นในแง่มุมต่างๆ ของหลักการและความสำคัญในการทำงานจิตอาสาในด้านปัจจัยที่อยู่ในรูปแบบการแบ่งปันสิ่งของและทรัพย์สินที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ด้านจิตใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงาน โดยความสมัครใจ เป็นผู้ที่มีความเมตตาเป็นผู้ที่มีความสุขในการเป็นผู้ให้ทำให้ด้านความคิดในการใช้หลักธรรมนำมาปฏิบัติดับความทุกข์ขจัดปัญหาชีวิตให้ผู้อื่น พร้อมทั้งจะแก้ปัญหาพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น มีหลักการประชาธิปไตยในการทำงานร่วมกับสังคม เคารพในความแตกต่างกันของคนในสังคมโดยเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ส่วนวิธีการทำงานจิตอาสาที่ประกอบด้วย มีศรัทธา มีปัญญา และยังใช้ระบบการจัดการทำงานควบคู่กับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ถือว่าเป็นการทำงานผสมผสานกันเป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่นการอยู่ร่วมกันของสังคมโดยมีจุดเป้าหมายหลักสำคัญในตัวมนุษย์ ด้วยมีจิตเมตตา กรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยความมีศรัทธาในการทำความดี มีปัญญาในการแก้ไขปัญหา โดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลและชุมชนเป็นการตระหนักรู้และคำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวมเกิดการกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลสังคมด้วยการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานของจิตอาสาของตำรวจชุมชน ด้วยความเต็มใจและพอใจและด้วยสติปัญญาในการแก้ไขปัญหากลุ่มอาสาสมัครจิตอาสาอาจใช้วิธีการจูงใจโดยอาศัยแนวคิดเรื่องแรงจูงใจเป็นแรงผลักดันพฤติกรรม เพื่อในการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำหน้าที่ซักจูงและสร้างแรงจูงใจให้เกิดความกระตือรือร้น และมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถของตนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาถึงหลักการทางจิตวิทยาหากนำปรับประยุกต์ใช้กับการทำงานจิตอาสาสามารถสร้างความสัมพันธ์ภาพกับในการทำงานร่วมกันภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดทฤษฎีของนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงจำนวน ๓ ท่าน โดยได้แก่ Abraham H. Maslow's Hierarchy of Needs Theory จากแนวคิดทฤษฎีที่เน้นเนื้อหาของการจูงใจของจิตอาสา ๒) Murray's Theory of Personality จากแนวความคิดทฤษฎีที่เน้นกระบวนการของแรงจูงใจความต้องการของจิต ๓) McClelland's AAP Needs Theory ทฤษฎีการส่งเสริมแรงของการจูงใจจิต โดยแนวคิดของมาสโลว์ ได้แบ่งลำดับขั้นความต้องการ (The Hierarchy of Psychological

Needs) ออกเป็น ๕ ชั้น^๑ เมื่อมนุษย์มีความต้องการในลำดับแรกคือปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตบรรลุผลแล้วก็จะไม่เป็นตัวจูงใจอีก แต่จะมีความต้องการในลำดับที่สูงขึ้นไปตามลำดับจนกว่าจะถึงลำดับสุดท้ายคือความต้องการความสำเร็จมีความสำคัญต่อการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานของจิตอาสาในสถานการณ์ต่างๆ ความต้องการนั้นก็จะเป็พลังกระตุ้นพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ แต่เมื่อความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองแล้วก็จะไม่เป็นพลังกระตุ้นพฤติกรรมอีกต่อไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดในทฤษฎีของเมอร์เรย์ที่กำหนดความต้องการไว้ ๒๐ ประการ โดยสามารถแบ่งความต้องการออกได้ ๓ ลักษณะ คือ ลักษณะที่ ๑ ความต้องการทางด้านร่างกายสรีระ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการแสดงออกของมนุษย์ในด้านต่างๆ เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ที่มีมาตั้งแต่กำเนิดเพื่อการมีชีวิตอยู่ ลักษณะที่ ๒) ความต้องการทางด้านจิตใจเป็นความต้องการในระดับสูง เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นในภายหลัง เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นใหม่ที่เกิดจากความเรียนรู้ ประสบการณ์เป็นแรงขับ ไม่มีรากฐานจากทางร่างกาย มาจากสภาพแวดล้อมวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะที่ ๓ ความต้องการทางสังคม เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีกว่าผู้อื่น ความปลอดภัย ความก้าวหน้า ความต้องการไม่มีขอบเขตจำกัด เป็นความต้องการที่เกิดจากความคิดคำนึง ความต้องการทางด้านจิตใจ ที่จะตอบสนองจนกว่าจะพอใจ^๒

จากแนวคิดของเมอร์เรย์ได้แบ่งความต้องการไว้ ๒๐ ประการโดยสามารถแบ่งความต้องการออกได้ ๓ ลักษณะ คือ ลักษณะที่ ๑ ความต้องการทางด้านร่างกายสรีระ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการแสดงออกของมนุษย์ในด้านต่างๆ เป็นความต้องการพื้นฐานแรกของมนุษย์ เพื่อตอบสนองความต้องการกายภาพของมนุษย์ ในลักษณะที่ ๒ ความต้องการทางด้านจิตใจเป็นความต้องการในระดับสูง เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นในภายหลัง เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นใหม่ที่เกิดจากความเรียนรู้ ประสบการณ์เป็นแรงขับ เป็นความต้องการทางจิตใจที่สลับซับซ้อนมีความแตกต่างกันมากในระหว่างบุคคล และในลักษณะที่ ๓ ความต้องการทางสังคม โดยเน้นในการดำรงชีวิตให้เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น เพื่อความเป็นอยู่ที่กว่าผู้อื่น ความต้องการความปลอดภัย ความก้าวหน้า การได้รับการยกย่องจากผู้อื่น เป็นความต้องการที่เกิดจากความคิดคำนึง ความต้องการทางด้านจิตใจ หรือความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการที่มีสามารถขาดได้ มนุษย์ต้องการที่จะตอบสนองจนกว่าจะพอใจ

แนวความคิดของ McClelland's AAP Needs Theory ในทฤษฎีการส่งเสริมแรงจูงใจจิตอาสาได้เสนอแนวความคิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ซึ่งมีความสอดคล้องคือ ๑) ความต้องการความสำเร็จ (need for achievement (nach) เป็นความต้องการที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้เต็มที่และดีที่สุด

^๑Maslow, A. H.,*Motivation and personality*,(New York: Harper & Brothers, 2006), p 66-68.

^๒Murray. Henry A.,*Explorations in Personality*,(New Yory : Harer and Row. 1977),pp 54-57.

เพื่อความสำเร็จ บุคคลที่ต้องการความสำเร็จ (nach) และต้องการได้รับข้อมูลป้อนกลับเพื่อประเมินผลงานของตนเอง ๒) ความต้องการความผูกพัน (need for affiliation (naf)) เป็นความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการสัมพันธภาพโดยจะพยายามสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ๓) ความต้องการอำนาจ (need for power (power)) เป็นความต้องการอำนาจเพื่อมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น บุคคลที่มีความต้องการอำนาจสูง จะแสวงหาวิถีทางเพื่อทำให้ตนมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับหรือยกย่อง ต้องการความเป็นผู้นำ ต้องการทำงานให้เหนือกว่าบุคคลอื่น^๓

จากแนวคิดทฤษฎีของแมคคลีแลนด์ มีความเชื่อว่าความคาดหวัง ผลจากการทำงานของตน มีความรับผิดชอบสูงเป็นความพยายามของตนเองที่จะสามารถประสบความสำเร็จ ความคาดหวังในส่วนที่สอง เป็นความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น ในการสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น ในประสิทธิภาพจะได้รับผลตอบแทนในการทำงาน ความคาดหวังส่วนที่สาม เป็นการให้คุณค่ามีความสัมพันธ์กับความพยายามที่มีความคุ้มค่า ก่อให้เกิดความพึงพอใจ มีความต้องการอำนาจสูง จะแสวงหาวิถีทางเพื่อทำให้ตนมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ต้องการความเป็นผู้นำ ต้องการทำงานให้เหนือกว่าบุคคลอื่น มีอำนาจการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

โดยพื้นฐานจากเจตนาที่ดีเป็นพลังที่อยู่ภายในที่เป็นแรงผลักดันการเกิดพฤติกรรม ถือได้ว่าแรงจูงใจเป็นจุดเริ่มต้น เพื่อเป้าหมายความสำเร็จในใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งมีความสำคัญในแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อความก้าวหน้ากระตุ้นให้อาสาสมัครสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลสังคม ด้วยความเต็มใจ มีสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ สามารถสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการส่งเสริมในหลักแรงจูงใจ เป็นความต้องการความสำเร็จ เป็นการต้องการ การยอมรับจากบุคคลอื่นๆ เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องการอำนาจ การยกย่อง ความต้องการความมั่นคงความปลอดภัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสร้างพลังร่วมร่วมกันของกลุ่ม ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะ ดำเนินไปด้วยความราบรื่น เกื้อกูลและจงใจสมาชิกในการสร้างความก้าวหน้าในการทำงานร่วมกัน เป็นความสุขสุขทั้งกายและจิตใจ

๔.๑.๒ หลักพุทธธรรมที่ใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาในสังคมไทย

หลักธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นหลักการส่งเสริมแรงจูงใจในการแสดงออกการทำงานจิตอาสาในการสงเคราะห์ การอนุเคราะห์เพื่อประโยชน์สุขและการเอื้อเฟื้อเกื้อกูลแก่กัน มีหลักฐานยืนยันในเรื่องในพระไตรปิฎก ในการส่งพระสาวกไปทำงานประกาศพระศาสนา เพื่อสร้างประโยชน์และความสุขแก่มหาชน เป็นการทำหน้าที่แสดงความจริงตามหลักธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาชีวิต และเป็น

^๓จิราภา เต็งไตรรัตน์และคณะ, จิตวิทยาทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๕-๓๗.

การทำหน้าที่เหมือนเป็นผู้ที่คอยชี้แนะ ให้คำปรึกษาเป็นที่พึ่งทางจิตใจเพื่อดับทุกข์และแก้ไขปัญหาชีวิตให้กับตนเองและผู้อื่น

จากที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยได้พบประเด็นการใช้แรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา กล่าวคือ การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนโดยมีความมุ่งเน้นในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามต่อกันคือหลักพรหมวิหาร ๔ ในการเป็นจิตอาสาที่มีคุณธรรมทำให้สังคมมีความสุขทั่วหน้า ส่งเสริมการทำงานบริการรับใช้สังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน ผู้เป็นจิตอาสาจะต้องมีจิตมุ่งมั่นในการบริการ เพื่อให้ผู้มาใช้บริการเกิดความเลื่อมใสศรัทธาและให้ความร่วมมือให้การทำงานในด้านต่างๆ ร่วมกันด้วยดีที่มีจิต^๔ที่ประกอบด้วย คือ เมตตา คือมีจิตที่ปรารถนาดี มีจิตคิดทำความหวังดีมีใจบริสุทธิ์ เพื่อประโยชน์แก่มนุษย์ และสัตว์ทั้งหลาย กรุณา คือ มีจิตความคิดร่วมช่วยแก้ปัญหา รับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น คิดช่วยเหลือปลดปล่อยจากความทุกข์เดือดร้อน มุทิตา คือ มีความเบิกบานยินดี เมื่อผู้อื่นมีความสุข มีความดีงามในความก้าวหน้า และอุเบกขา คือมีจิตใจเป็นกลางมองเห็นตามความเป็นจริง ปฏิบัติด้วยเหตุและผล ดังนั้นผู้เป็นจิตอาสาจึงต้องมีทั้งความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาอย่างครบถ้วน สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไปในการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธ เพื่อความสงบสุขของชีวิตตนและในสังคม ตลอดจนสร้างความสุขขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ให้ยั่งยืน

จะเห็นว่า หลักพุทธธรรม หากนำมาประยุกต์ใช้จะสามารถทำให้เกิดความสงบสุขในชีวิตและสังคมได้อย่างยั่งยืน ซึ่งมีความสอดคล้องในหนังสือธรรมานุญชีวิตของท่านพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายไว้ว่า ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม ๔ อย่าง ได้แก่ เมตตา คือ ความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข กรุณา คืออยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดปล่อยความทุกข์ยากของคนและสัตว์ทั้งปวง มุทิตา คือ ความเบิกบานยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ก็มีจิตใจแช่มชื่น เบิกบานเมื่อเห็นเขาทำ ดีงามประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย พร้อมทั้งจะช่วยส่งเสริมสนับสนุน อุเบกขา คือ ความมีใจเป็นกลาง เสมือนเป็นการมองเห็นตามที่เป็นจริง โดยวางจิตเรียบสม่ำเสมอ มั่นคงเที่ยงตรงดุจตาชั่ง มองเห็นในสิ่งที่ถูกที่ควรที่บุคคลนั้นๆ จะได้รับผลดี หรือผลไม่ดีก็ย่อมสมควรแก่เหตุที่ตนกระทำประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัย วางตนและปฏิบัติไปตามหลักการเห็นผลและความเที่ยงธรรม^๕

ในทัศนะของพระพุทธศาสนากับงานจิตอาสา นั้นอธิบายได้ว่า จิตที่ประกอบด้วยความเมตตาจิตปรารถนาดี มีความกรุณาจิตความคิดร่วมด้วยช่วยแก้ปัญหา มุทิตา ด้วยความเบิกบานยินดี

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๒๔.

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมานุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๘๒, (กรุงเทพฯ นคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ดึงามในความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป และมีใจเป็นกลางมองเห็นตามที่เป็นจริง โดยปฏิบัติไปตามหลักการเหตุและผล ถือเป็นพื้นฐานผู้ที่จิตอาสาเพื่อส่วนรวมสามารถแก้วิกฤตปัญหา ให้เป็นผู้เสียสละ อุทิศตนทุ่มเททำงานเพื่อผลประโยชน์ต่อส่วนรวม

การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธ ก่อให้เกิดความสามัคคี ความช่วยเหลือเกื้อกูล อันได้แก่ หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔^๖ เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคล และประสานความสามัคคี เพื่อสร้างความสงบสุข สมานสามัคคี สร้างความเกื้อกูลกัน สร้างความผูกมิตร รักใคร่กลมเกลียว และเชื่อมสัมพันธ์กันของคนในสังคม ซึ่งประกอบด้วย ทาน คือ การให้ การแบ่งปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแรงกาย แรงใจ ด้วยทรัพย์สินสิ่งมีค่า ตลอดจนถึงให้ความรู้ และแนะนำสั่งสอน ปิยวาจา คือ การสื่อสารกัน ด้วยถ้อยคำที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น กล่าวคำด้วยความสุภาพเรียบร้อยสมานสามัคคีให้เกิดไมตรี ความน่าเคารพนับถือต่อกัน ตลอดจนคำที่แสดงด้วยเหตุผล ทำให้เกิดความมั่นใจ และน่าชื่นชมเชื่อถือ อตถจริยา คือ การสร้างสรรค์สิ่งที่ดี มีคุณประโยชน์แก่ส่วนรวม สัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน การร่วมกันทำงานตามหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบให้ดีที่สุด รวมถึงการสงเคราะห์ การดูแลเอาใจใส่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การส่งเสริมกันให้เกิดผลสำเร็จของงาน และสมานัตตตา คือ การประพฤติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย การไม่เลือกปฏิบัติ การรู้จักวางตนให้เหมาะสมตามเวลา สถานที่ และตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง การร่วมทุกข์ร่วมสุขระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และองค์กร โดยร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข ปัญหา ตลอดจนถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์

ทั้งนี้ ท่านพุทธทาสได้เสนอแนวทางการคิดด้านจิตอาสาที่สำคัญที่เรียกว่า ธรรมิกสังคมนิยม เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นในช่วงวิกฤติทางสังคมและการเมืองอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ท่านพุทธทาสภิกขุได้อธิบายเรื่องเกี่ยวกับธัมมิกสังคมนิยม เป็นสังคมหรือสังคมนิยมที่ตั้งอยู่บนฐานของธรรมหรือประกอบด้วยธรรม ในคำว่า ธรรม โดยเจตนารมณ์ของสังคมนิยมเป็นตัวสังคมนิยม เป็นระบบความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันของสรรพสิ่ง เพื่อให้สรรพสิ่งดำรงอยู่ได้ เมื่อนำสังคมนิยมในความหมายทางจริยธรรมในแง่ของจิตสำนึกที่เห็นแก่ส่วนรวม ท่านได้ยกตัวอย่างอุดมการณ์ของพระโพธิสัตว์ที่มุ่งทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นเป็นการสะท้อนการทำงานตามเจตนารมณ์สังคมนิยม ในอุดมคติของโพธิสัตว์นั้น ต้องช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเสียสละเพื่อผู้อื่น แม้ชีวิตของตัวเองก็ยอมที่จะสละได้ ในพุทธศาสนาก็ยอมรับในอุดมคตินี้^๗

จากการนำหลักของระบบธัมมิกสังคมนิยมมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดสันติสุขแก่สังคมภายใต้หลักการของความเมตตากรุณา รัฐบาลกลางจะต้องกระจายผลผลิตเพื่อบำบัดความจำเป็นขั้นพื้นฐานไปสู่ผู้ที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ เช่น ผู้พิการ ผู้ป่วยเรื้อรัง เด็กคนชรา ระบบธัมมิกสังคมนิยม เป็นหลักธรรม

^๖ ๖. จตฺตกฺก (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๐-๕๑.

^๗ พุทธทาสภิกขุ, ธัมมิกสังคมนิยม, (กรุงเทพมหานคร: ประยูรวงศ์พรีนติ้ง, ๒๕๔๒), หน้า ๕๖-๖๐.

ของการอยู่ร่วมกันเป็นแบบสังคมน้อยๆ ที่มีความเข้าใจว่ารูปแบบของระบบการเมืองแบบธัมมิกสังคมนิยมนั้นน่าจะเป็นชุมชนขนาดเล็กที่สามารถพึ่งพาตนเองได้และพึ่งพาเทคโนโลยีน้อยที่สุด ผลผลิตส่วนเกินที่เกิดขึ้นก็ให้ตกเป็นของชุมชน ซึ่งหากชุมชนสามารถจะพึ่งตัวเองได้มากเท่าไรความจำเป็นในการเบียดเบียนจะน้อยลงไปมากเท่านั้น และชาวบ้านก็จะมีส่วนร่วมในการกำหนดและการตัดสินใจในทิศทางและความเป็นไปของหมู่บ้านได้อย่างเต็มที่แบบธัมมิกสังคมนิยมก็คือการนำเอาหลักธรรมสัจจะซึ่งเป็นความจริงตามธรรมชาติบางประการให้อยู่ร่วมกันอย่างผาสุกมาใช้กับสังคมนุษย์เพื่อให้คนจำนวนมากสามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทำให้ทุกคนตระหนักรู้ว่ามนุษย์จะต้องช่วยเหลือพึ่งพากันในฐานะเพื่อนร่วมทุกข์ มีการใช้ชีวิตอย่างสันโดษและมีความเมตตาแบ่งปันให้กับผู้ที่ยากไร้ซึ่งในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ก็จะสามารถดำรงอยู่ได้อย่างปกติและไม่นำไปสู่วิกฤติโดยพุทธทาสภิกขุเรียกการจัดสังคมมนุษย์โดยใช้ความจริงแบบธรรมสัจจะแบบธัมมิกสังคมนิยม โดยการนำธรรมสัจจะของธรรมชาติมาใช้โดยสันติวิธี

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชน จำเป็นจะต้องมีความสามัคคี ความช่วยเหลือเกื้อกูล สามารถนำหลักธรรมมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจตน รวมถึงการประสานความสามัคคี เพื่อสร้างความสงบสุข สมานสามัคคี สร้างความผูกมิตร ในชุมชนของตนเอง

นอกจากนี้การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนนี้ ยังเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน ด้วยการนำหลักธรรมอิทธิบาท ๔^๕ มาใช้เพื่อผูกใจคนในการอยู่ร่วมกัน มีการใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่างๆ เพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจในการประสานงานร่วมกันเกิดความสำเร็จในงาน ได้แก่ฉันทะ ด้วยจิตที่มีความปรารถนาความพอใจ รักในงานและเห็นคุณค่าของการทำงานที่ตน วิริยะในความเพียร ด้วยใจอดทน ความขยัน จิตตะ ด้วยการอุทิศตน เพื่อเอาใจใส่ในงานของตนอย่างเต็มที่ และ วิมังสา โดยการทำงานด้วยปัญญา ใช้ความคิดพิจารณา หาแนวทางการแก้ไข รู้จักการจัดการ การวางแผน การปรับปรุง และประเมินผลของงานจากคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายนี้ สอดคล้องกับหนังสือจิตอาสา สุขสร้างง่ายๆ แคล้งมือทำของพระไพศาล วิสาโล ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า จิตอาสา กับ พระพุทธศาสนาว่า “จิตอาสาเป็นอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือส่วนรวมหรือผู้ทุกข์ในมิติทางธรรมเกิดจากความเมตตากรุณา การคิดถึงประโยชน์สุขของผู้อื่นขณะเดียวกันก็เป็นการลดละตัวตน กล่าวได้ว่าจิตอาสาเป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งในพุทธศาสนาจิตอาสาจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพราะฉะนั้นจิตอาสาไม่ได้มีความหมายเพียงแค่ การช่วยเหลือคนที่เดือดร้อนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการช่วยเหลือส่วนรวม ซึ่งเกิดจากความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมด้วย พุทธอีกอย่างหนึ่งก็คือ คนที่มีจิตอาสานอกจากจะทำงานสังคมสงเคราะห์หรือบำเพ็ญประโยชน์ และยังรวมไปถึงการปฏิรูปสังคมหรือช่วยให้สังคมดีขึ้น จิตอาสา ก็คือจิตที่ไม่นิ่งดูตายต่อสังคมหรือความทุกข์

^๕ม.อ. (ไทย) ๑๔/๘๓๓/๔๑๒-๔๑๓.

ยากของผู้คน และปรารถนาเข้าไปช่วย ได้ด้วยการสละเวลา ลงแรงเข้าไปช่วย ด้วยจิตที่เป็นสุขที่ได้ช่วยผู้อื่น จุดที่ควรเน้นจิตอาสาคือการพัฒนาจิตวิญญาณอีกด้วย^๙

การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม เป็นบุญที่เกิดจากการทำเพื่อส่วนรวมซึ่งใกล้เคียงกับคำว่าจิตอาสา ในบุญเกิดจากกาให้เวลา ให้แรงงาน ให้ความรู้ จิตที่มีความเมตตาทั้งกับมนุษย์และสรรพสัตว์ เกิดจากเจตนาที่ดีมีกุศลมูล จัดเป็นกรรมที่ดีเป็นกุศลธรรม กรรมที่ทำด้วยเจตนาดีมีจิตสะอาดผ่องใส มีผลลัพธ์ออกมาเป็นความสุขที่เรียกว่าบุญ การกระทำที่มีเจตนากรรมที่เกิดขึ้นได้ใน ๓ ทางนั้น คือ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ซึ่งเป็นกรรมที่เป็นหลักสากลตามธรรมชาติ

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่า หลักพุทธธรรมที่ใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาในสังคมไทยทั้ง ๓ ด้าน ถือเป็นหลักการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน ในการสงเคราะห์ การอนุเคราะห์ เพื่อประโยชน์สุขและการเอื้อเพื่อเกื้อกูลแก่กัน

ทั้งนี้ หลักการทำงานของจิตอาสาในมิติทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันนั้น สะท้อนให้เห็นถึงการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาด้วยจิตวิญญาณในการสงเคราะห์ การอนุเคราะห์ช่วยเหลือทางด้านจิตใจ แบ่งปันสิ่งของ ให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ เป็นการอุทิศตนเพื่อส่วนรวม โดยมีหลักธรรมเป็นแรงขับเคลื่อนในการทำงานของจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน โดยในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อใช้ในการพันทุกขีในระดับต่างๆ ต้องอาศัยความเพียรในการความดี เป็นการปฏิบัติให้คนมีความเมตตากรุณาอย่างเป็นสากล ทั้งต่อมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลาย โดยนำหลักธรรมมาเป็นข้อประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้คนในสังคมมีความสุขมีความเจริญ ทำให้เห็นถึงความทุกข์ มีปัญหาในการแก้ไข โดยไม่ถูกทุกข์บีบคั้น

โดยมีหลักธรรมในการส่งเสริมในการทำงานของจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติตนให้เกิดความดีงามต่อบุคคลรอบข้าง สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมเพื่อประโยชน์โดยส่วนรวม อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมเพื่อปฏิบัติต่อตนเองเป็นคุณค่าแห่งชีวิตเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงานอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า หลักกรรม^{๑๐} เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สนับสนุนการส่งเสริมแรงจูงใจ ที่มีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์เช่นกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับพฤติกรรม อันนำไปสู่การกำหนดค่านิยมและวิถีชีวิตของคนในสังคม ในเรื่องหลักกรรมกับการสร้างแรงจูงจิตอาสาตามแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนนี้ นอกจากจะนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่อาสาสมัครตำรวจชุมชนแล้ว ยังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ด้วยการทำแต่ความดี ละเว้นการกระทำชั่วทั้งหลาย เพื่อ

^๙ พระไพศาล วิสาโล, จิตอาสา สุขสร้างง่าย ๆ แคล้งมือทำ, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์โดย สำนักพิมพ์ I am, ๒๕๕๔), หน้า ๓๔-๓๖.

^{๑๐} อ.จ.ฉก. (ไทย)๒๒/๖๓/๕๗๗.

ประโยชน์สุขแก่ตนเอง และสังคมในการกระทำทางกาย วาจา และใจ ให้มีความถูกต้องและเป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์ชีวิตของตนและสังคมโดยไม่เบียดเบียนกัน อันเป็นประโยชน์อย่างสูงในการพัฒนาชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

กล่าวได้ว่า หากอาสาสมัครตำรวจชุมชน นำหลักกรรมมาเป็นหลักปฏิบัติ จะที่ทำให้สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีความเข้มแข็งขึ้นสามารถเพิ่มศักยภาพการทำงานได้ดี จากผู้มีความสามารถน้อยไปเป็นผู้มีความสามารถสูง จะเห็นว่า กรรมนั้นเป็นทั้งเครื่องมือยกระดับคุณภาพชีวิต หลักกรรมจึงมีความสัมพันธ์กับการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชนหากมีความเชื่อในหลักของกรรมจะทำให้เข้าใจในความเป็นมนุษย์มากขึ้น สามารถมองเห็นความสุขหรือความทุกข์ที่เป็นปรากฏการณ์ด้วยเหตุแห่งกรรมเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เมื่ออาสาสมัครตำรวจชุมชนมีเข้าใจอย่างลึกซึ้งแล้วนั้น จะทำให้จิตใจมีอิสรภาพที่สามารถพึ่งพาตนเองและเป็นที่พักพิงของคนอื่นได้ ชีวิตก็จะมีการพัฒนา มีความรุ่งโรจน์ สดใส มีความสุข ความสำเร็จในชีวิต

๔.๑.๓ การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อย จากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ในเขตพื้นที่ กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยสามารถสรุปวิเคราะห์ได้ดังนี้

ด้านส่งเสริมแรงจูงใจให้เกิดความสงบสุข อธิบายได้ว่าอาสาสมัครตำรวจชุมชนมีความมุ่งมั่นตั้งใจการทำงานพร้อมที่อยากช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความสมัครใจ^{๑๑} ปรารถนาที่จะช่วยเหลือ ช่วยแก้ไขปัญหา มีความตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการเอาใจใส่ เพื่อส่วนรวม ในการอยู่ร่วมกันเป็นแรงที่จะส่งเสริมการทำความดี อุทิศตนเพื่อสังคม จึงเป็นหลักการปฏิบัติต่อกันในเชิงจริยธรรม คุณธรรม และศีลธรรม ซึ่งถือเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องของมนุษย์^{๑๒} เป็นการประสานงานกันมีการช่วยเหลือในการสงเคราะห์ ด้วยการให้ คือ การเสียสละ การแบ่งปัน ช่วยเหลือด้วยทรัพย์ ด้วยความรู้คำแนะนำต่างๆ กล่าวคำพูดด้วยความสมานสามัคคี ที่มีประโยชน์มีเหตุและผล ควรส่งเสริมในการชวนช่วยช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ โดยไม่เลือกปฏิบัติต่อมนุษย์และสรรพสัตว์ ควรมีการส่งเสริมให้เห็นถึงการร่วมสุขร่วมทุกข์ เพื่อการร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหา ตลอดจนวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์

^{๑๑} อ.จ.ฉก.ก. (ไทย)๒๒/๖๓/๕๗๗.

^{๑๒} พล.ต.ต. ชัยรัตน์ ทิพยจันทร์, ผบก.ภ.จว.สระบุรี, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี.

ด้านการส่งเสริมแรงจูงใจในการสร้างความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูล อธิบายได้ว่า การทำงานควรส่งเสริมให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกัน เพราะการอยู่ร่วมกันนั้นต้องมีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ รู้จักการแบ่งปันกัน ในการจัดสรรสิ่งที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน มีการสนับสนุนความคิดในการช่วยเหลือ การทำประโยชน์สุขให้คนจำนวนมากมีความเมตตาต่อกัน มีการเสียสละในรูปแบบต่างๆ ทั้งสิ่งของ แรงกาย แรงใจ สติปัญญา เป็นการช่วยเหลือด้วยใจ ถือเป็นส่งเสริมให้เกิดพัฒนาคุณภาพชีวิต^{๑๓} ให้เกิดความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน โดยมีจิตคิดรักในการทำงานของตน เห็นคุณค่าของการทำงาน มีความเพียร ด้วยความอดทน ความขยันมีจิตที่อุทิศตน เพื่อเอาใจใส่ในงานอย่างเต็มที่ทำงานด้วยการแก้ไขด้วยปัญญาใช้ความคิดพิจารณาการแก้ไขรู้จักการวางแผน ปรับปรุงให้เกิดผลดีต่องานมากขึ้นความสงบสุขการอยู่ร่วมกัน มีหลักการช่วยเหลืออย่างเป็นธรรมที่ถูกต้อง ไม่เอนเอียง ไม่มีความอคติ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือไม่จำกัดแค่ในมนุษย์เท่านั้น ยังควรส่งเสริมในการมีความกรุณาต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์โลก อีกทั้งการส่งเสริมให้กลุ่มจิตอาสาสมัครตำรวจชุมชนเพื่อความสามัคคี เพื่อให้เกิดการเสียสละ ในการสงเคราะห์ด้วยการให้ การแบ่งปัน ให้คำแนะนำด้วยเมตริจิต เพื่อประโยชน์ ในการแก้ไขปัญหาในการอยู่ร่วมกัน เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวชุมชนเข้าหากัน สร้างความนิยมและการวางใจให้แก่กัน^{๑๔}

ด้านการส่งเสริมแรงจูงใจให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน อธิบายได้ว่า มุ่งเน้นในความประพัตติ ในความปรารถนาดีต่อกัน เป็นจิตอาสาที่มีจิตใจบริสุทธิ์ มีเมตตาอารีต่อผู้อื่น มีความสงสารจิตคิดช่วยเหลือผู้ที่ตกอยู่ในความทุกข์ มีความเดือดร้อน ช่วยเหลือคนขาดแคลน มีความกรุณาเป็นคุณธรรมสำคัญที่มีความเสียสละพร้อมที่จะทำทุกอย่าง ควรส่งเสริมให้เกิดความมีจิตกว้างขวางมีเหตุผลถูกต้อง มีความเที่ยงธรรม^{๑๕} เพื่อประโยชน์ส่วนรวมจิตอาสาในพระพุทธศาสนาคล้ายกับจิตอาสาทั่วไปตรงที่ทำงานด้วยการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ผู้ที่มีจิตอาสาจึงมีลักษณะเป็นคนที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีน้ำใจ เสียสละ ยินดีรับใช้สังคม เมื่อพิจารณาถึงความเข้าใจในองค์ธรรม มีเมตตา กรุณา เป็นเครื่องนำ สามารถแยกแยะด้วยปัญญา รู้วิธีการจำแนกทุกขในทุกมิติที่ชัดเจนเพื่อเป้าหมายหรือผลประโยชน์ส่วนรวม จิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนาจะโยงไปถึงเรื่องการทำบุญกุศล การช่วยเหลืองานบุญต่างๆ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือแบบไม่บังคับ

จากประเด็นที่เกี่ยวกับการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของทำงานจิตอาสาในสังคมไทยทั้ง ๓ ด้านซึ่งมีข้อสรุปดังนี้

^{๑๓} พ.ต.อ. ธีชกร รอดเจียม, ผกก.สภ.มวกเหล็ก , เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี.

^{๑๔} พ.ต.ท. พงศ์สุริยะ สุวรรณพันธ์, รอง ผกก. สภ.เมืองสระบุรี, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี.

^{๑๕} ผศ.ดร. ประพันธ์ ศุภษร, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี.

ด้านการส่งเสริมแรงจูงใจให้เกิดความสงบสุข อธิบายได้ว่า อาสาสมัครตำรวจชุมชนมีความมุ่งมั่นตั้งใจการทำงานพร้อมที่อยากช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความสมัครใจ บรรณาธิการที่จะช่วยเหลือช่วยแก้ไขปัญหา มีความตระหนักถึงความรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกันเป็นแรงที่จะส่งเสริมการทำความดี อุทิศตนเพื่อสังคม ในความสมานสามัคคี ที่มีประโยชน์มีเหตุและผล ควรส่งเสริมในการชวนช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ โดยไม่เลือกการปฏิบัติต่อมนุษย์และสัตว์ ควรมีการส่งเสริมให้เห็นถึงการร่วมสุขร่วมทุกข์ เพื่อการร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหา ตลอดถึงวางตนเหมาะสมฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์

ด้านการส่งเสริมแรงจูงใจในการสร้างความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูล อธิบายได้ว่าการทำงานควรส่งเสริมให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกัน เพราะการอยู่ร่วมกันนั้นต้องมีความเอื้อเพื่อเอื้อแก่ รู้จักการแบ่งปันกัน ในการจัดสรรสิ่งที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน มีการสนับสนุนความคิดในการทำประโยชน์สุขถือเป็นส่งเสริมให้เกิดพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านให้เกิดความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน โดยมีจิตคิดรักในการทำงานของตน เห็นคุณค่าของการทำงาน มีความเพียร ด้วยความอดทน ความขยันใส่ในงานอย่างเต็มที่ทำงานด้วยการแก้ไขด้วยปัญญาใช้ความคิดพิจารณาการแก้ไข รู้จักการวางแผน ปรับปรุงให้เกิดผลดีต่องานการส่งเสริมให้กลุ่มจิตอาสาสมัครตำรวจชุมชนเพื่อความสามัคคีการแบ่งปัน ให้คำแนะนำด้วยไมตรีจิต เพื่อประโยชน์ ในการแก้ไขปัญหาในการอยู่ร่วมกัน เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวหมู่ชนเข้าหากัน สร้างความนิยมและการวางใจให้แก่กัน

ด้านการส่งเสริมแรงจูงใจให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน อธิบายได้ว่าเป็นการเริ่มต้นด้วยจิตที่มีความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร อุทิศตนด้วยใจ ช่วยการแก้ปัญหา คิดปรับปรุง วางแผน ให้เกิดผลดีต่องาน เพื่อทางแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกันจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนา จะโยงไปถึงเรื่องการทำบุญกุศล การช่วยเหลืองานบุญต่างๆ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือการทำงานจิตอาสาสมัคร ความเชื่อในหลักของกรรมได้ช่วยให้เข้าใจในตัวมนุษย์ได้อย่างถูกต้องแล้ว ในการรับรู้ในกำหนดรู้สิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ทำให้รู้จักปัญหา รู้จักเหตุของปัญหา และปฏิบัติต่อสิ่งนั้นได้ถูกต้อง เป็นการแก้ปัญหา แก้ทุกข์ที่เกิดขึ้นได้ด้วยสติปัญญา เป็นการรู้จักคิด รู้จักพิจารณา เรียกว่าคิดเป็น ตามแบบโยนิโสมนสิการ เป็นการกระทำไว้ในใจโดยแยบคาย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาชีวิตมนุษย์ และจะทำให้มนุษย์เรานั้นมีอิสรภาพพึ่งพาตนเองได้ ชีวิตก็จะมีพัฒนาด้วยความรุ่งโรจน์ สดใส มีความสุข ความสำเร็จในชีวิต

๔.๒. แนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัคร ตำรวจชุมชน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มเป้าหมายที่จัดสนทนากลุ่มย่อย โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ผู้กำกับการตำรวจภูธรเมืองสระบุรี ผู้กำกับการตำรวจภูธรมวกเหล็ก อาสาสมัครตำรวจชุมชน และผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยสรุปวิเคราะห์ได้ดังนี้

๔.๒.๑ ด้านการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานเพื่อความสงบสุขของชีวิตและสังคม

จากการปฏิบัติของอาสาสมัครตำรวจชุมชนควรมีความตั้งใจในการช่วยเหลืองานเจ้าหน้าที่ รักษาความสงบเรียบร้อย ช่วยเหลือในการอำนวยความสะดวกการทำงานของระหว่างเจ้าหน้าที่และชุมชน จะทำให้สังคมมีความสุขร่วมกัน จึงต้องมีจิตบริการสาธารณะ ซึ่งเป็นการทำนุบำรุงรับใช้สังคม^{๑๖} รวมถึงต้องเป็นผู้ที่มีจิตบริการงานสังคม ให้ความสะดวกในการช่วยเหลือชุมชน เป็นผู้ที่มีจิตอุทิศตนโดยไม่หวังผลตอบแทน สามารถใช้เวลากับการเป็นจิตอาสาเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจโดยแท้จริง ผู้เป็นจิตอาสาจะต้องมีจิตมุ่งมั่นในการบริการเป็นผู้ที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย แรงใจ เพื่อสาธารณะประโยชน์ เพื่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขในชุมชนของตนเอง และสังคม^{๑๗} และเป็นผู้ที่มีแรงใจต่อการมีส่วนร่วมของสังคมในชุมชน เป็นผู้ที่มีจิตที่เป็นผู้ให้มีความคิดเพื่อส่วนรวม คิดบวก มีความหวังดีต่อผู้อื่นเป็นพื้นฐาน คือเป็นผู้มีความปรารถนาดี มีจิตคิดทำด้วยความหวังดีมีใจบริสุทธิ์ เป็นกากระทำด้วยความสมัครใจ มีความเต็มใจในการทำงานเพื่อส่วนรวม^{๑๘} พร้อมจะสละเวลาเพื่อสาธารณะประโยชน์ มีความสุขในการทำความดีต่อผู้อื่น สร้างแรงบันดาลใจให้กับตนเองด้วยการทำความดี เพื่อประโยชน์แก่มนุษย์ และสัตว์ทั้งหลาย^{๑๙} มีจิตที่มีความเมตตา กรุณา ต่อผู้อื่น อยากรให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ เป็นผู้ที่เกิดจากความตั้งใจ เต็มใจ อยากรช่วยเหลือผู้อื่น มีจิตความคิดร่วมช่วยแก้ปัญหา รับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น เป็นการคำนึงถึงประโยชน์สุขร่วมกันของคนในสังคม^{๒๐} รวมถึงเป็นผู้ที่มีความอุทิศตน ไม่หวังสิ่งตอบแทน มีจิตอาสารักในงานอาสา ด้วยความเต็มใจ มีความพร้อมที่จะช่วยเหลืองานกิจกรรมทางสังคมกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนในทุกด้าน จิตอาสาเป็นการทำงานที่เกิดจากความสมัครใจ คิดช่วยเหลือปลดปล่อยจากความทุกข์เดือดร้อนของผู้อื่น อาสาสมัครตำรวจบ้าน ทำหน้าที่รับใช้บริการชุมชนด้วยความเต็มใจ รับฟังความคิดเห็นจากชุมชน และประสานงานใน

^{๑๖} พ.ต.อ ธวัชกร รอดเจียม, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๑๗} พ.ต.อ ชาลี เดชศิริ, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๑๘} พ.ต.อ.เกาดา วัชรานนท์, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๑๙} พ.ต.อ.พิษณุ วิทยาภรณ์, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๒๐} พ.ต.ท. ชูเกียรติ สุขประเสริฐ, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัด

ภาครัฐ เพื่อเป็นการป้องกัน แก้ไขตามนโยบายในการรักษาความสงบและความเรียบร้อยของบ้านเมือง อาสาสมัครตำรวจชุมชนต้องเป็นผู้เสียสละ อุทิศตนเพื่องานส่วนรวม ช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ความเดือดร้อนของชุมชน^{๒๑}

จะเห็นว่าในการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธ จิตอาสาที่มีคุณธรรม ทำให้สังคมมีความสุขกันทั่วหน้ากัน เพราะคุณธรรมของพรหมวิหารธรรม ๔ ส่งเสริมการทำงานบริการเพื่อรับใช้สังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน ผู้เป็นจิตอาสาจะต้องมีจิตมุ่งมั่นในการบริการ และให้ความร่วมมือให้การทำงานในด้านต่างๆ ร่วมกันด้วยดี หลักของพรหมวิหาร ๔ เป็นผู้มีจิตที่ประกอบด้วย คือ ๑.เมตตา มีจิตที่ปรารถนาดี มีจิตคิดทำด้วยความหวังดีมีใจบริสุทธิ์ เพื่อประโยชน์แก่มนุษย์ ๒. กรุณา มีจิตความคิดร่วมช่วยแก้ปัญหา คิดช่วยเหลือปลดปล่อยจากความทุกข์เดือดร้อน ๓. มุทิตา มีความยินดี เมื่อผู้อื่นมีความสุข มีความดีงามในความก้าวหน้า ๔. อุเบกขา มีจิตใจเป็นกลางตามความเป็นจริง ปฏิบัติด้วยเหตุและผล ผู้เป็นจิตอาสา จึงต้องมีทั้งความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาอย่างครบถ้วน สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

๔.๒.๒ ด้านการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานเพื่อความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูล

ในการส่งเสริมการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชน ต้องให้ความสำคัญในเรื่องการประสานความสามัคคีในการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันก่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในชุมชน ที่เป็นการมุ่งเน้นในความสามัคคีกัน มีการส่งเสริมให้แสดงถึงความเป็นผู้นำในชุมชนของตน^{๒๒} พยายามมุ่งให้อาสาสมัครตำรวจชุมชนได้มีโอกาส สร้างความเกื้อกูลกัน เป็นการทำงานที่มีการสร้างความผูกมิตร ช่วยส่งเสริมสามารถเชื่อมความสัมพันธ์กันของคนในสังคมชุมชนของตนเองได้อีกทางหนึ่ง^{๒๓} มีการส่งเสริมให้รู้จักการให้ การแบ่งปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละร่างกาย แรงใจ ด้วยทรัพย์สินสิ่งมีค่า อาสาสมัครตำรวจชุมชน เพื่อให้เกิดคุณค่าในตนเอง ทำประโยชน์ให้ชุมชน เป็นการช่วยเหลือบ้านเมือง^{๒๔} มีการแบ่งหน้าที่ให้ตำรวจชุมชนที่อาศัยในชุมชนนั้นได้ ช่วยกัน ให้ความรู้ การป้องกันภัยในรูปแบบต่างที่เกิดขึ้นกับชุมชน มีการส่งเสริมอบรมอยู่เป็นระยะแนะนำสั่งสอนการสื่อสารกัน ด้วยถ้อยคำที่ดี ฟังพวาอาศัยกันในชุมชนของตนเอง^{๒๕}

ดังนั้น การคัดเลือกผู้ที่มีจิตอาสาสมัครในการทำหน้าที่ ควรเลือกจากบุคคลที่มีความประพฤติที่ดี มีเวลาเสียสละส่วนตัว มาช่วยเหลืองานได้อย่างสม่ำเสมอมีลักษณะคงเส้นคงวา รู้จัก

^{๒๑} พ.ต.อ.อนุสรณ์ กลิ่นขจร, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๒๒} พ.ต.อ. ธัชกร รอดเจียม, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๒๓} พ.ต.อ. ชาลี เดชศิริ, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๒๔} พ.ต.อ.เกาดา วัชรานนท์, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๒๕} พ.ต.อ.พิชญ์ วิทยาภรณ์, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยการไม่เลือกปฏิบัติกับผู้อื่น อีกทั้งต้องพยายามส่งเสริมในการทำงานให้มีการรู้จักวางตนให้เหมาะสม รู้จักกาลเทศะ มีความตรงต่อเวลา สถานที่ เน้นให้มีความรับผิดชอบในหน้าที่ และตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง ให้รู้การส่งเสริมให้มีความกล้าหาญ รับผิดชอบในงานที่มอบหมาย^{๒๖} มีการบอกกล่าวเน้นย้ำถึงการร่วมทุกข์ร่วมสุขระหว่างเพื่อนร่วมงาน ให้รู้จักเอาใจใส่ในงานที่ทำ เมื่อผู้บังคับบัญชามีงานมอบหมาย และช่วยเหลือองค์กรสถานการณ์ประโยชน์ในเรื่องต่างๆ ตามความสามารถของจิตอาสาตำรวจชุมชน^{๒๗} มีการฝึกฝนอบรมให้จิตอาสามีส่วนร่วมโดยร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหา ตลอดจนถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์ มีการขับปรับเปลี่ยนหน้าที่กันของจิตอาสาสมัครมีการส่งเสริมสร้างความเป็นผู้นำให้จิตอาสา^{๒๘} มีการส่งเสริมให้รู้จักความสำคัญการทำตนให้ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น มีการให้ความร่วมมือในการสื่อสารกันของคนในชุมชน ด้วยการกล่าวคำด้วยความสุภาพเรียบร้อย มีการเคารพกันของผู้มีอาวุโสในหมู่บ้านในชุมชน^{๒๙} ควรเลือกจิตอาสาตามความสามารถเพื่อมาร่วมงาน โดยเน้นถึงความสมานสามัคคี ให้ชุมชนเป็นชุมชนที่เข้มแข็งให้เกิดไมตรีกันระหว่างชุมชนด้วยกัน ด้วยการจัดกิจกรรมให้ส่งเสริมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน^{๓๐} ทั้งนี้ก่อนที่จะทำให้ผู้อื่นให้ความร่วมมือกับเรา เราควรที่จะทำตนให้น่าเคารพนับถือต่อกัน มีการทักทาย ถามถึงความเป็นอยู่มีการดูแลกันในชุมชน ให้ความนับถือผู้ที่มีความสำคัญกับชุมชน^{๓๑} ควรใช้วิธีการอธิบายตามที่ต้องประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อมาบอกเล่าถึงความสำคัญ ความจำเป็นด้วยเหตุด้วยผล ทำให้เกิดความเข้าใจกัน ลดความขัดแย้งในชุมชน แสดงความเป็นผู้นำ เป็นแบบอย่างให้ผู้อื่น^{๓๒} เมื่อมีการสื่อสารระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของภาครัฐของสถานีดำรวจพยายามสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือกันทำให้เกิดความมั่นใจ ต่อหน่วยงานต่อกิจกรรมที่มีส่วนร่วมกันไม่ว่าจะเป็นงานประเพณี งานประชาสัมพันธ์หน่วยงานของรัฐบาล และนำขึ้นชมเชื่อถือ มีการให้ความร่วมมือระหว่างกัน^{๓๓}

^{๒๖} พ.ต.ท. ชูเกียรติ สุขประเสริฐ, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๒๗} พ.ต.อ.อนุสรณ์ กลิ่นขจร, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๒๘} พ.ต.อ. โกมล กลิ่นประทุม, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๒๙} พ.ต.อ. ชีรภาพ รุ่งแสง, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๓๐} อาสาสมัคร ทิพย์วัลย์ พุดซ้อน, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๓๑} อาสาสมัคร สงคราม แสนประสิทธิ์, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๓๒} อาสาสมัคร ยนต์ ป้อมเรือง, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๓๓} อาสาสมัคร นายราศี ชัยภูมิ, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

หากมีความคิดในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดี มีคุณประโยชน์แก่ส่วนรวม ก็จะนำเสนอต่อหน่วยงานของขอความร่วมมือจากเอกชน เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งให้กับชุมชนชักจูงไปเพื่อสร้างกิจกรรมที่ดีมีประโยชน์กับชุมชน^{๓๔} ในการอยู่ร่วมกันหากมีเรื่องขัดแย้งที่เกิดขึ้น ก็จะต้องช่วยกันสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน มีการตกลงร่วมกัน แบ่งหน้าที่ตามความเหมาะสม ตามความสามารถ บ้างครั้งหากมีปัญหาใน การร่วมกันทำงาน ก็มีการปรึกษาหารือกัน โดยมีการแบ่งตามหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบให้ดีที่สุด^{๓๕} การเข้ามาเป็นจิตอาสา ต้องมีการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ เพื่อให้เกิดการร่วมมือกัน ไม่ถือเบื้งหน้าที แต่เป็นสิ่งที่ควรนำมาช่วยกันคนละไม้ละมือ แบ่งเบาภาระกัน มีการส่งเสริมช่วยกันแก้ไข ตามประสงค์ของเสียงส่วนรวมในชุมชน^{๓๖} ต้องใช้ความอดทนในการทำงานร่วมกันในชุมชน ด้วยการที่มีการส่งเสริมกันให้เกิดผลสำเร็จของงาน ด้วยการให้เห็นถึงประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน พยายามชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในผลของงานที่ทำร่วมกัน^{๓๗} พยายามให้ทุกคนมีส่วนร่วมในชุมชนเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ทำงานเสนอความคิดและช่วยกันลงมือในการทำงาน รวมถึงการสังเคราะห์ การดูแลเอาใจใส่ ผู้ที่อยู่ในชุมชนใกล้เคียงกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ให้รู้จักการเสียสละเวลา แรงกาย แรงใจ เท่าที่มี ให้เห็นถึงประโยชน์ร่วมกัน^{๓๘}

๔.๒.๓ ด้านการส่งเสริมแรงจูงใจเพื่อความสำเร็จในการทำงาน

ควรมีการแนะนำชี้ให้เห็นถึงงานที่ได้รับให้เกิดความพอใจในสิ่งที่ได้รับการมอบหมายเพื่อทำให้เกิดความสำเร็จ ให้เห็นถึงประโยชน์ในสิ่งที่ทำ เพื่อสังคมของตนชุมชนที่อาศัยอยู่ โดยบอกถึงเป้าหมาย ความต้องการที่จะทำงาน กับประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อการเป็นจิตอาสา และสังคมในชุมชน^{๓๙} การส่งเสริมให้จิตอาสาสมัครมีความอดทน มีความรับผิดชอบในงานของตนเอง และมีความรับผิดชอบร่วมกันในการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อความสำเร็จของงาน โดยมีการประสานความร่วมมือทั้งหน่วยงานรัฐกับภาคท้องถิ่นในชุมชนมีความสำเร็จด้วยดี^{๔๐} อีกทั้ง ควรมีการอบรมจัดสัมมนาเพื่อเสริมให้การ ทำงานของจิตอาสาสมัครตำรวจชุมชน เป็นตัวกลางระหว่างคนในชุมชนกับการทำงานของเจ้าหน้าที่

^{๓๔} อาสาสมัคร สุรศักดิ์ จุลปะ, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๓๕} อาสาสมัคร วินัย ลักษณะผ่อง, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๓๖} อาสาสมัคร เขษฐา เกรงครัด, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๓๗} อาสาสมัคร วิชัย กรบุตร, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๓๘} อาสาสมัคร สายันต์หล้าโสภา, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๓๙} พ.ต.อ ธัชกร รอดเจียม, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๔๐} พ.ต.อ ชาลี เดชศิริ, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

ตำรวจ สร้างการผูกใจคนในการทำงานในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งเป็นเป้าหมายแห่งความสำเร็จของจิตอาสาที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของคนในชุมชน โดยอาศัยการร่วมแรงร่วมใจ อาศัยทั้งร่างกายและการเสียสละเวลาในการบริการสังคมและต้องมีการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ หน่วยงานและองค์กรสังคม^{๔๑} โดยมีการให้คำแนะนำว่าในการทำงานของจิตอาสาสมัครให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ควรเน้นในการใช้เหตุผลในการทำงาน โดยให้ทำงานด้วยการพิจารณาถึงผลดีผลเสีย การตัดสินใจในการทำงานเพื่อส่วนรวมกัน รู้การแก้ไขปัญหา รู้จักการนำอุปสรรคต่างๆ มานำเสนอเพื่อการแก้ไขให้ถูกต้อง เพื่อเป็นประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันและยังเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน เพื่อความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี^{๔๒} ควรส่งเสริมให้เห็นถึงการทำงานสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายร่วมกัน ต้องมีความตั้งใจ มีความมุ่งมั่นเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจในการประสานงานร่วมกันเกิดความสำเร็จในงาน โดยอาจเริ่มต้นจากการรับผิดชอบงานจากง่าย ๆ ไปสู่การรับผิดชอบในงานที่มีความสำคัญมากๆ ขึ้น ทั้งต่อตนเองและต่อสังคมโดยรวมส่วนใหญ่^{๔๓}

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมในการทำงานร่วมกับจิตอาสาสมัครจะสำเร็จลงได้ด้วยดี ต้องมีการประชุมจัดการ มีการวางแผน เพื่อแนวทางทิศทางการทำงานร่วมกัน เมื่อได้มีการทำงานร่วมกัน หากพบปัญหาอุปสรรคก็นำมาพิจารณาเพื่อการปรับปรุง และต้องติดตามประเมินผลของการทำงาน^{๔๔} การทำงานอาสาสมัครตำรวจชุมชนให้สำเร็จได้นั้น ผู้บังคับบัญชาควรพยายามส่งเสริมให้จิตอาสาที่มีจิตใจที่มีความต้องการทำงานเพื่อบริการรับใช้สังคมในชุมชนของตนเอง ต้องอุทิศตน เสียสละเวลา ให้ความสำคัญในการทำงานให้กับสังคม เป็นความสำเร็จความภาคภูมิใจ^{๔๕} การมอบหมายงานทุกครั้งให้จิตอาสาต้องรู้การทำงานด้วยจากการพิจารณาอย่างรอบด้าน ใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา นำความคิดที่มีอยู่เสนอเพื่อหาทางออกของปัญหาที่เกิดขึ้น จะทำให้งานสำเร็จได้และการเป็นจิตอาสาที่ดี นอกจากการเสียสละ บริการรับใช้สังคมแล้ว ยังต้องมีความรับผิดชอบต่อชุมชนเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น^{๔๖} ให้จิตอาสาเป็นผู้มีความเป็นผู้นำโดยพิจารณาการแก้ไข รู้จักการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น

^{๔๑} พ.ต.อ.เกาดา วัชรานนท์, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๔๒} พ.ต.อ.พิษณุ วิทยากรณ์, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๔๓} พ.ต.ท. ชูเกียรติ สุขประเสริฐ, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๔๔} อาสาสมัคร เชษฐา เกร่งครัด, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๔๕} พ.ต.อ.อนุสรณ์ กลิ่นขจร, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๔๖} พ.ต.อ. โภทธร กลิ่นประทุม, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๔๗} พ.ต.อ. ธีรภาพ รุมนแสง, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

นำสิ่งที่เป็นประโยชน์มาเป็นแนวทางการจัดการกับปัญหาต่างๆ เพื่อให้งานทุกชิ้นที่ได้รับมอบหมายสามารถจัดการให้สำเร็จและผ่านไปได้อย่างดี^{๔๗}

ทั้งนี้ งานจะสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นควรให้จิตอาสาที่มีอุปกรณ์เครื่องมือสื่อที่ทันสมัย มีเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเพิ่มเติมความรู้ รู้จักการนำเครื่องมือต่างๆ นำมาทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในสังคม เพื่อใช้ในกากรณีที่เกิดปัญหาเร่งด่วนในสถานการณ์ที่เกิดเหตุร้าย เพื่อแจ้งให้กับเจ้าหน้าที่ของบ้านเมือง^{๔๘} การเป็นจิตอาสาสมัครตำรวจชุมชน ต้องเป็นผู้ที่มีความมีความอดทนอย่างสูง ต้องมีความเข้มแข็ง ในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้อย่างยอมรับ เพื่อแรงจูงใจในการผ่านอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น พร้อมยอมรับปัญหาที่มีอยู่เพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายของงาน^{๔๙} ต้องส่งเสริมให้จิตอาสาที่มีจิตใจที่สู้ไม่ถอย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด มีความตั้งใจ ใส่ใจในงานที่ได้รับ ความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคม มีจิตสำนึกต่อชุมชนจะส่งเสริมแรงจูงใจให้ทำงานได้สำเร็จด้วยดี^{๕๐} ส่งเสริมให้มีกิจกรรมในชุมชน กระตุ้นในการทำงาน เปิดโอกาสให้ได้นำกิจกรรมที่มีส่วนร่วมในชุมชน ให้ใช้การร่วมมือกันในสังคม ไม่ปล่อยเวลาไปให้เสียประโยชน์ ให้จิตอาสาเห็นถึงประโยชน์ในการทำกิจกรรมจิตอาสาชุมชน ควรจัดสลับหมุนเวียนเปลี่ยนกันไป เพื่อให้ได้ทำงานได้สำเร็จอย่างมีคุณค่าต่อชุมชน^{๕๑} ควรให้จิตอาสาทำหน้าที่ที่ตนได้รับผิดชอบอยู่ให้สำเร็จด้วยการรู้จักการจัดการตามเวลาที่กำหนด เห็นถึงความสำคัญในเรื่องของการทำงาน โดยมีการวางเป้าหมายไว้ เพื่อให้จิตอาสา รู้จักการ จัดการแบ่งเวลา เสียสละเวลา เข้าร่วมกิจกรรม^{๕๒} ต้องปลูกจิตสำนึกในเรื่องการทำงานจิตอาสา ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน ให้จิตอาสา รู้จักการแบ่งเวลารู้อีกหน้าที่ของตนเพื่อผลของงานอย่างมีประสิทธิภาพ^{๕๓} ในมีวิธีการแก้ไขปัญหาในแต่ละด้าน รู้จักการทำงานเพื่อสังคมในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งคนหนึ่งในสังคมในชุมชน เน้นถึงการร่วมมือในการทำงานร่วมกัน สามารถผ่านอุปสรรคในการทำงานนั้นให้สำเร็จไปได้

^{๔๗} อาสาสมัคร ทิพย์วัลย์ พุดซ้อน, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๔๘} อาสาสมัคร สงคราม แสนประสิทธิ์, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๔๙} อาสาสมัคร ยนต์ ป้อมเรือง, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๕๐} อาสาสมัคร ราศี ชัยภูมิ, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๕๑} อาสาสมัคร สุรศักดิ์ จุลปะ, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๕๒} อาสาสมัครวินัย ลักษณะผ่อง, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๕๓} อาสาสมัคร เขษฐา เกร่งครัด, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

ด้วยดี^{๕๔} ควรให้จิตอาสารู้จักการทำงาน นำปัญหาที่เกิดขึ้นมาปรับปรุง หาแนวทางการรับมือกับปัญหา รู้จักการเปลี่ยนแปลงให้การทำงานนั้นให้ดีขึ้นไป มีแนวทางที่ชัดเจน สร้างจิตสำนึกในเรื่องของการทำงานร่วมกัน เพื่อให้งานนั้นสำเร็จและผ่านไปได้ด้วยดี เท่าที่มีความสามารถของจิตอาสาเอง^{๕๕}

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่ารากฐานนำไปสู่ความสำเร็จนั้น ต้องเริ่มต้นที่จิตใจ โดยมีฉันทะ ความพอใจการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธ เพื่อทางแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน คือหลักธรรมอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมเพื่อผูกใจคน เกิดความสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน การใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่างๆ เพื่อการอยู่ร่วมกัน เป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจในการประสานงานร่วมกันเกิดความสำเร็จในงาน ประกอบด้วย ๑) จิตที่มีความปรารถนาความพอใจ มีฉันทะรักงานเห็นคุณค่าของการทำงาน ๒) มีวิริยะ ในความเพียร ด้วยใจอดทน ความขยัน ๓) มีจิตตะ อุทิศตน เพื่อเอาใจใส่ในงานของตนอย่างเต็มที่ ๔) มีวิมังสา ทำงานด้วยปัญญา ความคิด พิจารณาการแก้ไข รู้จักการจัดการ การวางแผน การปรับปรุง และวัดผลของงานหลักธรรมแห่งความสำเร็จ มีจิตเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย ด้วยการเริ่มต้นด้วยจิต ที่มีความตั้งมั่น ขยันหมั่นเพียร อุทิศตนด้วยใจ ช่วยการแก้ปัญหา คิดปรับปรุง วางแผน ให้เกิดผลดีต่องาน

๔.๓ บทสรุป

จากการศึกษา ผู้วิจัยสรุปวิเคราะห์ได้ว่าการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน มุ่งเน้นการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามต่อกัน ได้แก่ การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันในสังคมไทย ใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ในการเป็นจิตอาสาที่มีคุณธรรมทำให้สังคมมีความสุข ช่วยส่งเสริมการทำงานบริการรับใช้สังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน ผู้เป็นจิตอาสาจะต้องมีจิตมุ่งมั่นในการบริการ เพื่อให้ผู้มาใช้บริการเกิดความเลื่อมใสศรัทธาและให้ความร่วมมือให้การทำงานในด้านต่างๆ ร่วมกันด้วยดีที่มีจิต เมตตา ด้วยการมีจิตที่ปรารถนาดี มีจิตคิดทำดี หวังดีมีใจบริสุทธิ์ เพื่อประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ และสรรพสัตว์ทั้งหลาย กรุณา ด้วยการมีความคิดช่วยเหลือ แก้ปัญหา รับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น คิดช่วยเหลือปลดเปลื้องจากความทุกข์เดือดร้อน มุทิตา ด้วยการมีความเบิกบานยินดี เมื่อผู้อื่นมีความสุข มีความดีงามในความก้าวหน้า อุเบกขา คือมีจิตใจเป็นกลางมองเห็นตามความเป็นจริง ปฏิบัติด้วยเหตุและผล ดังนั้น ผู้เป็นจิตอาสา จึงต้องมีทั้ง เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาอย่างครบถ้วน สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไปในการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนว

^{๕๔} อาสาสมัคร วิชัย กรบุตร, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

^{๕๕} อาสาสมัคร สายันต์ หล้าโสภา, เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัด

พุทธ เพื่อความสงบสุขของชีวิตตนและในสังคม และสามารถนำมาปรับใช้กับการงานของตน เพื่อความสุขขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ในสังคมไทยให้ยั่งยืน

การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธ เพื่อความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูล ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคล เพื่อสร้างความสงบสุข สมานสามัคคี สร้างความเกื้อกูลกัน สร้างความผูกมิตร รักใคร่กลมเกลียว และเชื่อมสัมพันธ์กันของคนในสังคม ซึ่งประกอบด้วย คือ การให้ การแบ่งปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละร่างกาย แรงใจ ด้วยทรัพย์สินสิ่งมีค่า ตลอดจนจนถึงให้ความรู้ และแนะนำสั่งสอน ปิยวาจา คือ การสื่อสารกัน ด้วยถ้อยคำที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น กล่าวคำสุภาพเรียบร้อย เคารพนับถือต่อกัน ทำให้เกิดความมั่นใจ และนำชื่นชมเชื่อถือ อุตถจริยา คือ การสร้างสรรค์สิ่งที่ดี มีคุณประโยชน์แก่ส่วนรวม สัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน การร่วมกันทำงานตามหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบให้ดีที่สุด รวมถึงการสงเคราะห์ การดูแลเอาใจใส่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันกิจการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ การส่งเสริมกันให้เกิดผลสำเร็จของงาน สมานัตตตา คือ การประพฤติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย การไม่เลือกปฏิบัติ การรู้จักวางตนให้เหมาะสมตามเวลา สถานที่ และตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง การร่วมทุกข์ร่วมสุขระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และองค์กร โดยร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหา ตลอดจนถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์

จากที่กล่าวมา ผู้ที่ทำงานจิตอาสา จำเป็นจะต้องมีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูล สร้างความสงบสุข สร้างความผูกมิตร เป็นการประพฤติประโยชน์สุขโดยส่วนรวม นอกจากนี้การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธ ยังเพื่อความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน มีการใช้เหตุผลในการแก้ไข้ปัญหา อุปสรรคต่างๆ การประสานงานร่วมกันเกิดความสำเร็จในงาน มีจิตที่ปรารถนาความพอใจ รักงานเห็นคุณค่าของการทำงาน มีความเพียร ด้วยใจอดทน ขยันอุทิศตน เอาใจใส่ในงานของตนอย่างเต็มที่ ใช้ปัญญาในการแก้ไข้ปัญหา ใช้ความคิดพิจารณา รู้จักการจัดการ การวางแผน การปรับปรุง และประเมินผลของงานนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายด้วยดี

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน โดยผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลเชิงเอกสารและการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ตามที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น ในบทนี้ จะเป็นการนำเสนอสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะจากการวิจัยเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์และสามารถต่อยอดการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ หลักการและความสำคัญในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

จากการศึกษาวิจัยพบว่า หลักการและความสำคัญในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน ได้ให้ความสำคัญของจิตอาสาด้วยการนำหลักพุทธธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนสามารถทำได้อย่างทันทีและทันสมัยอยู่เสมอ โดยจิตอาสามุ่งเน้นการให้มากกว่าการรับ ซึ่งเป็นความสุขที่มีคุณค่ากว่าความสุขที่เกิดจากการได้รับทำให้สังคมมีการแบ่งปัน การช่วยเหลือเกื้อกูลทำให้สังคมน่าอยู่และเป็นสังคมคุณภาพที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ ในส่วนวิธีการทำงานในรูปแบบจิตอาสาเป็นการทำงานผสมผสานกันเป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่นการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม มีการเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ตามหลักการแนวทางประชาธิปไตยเคารพในความแตกต่างกันของคนในสังคม เคารพสิทธิความเสมอเท่าเทียมกัน ส่วนหลักการทำงานของจิตอาสาด้านรูปแบบการแบ่งปัน ทรัพย์สินด้านจิตใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจการทำงาน ด้วยความสมัครใจ เป็นผู้ที่มีความเมตตา เป็นผู้ที่มีความสุขในการเป็นผู้ให้ ไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ด้านความคิดในการใช้หลักธรรมนำมาปฏิบัติเพื่อบรรเทาความทุกข์จัดปัญหาต่างๆพร้อมที่จะแก้ปัญหาพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนได้อยู่ดีมีความสุขยิ่งขึ้น

๕.๑.๒ หลักพุทธธรรมที่ใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาในสังคมไทย

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมสามารถเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติเพื่อความดีงามในคุณค่าแห่งชีวิตเป็นการเสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของผู้เข้าร่วมในสังคมเดียวกัน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเจตนาดี โดยมีแรงจูงใจเป็นพลังผลักดันขับเคลื่อนในการกระทำความดีในการทำงานของจิตอาสา โดยมีหลักพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมเพื่อปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อความสงบสุขของชีวิต หลักในสังคหวัตถุ ๔ หลักธรรมที่

ปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ทั้งต่อมวลมนุษยชาติ รวมถึงการอยู่ร่วมกันกับสิ่งแวดล้อม หลักอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมสร้างความสำเร็จในการทำงาน ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจจึงเป็นสิ่งสำคัญในการควบคุมด้านจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด มีความรับผิดชอบร่วมกันของคนในสังคมด้วยการตระหนักรู้

จากประเด็นนี้แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาด้วยจิตวิญญาณในการสงเคราะห์ โดยมีหลักธรรมเป็นแรงขับเคลื่อนในการทำงานของจิตอาสา ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ เป็นการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานเพื่อความสงบสุขของชีวิตและสังคมมุ่งเน้นความปฏิบัติที่ดีงามกับผู้คนรอบข้าง สังคหวัตถุ ๔ เป็นการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานเพื่อความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และอิทธิบาท ๔ เป็นการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานเพื่อทางแห่งความสำเร็จในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนให้ลุล่วงด้วยดี

๕.๑.๓ การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

ในการส่งเสริมการทำงานของจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนนั้น พบว่ามีรากฐานมาจากแรงจูงใจภายในของบุคคล เป็นแรงกระตุ้นในจิตใจ อาทิ ความชอบ ความสนใจ ความพอใจ ความเชื่อ ความศรัทธา เจตคติ ส่วนแรงจูงใจภายนอกเป็นแรงจูงใจกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมความคาดหวัง เพื่อความสำเร็จในการทำงาน ความก้าวหน้า การได้รับการยอมรับจากสังคม แบ่งตามที่เกิดของแรงจูงใจ เกิดจากภายในตัวบุคคล ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความพอใจต่างๆ ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้น การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชน มีปัจจัยสำคัญที่มาจากพื้นฐานจากเจตนาที่ดีเป็นพลังที่อยู่ภายในที่เป็นแรงผลักดันการเกิดพฤติกรรม ถือได้ว่าแรงจูงใจเป็นจุดเริ่มต้น มาจากประสบการณ์ทางสังคม เป็นแรงจูงใจในไฟสัมพันธ์ ไฟอำนาจ เพื่อเป้าหมายความสำเร็จในไฟสัมฤทธิ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อแรงจูงใจเพื่อความก้าวหน้าในการทำงานโดยการกระตุ้นให้อาสาสมัครตำรวจชุมชนสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลคนในชุมชนในสังคม ด้วยความเต็มใจ มีสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ สามารถสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการส่งเสริมแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการความสำเร็จ การยอมรับจากบุคคลอื่นๆ การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การมีอำนาจ ได้รับการยกย่อง ตลอดจน ต้องการความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง ครอบครัว และชุมชนในท้องถิ่นของตน

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยเป็นแผนภาพที่ ๕.๑ – ๕.๓ แสดงการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรีในแต่ละด้านได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๕.๑ แสดงการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของ
อาสาสมัครตำรวจชุมชนตามหลักพรหมวิหาร ๔

จากแผนภาพที่ ๕.๑ อธิบายได้ว่าการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธ
ของอาสาสมัครตำรวจชุมชนตามหลักพรหมวิหาร ๔ โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติต่อตนเองและผู้คนรอบข้าง
เพื่อความสุขในชีวิตและสังคม จะเห็นได้ว่าผู้ที่เป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตกองบังคับการ
ตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ส่วนใหญ่เป็นผู้มีความเมตตา ปรารถนาดี มีความหวังดีด้วยความบริสุทธิ์ใจ
มีน้ำใจไมตรีแก่มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายมีความกรุณาด้วยจิตที่คิดจะช่วยเหลือด้วยความเต็มใจอย่างไม่
มีเงื่อนไข ช่วยแก้ปัญหา รับฟังความคิดเห็นและพร้อมปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างเต็มใจมี
ความมุทิตาด้วยมีจิตใจที่เบิกบาน พร้อมยินดี เมื่อเห็นผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือ พันทุกข์ ตลอดจน
ยินดีกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชากับความสำเร็จของงานจนลุล่วง และมีอุเบกขาอย่างจริงใจ
โดยมองเห็นความจริง มีจิตซื่อตรง ปฏิบัติงานด้วยความเสมอภาค มีเหตุผล มีความยุติธรรม เสมอต้น
เสมอปลายอย่างต่อเนื่องทั้งนี้ อาสาสมัครตำรวจชุมชนยังสามารถนำไปประยุกต์ ปฏิบัติต่อคนรอบ
ข้าง ต่อครอบครัว เพื่อความเป็นอยู่ที่สงบสุขของตนเองและสังคมอย่างยั่งยืน

แผนภาพที่ ๕.๒ แสดงการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของ อาสาสมัครตำรวจชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ ๔

จากแผนภาพที่ ๕.๒ อธิบายได้ว่าการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ ๔ มาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคล เป็นเครื่องประสานความสามัคคีของอาสาสมัครตำรวจชุมชนด้วยกันเองในการร่วมมือร่วมใจให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อสร้างความผูกมิตรรักใคร่กลมเกลียว และเชื่อมสัมพันธ์กันระหว่างตำรวจในพื้นที่กับอาสาสมัครตำรวจชุมชนและคนในชุมชนของตนเองและชุมชนใกล้เคียง ซึ่งผู้ที่เป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรีส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการให้ทานด้วยการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละทั้งร่างกาย แรงใจ ทรัพย์สิน ตลอดจนการให้ความรู้ คำแนะนำ อบรม ตักเตือนอย่างกัลยาณมิตร มีปิยวาจา โดยใช้ถ้อยคำที่สุภาพอ่อนโยน พูดแต่สิ่งดีที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นหรือต่อส่วนรวม ไม่ใช้ถ้อยคำที่ก่อให้เกิดการแตกแยก มีการใช้ภาษาที่ให้เกียรติ และแสดงความเคารพนับถือผู้ที่อาวุโสกว่าตน สร้างความมั่นใจ เป็นที่ชื่นชม นำนับถือต่อผู้ที่พบเห็น และอยากที่จะเข้ามา มีปฏิสัมพันธ์ด้วย มีอัตถจริยาด้วยการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์แต่สิ่งดี มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ร่วมกันทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและช่วยเหลือเกื้อกูลกันจนงานสำเร็จลุล่วง มีการร่วมกันทำกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ เพื่อการส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลสำเร็จของงานมีสมานัตตดาด้วยการประพฤติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ไม่เลือกปฏิบัติ รู้จักการวางตนอย่าง

เหมาะสมแก่ฐานะของตน ตามกาลเทศะ มีกริยามารยาทสุภาพ เป็นมิตรกับทุกคน ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมกันแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม

แผนภาพที่ ๕.๓ แสดงการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของ อาสาสมัครตำรวจชุมชนตามหลักอิทธิบาท ๔

จากแผนภาพที่ ๕.๓ อธิบายได้ว่าการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนตามหลักอิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นหลักแห่งความสำเร็จในการทำงาน โดยการใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่างๆ ในการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน จะเห็นได้ว่า ผู้ที่เป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรีส่วนใหญ่เป็นผู้มีฉันทะ เห็นได้จากการแสดงออกด้วยการมีจิตที่มีความปรารถนา ใฝ่ใจรักในสิ่งที่ทำ มีความพอใจกับภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเห็นคุณค่าของภาระหน้าที่ของตนด้วยการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายจนสำเร็จ มีวิริยะคือมีความพากเพียร อุสาหะ ขยันขันแข็ง อดทน มีความพยายามด้วยใจที่เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคหรืองานที่ยากลำบากมีจิตตะ ด้วยการอุทิศตน มีความคิดมุ่งมั่น ตั้งใจจดจ่อ เอาใจใส่ รับผิดชอบต่องานของตนอย่างเต็มที่ มีวิมังสา คือมีการทำงานด้วยการใช้ปัญญา ใช้ความคิด พิจารณาไตร่ตรอง การแก้ปัญหา จัดการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการแก้ไขปรับปรุงและวัดประเมินผลการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน มีประเด็นที่ค้นพบ ดังนี้ กลุ่มอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ควรได้รับการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานมากที่สุด เนื่องจากกลุ่มอาสาสมัครส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร การขอรับสิ่งของบริจาคมีจำกัด ทางรัฐบาลมีงบประมาณที่จำกัด ซึ่งไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนอุปกรณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ และอาสาสมัครตำรวจชุมชน ทำให้บ่อยครั้งที่ต้องรับภาระในการออกค่าใช้จ่ายเอง

อย่างไรก็ตาม เหตุผลของการเข้ามาเป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชนนี้ก็เพราะได้เห็นการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจในพื้นที่ ได้ดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ ตลอดจน การบำบัดทุกข์ บำรุงสุขของคนในชุมชน แต่กำลังพลของสถานีตำรวจมีจำกัด ทำให้ข้าราชการตำรวจมีภาระหน้าที่รับผิดชอบที่หนักมาก และเมื่อเกิดเหตุในพื้นที่ ทำให้เข้ามาระงับเหตุล่าช้า ด้วยเหตุนี้ ประชาชนในพื้นที่ จึงได้เล็งเห็นปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจที่มีขีดจำกัด ประกอบกับประชาชนในพื้นที่ มีความรัก ความผูกพัน คำนึง และ มีศรัทธา ต่อข้าราชการตำรวจในพื้นที่ จนเปรียบเสมือนญาติมิตรจึงเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่ เข้ามาสมัครเป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชน ด้วยตระหนักถึงความรักสามัคคี มีจิตใจที่ต้องการช่วยเหลือ เกื้อกูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในชุมชนของตนเอง ดังนั้น อาสาสมัครตำรวจชุมชน ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ บรรณาที่จะมีส่วนร่วมในการช่วยสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจเพื่อช่วย ป้องกันปัญหาอาชญากรรม ตลอดจนการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปัน มีน้ำใจ ต่อกันเหมือนเป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกันซึ่งเป็นคุณสมบัติภายในของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรีอย่างเห็นได้ชัดเจน

ส่วนในการทำหน้าที่จิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนนั้นเห็นได้จากความรักในงาน มองเห็นคุณค่าของงานในหน้าที่มีการช่วยเหลือดูแลชุมชนของตน ด้วยความอดทนตั้งใจ มีความขยัน ในการอุทิศตนในการดูแลชุมชนได้เป็นอย่างดี รู้จักการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ลุกล่วงได้ดี มีการประสานงานและทำงานสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานของสถานีตำรวจภูธรในจังหวัดสระบุรี ได้เป็นอย่างดี จึงทำให้เกิดผลสำเร็จในการทำหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจชุมชนจังหวัดสระบุรี ทำให้ได้รับการชื่นชมจากหน่วยงานของทางราชการและภาคเอกชน จนเป็นที่พอใจของประชาชนในชุมชนเป็นอย่างดี

การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน พบว่าผู้ที่เป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรีส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความเมตตา มีความปรารถนาดี มีความหวังดีด้วยความบริสุทธิ์ใจ มีน้ำใจไม่ตรีแก่มนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย, มีความกรุณา ด้วยจิตที่เต็มใจคิดจะช่วยเหลืออย่างไม่มีเงื่อนไข ช่วยแก้ปัญหา รับฟังความคิดเห็นและ

พร้อมปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างเต็มที่ มีความมุกตลกด้วยมีจิตใจที่เบิกบาน พร้อมยินดี เมื่อเห็นผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือจนพ้นทุกข์ ตลอดจนยินดีกับเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชากับความสำเร็จของงานจนลุล่วง และมีอุเบกขาอย่างจริงใจ มองเห็นความจริง มีจิตซื่อตรง ปฏิบัติงานด้วยความเสมอภาค มีเหตุผล มีความยุติธรรม เสมอต้นเสมอปลายอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ยังมีการให้ทานด้วยการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละทั้งร่างกาย แรงใจ ทรัพย์สิน ตลอดจนการให้ความรู้ คำแนะนำ อบรม ตักเตือนอย่างกัลยาณมิตร มีปิยวาจาด้วยการใช้ถ้อยคำที่สุภาพเรียบร้อย พูดแต่สิ่งดีที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และต่อส่วนรวมไม่พูดถ้อยคำที่ก่อให้เกิดการแตกแยก มีการใช้ภาษาที่สุภาพให้เกียรติและแสดงความเคารพนับถือผู้ที่อาวุโสกว่าตนและเสมอตน สร้างความมั่นใจเป็นที่ชื่นชม นานับถือต่อผู้ที่พบเห็นและอยากที่จะเข้ามามีปฏิสัมพันธ์ด้วยมีอัธยาศัย ด้วยการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์แต่สิ่งดีๆ มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ร่วมกันทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและช่วยเหลือเกื้อกูลกันจนงานสำเร็จลุล่วง มีการร่วมกันทำกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ เพื่อการส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลสำเร็จของงาน มีสมานัตตตาด้วยการประพฤติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ไม่เลือกปฏิบัติ รู้จักการวางตนอย่างเหมาะสมแก่ฐานะของตน ตามกาลเทศะ มีกริยามารยาทสุภาพ เป็นมิตรกับทุกคน ร่วมทุกข์ร่วมสุขร่วมกันแก้ปัญหาให้ลุล่วง

รวมถึงการแสดงออกด้วยการมีจิตที่มีความปรารถนาดี ฝักใฝ่ใจรักในสิ่งที่ทำ มีความพอใจกับภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยเห็นคุณค่าของงานที่ทำ ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายจนสำเร็จมีวิริยะคือมีความพากเพียร อุสาหะ ขยันขันแข็ง อดทน มีความพยายามด้วยใจที่เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคหรืองานที่ยากลำบากมีจิตตะด้วยการอุทิศตน มุ่งมั่น ตั้งใจ จดจ่อ เอาใจใส่รับผิดชอบต่องานของตนอย่างเต็มที่ มีวิมังสาคือมีการทำงานด้วยการใช้ปัญญา ใช้ความคิด พิจารณา ไตร่ตรอง การแก้ปัญหา จัดการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการแก้ไขปรับปรุงและวัดประเมินผลการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผู้ที่เป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชนยังสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติต่อคนรอบข้าง ต่อครอบครัวเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีสงบสุขของคนในชุมชน สร้างสังคมสันติสุขได้อย่างยั่งยืน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยนำไปใช้ประโยชน์

๑) ควรนำผลการวิจัยที่ได้นี้ไปเผยแพร่ด้วยการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม ในรูปแบบของหนังสือ ตำรา หรือ คู่มือเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชนเชิง

พุทธบูรณาการ, การจัดพิมพ์เป็นบทความลงสื่อต่างๆ เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก อีเมล Line หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารวิชาการ สถาบันวิทยุ โทรทัศน์เพื่อการศึกษาและพัฒนาชุมชน และงานชุมชนสัมพันธ์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๒) ควรให้มีการจัดอบรม บรรยาย ให้ความรู้ เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัคร ตำรวจชุมชนแนวพุทธตามชุมชนต่างๆ ที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาอาชญากรรมได้ง่าย เพื่อให้ประชาชน ในชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญในการช่วยเหลือสนับสนุนภาครัฐในการให้ความร่วมมือป้องกัน ปัญหาต่างๆ ให้ลดน้อยลง เพื่อสังคมในชุมชนสงบสุข

๓) ควรจัดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา ของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตพื้นที่ต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อช่วยส่งเสริมและสนับสนุน การทำงานของข้าราชการตำรวจและอาสาสมัครตำรวจชุมชนในพื้นที่ให้เข้มแข็งอย่างมีประสิทธิภาพ

๔) ควรสนับสนุนให้รัฐบาลมีนโยบายในการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ กับการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตพื้นที่ต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

๖) ควรให้ผู้นำชุมชนแต่ละท้องถิ่น มีนโยบายสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน ของอาสาสมัครตำรวจชุมชนของแต่ละท้องถิ่น เพื่อความคล่องตัวและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปต่อยอดในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม แรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาเชิงพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน เพื่อการพัฒนาคนในท้องถิ่นให้ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ร่มเย็น

๒) การทำวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาขยายพื้นที่ในเขตภูมิภาคต่างๆ เช่น กลุ่ม อาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ตลอดจนใน กรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบและพัฒนาบุคลากรที่เป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชน ให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๓) สามารถนำผลการวิจัยมาต่อยอดทางการศึกษาวิจัย เรื่องรูปแบบการพัฒนาการ ปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจชุมชนเชิงพุทธบูรณาการ

๔) ทำการวิจัยการศึกษาเปรียบเทียบให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอย่างสันติสุขและยั่งยืน

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย:

ก.ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเถปิฎก ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ .พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ข.ข้อมูลทุติยภูมิ

มหามกุฏราชวิทยาลัย. มุลินิธิพระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปลชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

(๑) หนังสือ:

กองแผนงานอาชญากรรม สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ. โครงการตำรวจชุมชน คำสั่งสำนักงาน

ตำรวจแห่งชาติที่ ๕๑๓/๒๕๕๔สำนักงานตำรวจแห่งชาติ: กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๔.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. จอมปราชญ์นักการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

ซีเอสเอ็มเดีย. ๒๕๔๓.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระพุทธศาสนากับการสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร

: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

จันทร์ ชุ่มเมืองปัก. แรงจูงใจและการจูงใจ สร้างปาฏิหาริย์. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า, ๒๕๕๖.

จิราภา เต็งไตรรัตน์ และคณะ. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

๒๕๕๓.

ณัฐกร อินทุยศ. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖. ตุลาคม

นพมาศ อึ้งพระ. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

ประเวศ วสี. วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑ : สู่ภพภูมิใหม่แห่งการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๗. นครปฐม:

ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๗.

ไพบูลย์ เทวรักษ์. จิตวิทยาการศึกษาพฤติกรรมภายในภายนอก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เอส.ดี.

เพรส. จำกัด, ๒๕๓๗.

ไพศาล วงศ์วรสิทธิ์. **พุทธทาสกับคนรุ่นใหม่เมื่อคนหนุ่มสาวถามถึงรากความเป็นไทย.** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๖.

พระไพศาล วิสาโล. **เมื่อดอกไม้บานสะพรั่งทั้งแผ่นดิน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนส่งเสริมสุขภาพ, ๒๕๔๘.

พระไพศาล วิสาโล. **เติมเต็มชีวิตด้วยจิตอาสา.** กรุงเทพมหานคร: เครือข่ายพุทธิกา, ๒๕๕๐.

พระไพศาล วิสาโล. **คู่มือจิตอาสาพุทธ.ม.ป.ป.**

พระไพศาล วิสาโล. **จิตอาสา สุขสร้างง่าย ๆ แคล้งมือทำ.** กรุงเทพมหานคร: พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ I am., ๒๕๕๔.

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ). **พจนานุกรมธรรมของท่านปัญญานันทะ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๙.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). **พุทธศาสนากับคนรุ่นใหม่และสังคมไทยในอนาคต.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๒๕.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **พระในบ้าน.** กรุงเทพมหานคร: คาชาวรรณการพิมพ์, ๒๕๔๑.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พุทธธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **ธรรมนุญชีวิต.** พิมพ์ครั้งที่ ๘๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐.

พลเดช ปิ่นประทีป. **สังคมไทยเป็นสังคมที่ดั่งงามและอยู่เย็นเป็นสุข.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: อุตสาหการพิมพ์, ๒๕๔๙.

พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธ์พันธ์พันธ์. **ความรู้เบื้องต้นการปฏิบัติงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์และตำรวจรับใช้ชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: ศิลป์สยามการพิมพ์, ๒๕๔๐.

พุทธทาสภิกขุ. **ธัมมิกสังคมนิยม.** กรุงเทพมหานคร: ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง, ๒๕๔๒.

พุทธทาสภิกขุ. **การทำงานที่เป็นสุข.** กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๗.

เมตต์ กรุณาจิต. **การบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ.** กรุงเทพมหานคร: บู้คพอยท์, ๒๕๕๓.

มหาพสุธานนท์. **หลักการจัดการหลักการบริหาร.** กรุงเทพมหานคร: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๔๗.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ฉบับเฉลิมพระเกียรติพระชนม์พรรษาครบ ๗ รอบ.** กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด มหาชน, ๒๕๕๖.

- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสากล อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.กรุงเทพฯ-
มกราคม: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๘.
- วรรณุช อุษณกร. ประวัติสำคัญที่ควรรู้จัก. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๓.
- วรรณภา ประยุกต์วงศ์ และคณะ. คู่มือการพัฒนาจิตอาสาพนักงานในองค์กรธุรกิจ สู่ความสุขใน
วิถีการทำงาน. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพเพ็ญวานิสัย, ๒๕๕๐.
- วรรณภา ประยุกต์วงศ์ ผศ. และคณะ. คู่มือการพัฒนาจิตอาสาพนักงานในองค์กรธุรกิจ สู่ความสุข
ในวิถีการทำงาน. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพเพ็ญวานิสัย, ๒๕๕๐.
- วิจิตร ศรีสอ้านผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.การศึกษาทางไกล Distance Education. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๑.
- วิชัย โชควิวัฒน์. เรื่องเล่าจากชาวฉะเชิงเทรา. (นนทบุรี: พีเอ็นเอสครีเอชั่น, ๒๕๕๕).
- วิชัย แหวนเพชร. มนุษย์สัมพันธ์ในการบริหารอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร: ธรรมกมล, ๒๕๔๓.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ รศ.ดร..จิตอาสาสารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕
ธันวาคม ๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, ๒๕๕๕.
- วิทยากร เชียงกุล. อธิบายศัพท์และการพัฒนาตนเอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สายธาร,
๒๕๕๒.
- วิภาพันธ์ ก่อเกียรติขจร. สรุปลานการณั้สังคมไทย ๒๕๓๙ : มุมมองและข้อเสนอจากเครือข่าย
องค์กรพัฒนาเอกชน. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมการพัฒนา,
๒๕๔๔.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร.อาสาสมัครกับการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔.
- ศูนย์คุณธรรม.ร่วมแรงแข่งขัน ร่วมกันทำความดีสมัครคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดครั้งที่๑.
กรุงเทพมหานคร: บริษัทแปลนโมทิฟ จำกัด, ๒๕๔๘.
- สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข.สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษา วิเคราะห์ และปฏิบัติงานชุมชน.ขอนแก่น:
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๙.
- สมพร เทพสิทธิ.บทบาทอาสาสมัครกับการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบปัญหาสังคม:อาสาสมัคร
กับการบำเพ็ญประโยชน์. กรุงเทพมหานคร: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย,
๒๕๔๗.

สมพร เทพสิทธิ์า.การเดินทางตามรอยพระยุคลบาท เศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ปัญหาความยากจน

และการทุจริต.กรุงเทพมหานคร: กองทุนอริยธรรม, ๒๕๔๙.

สุรัสวดี หุ่นพยนต์ และภูมิธรรม เวชยชัย.ปัญหาการดำเนินงานของหน่วยอาสาสมัครในประเทศไทย.

กรุงเทพมหานคร: สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร, ๒๕๔๗.

สุรพล พะยอมแย้ม ดร.. จิตวิทยาในชุมชน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทบางกอกคอมเทค อินเตอร์เทรค

จำกัด, ๒๕๕๖.

สุริชัย หวันแก้ว และคณะ. สังคมวิทยาสนาม การรับมือกับภัยพิบัติ.กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัย

สังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

เสาวนีย์ เสนาสุ.งานอาสาสมัครและกิจกรรมเยาวชน.กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่

คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๙.

อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ. องค์การสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย.กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัย

สังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

อรสุดา เจริญรัตน์. คำพ่อสอน:ประมวลพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขใน

การดำเนินชีวิต.กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๐.

อริยา คูหา ผศดร.. จิตวิทยาเพื่อการดำรงชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๓. ปัตตานี: โรงพิมพ์มิตรภาพ, ๒๕๕๖.

อำพล จินดาวัฒน์ นายแพทย์. จิตอาสา พลังสร้างโลก. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสร้างสื่อ

จำกัด, ๒๕๔๙.

(๒) งานวิจัย/บทความทางวิชาการ

เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ. แนวทางการพัฒนาอาสาสมัครสำหรับเยาวชนไทย :กรณีศึกษากลุ่มและ

เครือข่ายเยาวชนที่ทำงานด้านจิตอาสาสมัคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ไฉตน์ ศรีวังพล. ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครสวพ. ๙๑".

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต. บัณฑิต

วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์. การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนตอนปลาย ในโรงเรียน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

- ณิชา ฉิมทองดี. แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสำนักสากลของเยาวชน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์
 ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- นวลน้อย ตริรัตน์ ดร. และคณะ. คุณธรรมในอาเซียน จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป. งานวิจัย.
 กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙.
- นวลน้อย ตริรัตน์ ดร. และคณะ. คุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป.
 กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๙.
- ประพันธ์ ศุภษร ดร. และคณะ, กระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา, บทความ
 วิชาการทางพระพุทธศาสนา, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ฉบับที่ ๑๘ ปีที่ ๑๑
 มกราคม- เมษายน ๒๕๕๘. หน้า ๒๓-๒๔.
- วรภาพ วันไชยธนวงศ์ และคณะ. การพัฒนากระบวนการสร้างจิตอาสา นักศึกษาพยาบาลวิทยาลัย
 พยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ รายงานการวิจัยวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี.
 จังหวัดเชียงใหม่ กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๐.
- ริเรืองรอง รัตนวิไลสกุล. ความรู้สึกเชิงจริยธรรมความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิก
 รัฐสภาไทย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย :
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗.
- สุรางคนา ณ นคร. การสื่อสารเพื่อการเชื่อมร้อยจิตสำนึกสาธารณะขององค์กรภาคธุรกิจกับภาค
 ประชาชน. โครงการวิจัยชุด การสื่อสารจิตสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
 ธุรกิจบัณฑิตย์, ๒๕๕๕.
- สมพร เทพสิทธิ์า. บทบาทอาสาสมัครกับการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบปัญหาสังคม:อาสาสมัครกับ
 การบำเพ็ญประโยชน์. กรุงเทพมหานคร: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย, ๒๕๔๗.
- สุดาพรรณ บินนอก. โมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา. บัณฑิต
 วิทยาลัย :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- สุนทรี จุงวงศ์สุข. การใช้กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยจิตสาธารณะของ
 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษา
 ศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
 ๒๕๔๘.
- เสาวนีย์ เสนาสุ. งานอาสาสมัครและกิจกรรมเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๙.

(๓) บทวิจารณ์หนังสือ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. “แนวทางการสร้างจิตสาธารณะในสังคมไทย”. วารสารรัฐสภาสาร,
ปีที่ ๑๕ เล่มที่ ๓ (เมษายน ๒๕๕๖) : ๒๓-๒๔.

บุญเจือ ถิ่นนคร. บทบาทของอาสาสมัครสังคมสงเคราะห์ผู้ประสบภัย. นิตยสารการประชาสงเคราะห์,
ปีที่ ๒๓ เล่ม ๔ (กรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๕๒), หน้า ๘-๙.

สุชาดา จักรพิสุทธิ์. “จิตสำนึกสาธารณะ.” จิตสำนึกสาธารณะ. ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ ๒๒ เล่มที่ ๙
(กรกฎาคม ๒๕๓๔.): หน้า ๒๒-๒๓.

(๔) เอกสารอื่นๆ

พุทธทาสภิกขุ. **บริหารธุรกิจแบบพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: อตัมมโย. มปป.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ๒๕๕๖ ก. แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔). กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ๒๕๕๖ ข. แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๙.

สถิติประชากรในจังหวัดสระบุรี วันที่ ๑๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
กระทรวงมหาดไทย ๒๕๕๙. แบบตรวจรับรองมาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี ๒๕๕๙. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๐.

(๕) บทสัมภาษณ์

พล.ต.ต. ชัยรัตน์ ทิพยจันทร์, กองบังคับการตำรวจภูธร จังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม
๒๕๖๐.

พ.ต.อ. ธัชกร รอดเจียม, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.

พ.ต.ท. พงศ์สุริยะ สุวรรณพันธ์, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม
๒๕๖๐.

พ.ต.อ. ธัชกร รอดเจียม, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐

พ.ต.อ. ชาลี เดชศิริ, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.

- พ.ต.อ.เกาดา วัชรานนท์, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- พ.ต.อ.พิชญ วิทยาภรณ์, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- พ.ต.ท. ชูเกียรติ สุขประเสริฐ, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- พ.ต.อ.อนุสรณ์ กลิ่นขจร, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- พ.ต.อ. โกมล กลิ่นประชุม, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- พ.ต.อ. ชีรภาพ รุมแสง, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- ทิพย์วัลย์ พุดซ้อน, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- สงคราม แสนประสิทธิ์, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- ยนต์ ป้อมเรือง, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- ราศี ชัยภูมิ, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- สุรศักดิ์ จุลปะ, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- วินัย ลักษณะผ่อง, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- เชษฐา เกร่งครัด, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- วิชัย กรบุตร, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- สายันต์ หล้าโสภา, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.
- ผศ.ดร. ประพันธ์ ศุภษร, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐.

(๖) ภาษาอังกฤษ

1” Primary Sources.

- Robbins. S. P. Organizational behavior: concepts controversics and applications. (New York: Prentice-Hall. 2003). p 85-91.
- Hellriegel. D. The management of organizational behavior. (California: Prentice Hall.. 2001). p 94-97.
- Maslow. A. H..Motivation and personality. (New York: Harper & Brothers. 2006). p 66-68.

ภาคผนวก ก.

บทความวิจัย

การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาเชิงพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

ดร.ดวงเพชร สมศรี

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาหลักการและความสำคัญในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในสังคมไทย ๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาในสังคมไทย และ ๓) เพื่อวิเคราะห์การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และภาคสนาม ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อย นำเสนอในรูปแบบพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัยพบว่า หลักการและความสำคัญของจิตอาสาเป็นการนำหลักพุทธธรรมมาผสมผสานกับวิธีการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชนได้อย่างเหมาะสมลงตัว โดยมุ่งเน้นการให้มากกว่าการรับ ซึ่งเป็นความสุขที่เกิดจากการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน มีการเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ตามหลักการแนวทางประชาธิปไตย หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมเพื่อปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่ปฏิบัติเพื่อการสงเคราะห์ต่อกันของมวลมนุษยชาติ และหลักอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมเพื่อสร้างแรงจูงใจแห่งความสำเร็จในการทำงาน

การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ได้แก่ การนำพรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ และอิทธิบาท ๔ เป็นแนวทางในการส่งเสริมการทำงานอาสาสมัครตำรวจชุมชนให้มีคุณธรรมได้ จะเห็นว่าผู้ที่เป็อาสาสมัครตำรวจชุมชน จะมีจิตใจที่มุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ การให้ความช่วยเหลือ รวมถึง การให้บริการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา และนำไปสู่ความร่วมมือในการทำงานในด้านต่างๆ ร่วมกัน ทำให้สังคมมีความสงบสุขร่มเย็น

คำสำคัญ : การส่งเสริมแรงจูงใจ การทำงานจิตอาสา อาสาสมัครตำรวจชุมชน แนวพุทธ

Research Title: The enhancement of motivation in the Buddhist voluntary spirit in the community police volunteers' work

Researchers: Dr.Toungpetch Somsri

Department: Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year: 2560/2017

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

This research work entitled 'The enhancement of motivation in the Buddhist voluntary spirit in the community police volunteers' work.' has three objectives: 1) to study the principles and significances of voluntary spirit in the community police volunteers' works in Thai society, 2) to study motivation theory and Buddhadhamma in supporting the motivation of volunteers' spirit, and 3) to analysis the enhancement of motivation in the Buddhist voluntary spirit in the community police volunteers' work. This is a qualitative research done by studying related research works and the field research was done by in-depth interview and focus group discussion. Its results were explained in the descriptive forms.

In the research, it was found that the principles and significances of voluntary spirit basically refer to the appropriate application of Buddhadhamma into the community police volunteers' work which was done through more giving than taking wherein the happiness gained from helping one another is obviously made; in this work the respect and appreciation are mutually offered by volunteers according to the democratic principle and Buddhadhamma used in support of volunteers' motivation in the community police volunteers' work is clearly pointed to four sublime states of mind, four bases of social solidarity and four paths of accomplishment. It is said that these are assigned to happily and incentively harmonize people who live in the society by means of helping one another giving rise to the accomplishment of work.

As far as the enhancement of the Buddhist voluntary spirit into the community provincial Saraburi police volunteers' work is concerned, the following Buddhadhammas, four sublime states of mind, four bases of social solidarity and four

paths of accomplishment, were applied to enhance the community police volunteers' work in order that they could follow sets of virtue while working. In this matter, the evidences were that while voluntarily performing their duty, they were determined to work by providing their hands and services to those in need with a view to giving the utmost benefit to the whole society resulting in the good faith leading to the positive cooperation in all areas of assigned works bringing about the endless happiness and peacefulness to the society.

Keywords: The enhancement of motivation, Volunteers' spirit, The Buddhist community police volunteers

บทนำ

ปัจจุบันสังคมที่มีประชาชนอาศัยอยู่ร่วมกัน ย่อมมีปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้น ทำให้ขั้นตอนการพัฒนาต่างๆของประเทศ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวย่อมจะอาศัยเพียงตำรวจอย่างเดียวไม่ได้ การแสวงหาความร่วมมือจากชุมชน ด้วยการร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ แก้ไขปัญหาอาชญากรรมของชุมชนตนเอง มีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานราชการ องค์กรต่างๆเป็นเครือข่ายอย่างจริงจัง บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจชุมชนมีหน้าที่ช่วยงานตำรวจในการป้องกันอาชญากรรม จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะสร้างความสงบสุขให้แก่สังคมท้องถิ่นและบ้านเมือง ซึ่งจำเป็นต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม โดยที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดเป้าหมายโดยชัดเจนที่จะลดปัญหาอาชญากรรม ดังนั้นองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในการรักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้านเพื่อการป้องกันอาชญากรรมจึงเป็นสิ่งที่ตำรวจควรให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมอาสาสมัครตำรวจชุมชนในการรักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้านของตนเอง

ดังนั้น ความสัมพันธ์ร่วมมือกันระหว่างตำรวจกับประชาชน ซึ่งได้แก่การแสดงออกซึ่งทำที่ทัศนคติสนองตอบระหว่างตำรวจกับประชาชน ในฐานะที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็เป็นผู้มีส่วนในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม และปัญหาอื่นของสังคมร่วมกัน จึงเป็นสิ่งที่ตำรวจจะต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นเพราะความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับประชาชน อันเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งของงานอาสาสมัครตำรวจชุมชน จะเป็นกุญแจสำคัญนำไปสู่ความสำเร็จในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และการรักษาความสงบสุขของสังคม ฉะนั้น จึงเป็นหน้าที่ของตำรวจที่จะต้องแสวงหาวิธีการ หรือมาตรการอันเหมาะสมที่จะส่งเสริมแรงจูงใจและเสริมสร้างความสัมพันธ์ในการร่วมมืออันดีกับประชาชนตลอดจนรักษาความสัมพันธ์ที่ดีนั้นไว้ให้ยืนยาวตลอดไป

งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในหน้าที่ของตำรวจ เป็นการนำเอาหลักปรัชญาที่ว่า “ตำรวจ” คือประชาชนและประชาชนคือ “ตำรวจ” มาใช้ปฏิบัติเช่นเดียวกับประชาชนที่เป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชน จากการใช้ยุทธวิธีตำรวจแบบจารีตประเพณีที่มีอยู่เดิม ปรากฏว่าการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ประชาชนได้พยายามช่วยเหลือตัวเองในเบื้องต้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ได้ตระหนักถึงปัญหาและเล็งเห็นสำคัญของประชาชนที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับตำรวจ ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมอันเป็นปัญหาส่วนรวมของสังคมจึงได้เปลี่ยนทิศทางในการดำเนินงาน โดยหันมาให้ความสำคัญต่องานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ที่ทำงานร่วมกับอาสาสมัครตำรวจชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเข้าใจปัญหาของตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเข้าใจปัญหาของตำรวจให้มีสัมพันธภาพอันดีกับตำรวจ และเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนในการป้องกันอาชญากรรมมากยิ่งขึ้นทั้งนี้โดยมีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในชุมชน

ดังนั้นหลักการที่สำคัญของงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ที่ต้องทำงานร่วมกับอาสาสมัครตำรวจชุมชน คือ การเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับตำรวจ โดยการจัดโครงการอาสาสมัครตำรวจชุมชน ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและปัญหาต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความเรียบร้อยของสังคมในท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม งานชุมชนสัมพันธ์ที่มีอาสาสมัครตำรวจชุมชน เป็นการดำเนินงานอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อให้ตำรวจมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจในปัญหาซึ่งกันและกัน ตลอดจนร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยเครือข่ายของอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยหรืออาสาสมัครตำรวจชุมชนนั่นเอง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันและรักษาความปลอดภัยด้วยตนเอง จึงสนใจที่จะศึกษาการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนตามแนวพุทธ

จะเห็นว่าในปัจจุบันประชาชนที่สมัครเป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชนมีจำนวนลดน้อยลงเนื่องจากมีภาระหน้าที่ในการทำงานหาเลี้ยงชีพมากขึ้น และบางพื้นที่ขาดแรงจูงใจในการเข้ามาทำงานจิตอาสา ซึ่งต้องเสียสละความสุขความสบายส่วนตัวเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนเพื่อเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ออกปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับเจ้าพนักงานมีความเสี่ยงที่ต้องคอยเฝ้าระวังป้องกันปัญหาอาชญากรรมและปัญหาอาชญากรรม ที่ต้องอาศัยการรวมพลังมวลชนเป็นกลุ่มก้อนเพื่อยุติและแก้ไขปัญหาในชุมชน ที่อยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมและทัศนคติที่ดีต่อสังคม

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี^๑ สังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๑ มีสถานีตำรวจภูธร จำนวน ๑๕ สถานี มีอาสาสมัครตำรวจชุมชน จำนวน ๒๒๙ คน ซึ่งมียุทธศาสตร์ที่เน้นการบริหารงานเพื่อให้การบริการที่ดีแก่ประชาชน ป้องกันอาชญากรรม อำนวยความยุติธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนโยบายจัดโครงการอาสาสมัครตำรวจชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔ ด้านป้องกันอาชญากรรม เพื่อลดปัญหาอาชญากรรมตามนโยบายของรัฐบาล โดยนำพลังมวลชนเข้ามามีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสร้างองค์กรและบูรณาการเพื่อสร้าง

^๑ตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี,สรุปจำนวนอาสาสมัครภาคประชาชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ หน่วย ภ.จว.สระบุรี (กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี:สระบุรี), ๒๕๖๐. อัดสำเนา.

กระบวนการในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้รับความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน และเพื่อให้สังคมมีความสงบเรียบร้อยอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาภาคเอกสาร และภาคสนาม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา พระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสารวิชาการ ตำรา หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยวิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ และจัดลำดับการดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนไว้ ดังนี้

๑. ศึกษารวบรวมชุดความรู้ หลักการและความสำคัญของการทำงานจิตอาสา การพัฒนาจิตอาสาในสังคมไทย ประวัติความเป็นมาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน วิธีการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชน รวมถึงความสัมพันธ์ของชุมชนในแง่ของการมีส่วนร่วม

๒. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจและหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการทำงานจิตอาสา แนวคิดของอาสาสมัครในมิติทางพระพุทธศาสนา การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา การประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน นำข้อมูลที่ได้มาจัดลำดับความสำคัญ วิเคราะห์เชื่อมโยงให้สัมพันธ์กัน และมีการอ้างอิงจากแหล่งที่มา

๓. เมื่อได้ข้อมูลตามที่กล่าวไปข้างต้น โดยการวิเคราะห์และเรียบเรียงแล้ว นำมาตรวจสอบหาความถูกต้องให้ครอบคลุมครบถ้วน จัดกลุ่มเนื้อหา เพื่อออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแล้วลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยวิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม สัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อยจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผู้วิจัยแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครตำรวจชุมชน กลุ่มผู้บังคับบัญชาในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ บูรณาการ นำเสนอผลการศึกษาเพื่อตอบปัญหาการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๔. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยทั้งหมด มาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ นำเสนอแนวทางปฏิบัติที่เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย และประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาวิจัย

๕. นำเสนอผลการวิจัยที่เป็นรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และจัดพิมพ์เผยแพร่เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

๖. พัฒนางานวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในสังคมไทย

อภิปรายผลการวิจัย

การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน มีประเด็นที่ค้นพบ ดังนี้ กลุ่มอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ควรได้รับการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานมากที่สุด เนื่องจากกลุ่มอาสาสมัครส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร การขอรับสิ่งของบริจาคมีจำกัด ทางรัฐบาลมีงบประมาณที่จำกัด ซึ่งไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนอุปกรณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ และอาสาสมัครตำรวจชุมชน ทำให้บ่อยครั้งที่ต้องรับภาระในการออกค่าใช้จ่ายเอง

อย่างไรก็ตาม เหตุผลของการเข้ามาเป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชนนี้ก็เพราะได้เห็นการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจในพื้นที่ ได้ดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตลอดจนการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขของคนในชุมชน แต่กำลังพลของสถานีตำรวจมีจำกัด ทำให้ข้าราชการตำรวจมีภาระหน้าที่รับผิดชอบที่หนักมาก และเมื่อเกิดเหตุในพื้นที่ ทำให้เข้ามาระงับเหตุล่าช้า ด้วยเหตุนี้ จึงได้เล็งเห็นปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจที่มีขีดจำกัด ประกอบกับประชาชนในพื้นที่ มีความรัก ความผูกพัน คำนึง และมีความศรัทธา ต่อข้าราชการตำรวจในพื้นที่ จนเปรียบเสมือนญาติ จึงเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่ เข้ามาสมัครเป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชน ด้วยตระหนักถึงความรักสามัคคี มีจิตใจที่ต้องการช่วยเหลือเกื้อกูล ที่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในชุมชนของตนเอง ดังนั้น อาสาสมัครตำรวจชุมชน ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมในการช่วยสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ เพื่อช่วยป้องกันปัญหาอาชญากรรม ตลอดจนการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปัน มีน้ำใจต่อกัน เหมือนเป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งเป็นคุณสมบัติภายในของอาสาสมัครตำรวจชุมชนอย่างเห็นได้ชัดเจน

ส่วนในการทำหน้าที่จิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนนั้นเห็นได้จากความรักในงาน มองเห็นคุณค่าของงานในหน้าที่มีการช่วยเหลือดูแลชุมชนของตน ด้วยความอดทนตั้งใจ มีความขยัน ในการอุทิศตนในการดูแลชุมชนได้เป็นอย่างดี รู้จักการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีการประสานงานและทำงานสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานของสถานที่ตำรวจภูธรในจังหวัดสระบุรีได้เป็นอย่างดี จึงทำให้เกิดผลสำเร็จในการทำหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจชุมชนและได้รับการชื่นชมจากหน่วยงานของทางราชการ และเป็นที่พอใจของประชาชนในชุมชนเป็นอย่างดี

การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน พบว่า ผู้ที่เป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรีส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีความ

เมตตา ปราณนาดี มีความหวังดีด้วยความบริสุทธิ์ใจ มีน้ำใจไมตรีแก่มนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย, มีความกรุณา ด้วยจิตที่เต็มใจคิดจะช่วยเหลืออย่างไม่มีเงื่อนไข ช่วยแก้ปัญหา รับฟังความคิดเห็นและพร้อมปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างเต็มใจ, มีความมุกตลก ด้วยมีจิตใจที่เบิกบาน พร้อมยินดี เมื่อเห็นผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือจนพ้นทุกข์ ตลอดจน ยินดีกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชากับความสำเร็จของงานจนลุล่วง และมีความอุเบกขา อย่างจริงใจ มองเห็นความจริง มีจิตซื่อตรง ปฏิบัติงานด้วยความเสมอภาค มีเหตุผล ยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง เสมอต้นเสมอปลาย

นอกจากนี้ มีการให้ทาน ด้วยการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละทั้งร่างกาย แรงใจ ทรัพย์สิน ตลอดจนการให้ความรู้ คำแนะนำ อบรม ตักเตือนอย่างกัลยาณมิตร , มีปิยวาจา ด้วยการใช้ถ้อยคำที่สุภาพเรียบร้อย พูดแต่สิ่งดีๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นหรือต่อส่วนรวม ไม่พูดถ้อยคำที่ก่อให้เกิดการแตกแยก มีการใช้ภาษาที่ให้เกียรติ และแสดงความเคารพนับถือผู้ที่อาวุโสกว่าตน สร้างความมั่นใจ เป็นที่ชื่นชม นานับถือต่อผู้ที่พบเห็น และอยากที่จะเข้ามามีปฏิสัมพันธ์ด้วย, มีอัตถจริยา ด้วยการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์แต่สิ่งดีๆ มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ร่วมกันทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและช่วยเหลือเกื้อกูลกันจนงานสำเร็จลุล่วง มีการร่วมกันทำกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ เพื่อการส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลสำเร็จของงาน, มีสมานัตตตา ด้วยการประพฤติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ไม่เลือกปฏิบัติ รู้จักการวางตนอย่างเหมาะสมแก่ฐานะของตน ตามกาลเทศะ มีกริยามารยาทสุภาพ เป็นมิตรกับทุกคน ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมกันแก้ปัญหาให้ลุล่วงด้วยดี

รวมถึงการแสดงออกด้วยการมีจิตที่มีความปรารถนา ฝึกใฝ่ใจรักในสิ่งที่ทำ มีความพอใจกับภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยเห็นคุณค่าของงานที่ทำ ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายจนสำเร็จ, มีวิริยะ คือมีความพากเพียร อุสาหะ ขยันขันแข็ง อดทน มีความพยายามด้วยใจที่เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคหรืองานที่ยากลำบาก, มีจิตตะ ด้วยการอุทิศตน มุ่งมั่น ตั้งใจ จดจ่อ เอาใจใส่รับผิดชอบต่องานของตนอย่างเต็มที่, มีวิมังสา คือ มีการทำงานด้วยการใช้ปัญญา ใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรอง การแก้ปัญหา จัดการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการแก้ไขปรับปรุงและวัดประเมินผลการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผู้ที่เป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชนยังสามารถนำไปประพฤติ ปฏิบัติต่อคนรอบข้าง ต่อครอบครัวเพื่อความเป็นอยู่ที่สงบสุขของคนในชุมชน สร้างสังคมสันติสุขได้อย่างยั่งยืน

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยเป็นแผนภาพแสดงการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ได้ดังนี้

แผนภาพแสดงการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนตามหลักพรหมวิหาร๔

จากแผนภาพ อธิบายได้ว่าการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนตามหลักพรหมวิหาร ๔ โดยมุ่งเน้นในการปฏิบัติต่อตนเองและผู้รอบข้าง เพื่อความสุขในชีวิตและสังคม เห็นได้ว่าผู้ที่เป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความเมตตา ปรารถนาดี มีความหวังดีด้วยความบริสุทธิ์ใจ มีน้ำใจไมตรีแก่มนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย, มีความกรุณา ด้วยจิตที่คิดจะช่วยเหลือด้วยความเต็มใจอย่างไม่มีเงื่อนไข ช่วยแก้ปัญหา รับผิดชอบต่อผู้อื่น คัดช่วยเหลือ ปลอดภัยจากความทุกข์เดือดร้อน, มีความมุทิตา ด้วยมีจิตใจที่เบิกบาน พร้อมยินดี เมื่อเห็นผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือ พันทุกข์ ตลอดจนยินดีกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชากับความสำเร็จของงานจนลุล่วง และมีความอุเบกขา อย่างจริงใจ มองเห็นความจริง มีจิตซื่อตรง ปฏิบัติงานด้วยความเสมอภาค มีเหตุผล มีความยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง เสมอต้นเสมอปลาย ทั้งนี้ อาสาสมัครตำรวจชุมชน ยังสามารถนำไปประยุกต์ปฏิบัติต่อคนรอบข้าง ต่อครอบครัวเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีสงบสุขของตนเองและสังคมอย่างยั่งยืน

แผนภาพแสดงการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ ๔

จากแผนภาพอธิบายได้ว่าการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ ๔ ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคล และประสานความสามัคคีของอาสาสมัครตำรวจชุมชน ในการร่วมมือร่วมใจให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อสร้างความผูกมิตรรักใคร่กลมเกลียว และเชื่อมสัมพันธ์กันระหว่าง ตำรวจในพื้นที่ อาสาสมัครตำรวจชุมชนกับคนในชุมชนของตนเองและชุมชนใกล้เคียง เห็นได้ว่า ผู้ที่เป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรีส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มีจิตอาสาที่มีการให้ทาน ด้วยการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละทั้งร่างกาย แรงใจ ทรัพย์สิน ตลอดจนการให้ความรู้ คำแนะนำ อบรม ตักเตือนอย่างกัลยาณมิตร มีปิยวาจา ด้วยถ้อยคำที่สุภาพเรียบร้อย พูดแต่สิ่งดี ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นหรือต่อส่วนรวม ไม่พูดถ้อยคำที่ก่อให้เกิดการแตกแยก มีการใช้ภาษาที่ให้เกียรติ และแสดงความเคารพนับถือผู้ที่อาวุโสกว่าตน สร้างความมั่นใจ เป็นที่ชื่นชม นำนับถือต่อผู้ที่พบเห็น และอยากที่จะเข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์ด้วยมีอรรถจริยา ด้วยการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์แต่สิ่งดี ๆ มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ร่วมกันทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและช่วยเหลือเกื้อกูลกันจนงานสำเร็จลุล่วง มีการร่วมกันทำกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ เพื่อการส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลสำเร็จของงาน มีสมานัตตตา ด้วยการประพฤติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ไม่เลือกปฏิบัติ รู้จักการวางตนอย่างเหมาะสมแก่ฐานะของตน ตามกาลเทศะ มีกิริยามารยาทสุภาพ เป็นมิตรกับทุกคน ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมกันแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม

แผนภาพแสดงการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนตามหลักอิทธิบาท ๔

จากแผนภาพ อธิบายได้ว่าการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน ตามหลักอิทธิบาท ๔ ใช้เป็นหลักแห่งความสำเร็จในการทำงาน โดยการใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่างๆ ในการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน เห็นได้ว่า ผู้ที่เป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรีส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มีฉันทะเห็นได้จากการแสดงออกด้วยการมีจิตที่มีความปรารถนา ใฝ่ใจรักในสิ่งที่ทำ มีความพอใจกับภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยเห็นคุณค่าของภาระหน้าที่ของตน ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายจนสำเร็จ มีวิริยะ คือมีความพากเพียร อุสาหะ ขยันขันแข็ง อดทน มีความพยายาม ด้วยใจที่เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคหรืองานที่ยากลำบากมีจิตตะ ด้วยการอุทิศตน มีความคิดมุ่งมั่น ตั้งใจ จดจ่อ เอาใจใส่ รับผิดชอบต่องานของตนอย่างเต็มที่ มีวิมังสา คือมีการทำงานด้วยการใช้ปัญญา ใช้ความคิด พิจารณาไตร่ตรอง การแก้ปัญหา จัดการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการแก้ไขปรับปรุงและวัดประเมินผลการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

ตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี,สรุปจำนวนอาสาสมัครภาคประชาชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ หน่วย ภ.จว.สระบุรี (กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี:สระบุรี), ๒๕๖๐. อัดสำเนา.

ภาคผนวก ข.

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. ได้นำไปใช้ประโยชน์ในระดับนโยบาย

โดยการนำไปขยายผลสู่หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครตำรวจชุมชนและสามารถนำไปเป็นแนวทางในการทำงานวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในสังคมไทย ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ในบริบทของคุณภาพของบุคลากรที่เป็นจิตอาสาที่ดั่งามของแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ได้เห็นผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

๒. ได้นำไปใช้ประโยชน์ในมิติการพัฒนาสังคม/ชุมชน/ท้องถิ่น

โดยรัฐบาลให้ความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณการทำโครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการการศึกษาวิเคราะห์การนำหลักพุทธธรรมมาใช้พัฒนาการปฏิบัติหน้าที่การเป็นอาสาสมัครของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของคนในชุมชนและท้องถิ่นได้ โดยสามารถพัฒนาด้วยการเผยแพร่สู่สังคมในระดับชาติ อาเซียน นานาชาติ และระดับโลก เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

๓. ได้นำไปใช้ประโยชน์ด้านวิชาการ

โดยการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในบริบทของการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในสังคมไทยโดยมีการศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนในจังหวัดต่างๆ เพื่อการศึกษาพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างกันของแต่ละชุมชน และจัดทำเป็นเอกสารวิชาการเพื่อการศึกษาค้นคว้าอ้างอิง และจัดทำคู่มือเผยแพร่

๔. ได้นำไปเผยแพร่/การประชาสัมพันธ์/การให้บริการวิชาการ

โดยการนำผลการวิจัยในรูปแบบของบทความงานวิจัยลงตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เอกสารประกอบการสอนรายวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม ในFacebook กลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ, กลุ่มนิสิตกับการประกันคุณภาพการศึกษา, กลุ่มบัณฑิตนิเวศ, กลุ่ม MCU The Thesis สำนักงานกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี เป็นต้น

ภาคผนวก ค.

แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อการวิจัย

เอกสารขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรื่อง การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

๑) แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) เพื่อการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ซึ่งผู้วิจัยเสนอการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

๑) เพื่อศึกษาหลักการและความสำคัญของการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในสังคมไทย

๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาในสังคมไทย

๓) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

โดยผู้ตอบแบบสัมภาษณ์สามารถแสดงความรู้ ความคิดเห็นที่เป็นข้อเท็จจริง โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์เพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

คำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

คำถามข้อที่ ๑ - ๒ - ๓ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑

คำถามข้อที่ ๔ - ๕ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒

คำถามข้อที่ ๖- ๗ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓

คำถามข้อที่ ๘ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ดร.ดวงเพชร สมศรี

หัวหน้าโครงการผู้วิจัย

๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)

- แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก (หัวหน้าสถานี)

๑. หลักการของการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในสังคมไทย ตามทัศนะของท่าน ควรเป็นอย่างไร
๒. การทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในสังคมไทยมีความสำคัญ/จำเป็นหรือไม่อย่างไร
๓. ปัญหา/อุปสรรคการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชนมีอะไรบ้างและมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร
๔. การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาตำรวจชุมชน มีความจำเป็นหรือไม่ อย่างไร
๕. ท่านนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาข้อใดมาใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานอาสาสมัครตำรวจชุมชนตามทัศนะของท่าน (ยกตัวอย่างสิ่งที่ท่านได้ทำ)
๖. แนวทางหรือวิธีการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานอาสาสมัครตำรวจชุมชนแนวพุทธ ควรเป็นอย่างไรบ้าง ตามทัศนะของท่าน
๗. ท่านคิดว่าการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน มีความสำคัญและสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงหรือไม่ อย่างไร ตามทัศนะของท่าน
๘. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (ถ้ามี)

- แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก (อาสาสมัครตำรวจชุมชน)

๑. ท่านมีวิธีการทำงานในฐานะอาสาสมัครตำรวจชุมชน อย่างไรบ้าง
๒. ท่านคิดว่าการทำงานอาสาสมัครตำรวจชุมชนมีความสำคัญและจำเป็นต่อสังคมไทยหรือไม่ เพราะอะไร
๓. ปัญหา/อุปสรรคการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชนมีอะไรบ้างและมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร
๔. ท่านคิดว่าพระพุทธศาสนาสามารถช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานอาสาสมัครตำรวจชุมชนได้มากน้อยแค่ไหน อย่างไร
๕. หากท่านคิดว่าหลักพระพุทธศาสนามีความสำคัญและจำเป็นต่อการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานอาสาสมัครตำรวจชุมชนได้เป็นอย่างดีและท่านได้ปฏิบัติหน้าที่ตามแนวพุทธอย่างไรบ้าง ให้ท่านยกตัวอย่าง การทำงานที่เป็นคุณธรรมของท่าน
๖. ท่านคิดว่าวิธีการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานอาสาสมัครตำรวจชุมชนแนวพุทธ ควรเป็นอย่างไรบ้าง (ให้ตอบสิ่งที่ท่านต้องการ)
๗. ท่านคิดว่า การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน มีความสำคัญ และสามารถนำไปปฏิบัติให้สำเร็จได้ หรือไม่ อย่างไร
๘. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม(ถ้ามี)

- แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก (ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา)

๑. หลักการของการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในสังคมไทย ตามทัศนะของท่าน ควรเป็นอย่างไร
๒. การทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในสังคมไทย มีความสำคัญ/จำเป็นหรือไม่อย่างไร
๓. ท่านคิดว่า ปัญหา/อุปสรรคการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชน มีอะไรบ้าง และท่านมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร
๔. การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาตำรวจชุมชน มีความจำเป็นหรือไม่ อย่างไร
๕. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาข้อใด สามารถนำมาใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานอาสาสมัครตำรวจชุมชน ตามทัศนะของท่าน
๖. แนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานอาสาสมัครตำรวจชุมชนแนวพุทธ ควรเป็นอย่างไรบ้าง ตามทัศนะของท่าน
๗. การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน มีความสำคัญ และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติ ได้จริง หรือไม่ อย่างไร ตามทัศนะของท่าน
๘. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (ถ้ามี)

กลุ่มเป้าหมาย สัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการวิจัย

ลำดับ	สถานีดำรวจ	อาสาสมัครตำรวจชุมชน (จำนวน)	หัวหน้าสถานี (จำนวน)
๑	สภ.เมืองสระบุรี	๑	๑
๒	สภ.หนองแค	๑	๑
๓	สภ.พระพุทธบาท	๑	๑
๔	สภ.บ้านหมอ	๑	๑
๕	สภ.มวกเหล็ก	๑	๑
๖	สภ.หนองแซง	๑	๑
๗	สภ.ดอนพุด	๑	๑
๘	สภ.วังม่วง	๑	๑
๙	สภ.เฉลิมพระเกียรติ	๑	๑
๑๐	สภ.หินช้อน	๑	๑
	รวม	๑๐	๑๐

ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๒ รูป/คน

๒) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อการวิจัย

* รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมสนทนากลุ่มย่อย

๑. ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี	ผู้บังคับบัญชาในพื้นที่
๒. ผู้กำกับการหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรเมืองสระบุรี	ผู้บังคับบัญชาในพื้นที่
๓. ผู้กำกับการหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรมวกเหล็ก	ผู้บังคับบัญชาในพื้นที่
๔. อาสาสมัครตำรวจชุมชน สภ.เมืองสระบุรี	อาสาสมัครตำรวจชุมชนในพื้นที่
๕. อาสาสมัครตำรวจชุมชน สภ.มวกเหล็ก	อาสาสมัครตำรวจชุมชนในพื้นที่
๖. ผศ.ดร.ประพันธ์ ศุภษร	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย (นักวิชาการ)
๗. อ.ดร.ดวงเพชร สมศรี	หัวหน้าโครงการวิจัย
๘. นายโสภณ เทียนศรี	ผู้ช่วยผู้วิจัย
๙. พ.ต.ท.จตุรงค์ สมศรี	ผู้ช่วยผู้วิจัย
๑๐. ดร.สมคิด เศษวงค์	ผู้ดำเนินรายการ

เอกสารขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศษ ๐๐๑๖.(๑๑)๑๗/ (ก ศ) ๙๗

ตำราวจรจังหวัดสระบุรี
ถนนมิตรภาพ ตำบลทับกวาง
อำเภอแก่งคอย สป ๑๘๒๖๐

๗ สิงหาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้สัมภาษณ์และสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อทำการวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.ดวงเพชร สมศรี

ตามหนังสือสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ พิเศษ/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ขออนุเคราะห์ และขออนุญาตให้คณะผู้วิจัย ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) และจัดสัมมนากลุ่มย่อย (focus group discussion) ตามกลุ่มเป้าหมายในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ได้แก่ ๑) กลุ่มอาสาสมัครตำรวจชุมชน ๒) กลุ่มหัวหน้าสถานีตำรวจ ๓) ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการและพัฒนาการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพในการช่วยเหลืองานสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการบำบัดทุกข์เพื่อความสงบสุขในชุมชนและสังคมอย่างสันติสุข

ตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าการวิจัยดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงอนุญาตให้คณะผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) และจัดสัมมนากลุ่มย่อย (focus group discussion) ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกแก่คณะผู้วิจัย และข้าราชการตำรวจ ในการให้สัมภาษณ์ และการจัดสัมมนากลุ่มย่อย จึงกำหนดวันสัมมนากลุ่มย่อย ในวันพฤหัสบดี ที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐ เวลา ๑๓.๓๐ น. ณ ห้องประชุมชั้น ๓ ตำราวจรจังหวัดสระบุรี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

พลตำรวจตรี

(ชัยรัตน์ ทิพยจันทร์)

ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

ฝ่ายอำนวยการ (แผนและยุทธศาสตร์)

โทร ๐-๓๖๗๓-๓๔๒๘

ที่ ตช ๐๐๑๖.(๑๑)๑๓/ ๓๗/๗๗

ตำราวจุธรจังหวัดสระบุรี
ถนนมิตรภาพ ตำบลทับทิม
อำเภอแก่งคอย สป ๑๘๒๖๐

๓ สิงหาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อทำการวิจัย
เรียน

ตามหนังสือสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ พิเศษ/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ขออนุเคราะห์ และขออนุญาตให้คณะผู้วิจัย ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) และจัดสัมมนากลุ่มย่อย (focus group discussion) ตามกลุ่มเป้าหมายในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ได้แก่ ๑) กลุ่มอาสาสมัครตำรวจชุมชน ๒) กลุ่มหัวหน้าสถานีตำรวจ ๓) ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการและพัฒนาการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพในการช่วยเหลืองานสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการบำบัดทุกข์เพื่อความสงบสุขในชุมชนและสังคมอย่างสันติสุข

ตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าการวิจัยดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงอนุญาตให้คณะผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) และจัดสัมมนากลุ่มย่อย (focus group discussion) ทั้งนี้เพื่อความสะดวกแก่คณะผู้วิจัย และข้าราชการตำรวจ ในการให้สัมภาษณ์ และการจัดสัมมนากลุ่มย่อย จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อย ในวันพฤหัสบดี ที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐ เวลา ๑๓.๓๐ น. ห้องประชุมชั้น ๓ ตำราวจุธรจังหวัดสระบุรี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

พลตำรวจตรี

(ชัยรัตน์ ทิพยจันทร์)

ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

สำเนาถูกต้อง

ที่ ๐๐๑๖.(๑๑)๑๓/ ๓๗/ ๘๙

ผกก.เมืองสระบุรี,หนองแค,พระพุทธบาท,บ้านหมอมวกเหล็ก,หนองแขง,ดอนพุด,วังม่วงและเฉลิมพระเกียรติ
สว.สภ.หินช้อน

เพื่อทราบและดำเนินการตามหนังสือ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ พิเศษ/๒๕๖๐ ลง ๒๑ ก.ค. ๖๐ เรื่อง ขออนุเคราะห์และขออนุญาตให้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก และจัดสัมมนากลุ่มย่อย ตามกลุ่มเป้าหมายในเขตพื้นที่ ก.จว.สระบุรี ได้แก่ ๑) กลุ่มอาสาสมัครตำรวจชุมชน ๒) กลุ่มหัวหน้าสถานี ตำรวจ ๓) ผกก.ก.จว.สระบุรี เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการและ พัฒนาการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพในการช่วยเหลืองานสำนักงานตำรวจ แห่งชาติในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขในชุมชนและสังคมอย่างสันติสุข

เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าว เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงให้ดำเนินการดังนี้

๑. ให้ หน.สภ.และ อาสาสมัครตำรวจชุมชน ตอบคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก ตามเอกสาร ที่แนบ แล้วส่งให้ ผอ.ก.จว.สระบุรี (ผ่าน ผอ.๓) ทหอีเมลล์ np.saraburi@hotmail.com ภายในวันอังคารที่ ๑๕ ส.ค. ๖๐ เพื่อจัดเตรียมข้อมูลในการประชุมกลุ่มย่อย ต่อไป พร้อมนี้ได้แนบเอกสารที่เกี่ยวข้องมาด้วยแล้ว จำนวน ๒ แผ่น

๒. ให้ ผกก.สภ.เมืองสระบุรี และ ผกก.สภ.มวกเหล็ก พร้อมอาสาสมัครตำรวจชุมชน สภ.ละ ๑ นาย เข้าร่วมสัมมนากลุ่มย่อย ในวันพฤหัสบดี ที่ ๑๗ ส.ค.๖๐ เวลา ๑๓.๓๐ น. ณ ห้องประชุมชั้น ๓ ก.จว. สระบุรี

จึงแจ้งมาเพื่อทราบและดำเนินการ

พล.ต.ต.

(ชัยรัตน์ ทิพยจันทร์)

ผกก.ก.จว.สระบุรี

๓ ส.ค. ๖๐

ผู้เข้าร่วมประชุมการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)

โครงการวิจัยเรื่อง

การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน

ณ ห้องประชุมตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

วันพฤหัสบดีที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2560

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	กลุ่ม	ลงลายมือชื่อ
๑	พล.ต.ต.ชัยวัฒน์ พิทยจันทร์	ผบก.ภ.จว.สระบุรี	ผู้บังคับบัญชา	พล.ต.ต.ชัยวัฒน์
๒	พ.ต.อ. อธิกร รอดเจียม	ผกก.สภ.มวกเหล็ก	ผู้บังคับบัญชา	พ.ต.อ.อธิกร
๓	พ.ต.ท.พงศ์สุวิยะ สุวรรณพันธ์	รอง ผกก.ป.สภ.เมืองสระบุรี	ผู้บังคับบัญชา	พ.ต.ท.พงศ์สุวิยะ
๔	นายเชษฐา เกรงศรี	อาสาสมัครตำรวจชุมชน	อาสาสมัครตำรวจชุมชน	นายเชษฐา
๕	นายสงคราม แสนประสิทธิ์	อาสาสมัครตำรวจชุมชน	อาสาสมัครตำรวจชุมชน	นายสงคราม
๖	ผศ.ดร.ประพันธ์ ศุภสร	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย	นักวิชาการ	ผศ.ดร.ประพันธ์
๗	อ.ดร.ดวงเพชร สมศรี	หัวหน้าโครงการวิจัย	นักวิจัย	อ.ดร.ดวงเพชร
๘	พ.ต.ท.จตุรงค์ สมศรี	ผู้ช่วยผู้วิจัย	ผู้ประสานงานเก็บข้อมูล	พ.ต.ท.จตุรงค์
๙	นายโสภณ เกียนศรี	ผู้ช่วยผู้วิจัย	ผู้เก็บบันทึกข้อมูล	นายโสภณ
๑๐	ดร.สมคิด เศษวงค์	ผู้ช่วยผู้วิจัย	ผู้เก็บบันทึกข้อมูล	ดร.สมคิด

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

ที่ พิเศษ /๒๕๖๐

วันที่ ๒๑ / ก.ค. / ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์/ขออนุญาตสัมภาษณ์และสัมภาษณ์กลุ่มย่อยเพื่อทำการวิจัย

เรียน ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี

ด้วย ดร.ดวงเพชร สมศรี อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และได้รับการอนุมัติให้จัดทำโครงการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชน” รหัสโครงการ MCU RS 610760301 จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อนำมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีองค์ความรู้ สามารถให้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิเคราะห์ที่จะเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ และสามารถให้คำแนะนำแก่คณะผู้วิจัยได้เป็นอย่างดี

จึงขอความอนุเคราะห์และขออนุญาตให้คณะผู้วิจัย ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และจัดสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ตามกลุ่มเป้าหมายในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ได้แก่ ๑) กลุ่มอาสาสมัครตำรวจชุมชน ๒) กลุ่มหัวหน้าสถานีตำรวจในเขตพื้นที่ดังกล่าว และ ๓) ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการและพัฒนาการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพในการช่วยเหลืองานสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขเพื่อความสงบสุขในชุมชนและสังคมอย่างสันติสุข ในการนี้ทางคณะผู้วิจัยจะแจ้งกำหนด วัน เวลา สถานที่จัดการสัมภาษณ์/สนทนากลุ่มย่อย ให้ทราบในโอกาสต่อไป และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.ดวงเพชร สมศรี)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน : ดร.ดวงเพชร สมศรี : โทร. ๐๘๙๑๐๗๙๙๐๐ E-mail : mameaw43@hotmail.com.

ภาคผนวก ง

กิจกรรมการดำเนินการวิจัย

การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐

แบบสรุปโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. สัญญาเลขที่ ว.๓๐๑ / ๒๕๖๐
๒. ชื่อโครงการวิจัย การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธขออาสาสมัคร
ตำรวจชุมชน
๓. หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย ดร.ดวงเพชร สมศรี
หน่วยงานที่สังกัด บัณฑิตวิทยาลัย
โทรศัพท์/อีเมล ๐๘๙๑๐๗๙๙๐๐ : mameaw43@hotmail.com

๔. ความสำคัญ/ความเป็นมา/ประเด็นปัญหาก่อนการวิจัย

สังคมปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์ มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาในทุกๆด้าน ตำรวจซึ่งนอกจากจะมีภารกิจหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนแล้วในปัจจุบันยังต้องให้บริการประชาชนในทุกๆด้าน หน้าที่และความรับผิดชอบของตำรวจในสังคมปัจจุบันจึงมีขอบเขตกว้างมาก จนมีผู้กล่าวกันว่าตำรวจมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในสังคมไม่ว่าจะเป็นส่วนเกี่ยวกับอาชญากรรมและไม่เกี่ยวกับอาชญากรรม เพื่อกำหนดให้การดำเนินชีวิตของบุคคลเป็นไปตามกฎระเบียบสังคมเพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม

งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในหน้าที่ของตำรวจ เป็นการนำเอาหลักปรัชญาที่ว่า“ตำรวจ”คือประชาชนและประชาชนคือ“ตำรวจ”มาใช้ปฏิบัติเช่นเดียวกับประชาชนที่เป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชน จากการใช้ยุทธวิธีตำรวจแบบจารีตประเพณีที่มีอยู่เดิม ปรากฏว่าการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ประชาชนได้พยายามช่วยเหลือตัวเองในเบื้องต้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ได้ตระหนักถึงปัญหาและเล็งเห็นสำคัญของประชาชนที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับตำรวจ ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมอันเป็นปัญหาส่วนรวมของสังคมจึงได้เปลี่ยนทิศทางการดำเนินงาน โดยหันมาให้ความสำคัญต่องานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ที่ทำงานร่วมกับอาสาสมัครตำรวจชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเข้าใจปัญหาของตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเข้าใจปัญหาของตำรวจให้มีสัมพันธภาพอันดีกับตำรวจ และเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมมากยิ่งขึ้นทั้งนี้โดยมีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในชุมชน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการที่จะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันและรักษาความปลอดภัยด้วยตนเอง จึงสนใจที่จะศึกษาการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชน โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนตามแนวพุทธ

ด้วยเหตุนี้ จะเห็นว่าในปัจจุบันประชาชนที่สมัครเป็นอาสาสมัครตำรวจชุมชนมีจำนวนลดน้อยลง เนื่องจากมีภาระหน้าที่ในการทำงานหาเลี้ยงชีพมากขึ้น และบางพื้นที่ขาดแรงจูงใจในการเข้ามาทำงานจิตอาสา ซึ่งต้องเสียสละความสุขความสบายส่วนตัวเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนเพื่อเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ออกปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับเจ้าพนักงานมีความเสี่ยงที่ต้องคอยเฝ้าระวังป้องกันปัญหาอาชญากรรมและปัญหาอาชญากรรม ที่ต้องอาศัยการรวมพลังมวลชนเป็นกลุ่มก้อนเพื่อยุติและแก้ไขปัญหาในชุมชน ที่อยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมและทัศนคติที่ดีต่อสังคม

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษานำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี^๑ สังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๑ มีสถานีตำรวจภูธร จำนวน ๑๕ สถานี มีอาสาสมัครตำรวจชุมชน จำนวน ๒๒๙ คน ซึ่งมียุทธศาสตร์ที่เน้นการบริหารงานเพื่อให้การบริการที่ดีแก่ประชาชน ป้องกันอาชญากรรม อำนวยความยุติธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนโยบายจัดโครงการอาสาสมัครตำรวจชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔ ด้านป้องกันอาชญากรรม เพื่อลดปัญหาอาชญากรรมตามนโยบายของรัฐบาล โดยนำพลังมวลชนเข้ามามีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสร้างองค์กรและบูรณาการเพื่อสร้างกระบวนการในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และเพื่อให้สังคมมีความสงบเรียบร้อยอย่างยั่งยืน

๕. วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๕.๑ เพื่อศึกษาหลักการและความสำคัญในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในสังคมไทย

๑.๕.๒ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจและหลักพุทธธรรมที่ใช้ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา

^๑ ตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี, สรุปรายงานอาสาสมัครภาคประชาชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ หน่วย ภ.จว.สระบุรี (กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี:สระบุรี, ๒๕๖๐. อัดสำเนา.

๑.๕.๓ เพื่อวิเคราะห์การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัคร
ตำรวจชุมชน

๖. ผลการวิจัย/ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า หลักการและความสำคัญของจิตอาสาเป็นการนำหลักพุทธธรรมมา
ผสมผสานกับวิธีการทำงานของอาสาสมัครตำรวจชุมชนได้อย่างเหมาะสมลงตัว โดยมุ่งเน้นการให้
มากกว่าการรับ ซึ่งเป็นความสุขที่เกิดจากการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน มีการเคารพให้เกียรติซึ่งกันและ
กัน ตามหลักการแนวทางประชาธิปไตย หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาของ
อาสาสมัครตำรวจชุมชน ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมเพื่อปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ในการอยู่
ร่วมกันในสังคม สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่ปฏิบัติเพื่อการสงเคราะห์ต่อกันของมวลมนุษยชาติ
และหลักอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมเพื่อสร้างแรงจูงใจแห่งความสำเร็จในการทำงาน

การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนใน
เขตกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี ได้แก่ การนำหลักพรหมวิหาร ๔ หลักสังคหวัตถุ ๔ และ
หลักอิทธิบาท ๔ เป็นแนวทางในการส่งเสริมการทำงานอาสาสมัครตำรวจชุมชนให้มีคุณธรรมได้ จะ
เห็นว่าผู้ที่เป็อาสาสมัครตำรวจชุมชน จะมีจิตใจที่มุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ การให้ความช่วยเหลือ
รวมถึง การให้บริการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา และ
นำไปสู่ความร่วมมือในการทำงานในด้านต่างๆ ร่วมกัน ทำให้สังคมมีความสงบสุขร่มเย็น

๗. การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๗.๑ การใช้ประโยชน์ในระดับนโยบาย

นำไปขยายผลสู่หน่วยงานอื่นๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์เพื่อการพัฒนาความเป็นอยู่ของ
ชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความสันติสุขได้เห็นผลที่ชัดเจน

๗.๒ การใช้ประโยชน์มิติการพัฒนาสังคม/ชุมชน/ท้องถิ่น

สนับสนุนให้รัฐบาลเห็นความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณการทำโครงการพัฒนาสังคม
เกี่ยวกับการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาแนวพุทธของอาสาสมัครตำรวจชุมชนในแต่ละ
ชุมชนท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

๗.๓ การใช้ประโยชน์มิติวิชาการ

ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการทำงานจิตอาสา ตลอดจนการอยู่ร่วมกันในบริบทวิถีพุทธ ด้านความเหมือนและแตกต่างกัน และจัดทำเป็นเอกสารวิชาการเพื่อการศึกษาค้นคว้า ใช้อ้างอิง และจัดทำคู่มือเผยแพร่

๘. การเผยแพร่/การประชาสัมพันธ์

ลงตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ลงเว็บไซต์ mcu.ac.th, Facebook กลุ่มต่างๆ อาทิ เอกสารประกอบการสอนรายวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม กลุ่มนิสิตกับการประกันคุณภาพทางการศึกษากลุ่มโพชนงค์ กลุ่มนิสิตพหุ.ภาคพิเศษ, กลุ่มหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนาภาคพิเศษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กลุ่มบัณฑิตนิเวศ สำนักงานกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี เป็นต้น

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ ภาษาไทย ดร.ตวงเพชร สมศรี

ภาษาอังกฤษ Dr. Toungpetch Somsri

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน ๓๗๓๐๖๐๐๓๘๔๑๙๓

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ

สังกัด บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๑๕๗๕ หมู่ ๖ ซ.พหลโยธิน ๕๑ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน

กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๒๐

ประวัติการศึกษา

๑. วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) สาขาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป

จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

๒. ครุศาสตร์บัณฑิต (ค.บ.) สาขาภาษาอังกฤษ

จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

๓. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาพุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต

จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิชาที่สอน

การเขียนบทความทางพระพุทธศาสนา, จิตวิทยาแนวพุทธ, สัมมนาพระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่, สัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม, สัมมนาพระพุทธศาสนากับประชาคมอาเซียน, สัมมนาพระพุทธศาสนากับวิชาชีพ, สัมมนางานวิจัยและวิทยานิพนธ์, ระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูง

ประสบการณ์งานวิจัย

๑. วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตเรื่องการศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยาสำเร็จปีพ.ศ. ๒๕๕๒

๒. สารนิพนธ์ระดับปริญญาเอก เรื่องศึกษาวิเคราะห์หลักการครองงานทางพระพุทธศาสนา สำเร็จปีพ.ศ. ๒๕๕๖

๓. สารนิพนธ์ระดับปริญญาเอกเรื่อง พัฒนาการทางจริยธรรมของข้าราชการตำรวจตามแนวพุทธสำเร็จปีพ.ศ. ๒๕๕๖

๔. สารนิพนธ์ระดับปริญญาเอกเรื่องศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ สำเร็จปีพ.ศ. ๒๕๕๖

๕. งานวิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนาได้ทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๔

๖. วิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิตเรื่อง วิธีการพัฒนาจริยธรรมของข้าราชการตำรวจเชิงพุทธบูรณาการ สำเร็จในปีพ.ศ. ๒๕๕๗

๗. งานวิจัยเรื่องระบบการทำงานของบุคคลต้นแบบเชิงพุทธบูรณาการ ได้ทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๘

๘. งานวิจัยเรื่องวิถีวัฒนธรรมการเอื้ออาทรของชาวพุทธในสังคมไทย ได้ทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๙

๙. งานวิจัยโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาบัณฑิตเรื่อง การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทุนอุดหนุนจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประสบการณ์การเขียนหนังสือ/ผลงานทางวิชาการ

เอกสารประกอบการสอน

๑. เอกสารประกอบการสอนวิชาสุขภาพจิต (Mental Health) ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ ๓ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. เอกสารประกอบการสอนวิชาเทคนิคมนุษยสัมพันธ์ (ฉบับปรับปรุง) ระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ ๔ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาแนวพุทธ ระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. เอกสารประกอบการสอนวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนากับประชาคมอาเซียน ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทความวิชาการ/บทความวิจัย

๑. บทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ได้รับการตีพิมพ์ในนิตยสารสาวิกาสิกขาลัย เสถียรธรรมสถาน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒

๒. บทความวิจัยเรื่อง วิธีการพัฒนาจริยธรรมของข้าราชการตำรวจเชิงพุทธบูรณาการ ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารพุทธศาสนศึกษาของศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๘)

๓. บทความวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา” ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม – เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

๔. บทความวิจัยเรื่อง “ระบบการทำงานของบุคคลต้นแบบเชิงพุทธบูรณาการ” ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม – สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

๕. บทความวิจัยเรื่อง “วิถีวัฒนธรรมการเอื้ออาทรของชาวพุทธในสังคมไทย” ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ ๑๓ ฉบับพิเศษ ตีพิมพ์ในงานสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๙

๖. บทวิจารณ์หนังสือวารสารปัญญาเรื่อง “พระพรหมคุณาภรณ์ในทัศนะของผม” ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ ๑๓ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐

ประสบการณ์การทำงาน

๑. อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการสาวิภาสิกขาลัยเป็นผู้ช่วยสอนระดับปริญญาโท วิชาชีวิตและความตายในทัศนะของชาวพุทธ

๒. อาจารย์พิเศษ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นอาจารย์บรรยายประจำวิชาสุขภาพจิต สาขาวิชาจิตวิทยา ชั้นปีที่ ๓ และวิชาเทคนิคมนุษยสัมพันธ์ สาขาวิชาจิตวิทยาชั้นปีที่ ๔

๓. วิทยากรบรรยายพิเศษ ให้กับประชาชนทั่วไป องค์กรของรัฐ ได้แก่ องค์กรการบริหารส่วนตำบล สถาบันศึกษาระดับอุดมศึกษา, ประถม – มัธยม และชุมชนต่างๆ

๔. นักวิชาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/บทความวิชาการ/บทวิจารณ์หนังสืออนิสิตระดับปริญญาโท – เอก

๖. กรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/บทความวิชาการ/บทวิจารณ์หนังสืออนิสิตระดับปริญญาโท – เอก

๗. เป็นวิทยากรอบรมพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ (แม่ไก่) รุ่นที่ ๑๒ เครือข่ายมหาวิทยาลัย ศิลปากร และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) พ.ศ. ๒๕๕๙

๘. เลขานุการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิชาพิเศษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๙. คณะกรรมการสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาด้านการข่าว กองบัญชาการ ตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ